

ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

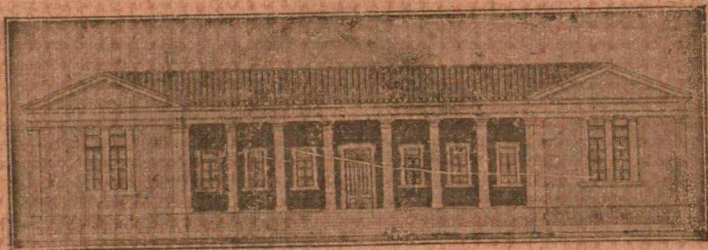
ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΤΡΥΦ. ΕΥΡΟΥ
ΤΟΜΟΣ ΕΚΤΟΣ

ΕΤΟΣ 1912

Τους μέλλοντας διδάσκειν ότιούν
αυτούς πρώτου, ειδέναι γρή».
(Πλάτ. Αλκ.)

«Ὁ ἀνοίγων ἐν σχολεῖον κλείει μίαν φυλακὴν».

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΘΑΝΟΥ ΤΖΑΒΕΛΛΑ

1—'Εν ἰδῶ Ἀριστείδου—1

1912

Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Συνδέσμου

Κ. Σβάρνας	Πρόεδρος
Π. Ἀλεξόπουλος	Ἀντιπρόεδρος
Κ. Παπανικολάου	Γενικὸς Γραμματεὺς
Σπ. Ἀθανασίου	Ἐκπαικτος »

Τρ. Ξυρὸς	}	Σύμβουλοι
Ν. Καρνέσης		
Ἀντ. Σαρρῆς		
Μιλτ. Λέκος		
Δ. Κοντογιάννης		
Ἦλ. Γοντζῆς	Ταμίας	

Β. Μητσόπουλος, Κ. Σταυρόπουλος *Εἰδικοί Γραμματεῖς*

Ἐπιτροπεΐα πρὸς ἔκδοσιν τοῦ Περιοδικοῦ

Κ. Σβάρνας, Ἀλ. Μουμούρης, Τρ. Ξυρὸς,
Δ. Νικολαΐδης, Κ. Γεωργαλάς.

Ο ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ
ΚΑΙ ΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΑ

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 15 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

... ο κ. Πειρακόπουλος ἀπὸ τῆς ἡμερησίας διατάξεως θὰ παρακαλέσω τὸν κ. Πρόεδρον νὰ ανακοινώσῃ ὑμῖν τὴν ἐνέργειαν καὶ τὰς ἀποφάσεις, εἰς τὰς ὁποίας κατέληξεν ἢ εἰς τὴν Συνεδρίαν τῆς 3ης Δεκεμβρίου π. ἔ. ἐκλεγείσα ἐπιτροπεΐα πρὸς δὲ νὰ ἀναγνωσθῇ τὸ δρόμνημα ἂν συνετάγῃ τοιοῦτον». — Πρόεδρος: «καίτοι φρονῶ, ὅτι εἰς ἰδιαιτέραν συνεδρίαν πρέπει νὰ ὑποβληθῇ καὶ συζητηθῇ τὸ συνταχθέν δρόμνημα ἐν τούτοις ἔχων νὰ ἀναγγείλω εἰς τὴν Συνέλευσιν χαρμόσυνον διὰ τὸν κλάδον γεγονός δὲν δύναμαι ἢ νὰ παντήσω ἤδη εἰς τὴν ἐπερώτησιν ἀξιοτίμου συναδέλφου. Τὸ προεδρεῖον τοῦ Συνδέσμου καὶ τὸ Συμβούλιον τοῦ ἐν Πειραιεῖ Συλλόγου θερμοῦς εἶχον παρακαλέσει διὰ τὴν ἄρσιν τῆς διαβαθμίσεως πολλοὺς βουλευτὰς μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὴν ὀμάδα τῶν κοινωνιολόγων, εἰς ἃν τὸ πρόγραμμα περιλαμβάνεται καὶ ἡ προσεσχία τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἐὰν δὲ τῇ ὑποβολῇ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ νομοσχεδίου προσκλήσῃ τοῦ Συνδέσμου συνῆλθον ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ περὶ τὰ 70 μέλη αὐτοῦ, ἅτινα μετὰ μακρὰν ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου συζήτησιν ἐξέλεξαν ἐπιτροπεΐαν ἀποτελουμένην ὑπὸ τῶν κ. κ. Τζίβα, Σβάρνας, Ξυροῦ, Νικολαΐδου, Κοιτογιάννη, Παπαμιχαήλ, Βλάχου καὶ Πισοῦλη, εἰς ἣν ἔδωκαν ἐντολήν, ἀφοῦ συνεννοηθῇ μὲ τοὺς λοιποὺς δημοδιδασκάλους Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς καὶ ἀφ' οὗ ζητήσῃ τὰς ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου γνώμας τοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν δημοτ. σχολείων Ἀττικῆς κ.

Μεγαρέως, νὰ συντάξῃ καὶ ὑποβάλλῃ ὑπόμνημα. Ἐπίλεκτα δὲ μέλη οἱ κ. κ. Παπαμιχαὴλ καὶ Λούβης ἐπὶ τούτῳ ἐλθόντες ἐκ Πειραιῶς ἀνεκοίνωσαν τότε εἰς τὴν Συνέλευσιν οὗ καὶ ὁ Σύλλογος Πειραιῶς ἀπεφάσισε νὰ ἀναθέσῃ εἰς ἐπιτροπείαν ὅπως συνεννοηθῆῃ μὲ τὸν Σύνδεσμον καὶ ἀπὸ κοινοῦ φροντίσῃ περὶ τῶν ἐπενεκτέων τροποποιήσεων τοῦ ὑποβληθέντος νομοσχεδίου.

Ἡ ἐπιτροπεία τοῦ Συνδέσμου συνεννοηθεῖσα μετὰ τῆς τοῦ Συλλόγου Πειραιῶς ἀποτελουμένης ὑπὸ τῶν κ. κ. Βογιᾶ, Οἰκονομίδου, Γαλανοῦ καὶ δος Ζαλαχώρη καὶ τῆς ἑτέρας τῆς ὑπὸ τῶν κ. κ. Παπαναστασίου ἀποτελουμένης ὑπ' αὐτοῦ καὶ τῶν κ. κ. Κυβέλου καὶ Μπακογιάννη ἀπετέλεσε πολυμελῆ ἐπιτροπείαν, ἣς ὄρισασα τόπον τῶν συνεδριῶν τὸ γραφεῖον τοῦ Συνδέσμου, ἤρξατο τῆς ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου μελέτης. Ἡ ἐπιτροπεία ὅμως αὕτη βεβαιωθεῖσα ὅτι διὰ τὸ βραχὺ τοῦ χρόνου τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ συζητηθῆῃ τὸ ἐκπαιδευτικὸν νομοσχέδιον, ἀπεφάσισε νὰ φροντίσῃ μονομερῶς διὰ τὴν ἄρσιν τῆς διαβαθμίσεως. Πρὸς τοῦτο δὲ ἐξέλεξε τριμελῆ ἐπιτροπείαν ἀποτελουμένην ὑπὸ τῶν κ. κ. Σβάρτα, Βογιᾶ καὶ Κοιτογιάννη μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ παρακαλέσῃ τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὸν ὑπουργὸν τῆς Παιδείας. Εἰδοποιήθησαν δὲ προσεῖτι ἅπαντες οἱ διδάσκαλοι Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς νὰ παρακαλέσῃ ἕκαστος τοὺς φίλους τὸν βουλευτῆς, ἵνα συντρέξωσιν εἰς τὴν ἄρσιν τῆς διαβαθμίσεως. Ἡ ἀνωτέρα ἐπιτροπεία παρουσιάσθη μετὰ τοῦ κ. Τζίβα καὶ εὐτυχῶς εὔρεν ἤδη πρόθυμον τὴν Κυβέρνησιν δηλώσασαν τῆ ἐπιτροπείᾳ διὰ τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας, ὅτι ἡ Κυβέρνησις θὰ ἀναγράψῃ εἰς τὸν προϋπολογισμὸν ἀνάλογον κονδύλιον διὰ τὴν ἄρσιν τῆς διαβαθμίσεως ἀπὸ τοῦ προσηχοῦς Σεπτεμβρίου, καὶ ὅτι πρὸς περισσοτέραν τοῦ κλάδου ἀσφάλειαν θὰ ὑποβληθῆῃ πρὸς ψήφισιν νομοσχέδιον, αἴρον αὐτήν, ὅπερ καὶ ἐπραγματοποιήθη. — Οὕτως κ. συνάδελφοι, ἤρθη ἡ διαβάθμισις καὶ ἐξέλιπεν ὁ ἐφιάλτης, ὅστις ὡς βάρος μυριάδων τόνων ἐπέζεε τὰ στήθη τῶν δημοδιδασκάλων. Ὅθεν αἰδιος ἔστω ἡ εὐγνωμοσύνη τοῦ κλάδου πρὸς τοὺς μετὰ τοὺς ἀειμνήστους Θ. Π. Δημι-

γιάννην καὶ Δ. Πετρίδην εὐεργέτας τούτους τῆς Δημοικῆς ἐκπαιδύσεως, τοὺς ἐξοχωτάτους Ἐλ. Βενιζέλον καὶ Ἀ. Ἀλεξανδροῦν, τοὺς κοινωνιολόγους βουλευτῆς καὶ ἄσασαν τὴν διπλὴν βουλὴν, ἣς δι' ἐπευφημιῶν ἐψήφισε τὴν ἄρσιν τῆς διαβαθμίσεως. Μετὰ τὸ μέγα τοῦτο κατώρθωμα ἡ πολυμελής ἐπιτροπεία δὲν ἐθεώρησε λήξασαν τὴν ἐντολὴν, ἣν εἶχε λάβει, ἀλλ' ἐξηκολούθησε τὴν ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου μελέτην καὶ ἀφ' οὗ ἔφθασεν εἰς πέρας ἐξήτησε τοῦ κ. Μεγαρέως τὰ φῶτα τὰ ἐπὶ 17 τοῦς αὐτοῦ ὡς ἐπιθεωρητοῦ πείρας στηριζόμενα. Πρὸς τοῦτο συνῆλθεν ἐπανειλημμένως εἰς τὸ γραφεῖον αὐτοῦ καὶ διὰ μακρῶν συνεζητήσεων ἐφ' ἑκάστης τροποποιήσεως, καὶ ἀφ' οὗ κατέληξεν εἰς ὠρισμένας ἀποφάσεις, ἀνέθηκεν εἰς τετραμελῆ ἐπιτροπείαν, ἀποτελουμένην ὑπὸ τῶν κ. κ. Κοιτογιάννη, Ξυροῦ, Βογιᾶ καὶ Μπακογιάννη νὰ συντάξῃ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ληφθεισῶν ἀποφάσεων τὸ ὑπόμνημα δικαιολογῶσα ἑκάστην τροποποίησιν. Τοῦτο σινταχθὲν ἔχει οὕτως :

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΤΩΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΚΑΙ ΠΕΙΡΑΙΕΙ ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΩΝ

Πρὸς τὴν Σεβαστὴν Κυβέρνησιν

Ἄμα τῆ εἰς τὴν Βουλὴν ὑποβολῇ τῶν Ἐκπαιδευτικῶν νομοσχεδίων ὑπὸ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας ἐκπαιδύσεως, οἱ ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεὶ δημοδιδάσκαλοι ἐθεώρησαν καθήκον ἐπιβεβλημένον αὐτοῖς, ὅπως μετὰ ἐπισταμένην τῶν νομοσχεδίων μελέτην ὑποβάλωσιν ἐν ὑπομνήματι τὰς ὑπὸ μακρῶς πείρας ὑπαγορευόμενας σκέψεις αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἐπενεκτέων ἐν

αυτοῖς μεταρρυθμίσεων. Πρὸς τοῦτο ὥρισαν Ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν ὑπογεγραμμένων συναδέλφων αὐτῶν, ἥτις μετὰ ἐπανειλημμένας συσκέψεις, ἤχθη εἰς τὰς ἐν τῷ παρόντι ἐκυθεμένας γνώμας, αἵτινες συμπέπτοισι πρὸς ἐκείνας τοῦ κ. Ἐπιθεωρητοῦ τῶν δημοτικῶν σχολείων Ἀττικῆς, ὅστις παρακληθεὶς μετέσχε τῆς προκειμένης ἐργασίας.

Ἐποβάλλουσα τὰ παρὸν ἡ Ἐπιτροπὴ, δράττεται τῆς εὐκαιρίας γὰρ ἐκφράσει βαθυτάτην τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν δημοδιδασκάλων πρὸς τὴν σεβ. Κυβέρνησιν καὶ Βουλὴν, διὰ τὴν ἐπελθοῦσαν ἄρσιν τῆς διαβαθμίσεως, καὶ διὰ τὸ εὐμενὲς πνεῦμα, ὅπερ διέπει τὰς δικτάξεις τῶν ἐν λόγῳ νομοσχεδίων, πέποιθε δέ, ὅτι εὐμενοῦς ἐπίσης θέλουσι τύχει ἀποδοχῆς αἱ προτεινόμεναι μεταρρυθμίσεις δι' ὧν οἱ δημοδιδάσκαλοι φρονούσιν, ὅτι σκοπιμώτερος καὶ ἐπωφελέστερος θέλει καταρτισθῆ ὁ ψηφισθησόμενος νόμος.

Ἄρθρον 1ον ἔδ. α'. «Τὰ σχολεῖα τῆς στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως ἢ Δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν τῷ Κράτει ἀπαρτίζονται ἐκ τάξεων ἐνιαυσίων ἕξ» :

Ἐπὶ τοῦ ἐδαφίου τούτου οἱ ὑποβάλλοντες τὸ παρὸν ὑπόμνημα ἐπὶ πολὺ ἠσχολήθησαν, ἵνα ἐξακριβώσωσι κατὰ πόσον αἱ συνθήκαι, ὑφ' ἃς ἐμορφώθη καὶ ἔδρασε τὸ σημερινὸν προσωπικὸν καὶ αἱ ἀξιώσεις τοῦ σημερινοῦ τοῦλάχιστον προγράμματος τῶν δημοτικῶν σχολείων εἶνε τοιαῦται, ὥστε γὰρ ἐλπίζεται ὅτι ἐπωφελῶς διὰ τὴν Δημοτικὴν Ἐκπαίδεισιν μέλλει γὰρ θεσπισθῆ ἢ ἐξαετῆς φοίτησις εἰς ἅπαντα ἀνεξαιρέτως τὰ σχολεῖα τοῦ Κράτους. Χωρὶς γὰρ δυνάμεθα ἐξ ὀριστικῆς ἡμῶν γνώμης γὰρ συστήσωμεν τὸν περιορισμὸν τῆς φοιτήσεως εἰς τέσσαρα ἔτη ὡς πρὸς τὰ μονοτάξια δημοτικὰ σχολεῖα καὶ τὰ κοινὰ τοιαῦτα, δίδομεν ἁπλῶς ἀφορμὴν γὰρ συζητηθῆ εὐρύτερον καὶ μᾶλλον ἐμπεριστατωμένως τὸ θεμελιώδες τοῦτο ζήτημα.

Ἄρθρον 2ον ἔδάφ. β'. «Ἴδια σχολεῖα θηλέων ἰδρύονται μόνον ὅπου φοιτῶσιν ὑπὲρ τὰ τριάκοντα θήλεα. Ἀλλὰ καὶ τότε ἐπιτρέπεται μετὰ πρότασιν τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ γὰρ συνδιδάσκωνται ἄρρενα καὶ θήλεα, διαιρουμένου τοῦ σχολείου εἰς δύο τμήματα, ὧν τὸ κατώτερον ἀναλαμβάνει ἢ διδασκάλοισα».

Ἐπὶ τοῦ ἐδαφίου τούτου θεωροῦμεν σύμφορον ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, ὅπως εἰς τὰς λέξεις «δύο τμήματα» προστεθῆ ἢ φράσις : «ὧν ἐκάτερον θὰ ἐδρεύη ἐν χωριστῷ διαμερίσματι».

Ἄρθρον 4ον ἔδάφ. σί'. «Οἱ κατοικοῦντες εἰς τόπους, ὅπου δὲν λειτουργεῖ δημοτικὸν σχολεῖον καὶ ἀδυνατοῦντες ἐνεκα τῆς ἀποστάσεως γὰρ φοιτῶσιν εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον γειτονικοῦ χωρίου».

Ἡ ἀσάφεια τῆς διατάξεως ταύτης, ὡς πρὸς τὴν ἀπόστασιν ἢ καὶ ἐν τῇ κειμένη νομοθεσίᾳ ὑφισταμένη, ὑπεβλήθη κατὰ τὸ παρελθὸν τὴν ἀθώωσιν πολλῶν γονέων καὶ κηδεμόνων ὑπὸ τῶν Πταιματοδικείων. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδ' ὁ σαφὴς καθορισμὸς τῆς ἀποστάσεως θὰ ἔλυε δικαίως τὸ ζήτημα, διότι πολλαχοῦ πολλάκις συνοικισμοὶ μικρὸν ἀλλήλων ἀπέχοντες διατελοῦσιν ἐπὶ μακρὸν ἄνευ συγκοινωνίας, ἐκ παρεμβολῆς φυσικῶν προσκομμάτων, διὰ τοῦτο φρονούμεν, ὅτι θὰ ἐξησφαλίετο μᾶλλον τελεσφόρος ἢ ὑποχρεωτικὴ φοίτησις, ἂν ἀνειδίθετο εἰς τὰ τοπικὰ Συμβούλια ἢ ἐν ἐπιγνώσει τῶν κρατουσῶν συνθηκῶν ὑπαγωγῇ τῶν ἄνευ σχολείων συνοικισμῶν εἰς ὠρισμένην σχολικὴν περιφέρειαν, εἰς τὸ σχολεῖον τῆς ὁποίας θὰ ἦτο ὑποχρεωτικὴ ἢ φοίτησις πάντων τῶν ἐκ τῶν ἀποτελούντων αὐτὴν συνοικισμῶν καταγομένων μαθητῶν.

Ἄρθρον 6ον ἔδάφ. δ'. «Γονεῖς καὶ κηδεμόνες μὴ ἐγγράφαντες ἐντὸς τοῦ κεκανονισμένου χρόνου τοὺς ὑποχρεοῦσιν εἰς φοίτησιν παῖδος ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ἢ ἀμελοῦντες τῆς τακτικῆς αὐτῶν φοιτήσεως, τιμωροῦνται διὰ προστίμου δέκα μέχρι πενήκοντα δραχ.»

Ἡ καταδίωξις τῶν τοιούτων γονέων ἐν τῷ παρελθόντι ἐγέννησε προστριβάς πρὸς τοὺς διδασκάλους, οἵτινες πρὸς βλάβην αὐτῆς τῆς ἐκπαιδεύσεως καθίσταντο τὸ ἀντικείμενον πάσης παρ' ἐκείνων διαβολῆς. Ἀλλὰ καὶ πραγματικώτεροι ἐπήροχοντο ζημίαι ἐκ τῆς ἀνάγκης, εἰς ἣν εὐρίσκειτο ὁ Δ. ἐγκαταλείπων τὸ σχολεῖον αὐτοῦ γὰρ ἐμφανίζεται εἰς τὸ Δικαστήριον πρὸς ὑποστήριξιν τῶν μηνύσεών του. Θὰ ἦρητο μέγιστον μέρος τῶν αἰόπων αὐτῶν, ἂν καὶ ἀναλογίαν πρὸς τὰ δι' ἄλλους τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας ὑπαλλήλους νενομοθετημένα,

παρείχεται διὰ νομοθετικῆς διατάξεως εἰς τοὺς διδασκάλους τὸ δικαίωμα νὰ προανακρίνωνται ἐνόρκως ἐν τῇ ἔδρᾳ αὐτῶν, χωρὶς νὰ εἶνε ὑποχρεωμένοι κατὰ τὴν ἐκδίκασιν τῶν μηνύσεων νὰ ἐμφανίζονται εἰς τὸ Δικαστήριον.

Ἄρθρον 7ον. Ἐν τῷ ἄρθρῳ τούτῳ μεταξὺ τῶν διδασκάλων μαθημάτων ἀναφέρεται καὶ διδασκαλία « τῶν δικαιομάτων καὶ τῶν καθήκόντων τοῦ Συνταγματικοῦ πολιτοῦ ».

Λαμβανομένου ὑπ' ὄψει οὗτι ἡ ὄλη πνευματικὴ καὶ σωματικὴ ἀνάπτυξις τῶν μαθητῶν τοῦ δημοτικοῦ σχολείου δὲν εἶνε ὑποβοηθητικὴ τῆς ἐιδικῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τούτου, νομίζομεν, οὗτι δύναται ἀβλαβῶς νὰ διαγραφῇ τοῦτο, ἀφιεμένης τῆς ἐμμέσου καὶ ἐπ' εὐκαιρίᾳ παροχῆς ἀναλόγων γνώσεων εἰς τὴν συνόλην τοῦ Διδασκάλου ἐργασίαν.

Ἄρθρον 8ον ἐδάφ. β'. « . . . Οἱ διδάσκαλοι τῶν νυκτερινῶν καὶ Κυριακῶν σχολείων λαμβάνουσι ἐπιμίσθιον δ 2 ἄρχμας 15 μηνιαίως ».

Ἐπειδὴ ἡ διάταξις αὕτη ὡς ἔχει, οὔτε καὶ μεταρρυθμιζομένη θὰ ἠδύνατο δικαίως νὰ ἐφαρμοσθῇ ὁμοιομόρφως πανταχοῦ, διότι ἡ πρόπουσα ἀντιμισθία τῶν διδασκάλων θὰ ἐπρεπε νὰ ἐξαρτηθῇ ἐκ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλεως ἢ χωρίου, ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν καὶ διδασκάλων καὶ συνεπῶς ἐκ τοῦ ποσοῦ τῆς ἐργασίας καὶ τῶν κατὰ τόπους βιωτικῶν συνθηκῶν, ἔχομεν τὴν γνώμην οὗτι δύναται νὰ διαγραφῇ ἐντελῶς ἡ διάταξις αὕτη, ἐπιφυλισσομένης τῆς Κυβερνήσεως νὰ κανονίσῃ τὰ κατὰ τὸ ζήτημα τοῦτο διὰ Βασ. Διατάγματος. Ἐπίσης προτείνομεν ὅπως ἡ σύστασις τῶν νυκτερινῶν σχολῶν γίνεται διὰ Βασ. Διατάγματος τῇ προτάσει τοῦ τοπικοῦ Ἐπ. Συμβουλίου.

Ἄρθρον 9ον ἐδάφ. α'. « Διδάσκαλοι καὶ διδασκάλισσαι τῶν σχολείων τῆς δημοτ. Ἐκπαιδεύσεως διορίζονται παρὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως . . . »

Ἡ διάταξις αὕτη τοῦ Νομοσχεδίου ἐπὶ πολλῶν ἀπησχόλησε τοὺς

Δημοδιδασκάλους. Εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψει τὸ θεμελιῶδες δικαίωμα τῆς Πολιτείας τοῦ ἐκλέγειν τοὺς ἰδίους αὐτῆς ὑπαλλήλους· ἐπρεπε ὁμως νὰ μὴ παρίδωμεν καὶ τοὺς σοβαρωτάτους διὰ τὴν Δημοικὴν Ἐκπαιδεύσειν λόγους, οἵτινες ἐν ἔτει 1895 ἤγαγον τὴν Πολιτείαν εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ δεχθῇ τὸν θεσμόν τῆς ἀποκεντρώσεως· ἀνεγνωρίσαμεν ἀνενδοιάστως, οὗτι ἡ παρεμβληθεῖσα πρωτοβουλία τῶν δημοτικῶν συμβουλίων δὲν ὑπῆρξε κατὰ τὸν διαγεύσαντα χρόνον ἄφογος, τοῦναντίον δὲ πολλαχοῦ ἢ δρωαίσι τῶν δημοτικῶν συμβούλων κατὰ τὴν πρότασιν τῶν διοριστέων διδασκάλων ὑπῆρξεν ἀρκούντως ἰδιοτελὴς διαφθεῖρασα οὖν τῷ χρόνῳ προτείναντας καὶ προτεινομένους. Οὐδ' ἐσκέφθημεν νὰ ζητήσωμεν τὴν παράτασιν τῆς καταστάσεως ταύτης, ἀναιρομένης ἄλλως κατὰ τὸ πλεῖστον διὰ τοῦ θερμοῦ τῶν κοινοτήτων. Ἐφθάσαμεν εἰς τὸ συμπέρασμα, οὗτι φρονικώτερον θὰ ἐλύετο τὸ ζήτημα ἀνατιθεμένου τοῦ διορισμοῦ τῶν Διδασκάλων εἰς τὰ κατὰ τόπους Ἐποπικὰ Συμβούλια, κατὰ τρόπον ἐξασφαλίζοντα τὰ μέλη αὐτῶν πάσης ἔξωθεν ἐπεμβάσεως καὶ ἐπισχύοντα αὐτὰ εἰς τὴν ἀμερόληπτον ἐνάσκησιν τοῦ δικαιομάτος τούτου. Τοῦτο θὰ ἦτο δυνατόν, ἂν ὁ διορισμὸς ἐγίνετο κατὰ σειρὰν ὑποβολῆς τῶν αἰτήσεων πρὸς τὸν ἀρμόδιον Ἐπιθεωρητὴν, ὑποχρεούμενον νὰ κατατάσῃ ταύτας ἐν εἰδικῷ βιβλίῳ. Βεβαίως τὸ σύστημα τοῦτο δὲν εἶνε ἀπηλλαγμένον ἐλαττωμάτων· στερεῖ λ. χ. τὸν Ἐπιθεωρητὴν τοῦ δικαιομάτος νὰ ἐκλέξῃ τὸν καταλληλότερον δι' ὄρισμένας περιπτώσεις διδάσκαλον. Ἐνέχει ὁμως ἀγαθὰ καλύπτεται τὰς ἀτελείας ταύτας καὶ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ σχετικῶς τελειότερον.

Νομίζομεν πρὸς τούτοις, οὗτι δίκαιον εἶνε, οἱ ἀναλαμβάνοντες στοργεῦσιμον ὑπηρεσίαν νὰ μὴ ἀπολύωνται τῆς διδασκαλικῆς θέσεως, ἀλλ' ἀναπληρῶνται προσωρινῶς, καθ' ὃν ἀκριβῶς τρόπον καὶ οἱ μεταβαίνοντες εἰς ἐκπαιδευτικὴν ἄδειαν.

Τὸ 9ον ὅθεν ἄρθρον θὰ ἠδύνατο νὰ διατυπωθῇ ὡς ἑξῆς :

« Διδάσκαλοι καὶ διδασκάλισσαι τῶν σχολείων τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως διορίζονται παρὰ τῶν τοπικῶν Ἐποπικῶν Συμβου-

λίων κατὰ σειρὰν ὑποβολῆς τῶν ἐν εἰδικῷ βιβλίῳ καταχωριζομένων κλήσεων αὐτῶν, προσηκόντως ἐπιδομέτων τῷ Ἐπιθεωρητῇ. Οἱ τῶν καταργουμένων σχολείων διδάσκαλοι αὐτοδικαίως ἐγγράφονται εἰς τὸ δεξιὸν τοῦ καταλόγου τῶν διοριστέων. Οἱ δὲ ἀναλαμβάνοντες στρατεύσιμον ὑπηρεσίαν ἀναπληροῦνται προσωρινῶς, καθ' ὃν τρόπον καὶ οἱ εἰς ἐκπαιδευτικὴν ἄδειαν ἀπερχόμενοι».

(*Ἀκολουθεῖ*).

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Ἡ ΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΚΑΘ' ἩΜΑΣ ΕΛΛΗΝΩΝ

Κατὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ μετά προσθηκῶν

(Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 102 τοῦ Δ' τεύχους)

Στατιστικὴ τῶν δημοτικῶν σχολείων. Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1829 ἔτους ὑπῆρχον τότε ἐν Ἑλλάδι μόνον 71 δημοτικὰ σχολεῖα ἔχοντα καὶ μαθητὰς καὶ μαθητρίδας ἐν ὧν 6721. Ἐφ' ὅτου ὁμως ἐγένετο τὸ Βασιλείον τοσοῦτον κατὰ πᾶν ἔτος ἐπληθύνοντο καὶ σχολεῖα καὶ μαθηταί, ὥστε κατὰ τὸ ἔτος 1858 εὐρίσκειν 754 δημοτικὰ σχολεῖα, εἰς ἃ ἐφοίτων 51590 μαθηταὶ ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Ἦτο δὲ ὁ ὅλος πληθυσμὸς τοῦ βασιλείου τότε περὶ τὸ 1050000 κατοίκων, ὥστε ἡ ἀναλογία τῶν μαθητῶν πρὸς τοὺς κατοίκους ἦτο 1:20. Ἐκ τούτων δὲ τῶν 754 δημοτικῶν σχολείων 412 ἀνῆκον εἰς τοὺς δήμους, τὰ δὲ λοιπὰ 342 ἦσαν σχολεῖα ἰδιωτικά, διατηρούμενα ὑπὸ τῶν γενέων τῶν μαθητῶν διὰ διδάκτρων. Ἐδαπάνων δὲ οἱ μὲν δήμοι διὰ τὴν μισθοδοσίαν τῶν δημοδιδασκάλων,

ὃν ὁ ἀριθμὸς ἀνέβαινεν εἰς 533, δραχμὰς 344829, ἡ δὲ πολιτεία δραχμὰς 115802, ἧτοι ἐν ὧν ἐδαπανῶντο διὰ τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν δραχμαὶ 460631.

Καταπληκτικὴν πρόοδον ἐμφανίζει ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῶν νέων Διδασκαλείων καὶ ἀπὸ τῆς καταργήσεως τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς μεθόδου. Κατὰ τὸ ἔτος 1879 ὑπῆρχον ἐπὶ πληθυσμοῦ 1,679,775 κατοίκων 1035 σχολεῖα ἀρρένων καὶ 137 σχολεῖα θηλέων, εἰς ἃ ἐφοίτων 97108 μαθηταὶ καὶ 12310 μαθήτριαι—τὰ ἰδιωτικὰ σχολεῖα καὶ τὰ γραμματοσχολεῖα παραλείπω—ἡ δὲ ὅλη δαπάνη τῶν σχολείων τούτων ἦτο 1,612,000, ἐκ τῶν ὁποίων ἐπλήρωνον οἱ μὲν δήμοι δρ.1,422,000, ἡ δὲ πολιτεία δρ.190,000. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1901 εὐρίσκειν ἐπὶ πληθυσ. 2,220,000 κατοίκων, δημοτικὰ σχολεῖα ὁμοῦ μὲ τὰ γραμματεῖα 3,123, εἰς ἃ ἐφοίτων 189,903 μαθηταὶ καὶ μαθήτριαι, κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1906 ἀνέβη ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν εἰς 230,000, οἵτινες ἐδιδάσκοντο ὑπὸ 4,055 διδασκάλων ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Σήμερον δὲ τὰ ἔξοδα τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσως ἀνέβησαν περὶ τὰ 7 ἑκατομμύρια, ὧν περὶ τὸ 11)2 ἑκατομμύριον συνεισφέρει ἡ πολιτεία συνδρομὴν εἰς ἀπόρους δήμους.

Ἐξαναγκαστικὴ ἐκπαίδευσις. Κατὰ τὸν σχολικὸν νόμον τοῦ 1834 ἐπεβάλλετο ὡς ὑποχρεωτικὴ ἡ φοίτησις εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα καὶ εἰς τὰ ἄρρενα καὶ εἰς τὰ θήλα, ἀπὸ τοῦ 5ου ἔτους συμπληρωμένου μέχρι τοῦ 12ου συμπληρωμένου, ἧτοι ἐπὶ 7 ὅλα ἔτη. Ὁ νόμος οὗτος, ὡς ἀνεφέρομεν καὶ ἐδικαιολογήσαμεν προηγουμένως, δὲν ἐφηρμόσθη ποτέ, ἡ δὲ φοίτησις περιορίσθη εἰς τέσσαρα μόνον ἔτη καὶ αὕτη δὲν ὑπῆρξεν ἐξαναγκαστικὴ. Μετὰ τὴν ἰδρύσιν τῶν νέων Διδασκαλείων ἰδρύθησαν πολλὰ καὶ πλήρη σχολεῖα ἢ ἀστικά μὲ ἑξαετῆ φοίτησιν τὰ ὁποῖα ἐκλήθησαν καὶ αὐτὰ πρότυπα κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν προτύπων σχολείων τῶν Διδασκαλείων, ὑπὸ τῆς πολιτείας καὶ δαπάνῃ αὐτῆς, ἵνα φιλοτιμηθῶσιν οἱ δήμοι τοῦλάχιστον οἱ εὐκορώτεροι νὰ ιδρύσωσι τοιαῦτα σχολεῖα. Οἱ δήμοι ὁμως δὲν ἐφάνησαν πρόθυμοι νὰ αὐξήσωσι τὰς δαπάνας τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσως καὶ ἠναγκάσθη ἡ πολιτεία νὰ καταργήσῃ αὐτὰ, διότι παρετήρησεν ὅτι συνέβαινε τὸ ἐξῆς ἄτοπον, οἱ μαθηταὶ τῶν δημοτικῶν σχολείων τῶν συντηρουμένων ὑπὸ τῶν

δήμων, ὅπου ἐλειτούργει πρότυπον σχολεῖον τῆς Κυβερνήσεως, βαθμηδὸν ἐνεγράφησαν σχεδὸν πάντες εἰς τὸ σχολεῖον τοῦτο καὶ ἡ δημοτικὴ ἀρχὴ φρονίμως ποιούσα ἐκλείσει τὰ ἴδια σχολεῖα, ἵνα ἐξοικονομήσῃ ὄχι μικρὰς δαπάνας, ἀφ' οὗ τὰς ἀνάγκας τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐθεράπευε μὲ τὸ περιπλέον τὸ πρότυπον σχολεῖον τῆς Κυβερνήσεως. Εἷς δὲ περιπλέον λόγος τῆς καταργήσεως τῶν προτύπων σχολείων ἦτο καὶ ὅτι πάντες οἱ δῆμοι διὰ τῶν οἰκείων βουλευτῶν ἐζήτουν καὶ αὐτοὶ τοιαῦτα πρότυπα σχολεῖα δαπάνῃ τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐκινδύνευον πάντα τὰ βάρη τῆς λειτουργίας τῶν δημοτικῶν σχολείων νὰ φορτωθοῦν εἰς τὴν ῥάχιν τῆς πολιτείας, ἣτις τεταραγμένα ἔχουσα τὰ οἰκονομικὰ της ἐδυσφόρει καὶ δι' αὐτὴν τὴν συνδρομὴν τοῦ ἐνὸς ἑκατομμυρίου δραχμῶν, τὴν ὁποίαν κατ' ἔτος ἔδιδε κατ' ἔθιμον ἐπικρατήσαν ἔκπαλαι εἰς τοὺς ἀπόρους δῆμους. Τὰ πρότυπα λοιπὸν σχολεῖα καὶ ἡ αὔξησις τῆς φοιτήσεως τῶν δημοτικῶν σχολείων ἀπὸ 4ετοῦς εἰς βετῆ ἔλαμψαν καὶ ἐξηφανίσθησαν ὡς μετέωρα εἰς τὸν ὀρίζοντα τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, χωρὶς νὰ ἀφήσωσιν ἄλλα ἴχνη τῆς διαβάσεώς των ἢ τὰ καλὰ θρανία καὶ τὰ τεθραυσμένα ὄργανα τῆς χημείας καὶ φυσικῆς, μὲ τὰ ὅποια εἶχε σπεύσει ἡ πολιτεία νὰ προικοδοτήσῃ τὰ προσωρινὰ ταῦτα σχολεῖα. Τὴν αὔξησιν τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἀπὸ 4ετοῦς εἰς ἑξαετῆ ἐν ταῖς πόλεσιν ἐπέβαλεν ὁ νόμος ΒΤΜΘ' τοῦ Δηλιγιάννη ἐν ἔτει 1895, ὅστις ἐν ἄρθρῳ 4 ἀναγράφει τὰ ἑξῆς: «Πλήρη δημοτικὰ σχολεῖα δύνανται νὰ συστηθῶσι πανταχοῦ τοῦ Κράτους, ἂν οἱ δημοτικοὶ πόροι ἢ εἰσφοραὶ ἰδιωτικαὶ ἢ κληροδοτήματα ἐπαρκῶσι νὰ παρέχωσι τὴν πρὸς συντήρησιν αὐτῶν δαπάνην. Ἄλλ' ἐν ταῖς πρωτευούσαις τῶν νομῶν καὶ ἐπαρχιῶν καὶ ταῖς πόλεσιν ταῖς ἐχούσαις πληθυσμὸν μείζονα τῶν ἑξ χιλιάδων συνιστῶνται ἀναγκαιῶς ἀνά ἓν τοῦλάχιστον πληρὴς δημοτικὸν σχολεῖον, τῶν πόρων δὲ τῶν δήμων ἐπιτρεπόντων, ἅπαντα τὰ ἐν ταῖς πόλεσιν δημοτικὰ σχολεῖα πλήρη ἢ τὰ πλείονα, ἀναλόγως πρὸς τοὺς πόρους τοῦ δήμου». Ἐσχάτως δὲ ἡ διάταξις αὕτη περὶ ἑξαετοῦς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις ἐγενικεύθη διὰ πάντα τὰ σχολεῖα καὶ πλήρη καὶ μὴ τοιαῦτα. Ἄν δὲ οἱ διδάσκαλοι οἱ μὴ ἀξιώθεντες ἐν Διδασκαλείοις νὰ διδαχθῶσι τὸν τρόπον τῆς συνδιδα-

σκαλίας πολλῶν τάξεων θὰ δυνηθῶσι νὰ κινήσωσι τὴν πολύπλοκον ταύτην μηχανήν, τοῦτο εἶναι ἄλλο ζήτημα, ὅπερ πρέπει νὰ ἀπασχολήσῃ καὶ τὸ διδασκαλεῖον καὶ τὸ κεντρικὸν συμβούλιον. Ἐὰν δὲ ὑπάρχη τις ὁ ἀπορῶν ἐν τούτῳ δὲν ἔχει ἢ νὰ μεταβῆ εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Γερμανίας καὶ νὰ ἴδῃ τὸ πρᾶγμα γινόμενον. Γράφομεν ταῦτα, διότι ἐξεδηλώθη ἀπορία προσφάτως ἐκ τοῦ κέντρου περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς συνδιδασκαλίας πολλῶν τάξεων ὑπὸ ἐνὸς διδασκάλου. Φαίνεται οἱ ἀποροῦντες ἢ ὅτι δὲν ἐπεσκέφθησαν τὰ σχολεῖα τῆς Γερμανίας ἢ εἶχον τοὺς ὀφθαλμοὺς κλειστούς. Ἄν πιστεύωσιν ὅτι δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ συνδιδασκαλία, τότε καθῆκον ἔχουσι νὰ συντελέσουν νὰ ἐλαττωθοῦν τὰ ἔτη τῆς φοιτήσεως· διότι προσθήκη πλειόνων διδασκάλων εἰς ὀλιγάριθμα σχολεῖα δὲν εἶναι δυνατὴ ἢ νὰ συμβουλευσούν νὰ εἰσαχθῇ ἀπλούστατα πάλιν ἡ ἀλληλοδιδασκτικὴ μέθοδος. Μέσος ὄρος δὲν ὑπάρχει.

Διευθυντικαὶ ἐξετάσεις. Κατὰ τὰ παρελθόντα ἔτη διευθυντῆς δημοτικοῦ σχολείου ἀνωτέρου καὶ κατωτέρου διορίζετο ὁ ἀνώτερος κατὰ τὸν βαθμὸν καὶ ὁ ἔχων περισσότερα ἔτη δημοσίας ὑπηρεσίας. Τοῦτο ἐκανόνιζον τὰ κατὰ νομοὺς ἐποπτικὰ συμβούλια, ἕκαστον διὰ τοὺς διδασκάλους τῆς δικαιοδοσίας του, εἰσηγουμένον τοῦ ἀρμοδίου ἐπιθεωρητοῦ. Κατὰ τὸ ἔτος ὅμως 1905 ἐψηφίσθη νόμος ἴδιος διὰ τοὺς διευθυντὰς τῶν πεντατάξιων καὶ ἑξατάξιων σχολείων, ὅστις ἐπιβάλλει ἰδίας διευθυντικὰς ἐξετάσεις καὶ ἀναγνώρισιν ὑπὸ τῆς πολιτείας, ὀρίζει δὲ ὡς μισθὸν διὰ τὸ ἀξίωμα δραχμὰς διακοσίας. Ἔχουσι δὲ προσόντα διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ διευθυντοῦ μόνον πρωτοβάθμιοι δημοδιδάσκαλοι καὶ δημοδιδασκάλισσαι ὑπηρετήσαντες ἀμέμπτως ἐπὶ πενταετίαν ἐν δημοσίοις σχολείοις. Αἱ ἐξετάσεις ἦσαν γραπταὶ καὶ προφορικαὶ καὶ πρακτικαὶ γινόμεναι καθ' ὁμοίον τρόπον, καθ' ὃν γίνονται καὶ αἱ ἐξετάσεις τῶν ἀπολυτηρίων ἐξετάσεων τῶν διδασκαλείων ἐν ἡπιωτέρῃ πάντοτε μορφῇ, καὶ ἐπὶ ὀλιγωτέρων μαθημάτων, τῶν Ἑλληνικῶν, τῆς Παιδαγωγικῆς καὶ Διδακτικῆς, ὅπερ δὲν συμβιβάζεται τὸ παράπαν οὔτε πρὸς τὸ μέγα ἀξίωμα ἐνὸς διευθυντοῦ, οὔτε πρὸς τὸν ἀρχετὰ ἠϋξημένον μισθὸν τῶν διακοσίων δραχμῶν. Ἴνα δὲ φανῇ ἔτι μᾶλλον ἡ κωμικὴ ὄψις τοῦ πράγματος ἐτέθη ὡς ὄρος ἀπαράβατος τῆς παραδοχῆς εἰς διευθυντικὰς ἐξετά-

σεις να ἔχωσιν οἱ ὑποψήφιοι ἄριστα εἰς τὰ τεχνικά μαθήματα ἐν τοῖς πτυχίοις τῶν. Τοῦτο φυσικὰ παρεκώλυσε πολλοὺς καλοὺς διδασκάλους νὰ προσέλθωσιν εἰς διευθυντικὰς ἐξετάσεις, ἔμεινε δὲ οὕτω τὸ στάδιον ἀνοικτὸν εἰς τοὺς καλλιγράφους καὶ μουσικοὺς δημοδιδασκάλους, ὃν ὁ ἀριθμὸς ὅλος ἐπέτυχε κατὰ τὴν πρώτην ἐξέτασιν, συμπρατούσης τὰ μάλα καὶ τῆς λεγομένης πολιτικῆς, ἣτις δὲν ἠδύνατο νὰ λείψῃ ἀπὸ τοιαύτας ἐπιχειρήσεις ἐπέχουσα τὸν τόπον τῆς σφραγίδος δωρεᾶς τοῦ ἁγίου πνεύματος κατὰ τὸ βάπτισμα τῶν ὀρθοδόξων.

Τελειότεραν μορφήν διευθυντικῶν ἐξετάσεων παρουσιάζει τὸ ἐν ἔτει 1910 καὶ ἀπὸ 20 Ἰουλίου Διάταγμα τοῦ ὑπουργοῦ Α. Παναγιωτοπούλου. Τὴν ἐξέτασιν ἐνεργεῖ τὸ κεντρικὸν ἐποπτικὸν συμβούλιον μετὰ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Λιδασκαλείου, ὃπερ εἶνε ἐγγύησις ἀμεροληψίας καὶ σπουδαιότητος τῶν ἐξετάσεων. Δεκτοὶ εἰς τὴν δοκιμασίαν γίνονται οἱ προσάγοντες ἀποδείξεις ὅτι ὑπηρετήσαν ἐπὶ δεκαετίαν, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἀνεγνωρίσθησαν πρωτοβάθμιοι δημοδιδάσκαλοι. Καὶ ὁ τρόπος τῶν ἐξετάσεων κατὰ τὸ διάταγμα τοῦτο καὶ τῶν γραπτῶν καὶ τῶν προφορικῶν καὶ τῶν πρακτικῶν μαρτυρεῖ ὅτι θέλει ἡ πολιτεία νῦν τοὺς διευθυντὰς τῶν δημοτικῶν σχολείων ἔχοντας πεποιθήσεις ἰδίας περὶ τῶν σχολικῶν πραγμάτων καὶ δεξιούς διδασκάλους, ἀφ' οὗ ὀρίζει ἐξέτασιν πρακτικὴν ἐπὶ τριῶν διαφόρων ἐγκυκλίων μαθημάτων τοῦ σχολείου δι' ἕκαστον. Ἡ εὐσυνείδητος ἐφαρμογὴ τοῦ νέου νόμου τῶν διευθυντικῶν ἐξετάσεων οὕτω κανονιζομένων καὶ ἐνεργουμένων θὰ σώσῃ τὰ σχολεῖα καὶ τοὺς διδασκάλους ἀπὸ τὴν ἀπογοήτευσιν καὶ θὰ γίνῃ ἀφορμὴ νὰ καταλάβωσι τὰς ὑψηλὰς θέσεις οἱ εὐφρεῖς, ἐπιμελεῖς καὶ προοδευτικοὶ διδάσκαλοι.

Τὸ τελευταῖον βῆμα πρὸς τὸ τέλειον τῶν διευθυντικῶν ἐξετάσεων θὰ εἶναι ἀναντιρρήτως ἡ ἀκαδημαϊκὴ μόρφωσις ἠνωμένη μετὰ τῆς παιδαγωγικῆς τῶν μνηστήρων τῆς θέσεως. Καὶ τοῦτο ἐλπίζομεν καὶ εὐχόμεθα νὰ συντελεσθῇ ἐντὸς ὀλίγου χρόνου.

(ἀκολουθεῖ)

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ Κ. ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥΣ *

Πρὸς τοὺς λειτουργοὺς τῆς δημοτικῆς
ἐκπαιδεύσεως

Ἀγαπητοὶ συναδέλφου,

Μετὰ τῆς παρουσίας στέλλω πρὸς ὑμᾶς σειράν ἐρωτημάτων καὶ παρακαλῶ ὑμᾶς ν' ἀποκριθῆτε εἰς ὅσα τούτων ἕκαστος ὑμῶν νομίζει, ὅτι δύναται νὰ δώσῃ ὀρθὴν ἀπάντησιν :

Θάπορήσωσιν ἴσως τινές, διότι δὲν ζητῶ τὴν λύσιν τῶν πρὸς ὑμᾶς προβαλλομένων ζητημάτων εἰς βιβλία περιέχοντα τὴν ἐκπαιδευτικὴν νομοθεσίαν ἄλλων Κρατῶν.

Πρὸς τοὺτους ἀποκρίνομαι, ὅτι οὔτε δυνατόν οὔτε πρέπον εἶνε νὰ λύωνται ὁμοιομόρφως εἰς ὅλα τὰ κράτη τὰ ἐκπαιδευτικὰ ζητήματα, ἀφοῦ στενὴν σχέσηιν ἔχουσι πρὸς ταῦτα ἡ γλῶσσα, ἡ θρησκεία, ἡ ἰδιοφυΐα, ἑκάστου λαοῦ, ἡ ἱστορία, ἡ οἰκογενειακὴ ἀνατροφή, ἡ εὐπορία, αἱ συνήθειαι τῶν κατοίκων ἀσχολίαι, ἡ κατάστασις τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας, ἡ σχέσις Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας, ἡ διοικητικὴ ὀργάνωσις, τὸ δυσχείμερον τοῦ τόπου, τὰ ἦθη τῶν ἀνθρώπων καὶ τόσα ἄλλα στοιχεῖα. Πάντα ταῦτα ὡς καὶ ἀποτελέσματα τῆς ἐφαρμογῆς τῶν μέχρι τοῦδε ἰσχυόντων νόμων, πρέπει νὰ λαμβάνωσι σπουδαίως ὑπ' ὄψιν οἱ συντάσσοντες ἐκπαιδευτικοὺς νόμους. Διὰ τοῦτο ἀποτείνωμαι σήμερον πρὸς τοὺς Ἑλληνας διδασκάλους.

Ὅσοι καὶ ὅσαι τῶν συναδέλφων εὐαρεστηθῶσι νὰπαντήσωσι, παρακαλοῦνται νὰ διευθύνωσι τὰς ἐπιστολάς αὐτῶν εἰς τὴν ὁδὸν Μεθώνης 52 Α.

Μεθ' ὑπολήψεως
Γ. ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ

* Ὁ κ. Γ. Παπασωτηρίου εὐμενῶς παρεχώρησεν ἡμῖν πρὸς δημοσίευσιν τὴν ἐπιστολὴν του ταύτην καὶ παρακαλοῦμεν τὰ μέλη τοῦ Συνδέσμου νὰ ἀπαντήσωσιν εἰς ταύτην εἴτε ἀμέσως εἴτε διὰ τοῦ Προεδρείου.

Εἶνε ἀπαραίτητον ν' ἀρχίξῃ ἡ διδασκαλία ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ πρώτου ἔτους τῆς εἰς τὸ σχολεῖον φοιτήσεως, ἢ γίνεται τοῦτο διὰ ν' ἀσχολῶνται εἰς ἀνάγνωσιν καὶ ἀντιγραφὴν ἀπὸ τοῦ βιβλίου οἱ μαθηταὶ τῆς πρώτης τάξεως τῶν δι' ἐνὸς διδασκάλου λειτουργούντων σχολείων, καθ' ὃν χρόνον οὗτος ἐργάζεται μετ' ἄλλων τάξεων; Ἐὰν δὲν ἀποβλέπωμεν εἰς τὴν θεραπείαν τῆς ἀνάγκης ταύτης, πότε εἶνε ὀρθὸν νὰρχίξῃ ἡ διδασκαλία τῆς ἀναγνώσεως;

Πότε εἶνε καλὸν νὰρχίξῃ ἡ διδασκαλία τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας καὶ πότε ἢ τῆς Ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας;

Ἐὰν εἶνε ἀδύνατον νὰ διδαχθῇ ὅλη ἡ Ἐθνικὴ ἡμῶν ἱστορία καὶ εἰς τὰ περιέχοντα ἐξ τάξεως δημοτικὰ σχολεῖα, τίνα μέρη τῆς ἀρχαίας, τῆς μεσαιωνικῆς καὶ τῆς νεωτέρας ἡμῶν ἱστορίας πρέπει νὰ περιληφθῶσι εἰς τὸ πρόγραμμα καὶ τίνα ν' ἀποκλεισθῶσι τούτου;

Διδασκαλία θεωρητικοῦ μαθήματος διαρκοῦσα ἡμίσειαν ὥραν ἐν δημοτικῷ σχολεῖῳ εἶνε ἀποτελεσματικὴ ἢ εἶνε κάλλιον νὰ διαρκῇ αὕτη 50 λεπτὰ τῆς ὥρας;

Θὰ διδαχθῇ ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον συστηματικῶς, ἦτοι δι' ἀπομνημονεύσεως κανόνων γραμματικῶν καὶ τύπων γλωσσικῶν ἀχρήστων σήμερον καὶ δι' ἐρμηνείας ἀρχαίου κειμένου ἢ θὰ διδαχθῇ θεωρητικῶς μάλιστα δὲ πρακτικῶς ἢ καθαρεύουσα δι' ἀναγνώσεως, δι' ἀντιγραφῆς, διὰ λόγων διδασκάλου καὶ μαθητῶν, διὰ τῶν λεγομένων ἐκθέσεων καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας πάντων τῶν μαθημάτων;

Πῶς εἶνε δυνατόν νὰ λαμβάνωσι τὸν μισθὸν αὐτῶν οἱ διδάσκαλοι τῶν χωρίων, χωρὶς νὰπομακρύνωνται αὐτῶν τρέχοντες εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας.

Ἀφοῦ φυσικῶ τῷ λόγῳ δὲν εἶνε δυνατόν νὰ γνωρίζῃ ὁ ἐπιθεωρητῆς εἰς τὸ τέλος τοῦ μηνὸς τίνες τῶν διδασκάλων ἀπουσίασαν ἀπὸ τὸ σχολεῖον καὶ ποσάκις ἕκαστος τούτων ἀπουσίασε κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μηνὸς εἰς τίνα ἄλλον εἶνε δυνατόν νὰνατεθῇ ἐπιβλεψίς τις ἐπὶ τῶν διδασκάλων;

Τίνα τὰ πορίσματα τῆς πείρας περὶ τῆς ἀνευ διδακτικῶν βιβλίων διδασκαλίας;

Τίνα τὰ κυριώτατα αἷτια τῶν συχνῶν ἀπουσιῶν τῶν μαθητῶν τῶν δημοτικῶν σχολείων, καὶ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἀρθῶσιν ἢ νὰ περιορισθῶσι ταῦτα;

Ἐπαρκοῦσιν εἰς τὰ ἔργα τῆς ἐπιθεωρήσεως (ἦτοι ἀκριβῆ ἐλεγχον τῆς ἐργασίας τῶν διδασκάλων, μισθώσεις διδασκασκῶν, παραλαβὰς νεοδημητῶν διδασκασκῶν, ὑποδειγματικὴν διδασκαλίαν κλπ.) οἱ ὑπάρχοντες ἐπιθεωρηταί; Ἐὰν ὄχι, τί πρέπει νὰ γείνη; Νὰ διορισθῇ παρ' ἑκάστῳ ἐπιθεωρητῆ γραμματεὺς ἢ νὰ αὐξηθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκπαιδευτικῶν περιφερειῶν καὶ τῶν ἐπιθεωρητῶν;

Πῶς θὰ βοηθήσῃ τὸ δημοτικὸν σχολεῖον εἰς ἴδρυσιν βιβλιοθηκῶν λαϊκῶν καὶ εἰς ἐξέγερσιν τῆς πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν ἀγάπης τῶν λαϊκῶν τάξεων;

Πῶς θὰ βραβεύωνται οἱ ἐπὶ ζήλῳ διακρινόμενοι λειτουργοὶ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως;

Πῶς θὰ διαδοθῇ εἰς τοὺς Ἀλθανοφόνους πληθυσμοὺς ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα;

Παρὰ τίνος δύναται νὰ λαμβάνῃ ἄδειαν βραχείας ἀπουσίας ὁ δι' ἀνωτέραν βίαν ἐπιειγόμενος νὰπόσχη τῆς ἐργασίας διδάσκαλος;

Ἰπὸ τίνος καὶ πῶς πρέπει νὰ τιμωρῆται ὁ διδάσκαλος ὁ ὑποβάλλων μισθοδοτικὰς καταστάσεις καὶ δι' ὅσας ἡμέρας δὲν ἐργάσθη;

Τίς θὰ ἔχη τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν τὸν διοριστέον ἐν κενῇ θέσει λειτουργὸν τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως;

Πῶς νὰ συντελέσῃ τὸ σχολεῖον εἰς διάδοσιν γνώσεων τῆς ὕγεινῆς, καὶ τῆς γεωπονικῆς, καὶ πῶς θὰ παρασκευασθῶσιν ἀρτιώτερον εἰς τοῦτο οἱ διδάσκαλοι;

Εἶνε δυνατόν νὰ συντελέσωσιν αἱ διδασκασκῶν εἰς τὴν εἰς τοὺς ἀγροτικοὺς πληθυσμοὺς, διάδοσιν γνώσεων, ἀναφερομένων εἰς τὴν πτηνοτροφίαν, τὴν λαχανοκομίαν, καὶ τὴν μελισσοκομίαν; Ἐὰν εἶνε τοῦτο δυνατόν, πῶς εἶνε εὐκόλον νὰποκτήσωσι τὰς γνώσεις ταύτας αἱ σήμερον ἐν ὑπηρεσίᾳ διδασκασκῶν;

Συμφέρει ἢ διὰ διδασκασκῶν πλήρωσις τῶν ἐν τοῖς κοινοῖς δημοτικῶν σχολείοις κενῶν θέσεων;

Ἄντι νὰ διδάσκωσιν ἐν χωρίοις, ἐνθα μόνη σχεδὸν ἐστία φωτὸς εἶνε τὸ σχολεῖον ὑποδιδάσκαλοι, κατώτεροι πάντως δημοδιδασκά-

λων δὲν εἶνε προτιμότερον νὰ ἐργάζωνται ἐκεῖ ἄριστοι δημοδιδασκαλοὶ, νὰ προσλαμβάνωνται δ' εἰς τὰ λειτουργοῦντα διὰ πολλῶν δημοδιδασκάλων σχολεῖα τῶν πόλεων ὑποδιδάσκαλοι, εἰς ἓν ἐκάστω; Ὁ ὑποδιδάσκαλος οὗτος, ὁ συνυπηρετῶν μετὰ δημοδιδασκάλων πρέπει νὰ διδάσκη μίᾳ τάξεως πάντα τὰ μαθήματα, ἢ ὠρισμένα μαθήματα, τὰ εὐκολώτερα πάντως, εἰς πλείονας τῆς μᾶς;

Εἶνε δυνατὸν νὰ λειτουργῇ καρποφόρως καὶ δι' ἐνὸς διδασκάλου σχολεῖον περιέχον ἕξ τάξεις καὶ εἶνε τοῦτο ζήτημα προγράμματος μόνον; Ἐὰν ὄχι, πῶς θὰ κατορθωθῇ νὰ φοιτῶσιν ἐπὶ ἕξ ἔτη εἰς τὸ σχολεῖον πάντες οἱ Ἑλληνόπαιδες; Θὰ διδάσκωνται τάξεις τινὲς πρὸ μεσημβρίας μόνον καὶ ἄλλαι μετὰ μεσημβριάν; Τίνες καὶ πόσας ὥρας π. μ. καὶ τίνες καὶ πόσας ὥρας τὸ ἀπόγευμα; Μήπως εἶνε προτιμότερον νὰ διδάσκωνται τάξεις τινὲς τῆς ἑβδομάδος καὶ αἱ ἄλλαι πάλιν τῆς ἑβδομάδος; Τοιαύτη κατανομὴ τῆς διδασκαλίας δύναται νὰ ἐλαττώσῃ σπουδαίως τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀπουσιῶν τῶν χωρικῶν μαθητῶν; Μήπως εἶνε προτιμότερον ἐν ταῖς μικροῖς χωρίοις νὰ λειτουργῶσι σχολεῖα ἐκ τῶν τεσσάρων κατωτέρων τάξεων ἀποτελούμενα, οἱ δ' ἀπὸ τούτων ἀπολυόμενοι ἑνδεκαετείς παῖδες νὰ φοιτῶσιν εἰς σχολεῖον περιέχον μόνως τὴν πέμπτην καὶ τὴν ἕκτην τάξιν, λειτουργοῦν ἐν διδασκασίᾳ κειμένῃ μεταξὺ 2 ἢ 3 γειτονικῶν χωρίων;

Ἄν εἰς χωρίον τι λειτουργοῦσι σχολεῖον ἀρρένων καὶ σχολεῖον θηλέων, δὲν εἶνε προτιμότερον μαθηταὶ καὶ μαθήτριάς τῶν κατωτέρων τάξεων νὰ συνδιδάσκωνται ὑπὸ τῆς διδασκαλίας ἐν τῇ ἐτέρῃ τῶν διδασκασίῶν, καὶ μαθηταὶ καὶ μαθήτριάς τῶν ἀνωτέρων τάξεων ὑπὸ τοῦ διδασκάλου ἐν τῇ ἐτέρῃ; Πῶς θὰ κατανέμονται αἱ τάξεις; Δύο ὑπὸ τῆς διδασκαλίας, διότι συνήθως εἶνε πολυπληθέστεραι καὶ ἔχει πολὺ εὐάγωγοι, ἢ τρεῖς καὶ τρεῖς;

Εἶνε ὀρθὸν νὰ περιέχωσι τὴν αὐτὴν ὕλην τὰ ἀναγνωστικὰ βιβλία τῶν θηλέων καὶ τὰ τῶν ἀρρένων;

Τίνων χωρίων οἱ κάτοικοι δύναται ἄτε ἀσχολούμενοι εἰς ἔργα σῆσιν ἔχοντα πρὸς τὴν οἰκοδομικὴν, νὰ προσφέρωσι δωρεάν εἰς οἰκοδομὴν διδασκασίᾳ ξυλείαν, ἢ λίθους, ἢ ἄμμον καὶ ἄσβεστον ἢ προσωπικὴν ἐργασίαν;

Αἴσθημα τοῦ ἤχου

Ὁ ἤχος ἀπὸ ψυχολογικῆς ἀπόψεως.—Ἐὰν σκληρὸν τι σῶμα πέσῃ ἐπὶ τοῦ πατώματος, ἢ πτώσῃς αὐτοῦ προκαλεῖ ἐν ἡμῖν ἐκεῖνο τὸ αἰσθημα, τὸ ὁποῖον ὀνομάζομεν κτύπον. Ἡ τριβὴ τῶν φύλλων τοῦ ἐνὸς ἐπὶ τοῦ ἄλλου προκαλεῖ τὸ αἰσθημα τοῦ θροῦ. Τοιούτου εἶδους ἀκουστικὰ αἰσθήματα εἶναι καθ' ὑπερβολὴν πολλά. Ἐνταῦθα ἀνάγονται ὁ θροὺς τῶν φαρεμάτων, ὁ βόμβος τῶν ἐντόμων, ὁ κελαρυσμὸς τοῦ ῥύακος κ.τ.λ. Πάντα ταῦτα τὰ αἰσθήματα εἶναι τόσον διάφορα πρὸς ἄλληλα, ὥστε καθίσταται ἀδύνατον νὰ τὰ ὑπαγάγωμεν ὑπὸ μίαν κατηγορίαν. Δι' ἤχους τοιούτου εἶδους ὑπάρχει κοινὴ ὀνομασία, θόρυβοι. Μεταξὺ ὧν τῶν ἤχων διακρίνεται ἐν εἶδος φέρον τὸ ὄνομα «μουσικοὶ τόνοι». Τοὺς ἤχους τούτους μεταχειρίζονται ἐν τῇ μουσικῇ. Τοὺς μουσικοὺς τόνους διακρίνομεν ἀπ' ἀλλήλων ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν. Ἐκαστος τόνος ἔχει καὶ ἄλληλιν τινὰ ἰδιότητα, διὰ τῆς ὁποίας διακρίνεται ἀλλων τόνων τοῦ αὐτοῦ ὕψους. Ἐὰν π. χ. παραγάγωμεν τὸν τόνον do εἰς κλειδοκύμβαλον, βιολίον, εἰς πλαγίαν, ἂν καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι τόνοι εἶναι τοῦ αὐτοῦ ὕψους, διακρίνονται ἕμως ἀλλήλων διὰ τινων χαρακτηριστικῶν ἰδιοτήτων καὶ ἡ διαφορὰ τῶν αὐτῶν ὀνομάζεται χρῶμα τοῦ τόνου.

Φυσικαὶ αἰτίαι τοῦ αἰσθήματος τοῦ ἤχου.—Ἐὰν λάβωμεν ἐν «διὰ πασῶν» καὶ κρούσωμεν αὐτό, παράγεται ἤχος. Παρατηροῦμεν δὲ τότε ὅτι τὸ «διὰ πασῶν» τίθεται εἰς παλμικὴν κίνησιν. Θίγοντες τοῦτο διὰ τοῦ δακτύλου πειθόμεθα ὅτι τὰ σκέλη αὐτοῦ ἐκτελοῦσι παλμικὰς κινήσεις. Ἐὰν ὧν μεταξὺ τοῦ «διὰ πασῶν» καὶ τοῦ ὠτός μας δὲν ὑπῆρχεν οὐδὲν διάμεσον, δὲν θὰ ἤμεθα εἰς θέσιν νὰ αἰσθανθῶμεν τὸν ἤχον. Αἰσθανόμεθα τὸ ἤχον, διότι μεταξὺ τοῦ «διὰ πασῶν» καὶ τοῦ ὠτός ὑπάρχει ὁ ἀήρ, ἐν τῇ ὁποίᾳ γίνονται ὠρισμένα: τινὲς μεταβολαί. Οἱ φυσικοὶ παραδέχονται ὅτι συνεπέλα τῶν παλμικῶν κινήσεων τοῦ «διὰ πασῶν» ἐν τῇ ἀέρι συμβαίνει περιοδικὴ ἀραίωσις καὶ πύκνωσις ταχέως ἐναλλασσόμεναι πρὸς ἀλλήλας. Ἡ τοιαύτη ἀραίωσις καὶ πύκνωσις καλοῦνται κύματα. Τὰ κύματα ταῦτα δύναται νὰ ἔχωσι διάφορον πλάτος.

Ὁὕτω π. χ. τὸ πλάτος τῶν κυμάτων τὰ ὁποῖα παράγουσι τὸ do χαμηλὸν εἶναι 35 ποδῶν, τὸ δὲ πλάτος τῶν κυμάτων τὰ ὁποῖα παράγουσι τὸν ὑψηλότερον τόνον τοῦ κλειδοκυμβάλου εἶναι τριῶν δακτύλων.

Ἐνδιαφέρον προσέτι εἶναι νὰ ἐξετάσωμεν τὸ ποσὸν τῶν παλμῶν ἢ τῶν κυμάτων τὰ ὁποῖα γίνονται εἰς ἓν δευτερόλεπτον.

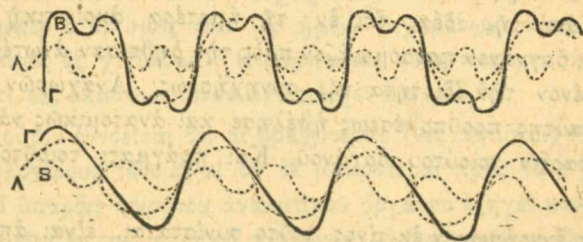
Ἄς λάβωμεν χαρτίνην πλάκα. Ἐὰν κρούσωμεν αὐτὴν διὰ τινος ὄργανου θὰ ἀποδώσῃ χαρακτηριστικὸν τινα ἤχον. Ἐὰν τώρα λάβωμεν τροχὸν ἐπιδησιασμένον διὰ μεγάλου ἀριθμοῦ ὀδόντων τοποθετημένων εἰς ἴσην ἀπόστασιν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ δώσωμεν εἰς αὐτὸν βραδείαν περιστροφικὴν κίνησιν οὕτως ὥστε ἕκαστος ὀδὸς μὲ τὴν σειρὰν νὰ κτυπᾷ ἐπὶ τῆς πλακῆς, θὰ παράγῃται ἅπλοισι κτύποι. Ἐὰν ὁμοῦς ἐπιταχύνωμεν τὴν περιστροφικὴν κίνησιν τοῦ τροχοῦ, τότε πλέον δὲν θὰ ἀκούωμεν ἰδιαιτέρους κτύπους, ἀλλὰ μουσικὸν τόνον. Ἡ συρροή τῶν κτύπων παράγει τὸν μουσικὸν τόνον. Ὅσον ταχύτερον περιστρέφεται ὁ τροχὸς τόσο μεγαλύτερος ἀριθμὸς κτύπων θὰ παράγεται εἰς ἓν δευτερόλεπτον, τόσο μεγαλύτερος ἀριθμὸς πυκνώσεων καὶ ἀραιώσεων τοῦ ἀέρος. Ὁ δὲ τόνος ὁ παράγόμενος ἐκ τῆς συρροῆς τῶν κτύπων θὰ εἶνε ὑψηλότερος. Ὅσον μεγαλύτερος εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν κτύπων ἢ τῶν περιοδικῶν πυκνώσεων καὶ ἀραιώσεων τοῦ ἀέρος εἰς τὴν μονάδα τοῦ χρόνου, τόσο στενωτέρα θὰ εἶναι τὰ κύματα, καὶ ἀντιθέτως. Χαμηλοὶ τόνοι παράγονται ὑπὸ πλατέων κυμάτων. Ὅσον ὑψηλότερος ὁ τόνος, τόσο τὰ κύματα στενωτέρα καὶ περισσότερα εἰς ἓν δευτερόλεπτον.

Οἱ φυσικοὶ διὰ σχημάτων ἀποδεικνύουσι πῶς ἡχητικὰ κύματα ἐνὸς μεγέθους συνδυάζονται μετὰ ἡχητικῶν κυμάτων ἑτέρου μεγέθους. Εἰς ἕκαστον ἡχητικὸν κύμα διακρίνουσι τὴν ἀνύψωσιν καὶ τὴν βάρυνσιν. Ὁ συνδυασμὸς τῶν κυμάτων γίνεται κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον: Ἐὰν ἡ ἀνύψωσις τοῦ ἐνὸς κύματος συμπίπτῃ μετὰ τῆς ἀνυψώσεως τοῦ ἑτέρου, τὸ προκύπτον κύμα εἶναι ὑψηλότερον ἐκάστου τῶν δύο ἄλλων. Ἐὰν ὁμοῦς, τοῦναντίον, εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ἐνὸς συμπίπτῃ ἡ βάρυνσις τοῦ ἑτέρου, τότε παράγεται κύμα μικροτέρου ὕψους. Ἄς λάβωμεν ἓν παράδειγμα διὰ νὰ ἀποδείξωμεν τὴν σύνθεσιν τῶν κυμάτων. Ἐὰν ἡχῆ «διαπασῶν» καὶ παράγῃ

τὸν τόνον do_1 , τὰ σκέλη αὐτοῦ ὑφίστανται 66 παλμικὰς κινήσεις εἰς ἓν δευτερόλεπτον. Ἐὰν ὁμοῦς ἡχῆ ἕτερον «διὰ πασῶν» παράγον τὸν τόνον do_2 , τὰ σκέλη του ὑφίστανται 132 παλμικὰς κινήσεις εἰς ἓν δευτερόλεπτον. Τὰ ἡχητικὰ κύματα τὰ παραγόμενα ὑπὸ τοῦ πρώτου εἶναι διπλασίως πλατύτερα τῶν τοῦ δευτέρου. Ἐὰν τώρα καὶ τὰ δύο «διὰ πασῶν» ἡχῶσι συγχρόνως, παράγεται κύμα νέου σχήματος. Ἐν τῷ σχήματι 1 αἱ διὰ στιγμῶν σημειούμεναι γραμμαὶ παριστῶσι τὰ δύο ἅπλα κύματα καὶ ἡ μὲν A τὰ κύματα τοῦ τόνου do_1 , ἡ δὲ B τοῦ τόνου do_2 . Τὸ πρῶτον κύμα εἶναι διπλασίον τοῦ δευτέρου. Ἡ δὲ συνεχῆς γραμμὴ Γ τὸ σύνθετον κύμα.

Ἐὰν τώρα λάβωμεν «διὰ πασῶν» παράγον τὸν τόνον do_1 καὶ ἕτερον παράγον τὸν τόνον do_2 , εἶναι φυσικὸν ὅτι τὰ κύματα τοῦ πρώτου εἶναι τριπλάσια τῶν τοῦ δευτέρου. Ἐν τῷ σχήματι 2 ἡ γραμμὴ B παριστᾷ τὸ κύμα τοῦ τόνου do_1 , ἡ γραμμὴ A τοῦ τόνου do_2 καὶ ἡ συνεχῆς Γ τὸ σύνθετον.

Ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ κύματος A συμπίπτει ἀνύψωσις καὶ τοῦ κύματος B καὶ διὰ τοῦτο τὸ σύνθετον κύμα Γ ἔχει καὶ ἀνύψωσιν καὶ βάρυνσιν μεγαλειτέραν καὶ τῶν δύο. Ἐν τῷ δευτέρῳ ὁμοῦς σχήματι εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ κύματος B ἀντιστοιχεῖ βάρυνσις τοῦ κύματος A καὶ διὰ τοῦτο τὸ σύνθετον κύμα Γ ἔχει μεγαλειτέραν ἀνύψωσιν εἰς ὃ μέρος τὸ κύμα B ἔχει τὴν μεγαλειτέραν τοῦ ἀνύψωσιν, ὁμοίως δὲ καὶ βάρυνσιν ἔχει μικροτέραν ἐκεῖ ὅπου τὸ κύμα B ἔχει τὴν μεγαλειτέραν τοῦ βάρυνσιν.

Τοιοῦτοτρόπως εἰς ἡχῶσι συγχρόνως δύο, τρία κ.λ. «διὰ πασῶν» παράγοντα διάφορα κύματα, ἀντὶ σειρᾶς κυμάτων παράγεται ἓν σύνθετον κύμα.

Ἐάν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον παράγωνται πολλοὶ τόνοι π. χ. συμφωνία τις, ἂν καὶ τὰ ἀντίστοιχα αὐτῶν κύματα ἀποτελοῦν ἓν σύνθετον, ἐν τούτοις δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν ἕκαστον τόνον χωριστά. Δυνάμεθα νὰ ἀναλύσωμεν σύνθετον ἤχον εἰς τὰ ἀποτελοῦντα στοιχεῖα. Γεννᾶται ὁμοίως τὸ ζήτημα κατὰ τίνα τρόπον γίνεται ἡ ἀνάλυσις τῶν μουσικῶν τόνων.

Διὰ νὰ ἀποκριθῶμεν εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην, ἃς ὑπενθυμίσωμεν περὶ φυσικοῦ τινος φαινομένου, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται συνήχησις. Ἐὰν λάθωμεν ἕγχορδόν τι μουσικὸν ἐν εἴδει ἄρπας, ἐχούσης πάσας τὰς χορδὰς ἐκ τῆς αὐτῆς οὐσίας καὶ τοῦ αὐτοῦ πάχους, διαφόρου ὅμως μήκους. Αἱ μακρὰι χορδαὶ θὰ ἀναδίδωσι χαμηλοὺς τόνους, αἱ δὲ βραχεῖαι ὑψηλοὺς. Ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι αἱ χορδαὶ εἶναι οὕτω διευθετημέναι ὥστε νὰ ἀποδίδωσι τοὺς τόνους do, re, mi fa, sol, la, si. Ἐὰν ὑποθέσωμεν τώρα ὅτι ἀρχίζομεν νὰ ψάλλωμεν ἰστάμενοι πρὸ ταύτης τῆς ἄρπας τὸν τόνον si, θὰ παρατηρήσωμεν ὅτι καὶ ἐν τῇ ἄρπᾳ ἀρχίζει νὰ ἤχη ἐκείνη ἢ χορδή, ἢ ὁποία ἀποδίδει τὸν τόνον si, ἐνῶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι χορδαὶ οὐδένα ἤχον θὰ ἀποδίδωσιν. Ἐὰν ψάλλωμεν τὸν τόνον fa, πάλιν ἐκ πασῶν τῶν χορδῶν θὰ ἤχη ἢ ἀποδίδουσα τόνον fa. Ἐπομένως ἐκεῖναι αἱ χορδαὶ θὰ συνηχοῦν, αἱ ὁποῖαι ἀποδίδουσι τὸν ἀντίστοιχον τόνον. Τὸ φαινόμενον τοῦτο τῆς συνηχήσεως δύναται νὰ ἐξηγήσῃ ἡμῖν τὴν ιδιότητα τὴν ὁποίαν ἔχει ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀναλύῃ τοὺς ἤχους.

Φυσιολογικὴ ἐξήγησις τῆς ἀναλύσεως τῶν ἤχων. Ὁ φυσιολόγος Γελμγὸλτς εἰς τὴν ἐξήγησιν τοῦ αἰσθήματος τῆς ἀκοῆς ὀμαίνεται ἀπὸ τῆς ιδέας ὅτι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἀκουστικῇ συσκευῇ ὑπάρχει ὄργανον προσομοιάζον πρὸς τὴν ῥηθείσαν ἀνωτέρω ἄρπαν, κεκτημένον τὴν ιδιότητα τῆς συνηχήσεως. Ἀναχωρῶν οὗτος ἐκ τῆς τοιαύτης προϋποθέσεως ἠθέλησε καὶ ἀνατομικῶς νὰ ἀποδείξῃ τὴν ὑπαρξίν τοιοῦτου ὄργανου. Καὶ πράγματι τοιοῦτον ὄργανον εὐρέθη.

Ἴνα ἐννοήσωμεν ἐκ τίνος τοῦτο συνίσταται, εἶναι ἀπαραίτητος γενική τις γνῶσις τῆς κατασκευῆς τοῦ ὠτός. Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἀκουστικῇ συσκευῇ διακρίνομεν τὰ ἐξῆς τρία μέρη, τὸ ἐξωτερικὸν οὖς, τὸ μέσον οὖς καὶ τὸ ἐσωτερικὸν οὖς ἢ τὸν λαβύρινθον. Ἐν τῷ

λαβυρίνθῳ εὐρίσκεται ὁ κοχλίας. Ἐν τῷ κοχλίᾳ διὰ μικροσκοπικῆς αὐτοῦ ἐξετάσεως δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν τὸ οὕτως ὀνομαζόμενον ὄργανον τοῦ Κορτίερ, τὸ ὁποῖον παριστᾷ μακρὸν θόλον ἐκτεινόμενον ἀπὸ τῆς βάσεως μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ κοχλίου. Οὗτος ὁ θόλος συνίσταται ἐκ κεχωρισμένων τόξων, ἕκαστον τῶν ὁποίων συνδέεται μετὰ τῶν διακλαδώσεων τοῦ ἀκουστικοῦ νεύρου. Τοιαῦτα τόξα ἀριθμοῦσι περὶ τὰς τρεῖς χιλιάδας. Ὁ Γελμγὸλτς ὑπέθετεν ὅτι ἀκριβῶς τοῦτο εἶναι τὸ ζητούμενον ὄργανον, τὸ ἔχον τὴν ιδιότητα νὰ ἀναλύῃ τοὺς ἤχους. Τὸ ὄργανον ὅμως τοῦτο ἐλλεῖπει ἀπὸ τῶν πτηνῶν. Ἐπειδὴ δὲ τὰ πτηνὰ εἰς πολλὰς περιστάσεις ἀντιλαμβάνονται τῶν ἤχων, δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι τὰ τόξα ταῦτα εἶναι τὸ ὄργανον ἐκεῖνο διὰ τοῦ ὁποίου ἀναλύομεν τοὺς ἤχους.

Ὁ φυσιολόγος Γενζὲν ἀπέδειξε τὴν ὑπαρξίν ἐτέρου ὄργανου, τὸ ὁποῖον πιθανὸν νὰ κέκτηται τὴν ιδιότητα ταύτην. Πράγματι ὑπὸ τὸν θόλον τοῦ Κορτίερ ὑπάρχει ἢ οὕτως ὀνομαζομένη μεμβράνη μεμβράνη συνισταμένη ἐξ ἰνῶν. Αἱ ἰνες αὗται ἔχουσι τὸ αὐτὸ μὲν πάχος διάφορον ὅμως μήκος. Ἐὰν δὲ ἦτο δυνατόν νὰ ἀφαιρέσωμεν τὴν μεμβράνην ταύτην καὶ τείνωμεν ἐπὶ τίνος ἐπιφανείας, θὰ εἶχωμεν ὄργανον καθ' ὅλα ὑπενθυμίζον ἡμῖν τὴν ἀνωτέρω περιγραφείσαν ἄρπαν.

Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Γενζὲν τὸ ὄργανον τοῦτο ἔχει τὴν ιδιότητα τοῦ ἀναλύειν τοὺς ἤχους. Ἡ γνώμη αὕτη ἐνισχύεται καὶ δι' αὐτῆς τῆς περιστάσεως, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἰνῶν τῆς μεμβράνης αὐτῆς εἶναι ἴσος περίπου πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν τόνων τοὺς ὁποίους τὸ ἀνθρώπινον οὖς δύναται νὰ δεχθῇ. Καθ' ὑπολογισμὸν τοῦ φυσιολόγου Βέμπερ ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑφ' ἡμῶν δεχομένων τόνων ἰσοῦται περίπου πρὸς ἑξ χιλιάδας. Ἡ σύμπτωσις αὕτη παρέχει τὴν πιθανότητα ὅτι εἰς ἕκαστον τόνον ἀντιστοιχεῖ καὶ μία ἰς.

Ἐκ τούτου ἐννοεῖται ὅτι αἱ βραχυτέραι ἰνες ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τοὺς ὑψηλοτέρους τόνους, αἱ δὲ μακρότεραι πρὸς τοὺς χαμηλοτέρους. Ἡ ὑπαρξίς τοιοῦτου ἀναλυτικοῦ ὄργανου ἐξηγεῖ καλῶς ἡμῖν πῶς δυνάμεθα ἐν τινι μουσικῇ συμφωνίᾳ νὰ διακρίνωμεν ἰδιαιτέρους τοὺς τόνους. Διότι εἰς ἕκαστον τόνον ἀνταποκρίνεται ἰδιαιτέρα ἰς.

Ἐκ τούτου ἐξηγεῖται καὶ ἡ διαφορὰ ἐνδὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ τόνου

παραγομένου ὑπὸ διαφόρων ὀργάνων. Διότι ἐκτός τοῦ θεμελιώδους τόνου παράγονται καὶ ἕτεροι δευτερεύοντες, τοὺς ὁποίους κάλλιστα τὸ ἡμέτερον οὐδὲ διακρίνει, ἐπειδὴ κρούουσι τὰς ἀντιστοίχους αὐτοῖς ἴσας.

Οὕτως ὁ ἦχος παρουσιάζεται ἡμῖν ἀπὸ τριῶν ἀπόψεων. Ἀπὸ φυσικῆς ἀπόψεως, φυσιολογικῆς καὶ ψυχικῆς. Καὶ φυσικὴ μὲν ἀποφῆς εἶνε ἢ παραγωγή τῶν ἠχητικῶν κυμάτων, φυσιολογικὴ ἢ παλμικὴ κίνησις τῶν ἰνῶν τῆς θεμελιώδους μεμβράνης, ψυχικὴ δὲ τὸ αἰσθημα τοῦ ἦχου.

Μετάφρασις ἐκ τοῦ Ρωσικοῦ.

Π. Δ. ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΕΘΝΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ

τῆς βιομηχανίας τῶν χημικῶν λιπασμάτων καὶ τῆς χρήσεως αὐτῶν ἐν τῇ Ἑλλην. Γεωργίᾳ.

Εἰς τὸ τμήμα τῶν διαφημίσεων τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ, δημοσιεύομεν σήμερον σύντομον ἀγγελίαν τῆς Ἑλλην. Ἑταιρίας τῶν χημικῶν προϊόντων καὶ λιπασμάτων· ἡ διαφήμισις αὕτη δὲν ἔχει ἀπλῶς ἐμπορικὴν σημασίαν, οὐδ' ἐξυπηρετεῖ ἀπλῶς ἀτομικὰ συμφέροντα ἰδιωτῶν.

Ἡ ἐπιχείρησις αὕτη οὐσιωδέστατα διαφέρει ὅλων τῶν ἄλλων, διότι αὕτη δὲν ἐξυπηρετεῖ ἀπλῶς κερδοσκοπικοὺς σκοπούς· ἀλλ' ἀποτελεῖ αὐτόχρημα Ἑθνικὴν Βιομηχανίαν προοριζομένην νὰ ἐξυπηρετήσῃ θεμελιώδη ἐθνικὰ συμφέροντα.

Ἀπὸ μακροῦ ἤδη χρόνου ἀνεγνωρίσθη ὅτι τὸ δημοτικὸν σχολεῖον εἶναι τὸ θεμέλιον ἐφ' οὗ δέον νὰ ἐπικαθῆται τὸ κοινωνικὸν καὶ πολιτικὸν ἴδρυμα.

Οἱ δὲ ἱεροφάνται τῶν δημοτικῶν σχολείων οἱ δημοδιδάσκαλοι, ἀνεγνωρίσθησαν ὡς οἱ σπουδαιότεροι μοχλοὶ τῆς κοινωνικῆς προό-

δου, οἱ ἐνδεδειγμένοι εἰσηγηταὶ τῶν λελογισμένων ἐκπολιτιστικῶν ἔργων· τοιαύτην ὑψηλὴν ἔχοντες οἱ δημοδιδάσκαλοι ἐντολήν, ὀφείλουσιν κατὰ βάθος νὰ μελετῶσι καὶ νὰ κατέχωσι πάντα τὰ θέματα τὰ συντρέχοντα πρὸς ἐδραίωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἑθνικοῦ μεγαλείου.

Σήμερον παγκοίμως ἀναγνωρίζεται ἔτι, ὅπως Ἕθνος τι προοδεύη καὶ ἀποτελεσματικῶς σταδιαδρομῇ ἐν τῇ παγκοσμίῳ κινήσει, πρωτίστως ὀφείλει νὰ αὐξήσῃ τὴν παραγωγικότητά του, διότι τὰ πτωχὰ ἔθνη δὲν δύνανται νὰ μεγαλοουργήσωσι.

Ἡ δι' ὅλα τὰ ἔθνη ἐπιβλητικὴ αὕτη ἀρχή, ἐπιβλητικωτέρα καθίσταται διὰ τὸ ἡμέτερον Γένος, διότι παραλαβόντες βαρυτάτην κληρονομίαν καὶ ἀπείρους ὑποχρεώσεις καὶ ἀπέναντι τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου ἐν γένει καὶ ἀπέναντι ἡμῶν αὐτῶν, θεωρουμένων ὡς Κράτος· καὶ ἀπέναντι τῶν ἀλυτρώτων εἰσέτι ἀδελφῶν μας, ἐλάχιστα διαθέτομεν μέσα δι' ὧν νὰ πράττωμεν τὰ προσήκοντα διὰ νὰ ἀνταποκρινώμεθα πρὸς τὰς ἐπιτακτικώτατα ἐπιβεβλημένας ὑμῶν ὑποχρεώσεις.

Ἡ φυσικὴ δὲ στενότης τῶν μέσων μας ὅπως εὐόρκως ἐκπληρώσωμεν τὰ ἀπέναντι τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους καθήκοντά μας, ἐπηυξήθη ἔνεκα κακῆς ἀντιλήψεως τῆς κατευθύνσεως ἣν ὄφειλε νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον καὶ διὰ τοῦτο ἐτράπημεν ὅλοι πρὸς τὰ ἐλεύθερα ἐπαγγέλματα, παραμελήσαντες τελείως τὰ πλουτοπαραγωγικὰ τοιαῦτα ἐνῶ ἔπρεπε ταῦτα νὰ βαίνοσι παραλλήλως πρὸς ἐκεῖνα.

Ἡ ἐσφαλμένη αὕτη ὁδὸς παρηπόδισε τὴν προσήκουσαν ἀνάπτυξιν τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων τῆς χώρας καὶ ἐπέφερε τὴν ἀνεπάρκειαν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους πρὸς ἐξυπηρετήσιν τῶν ἐθνικῶν ὑποχρεώσεων καὶ τὴν πτωχείαν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, δυσχερῶς ζῶντος ἐν τῷ πατρίῳ ἐδάφει καὶ ἀναγκαζομένου νὰ ἐγκαταλείπῃ τὰς προγονικὰς ἐστίας καὶ νὰ μεταναστεύῃ εἰς τὰς πέρας τοῦ Ὠκεανοῦ χώρας, πρὸς μεγίστην ζημίαν τῆς Πατρίδος καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους.

* *

Εὐτυχῶς ἀπὸ τινων ἐτῶν καλῶς κατενοήθη καὶ παρ' ἡμῖν, ὅτι ἡ συντομωτέρα ὁδὸς πρὸς προαγωγὴν τοῦ Ἑλλην. Βασιλείου καὶ

πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν Ἑθνικῶν ὑποχρεώσεων καὶ πρὸς πραγμάτωσιν τῶν ἰδεωδῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους εἶναι ἢ ἐκ παραλλήλου πρὸς τὰς θεωρητικὰς ἐπιστήμας τὰς καλλιτεχνικὰς ἐνασχολήσεις καὶ τὰ ἔλευθέρια ἐπαγγέλματα θεραπεία καὶ τῶν πλουτοπαραγωγικῶν βιομηχανιῶν καὶ ἐπαγγελμάτων καὶ πρωτίστως τῆς Γεωργίας, τὴν κατὰ τὸν πολὺν ἱστορικὸν καὶ φιλόσοφον Ξενοφῶντα, μητέρα καὶ τροφὸν τῶν ἄλλων τεχνῶν εἶναι.

Ἡ ἀπὸ τινων ἐτῶν παρατηρουμένη τροπὴ τῆς Ἑλληνικῆς δραστηριότητος πρὸς τὸ πλουτοπαραγωγικὸν ἐπάγγελμα, δὲν ἔλαβεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν πρὸς τὴν θεραπείαν τῆς γῆς ἄγρυσαν· τοῦτο δὲ διότι ἡ γεωργία, παραπλεύρως τῶν μεγίστων πλεονεκτημάτων τῆς, τὰ ὅποια μεγαλοπρεπῶς ἐξύμνησεν ἡ θεσπεσία γραφίς τοῦ Ἡσιόδου καὶ πρὸ πάντων τοῦ Λατίνου ποιητοῦ Βιργιλίου, παρουσιάζει καὶ δυσκολίας οὐχὶ ἀσημάντους καὶ ἰδίως ἀπὸ ἀπόψεως οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς· τόσο μᾶλλον καθ' ὅσον τὰ οἰκονομικῶς εὐρωστότερα καὶ διανοητικῶς ἀνώτερα στοιχεῖα τῶν ἀγροτῶν ἐγκαταλείπουσιν, ὡς μὴ ὄφειλε, τοὺς ἀγρούς καὶ τὴν ὑπαιθρον χώραν διὰ τὰ συγκεντροῦνται εἰς τὴν ἀσφυκτικῶς πνιγερὰν ἀτμόσφαιραν τῶν πόλεων.

Ὁ ἀγροτικὸς βίος ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ὑπετιμᾶτο εἰς τὴν κοινὴν συνείδησιν, ἀντιθέτως πρὸς τὴν γνώμην τοῦ μεγάλου τῆς Ρώμης ποιητοῦ, πρεσβεύοντος ὅτι ὁ ἀγροτικὸς βίος εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ὑπὲρ πάντα ἄλλον προσήκει ἀνδρὶ ἔλευθέρῳ.

Εὐτυχῶς τελευταίως ἤρχισεν ὁ ἀγροτικὸς βίος, χάρις εἰς τὰς συνεχεῖς ἐπιμόνους καὶ ἀδιαλείπτους διδασκαλίας τῶν καλῶν μας δημοδιδασκάλων νὰ ἀποκαθίσταται εἰς τὴν κοινὴν συνείδησιν, ὥστε ὁ ἀγροτικὸς βίος νὰ μὴ θεωρεῖται ὡς ἔξορία.

Ἀλλὰ τὸ πρῶτον τοῦτο βῆμα δὲν ἀρκεῖ πρὸς εὐημερίαν τῆς φίλης πατρίδος ἀπαραίτητον εἶναι τὰ μᾶλλον διακεκοιμένα μέλη τῆς καθ' ἡμᾶς κοινωνίας, ὅχι μόνον νὰ ἐνασχολῶνται εἰς τὰ γεωργικὰ ἔργα ἀλλὰ καὶ νὰ εὐρίσκουσιν εὐχαρίστησιν καὶ ἀνάπαυσιν εἰς αὐτὰ, ἀπαραίτητον εἶναι τὰ κεφάλαια νὰ προστρέχωσι πρὸς τοὺς ἀγρούς καὶ νὰ ἀπασχολῶνται εἰς γεωργικὰ ἔργα, ὅπως διὰ τῆς ὅλης ἰδιαζούσης αὐτῶν φύσεως καὶ ἰκανότητος γονιμοποιῶσιν τὴν

Ἑλληνικὴν γῆν, τέλος ἀπαραίτητον εἶναι πυκνότερα νὰ κατοικηθῶσιν οἱ ἀγροτικοὶ δῆμοι, διότι ἐν τῇ αὐξήσει τοῦ πληθυσμοῦ ἔγκειται ὁ ἀληθὴς καὶ πραγματικὸς πολιτισμὸς.

Εἰς προσεχῆς ἄρθρον θέλομεν ἀναπτύξῃ κατὰ πόσον καὶ κατὰ ποῖον τρόπον δύναται ἡ λελογισμένη χρῆσις τῶν χημικῶν λιπασμάτων νὰ φέρῃ τὴν ἡμετέραν γεωργίαν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν πολιτισμοῦ καὶ προαγωγῆς καὶ κατὰ ποσον δύναται νὰ συντελέσῃ εἰς τὸ μέγα τοῦτο καὶ ὄντως ἐθνικὸν ἔργον ἡ Ἑλληνικὴ Ἐταιρία τῶν Χημικῶν Προϊόντων καὶ Λιπασμάτων, ἡ ὁποία συνεπῶς ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀπλὴ ἰδιωτικὴ ἐπιχείρησις ἀλλ' ὡς ἐν τῶν σπουδαιωτάτων ἐλατηρίων καὶ μοχλῶν τῶν συντελούντων εἰς τὴν ἐνίσχυσιν καὶ πρόοδον τῆς μεγίστης Ἑθνικῆς Βιομηχανίας, τῆς Γεωργίας, ἐννοουμένης ἀπὸ τῆς εὐρυτάτης αὐτῆς ἐννοίας.

A. O. M.

ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΙΣ

1. Δύο κόσμοι. 2. Ἐπάρχει γέφυρα μεταξὺ τούτων;

1. Δύο κόσμοι.—Ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ θεωρίας καὶ πράξεως καθίσταται ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ ἐπὶ πολλῶν περιοχῶν αἰσθητῆ, οὐχὶ δὲ σπανίως ἐν ἐκτάκτῳ ὁξύτητι. Τοιαύτη δὲ περίπτωσις πρόκειται πρὸ πάντων ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει. Ἐσαεὶ ἐνταῦθα ἐκστρατεύει ἡ πρᾶξις ἐναντίον τῆς θεωρίας, ἡ ἐμπειρία ἐναντίον τῆς σκέψεως. Ἐχθρικῶς ἴστανται ἐναντι ἀλλήλων οἱ πρακτικοὶ πρὸς τοὺς θεωρητικούς, οἱ ἐμπειρικοὶ πρὸς τοὺς συστηματικούς. Πόθεν ἡ ἀντίθεσις αὕτη; Ἀμφότεροι οἱ κόσμοι δὲν ἐννοοῦσιν ἀλλήλους· ἢ μᾶλλον θέλουσι νὰ μὴ ἐννοῶσιν ἀλλήλους. Βεβαίως φαίνεται ὅτι ἡ κυρία ἐνεργητικὴ ἐπὶ τῶν πρακτικῶν· ἀλλὰ βεβαίως μετέχουσιν ἐν μέρει ταύτης καὶ οἱ θεωρητικοί.

Τοῦτο συμβαίνει, καθ' ὅσον οὗτοι ἐν τῇ κατασκευῇ τῶν θεω-

ριῶν των, δὲν ἐρωτῶσι περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς διεξόδου τούτων, καθ' ἕσπον καθ' ὀλοκληρίαν ἀπολωλότες ἐν τῇ καλλονῇ καὶ τῇ συνακο-
λουθίᾳ τῶν σκέψεων αὐτῶν, οὐδόλως φροντίζουσι περὶ τούτου, ἐὰν
δηλαδὴ ὁ ὑφιστάμενος κόσμος δύναται κατὰ τι νὰ συμπράττη μετ'
αὐτῶν, ἐὰν οὗτος εἶνε εἰς θέσιν νὰ ἀποδεχθῇ τὰς σκέψεις καὶ νὰ
διαμορφώσῃ τὴν πραγματικότητα πρὸς ταύτας.

Ἀμέσως ἐπακολουθεῖ ἐγγύτατα ἡ μομφή: Τί ἐνδιαφέρει ἡμᾶς
αὕτη ἢ ὑπὲρ τὸν κόσμον ἱπταμένη θεωρία, ἀφ' οὗ αὕτη δὲν δύναται
νὰ εἰσχωρήσῃ, εἰς τὰ πραγματικὰ ἡμῶν στρώματα; Καὶ παρατηρεῖ τις
περαιτέρω, ὅτι καλοὶ θεωρητικοὶ οὐχὶ σπανίως εἶνε κάκιστοι πρα-
κτικοί, τότε δὲ λαμβάνει ἡ ἀπόρριψις ἀκόμη ὀξύτερον ὄψος.

Πρὸς τούτοις δυνατόν νὰ συμβῇ, ὅτι ὁ θεωρητικὸς ἐναντι ἀκρί-
των τάσεων καὶ ἡμιμέτρων τῆς πράξεως, ἀποσύρεται πρὸς τὸ ἰδανικόν
του καὶ θάπτεται ἐπὶ τοσοῦτον ἐν τῇ κόσμῳ τῶν σκέψεων αὐτοῦ,
ὥστε καθίσταται σκληρὸς καὶ ἀνεπιεικὴς πρὸς πᾶν ἕτερον, ὥστε
ὑπερήφανος βλέπει ἐκ τοῦ φρουρίου τῶν σκέψεων του κάτω πρὸς
πάντα, ἅτινα ἀρκοῦνται, κατὰ τὴν γνώμην του, εἰς ὀλίγας ἄνευ τά-
ξεως καὶ ἄνευ συστήματος χαραχθεῖσας τάφρους. Ἐπίσης δύναται
οὗτος νὰ προκαλέσῃ τὴν ἐντύπωσιν, ὡς ἐὰν οὗτος ἐξ ἀγάπης πρὸς
τὸν πραγματικὸν κόσμον περιβάλλῃ μὲ ἐξαναγκασμὸν τὰς καλῶς
μεμελετημένας διακρίσεις του, ὡς ἐὰν οὗτος ἤθελε νὰ ἐντυπώσῃ
εἰς αὐτὸν ὠρισμένον σχέδιον καὶ νὰ ἰσχυροποιήσῃ τούτον. Διὰ
τούτου, ὡς λέγουσιν, ἀπόλλυται ἀπὸ τῆς πραγματικότητος ἡ ζωὴ,
ἡ δροσερότης, ἡ ἀνάπτυξις, ἡ προσωπικότης, ἡ βαθύνοια. Καὶ μό-
νον εὐκολώτατα ἐπιλαμβάνεται ὁ πρακτικὸς τῆς γνωστῆς φράσεως
τοῦ Μέγιστο καὶ μεταβάλλει ταύτην κατὰ τὸ συμφέρον του, χωρὶς
νὰ σκεφθῇ εἰς τίνος τὸ στόμα ἐτέθη ἡ φράσις:

«Φρίκη, ἀκριβὲ φίλε, εἶνε πᾶσα θεωρία, ἐν τούτοις πράσινον
χρυσὸν τοῦ βίου δένδρον».

Ἐν τῇ ἀποφάσει, ἡ θεωρία δὲν προσφέρει πλέον ἢ ὡς νεκρὸν
ἀπόλυτον, εἰνὲ τις ξένη πρὸς τὸν βίον πολυμάθεια, ἀνακύπτει δὲ ἡ
ὑπερηφάνεια τοῦ πρακτικοῦ. Ἰσχυροποιεῖται δὲ ἔτι αὕτη διὰ τῆς
μομφῆς, ὅτι ἡ θεωρία ἐν τῇ γενικότητί της τῷ πρακτικῷ ὅτε μὲν
πλεῖστα, ὅτε δὲ ὀλίγιστα προσφέρει. Πλεῖστα μὲν, ἐπειδὴ ἡ θεωρία

ἐν τῇ γενικότητί της ἐκτείνεται εἰς διάστημα, ἐκ τοῦ ὁποῖου ἕκαστος
ἐν τῇ πράξει του μόνον μικρὸν μέρος ἀπτεται. Ὀλίγιστα δὲ, διότι
ἐν τῇ ἀοριστίᾳ της, δὲν προσφέρει: Ἔλας τὰς λεπτομερείας, ἔλας τὰς
κατ' ἰδίαν περιστάσεις, εἰς ἃς ὁ πρακτικὸς δύναται νὰ περιστῇ, ἔλους
τοὺς κατ' ἰδίαν κανόνας, καθ' οὓς οὗτος ὀφείλει ν' ἀνταποκριθῇ εἰς
ἐκείνας τὰς περιστάσεις.

Ἡ θεωρία, λέγουσι, ἐγκαταλείπει πανταχοῦ τὸν ἐρευνητὴν
πρακτικόν. Ἐνεκα τούτου ἀποτρέπονται οἱ πρακτικοὶ ἐν συχνάκις
ὀρθῶς ἢ κακῶς ὑποκρυπτομένη περιφρονησὶ ἀπὸ ταύτης καὶ ἐπε-
ρεῖδονται ἀσμένως ἐπὶ τοῦ βάρους τοῦ ἐκ τῆς πείρας των. (Οἱ περι-
φρονηταὶ παιδαγωγικῆς θεωρίας εὐρίσκονται πρὸ παντὸς ἐν ταῖς κύ-
κλοις τῶν γυμνασιακῶν διδασκάλων, οὐχὶ δὲ μόνον ἐν Γερμανίᾳ,
ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλαις χώραις π.χ. ἐν Ἀγγλίᾳ. Τούτο συνδέεται στε-
νῶς μετὰ τούτου, ὅτι ἡ φιλολογικὴ ἐπαγγελματικὴ μελέτη ἐπὶ το-
σοῦτον ἔχει αἰσχροκερδίσει, ὥστε ὀλίγοι ἀριθμοῦνται οἱ διδάσκαλοι,
οἵτινες μετὰ παιδαγωγικῶν πραγμάτων π.χ. μετὰ τῆς Γενικῆς ψυχο-
λογίας ἢ τῆς Παιδικῆς ψυχολογίας ἀπασχολοῦνται. Πολλοὶ διδά-
σκαλοι ἐν ἀνωτέραις Σχολαῖς, ὡς ἐπίσης ἱερεῖς, οἵτινες παραδίδουσι
θηρησκευτικὰ μαθήματα, ὀλίγην ἰδέαν περὶ τούτου ἔχουσιν ὡς καὶ
ὀλίγον ἐνδιαφέρον. Αἱ παιδαγωγικαὶ των σπουδαὶ περιορίζονται, ὡς
ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἰς ἐπιπόλαιον γνῶσιν τῆς Ἱστορίας τῆς Παιδαγω-
γικῆς καὶ τῆς ἱστορίας τῆς Φιλοσοφίας. Ἡ ἀνύψωσις τῆς Παιδα-
γωγικῆς ὡς ἐπιστήμης ἀναλόγως ὀλίγον ἐνδιαφέρει αὐτούς: ἐμπι-
στεύονται εἰς τὴν ρουτίαν των ἐν τῇ πράξει καὶ βασιζονται ἐπὶ τίνος
εἰδικῆς σφαίρας τῶν φιλολογικῶν των σπουδῶν. Ὅσην ἀξιέπαινον τὸ
τελευταῖον, τόση μὲν πρὸς τὸ πρῶτον. Δι' ἀμφοτέρω ὁμοῦ δὲν ἐξαρκοῦ-
σιν αἱ δυνάμεις, διότι ἐλλεῖπει θεμελιώδης τις φιλοσοφικὴ προπαιδευ-
σις. Οὐδεὶς θὰ δυνήθῃ νὰ παράσχῃ τι ἐξ ἐκείνης τῆς Ἱατρικῆς πείρας,
ἣτις οὐδὲν ἐννοεῖ ἐκ τῆς Ἀνατομίας καὶ Φυσιολογίας. Ἐν τῇ κλάδῳ
ὁμοῦ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐμπιστεύονται τὰ προσφιλέστατα, ἅτινα ἔχει
τις, εἰς ἐκείνους, οἵτινες οὐδὲν ἐκ τῆς ψυχολογίας ἐννοοῦσι. Περὶερ-
γον φαινομένον). Οὕτω ἀντίκεινται ἀλλήλοις ὀξύτερα οἱ δύο κόσμοι
πρὸς μεγάλην βλάβην τῆς Ἐκπαιδεύσεως, ἣτις ὀφείλει νὰ πάσχῃ
ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν ἀγνῶν θεωρητικῶν, ὡς ἐπίσης ἐν ταῖς χερσὶν

ἀπλῶν πρακτικῶν. Ἐνεκα τούτου δικαιολογεῖται πλήρως τὸ ἐρώτημα.

2. Ὑπάρχει γέφυρά τις μεταξὺ τῶν δύο τούτων κόσμων;

Εἰς ἀπάντησιν ἐπὶ τῆς ἐρωτήσεως ταύτης εἶνε ἀναγκαῖον νὰ ἐξετάσωμεν ἀμέσως, ἐὰν αἱ μομφαί, αἵτινες ἀποδίδονται ὑπὸ τῆς πράξεως τῆ θεωρίας, εἶνε δίκαιαι ἢ οὐ, καὶ κατὰ πόσον δικαιολογεῖται ἡ κυρία ἀποψις τῆς ἀπλῆς ἐμπειρίας.

Βεβαίως δὲν δυνάμεθα νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ θεωρίας, ἣτις ἀπόλεσεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῆς τὸ ἔδαφος τῆς πρακτικότητος, ἣτις οὐδένα δεσμὸν πλέον μετὰ τῆς πράξεως παρέχει, ἣτις δὲ διὰ τοῦτο ὡς οὐτοπία πρέπει νὰ χαρακτηρισθῇ.

Βεβαίως ὑπάρχουσιν ἀρκεταὶ οὐτοπιστικαὶ προτάσεις ἐν τῇ ἡμετέρα σφαίρα, τῇ Παιδαγωγικῇ. Ἀλλὰ δὲν πρέπει ὡς ἐκ τούτου νὰ καλέσωμεν τὴν θεωρίαν, ὡς τοιαύτην, εἰς ἀπολογία. Διότι αὕτη καταπολεμεῖ πάντα τὰ ἀνωφελῆ καὶ παντοσεῖδη κατασκευάσματα σχεδίων, ὅλα τὰ νεφελώδη οἰκοδομήματα καὶ ἀπωθεῖ, ἐὰν οὐχὶ διὰ μιᾶς, οὐχ ἤττον ὅμως σὺν τῷ χρόνῳ, ἐκεῖνο, ὅπερ οὐδεμία αἴσθησις πρὸς πραγματικὴν ζωὴν κατέχει καὶ διὰ τοῦτο δὲν δύναται νὰ ἐνεργήσῃ. Περαιτέρω πρέπει νὰ θέσωμεν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ πρακτικοῦ τὴν συμβουλὴν τοῦ Καντίου: «Ἐν σχέδιον ἐν μιᾷ θεωρίᾳ, ἐκπαιδεύσεως εἶνε ἐξαιρετικὸν ἰδεῶδες καὶ οὐδεμία βλάβη, ἐὰν δὲν εἴμεθα παρρηθῶς εἰς κατάστασιν νὰ τὸ πραγματοποιήσωμεν. Δὲν πρέπει τις ἀμέσως τὴν ἰδέαν ὡς χιμαϊρικὴν νὰ ἐκλάβῃ καὶ ταύτην ὡς ὠραῖον ὄνειρον νὰ δυσφημήσῃ, καὶ ἐὰν ἀκόμη ἐμπόδια εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ταύτης προβάλλονται». (Kant, Pädagogik. Ausgabe von Vogt, Seite 62).

Ἡ μομφή ὅμως, ὅτι ἡ παιδαγωγικὴ θεωρία εἰς τὸν πρακτικὸν ἐν μέρει μὲν πολλά, ἐν μέρει δὲ ὀλίγα προσφέρει, δὲν εἶνε βᾶσιμος. Ὅσον δύναται ἡ Ἱατρικὴ νὰ περιλάβῃ ὅλας τὰς περιπτώσεις, ἃς προσφέρει ἡ πείρα, τόσον δύναται καὶ ἡ Παιδαγωγικὴ ὅλας τὰς συγκεκριμέναις ἀτομικαῖς περιπτώσεις νὰ ἐπιτύχῃ, αἵτινες ἐξαναγκάζουσι τὸν παιδαγωγὸν πρὸς ἐνέργειαν. Ἐὰν ἤθελεν ἐπιχειρήσει τοιοῦτόν τι ἡ θεωρία, ἤθελε φθάσει εἰς ἀδιέξοδον, χωρὶς ὅμως οὐδὲ ὡς ποτὲ νὰ ἐναγκαλισθῇ τὴν πραγματικότητα. Πρὸς τοῦτο θὰ ἐξηναγκάζετο αὕτη τόσον πολλοὺς κανόνας νὰ θέσῃ, ὥστε οὐδεμία μνήμη θὰ ἠδύνατο νὰ τοὺς περιλάβῃ. Πληρότης ἐπομένως δὲν

δὲν δύναται νὰ εἶνε ὁ σκοπὸς αὐτῆς, καὶ δὴ ἐπὶ τῇ κινδύνῳ, ὀλίγον νὰ ἐκτιμηθῇ ὑπὸ τῶν πρακτικῶν. Αὕτη ἡ περιφρόνησις τῆς θεωρίας συμβαδίζει μετὰ τῆς ὑπερεκτιμήσεως τῆς πράξεως, ἣτις ἐκτίμησις ἔσον δὴποτε ὑψηλὴ καὶ ἂν εἶνε, οὐδεμίαν ἐσωτερικὴν δικαιολογίαν κέκτηται. Διότι διατὶ νὰ ὑπερηφανευώμεθα διὰ τὴν πείραν ἡμῶν ἐν τῇ παιδαγωγικῇ; Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, δοξάζει ὁ Herbart, ὡς ἐν ταῖς πειραματικαῖς ἐπιστήμαις τῆς Φυσικῆς καὶ τῆς Χημείας. Μανθάνει τις δηλ. ἐν αὐταῖς ὅτι δὲν μανθάνει ἐκ πείρας, καὶ ἀκόμη ὀλιγώτερον ἐκ διεσπαρμένων παρατηρήσεων ὅτι πρέπει τις πολὺ μᾶλλον τὴν αὐτὴν προσπάθειαν εἰκοσάκις μετὰ εἴκοσι διαβαθμίσεων νὰ ἐπαναλάβῃ, πρὸ τοῦ φθάσῃ εἰς ἀποτέλεσμα, ὅπερ νῦν αἱ ἀντιστοιχοῦσαι θεωρίαι, ἐκάστη κατὰ τὸ εἶδός της, ἐρμηνεύουσι. Μέγας ἀριθμὸς τῶν ἡμετέρων παιδαγωγῶν, οἵτινες καυχῶνται ἐπὶ 30ετῇ καὶ 40ετῇ πείρᾳ, ἐπὶ τοσοῦτον διὰ ταύτης προεχώρησαν, ὥστε ἐκλαμβάνουσι ὡς παιδαγωγικὴν ἓνα τρόπον, δι' ἐν ἣ πλείοτερα ἀντικείμενα διδασκαλίας, καλῶς ἢ κακῶς ἐννοηθέντα, εὐχρηστον εἶτε δύσχρηστον.

Αἱ κατὰ τύχην συναχθεῖσαι πείραι (τὰ ἐκ τῆς πείρας διδάγματα) τότε τὸ πρῶτον λαμβάνουσι ἀξίαν καὶ σημασίαν, ἐὰν ἀνερευνήσωμεν τὰ ἐσωτερικά των αἷτια καὶ δυναθῶμεν νὰ ὑποδείξωμεν ταύταις θέσιν ἐν ταῖς ὑπὸ τῶν ἀρχῶν ἐξελεχθεῖσαις ἰδέαις. «Μόνον φρονίμως δύναται νὰ διδάξῃ ἡ πείρα, οὐδέποτε δὲ τοὺς παράφρονας ποιεῖ ἐχέφρονας». («Τὰ μαθήματα τῆς Φιλοσοφίας εἶνε οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ πνεύματος καὶ οὕτως εἰπεῖν φωτίζουσί τινα, ἵνα ἴδῃ, τί τὸ ἀναγκαῖον ὅπως πράξῃ αὐτὸ καὶ τί τὸ ἐπιβλαβές. Προσθέτω, ὅτι μακρὰ ἄσκησις ἐν τούτῳ καὶ ἐκεῖνῳ ἀποφέρει μεγάλην ὠφέλειαν. ἀλλὰ μόνον τῷ φρονίμῳ, ὅστις γινώσκει τὰ παραγγέλματα πρὸς ὀρθὸν τρόπον τῆς ἀσκήσεως.» Erasmus (Israel, Sammlung selten gewordener Pädagogischer Schriften. II. S. 12).

(Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ).

(Ἀκολουθεῖ).

Σωτ. Ἡλ. Κυριακίδης

Δημοδιδάσκαλος Ἰβου σχολείου Ἀθηνῶν.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Κατόπιν τῆς ἀνατεθείσης ἡμῖν ὑπὸ τῆς συνελεύσεως τοῦ Συνδέσμου ἐπιτολῆς πρὸς ἐξέλεξιν τοῦ Ταμείου, ἐπελήφθημεν τοῦ ὡς ἄνω ἔργου ἡμῶν καὶ κατελήξαμεν εἰς τὰς ἐξῆς παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

1) Ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1911 τὰ καθαὰ ἔσοδα τοῦ Συνδέσμου ἀνῆλθον εἰς δραχμὰς 1635 καὶ 55)οο τὰ δὲ χρηματόγραφα καὶ μετοχὰ εἰς δραχμὰς 1522 καὶ 95)οο, οὕτω τὸ περίσσευμα εἶνε α) μετοχὰ δραχ. 406 καὶ 03)οο καὶ β) χρηματόγραφα δραχ. 1462 καὶ 30)οο. 2) Ὅτι τὰ ἔσοδα καὶ ἔξοδα εἶχον ἀναγραφῆ λεπτομερῶς καὶ αἱ πληρωμαὶ διενηγοῦντο κατόπιν τῶν οἰκείων ἐνταλμάτων καὶ 3) Ὅτι φειδῶ καὶ εὐκρίνεια διεῖπον τὰ τῆς διαχειρίσεως ὅπερ τιμᾷ τὸ τε Δ. Σ τοῦ Συνδέσμου καὶ τὸν Ταμίαν αὐτοῦ.

Ἡ ἐξελεγκτικὴ ἐπιτροπὴ ἐπὶ τούτοις δρατιομένη τῆς παρουσιασθείσης ταύτης ἐγκαιρίας ἐκφέρει τὴν εὐχὴν, ὅπως καὶ εἰς τὸ μέλλον ἡ αὐτὴ προτιανεύσῃ τάξιν καὶ φειδῶ εἰς τὴν διαχειρίσιν τῶν πόρων τοῦ Συνδέσμου ἐπ' ἀγαθῶ τοῦ προορισμοῦ αὐτοῦ, ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ὁποῖου ἀόκνως ἐργάζεται ὁ Ταμίαι κ. Βασιλ. Καμπάνης καὶ πολλὰς καταβάλλει προσπάθειάς ἐξυπηρετῶν πολλαχῶς τὰ συμφέροντα τοῦ Συνδέσμου.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 7 Δεκεμβρίου 1911.

Ὁ Πρόεδρος

Κ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

Τὰ μέλη

Η. Βλάχος

Β. Μητσόπουλος

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

— Διαπρεπὴς συνάδελφος καὶ μέλος τοῦ ἡμετέρου Συνδέσμου ὁ κ. Γεώργ. Μάζαρης ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῆς τῆς φιλολογίας διωρίσθη Ἐπιθεωρητὴς τῶν Δημοτ. σχολείων Τρικάλων.

— Διακεκομμένοι συνάδελφοι οἱ κ. κ. Γεώργ. Ἀνδρουλιδάκης καὶ Πεο. Στυλιανόπουλος μέλη τοῦ ἡμετέρου Συνδέσμου, ἀναγορευθέντες διδάκτορες τῆς φιλολογίας, διωρίσθησαν σχολάρχαι ὁ μὲν ἐν Τριπόλει, ὁ δὲ ἐν Παλαιοκατούνῃ.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

JULES PAYOT προτιανεύει τοῦ ἐν Αἴχ Πανεπιστημίου.

Πρὸς τοὺς διδασκάλους καὶ διδασκαλίσας ΣΥΜΒΟΥΛΑΓ ΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ μεταφράσεις ἐκ τῆς ἐβδόμης ἐκδόσεως ὑπὸ Ἰακώβου Βαχαβιόλου, πρώην ἐπιθεωρητοῦ δημοτ. σχολείων καὶ νῦν μέλους τοῦ Κεντρικοῦ Ἐποπτικοῦ Συμβουλίου τῆς Δημοτ. Ἐκπαιδεύσεως. Περὶ τῆς χρησιμότητος τοῦ βιβλίου τούτου καὶ ἄλλοτε ἐλάβομεν ἀφορμὴν νὰ κάμωμεν λόγον, ὅτι ἐδημοσιεύθη ἡ ἀγγελία τῆς ἐκδόσεώς του, καὶ νῦν ἐπαναλαμβάνομεν, ὅτι τοῦτο εἶνε ἄριστος ὁδηγὸς τοῦ ἔργου τῶν δημοδιδασκάλων καὶ ἰδίως τῶν νεοδιοριζομένων· ἐν αὐτῷ ἀναφέρονται μετὰ ζηλευτῆς λεπτομερείας πᾶσαι αἱ δυσκολίαι, ἀπαγορευταί κ.λ. ἅτινα συναντῶσι οἱ διδάσκαλοι κατὰ τὸ διδασκαλικὸν τῶν ἔργων καὶ ἰδίως οἱ τὸ πρῶτον διοριζόμενοι· πρὸς τούτοις δὲ ἀναφέρονται καὶ τὰ μέσα δι' ὧν ὁ διδάσκαλος δύναται νὰ ὑπερνηκῆσῃ πᾶν ἐμπόδιον καὶ νὰ καταστήσῃ τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα εὐχάριστον. Ἡ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μεταφράσιν τοῦ βιβλίου τούτου τιμᾷ μεγάλως τὸν μεταφραστὴν διὰ τὴν ἐκλογὴν του καὶ διὰ τοὺς κόπους εἰς οὓς ὑπεβλήθη ὅπως δώσῃ εἰς χεῖρας καὶ τῶν Ἑλληνικῶν δημοδιδασκάλων ἄριστον ὁδηγὸν εἰς τὸ ἔργον των. Ἡμεῖς μετὰ προσοχῆς διεξεληθόντες τοῦτο εἶδομεν μετ' εὐχαριστήσεως δι' ὅτι πᾶν ὅ,τι ἀναφέρεται ἐν αὐτῷ διὰ τοὺς Γάλλους διδασκάλους ἀμφοτέρων τῶν φύλων, φαίνεται ὡς νὰ ἐγράφη καὶ διὰ τοὺς Ἑλληνας συναδέλφους των καὶ ἔνεκα τούτου, ὡς τὸ βιβλίον τοῦτο κατέστη ἀπαραίτητος σύντροφος καὶ ὁδηγὸς παντὸς Γάλλου διδασκάλου, πρέπει νὰ καταστῇ ὁμοίως σύντροφος καὶ ὁδηγὸς παντὸς Ἑλλήνου διδασκάλου καὶ διδασκαλίσης.

Η. Γ.

Τὸ Σχολεῖον τῶν Ἀλβανοφώνων καὶ γενικῶς τῶν ξενοφώνων

Ὁ κ. Βασίλ. Μοίρας δημοδιδάσκαλος ἐν Μάνδρα τῆς Ἐλευσῖνος συνέγραψε πραγματείαν ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον, ἣτις προώρισται νὰ ἀποτελέσῃ σταθμὸν ἐν τῇ νεωτέρῃ Παιδαγωγικῇ παρ' ἡμῖν κινήσει.

Ὁ συγγραφεὺς διὰ γλώσσης σαφοῦς καὶ εὐλήπτου ἀποκρυσταλλώνει τὰς γνώμας του περὶ τῶν σχολείων τούτων, γνώμας, αἵτινες εἶναι προῖόν πείρας, μελέτης βαθείας καὶ παρατηρήσεως καθαυτὸ μοναδικῆς. Αἱ γνώμαι αὗται κατ' ἀρχὰς ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῇ « Ἀσιολογίᾳ », « Παιδίδι » καὶ « Ἀσπίδι », ὄργάνῳ τῶν Κρητῶν συναδέλφων καὶ εὖρον πολλοὺς συνηγόρους καὶ ἐνθουσιώδεις ἐπαινετάς. Ἡ πραγματεία διαιρεῖται εἰς τρία κεφάλαια μεγάλα. Ἐν τῷ α' κεφαλαίῳ γίνεται λόγος περὶ τῶν νηπιαγωγείων καὶ ἐξετάζονται ταῦτα ἀπὸ πάσας τὰς ἀπόψεις, ἰδίως δὲ ἀπὸ τὴν ἄποψιν τῆς μέχρι τοῦδε δράσεως αὐτῶν. Ἐν τῷ β', τὸ ὁποῖον ἐπιγράφεται « τὸ περιβάλλον » ἐκτείνεται ἐν μεγάλῃ σαφηνείᾳ πρωτότυπος καὶ καινοφανῆς μέθοδος διδασκαλίας τῆς Ἑλλην. γλώσσης εἰς τοὺς ξενοφώνους Ἑλληνόμαιδας. Ἐν τῷ κεφαλαίῳ αὐτῷ ἐξετάζεται καὶ τὸ γλωσσικὸν ζήτημα ἀπὸ τῆς καθαρῶς σχολικῆς ὕψεως καὶ τίθεται τοῦτο εἰς τὴν προσήκουσαν θέσιν. Τὸ γ' κεφάλαιον ἐπιγράφεται « ψυχολογικὴ καὶ παιδαγωγικὴ ὑπόστασις » καὶ ἐκτείνονται ἐν αὐτῷ παιδαγωγικὰ δόγματα καὶ ψυχολογικαὶ ἀρχαί, αἵτινες συμπληρῶναι τὴν βῆσιν, ἐφ' ἧς ἐρείδεται ἡ ὅλη μέθοδος. Ἡ πραγματεία πρὸ τῆς ἐκδόσεως ἐπεβλήθη ἐν χειρογράφῳ, κατὰ παράκλησιν τῆς ἐν Ἀθήναις Ἑπειρωτικῆς ἀδελφότητος—τῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ κ. Δοῦμα—ὑπὸ τὴν κρίσιν τοῦ ἐγκρίτου Γυμνασιάρχου κ. Καλλιάρου, ὅσις μεταξὺ τῶν ἄλλων σημειοῖ τὰ ἐπόμενα: « τὸ βιβλίον τοῦτο εἶναι ἐπωφελέστατον βοήθημα τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ τῶν σχολείων τοῦ ἑξωτερικοῦ ». Ὁ Μακεδονικὸς Σύλλογος ἐχαρκτηρίσει τὸ ἔργον ὡς ἀπόρροϊαν βαθείας ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης. Διὰ κολακευτικῶν ἐπίσης ἐγγράφων συνεχάρησαν τὸν κ. Μοῖραν ἡ Ἐταιρεία « Ὁ Ἑλληνισμὸς » καὶ ὁ « Παγκρήτιος Σύλλογος ». Ἐπίσης εὐφημος λόγος ἐγένετο ἐν τῷ ἡμερησίῳ καὶ περιοδικῷ τύπῳ. Τὸ βιβλίον νῦν εὐρίσκειται ὑπὸ ἐξάντλησιν λόγῳ τῆς μεγάλης ἐκ τοῦ ἑξωτερικοῦ ζητήσεως καὶ τὸ Δημοτ. Συμβούλιον Ἐλευσίνος τιμῆς ἔνεκεν ἀνέλαβε τὴν δαπάνην τῆς ἐκτυπώσεως τῆς β' ἐκδόσεως. Ἡ τιμὴ τοῦ βιβλίου διὰ τοὺς συναδέλφους ὑποβιβιάσθη εἰς τὸ ἥμισυ.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΤΩΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΚΑΙ ΠΕΙΡΑΙΕΙ ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΩΝ

[Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 8 τοῦ Α' τεύχους]

Ἄρθρον 10ον. Ἐδάφ. Α'. « Δημοδιδάσκαλοι, διδασκάλισσαι καὶ ἱεροδιδάσκαλοι τὸ πρῶτον διοριζόμενοι ὑπηρετοῦσιν ὡς β ο η θ ο ι εἰς σχολεῖα, ἐν οἷς διδάσκουσι πλείονες τῶν δύο διδάσκαλοι, καὶ λαμβάνουσι κατὰ τὴν δι ε τ ι α ν ταύτην μισθόν... ».

Ἐπισηφίζομένης τῆς διατάξεως ταύτης τοῦ Νομοσχεδίου πολλὰ ἀνωμαλία μέλλουσι νὰ προκύψωσι. Δημοδιδάσκαλοι διατελοῦντες ἐκτὸς ὑπηρεσίας δὲν θὰ δύνανται νὰ διορισθῶσι, διότι τὰς θέσεις αὐτῶν θὰ κατέχωσι δόκιμοι συνάδελφοι αὐτῶν ἢ, ὅπερ καὶ χειρότερον, καὶ ἱεροδιδάσκαλοι. Τὰ ἀγροτικὰ σχολεῖα θὰ μένωσιν ἄνευ διδασκάλων ἢ δὲ ἐκπαιδευοῦσιν τῶν ἀστεικῶν τάξεων διὰ τοῦ χρόνου καὶ κατὰ μέγα μέρος θὰ περιέλθῃ εἰς χεῖρας τῶν ἱεροδιδασκάλων, δεδομένου, ὅτι οὐδὲν κωλύει τοὺς ἐξερχομένους ἐκ τῶν δημοτικῶν σχολείων τοιοῦτους νὰ διαδέχωνται ἕτεροι συνάδελφοι αὐτῶν πρὸς δοκιμασίαν.

Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὴν ἐν πολυταξίῳ σχολείῳ δοκιμασίαν τῶν νέων δημοδιδασκάλων φρονοῦμεν, ὅτι μετὰ τὴν αὔξησιν τῶν ἐτῶν τῆς ἐν τῷ Διδασκαλείῳ φοιτήσεως, αὕτη μᾶλλον παρέλκει καὶ ὅτι ὁ νέος διδάσκαλος παρὰ τὴν κτηθησομένην ἐν τῷ πολυταξίῳ σχολείῳ πείραν, μετακινούμενος βραδύτερον εἰς μονοτάξιον σχολεῖον, θὰ εὐρεθῇ εἰς τὴν ἀναπόδραστον ἀνάγκην νὰ πειραματισθῇ ἐκ νέου καὶ ἐπὶ μακρῶν, ὅπως προσκτήσῃ τὴν ὅλως εἰδικὴν περὶ τὴν λειτουργίαν

γίαν τοῦ μονοταξίου σχολείου πείραν, τὴν ὁποίαν ἄλλως κέκτηται ἐκ τοῦ μονοταξίου Προτύπου.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν πληροτέραν μόρφωσιν τῶν ἱεροδιδασκάλων, ἐὰν αὕτη ἤθελε θεωρηθῆ ἄπαραίτητος, νομίζομεν ὅτι θὰ ἐπληροῦτο ἡ ἀνάγκη αὕτη ἀβλαβῶς διὰ τὴν λοιπὴν ἐκπαίδευσιν, ἐὰν ὑπεχρεοῦντο οἱ ἀποφοιτῶντες ἐκ τῶν ἱεροδιδασκαλείων νὰ ὑφίστανται ἀμισθὶ ἐπιτοίαν πρακτικὴν ἄσκησιν εἰς οἰονδήποτε ὑπὸ δημοδιδασκάλων λειτουργοῦν σχολεῖον ὅπερ αὐτοὶ θὰ προϋτίμων κατόπιν ἐγκρίσεως τοῦ ἀρμοδίου Ἐπιθεωρητοῦ.

Τὸ γεγονός ὅτι θὰ προϋτίμων τὰ ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ αὐτῶν πατρίδι ἢ τὰ ἐγγύτατα ταύτῃ σχολεῖα, μειοῦ ἐπαισθητῶς τὴν οἰκονομικὴν δυσχέριαν τοῦ πράγματος.

Ἐν τῷ αὐτῷ ἄρθρῳ παρατηροῦμεν ὅτι καὶ ὁ ὑποβιβασμὸς τοῦ ἀνωτάτου ὁρίου τῶν μαθητῶν τῶν κοινῶν σχολείων εἰς 40 θὰ ἐξυπηρέτει σπουδαίως τὴν λαϊκὴν παιδευσιν.

Κατὰ ταῦτα τὸ α'. ἐδάφιον τοῦ 10ου ἄρθρου θὰ ἠδύνατο νὰ διατυπωθῆ ὡς ἑξῆς :

«Οἱ Ἱεροδιδασκαλοὶ μετὰ τὴν ἐν τοῖς Ἱεροδιδασκαλείοις ἐκπαίδευσιν αὐτῶν ὑποχρεοῦνται νὰ ἀσκηθῶσιν ἀμισθὶ ἐπὶ ἐν ἔτος εἰς οἰονδήποτε πολυτάξιον σχολεῖον ἐπιθυμοῦσι, μεθ' ὃ ἀποκτιῶσι δικαίωμα διορισμοῦ οἱ μὲν πρωτοβάθμιοι εἰς σχολεῖα ἔχοντα μαθητὰς 35—40, οἱ δευτεροβάθμιοι εἰς σχολεῖα ἔχοντα μαθητὰς 30—35 καὶ οἱ τριτοβάθμιοι εἰς σχολεῖα ἔχοντα 25—30 μαθητὰς».

Ἐν τῷ καθορισμῷ τοῦ μισθοῦ τῶν δημοδιδασκάλων τῷ διατυπωμένῳ ἐν τῷ αὐτῷ ἄρθρῳ, νομίζομεν, ὅτι δὲν διατρέχομεν τὸν κίνδυνον νὰ θεωρηθῶμεν ὡς ἐπιθυμοῦντες νὰ δημιουργήσωμεν δικαιρέσεις μεταξὺ τῶν διδασκάλων τῶν μεγάλων πόλεων καὶ ἐκείνων τῶν μικρῶν τοιούτων καὶ τῶν χωρίων, ἐὰν ὑπεβάλλωμεν τὴν εὐχὴν, ὅπως ὁ μισθὸς τῶν ἐν ταῖς μεγάλας πόλεσι διδασκάλων ἀξίηθῃ κατὰ 40 δραχμὰς μηνιαίως. Αἱ καταπληκτικῶς αὔξουσαι δυσχέριαι τῶν βιωτικῶν συνθηκῶν ἐν τοῖς μεγάλοις κέντροις καθιστῶσι πρόδηλον τὴν ἀνάγκην ταύτην καὶ δὲν

νομίζομεν, ὅτι πρέπει νὰ μακροηροήσωμεν ἐπ' αὐτῆς, δεδομένου, ὅτι ἐπὶ δεκαετηρίδας ὅλας ἡ διάκρισις αὕτη ὑφίστατο καὶ δὴ κατ' ἐποχάς, καθ' ὅς ἐ βίος δὲν ἦτο ὅσον νῦν δαπανηρὸς.

Ἄρθρον 10ον. Ἐδάφ. Α'.) «Πρωτοβάθμιοι δημοδιδασκαλοὶ καὶ διδασκάλισσαι ὑπηρετήσαντες ἐπὶ τριετίαν εὐδοκίμως εἰς μονοτάξια ἢ πολυτάξια σχολεῖα, πρὸς τῇ ἐν τῷ προηγουμένῳ ἄρθρῳ μνημονομημένη ὑπηρεσίᾳ τοῦ βοηθοῦ προάγονται ὑπὸ τοῦ τοπικοῦ Ἐποπτικοῦ Συμβουλίου εἰς διευθυντὰς διταξίων, τριταξίων καὶ τετραταξίων σχολείων, μετὰ δὲ πενταετηεὶς ὁ δόκιμον διευθυντῶν τοιούτων σχολείων καὶ **δοκιμασίαν** κανονισθησομένην διὰ Β. Διατάγματος προάγονται εἰς διευθυντὰς πενταταξίων καὶ ἑξαταξίων σχολείων».

Ὁρμώμενοι ἐκ τοῦ ἀναμφισβητήτου γεγονότος, ὅτι ὁ διευθυντὴς ἐνὸς σχολείου δέον νὰ συγκεντροῖ οὐ μόνον παιδευσιν ἀρίστην, ἀλλὰ πρὸς ταύτην καὶ πρὸ παντὸς διοικητικὴν ἱκανότητα καὶ κοινωνικὴν πείραν οὐ τὴν τυχοῦσαν, συνελόντι δ' εἰπεῖν προσόντα μόνον ὑπὸ τοῦ διαρκοῦς ἐλέγχου τῆς ὑπηρεσίας ἐξακριβούμενα καὶ οὐχὶ διὰ διαγωνισμοῦ, ὅσονδήποτε διεξοδικὸς καὶ ἂν ἢ οὗτος, τοιμῶμεν νὰ ὑποβάλωμεν τὴν εὐχὴν, ὅπως καὶ τῶν ἀνωτέρων σχολείων οἱ διευθυνταὶ διορίζονται ὑπὸ τῶν τοπικῶν Ἐποπτικῶν Συμβουλίων τῶν μόνων δυναμένων νὰ ἔχωσιν ἔμπρακτον ἀπόδειξιν τῆς ἱκανότητος αὐτῶν. Προσθέτως νομίζομεν, ὅτι δὲν πρέπει οἱ διευθυνταὶ τῶν ἀνωτέρων σχολείων νὰ λαμβάνονται ἀποκλειστικῶς ἐκ τῶν προϋπηρετησάντων ὡς διευθυντῶν κατωτέρων σχολείων, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οἱ ἐν τοῖς πολυταξίοις σχολείοις οὐχὶ ὡς διευθυνταὶ ὑπηρετοῦντες διδάσκαλοι ἀποκλείονται τῆς προαγωγῆς εἰς διευθυντὰς. Προσφύεστερον ὅθεν πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς ὑπηρεσίας τὸ ἐδάφιον τοῦτο θὰ διευτυπῶντο ὡς ἐξῆς.

«Διευθυνταὶ διταξίων, τριταξίων καὶ τετραταξίων σχολείων διορίζονται ὑπὸ τοῦ τοπικοῦ Ἐποπτικοῦ Συμβουλίου οἱ πρωτοβάθμιοι δημοδιδασκαλοὶ καὶ διδασκάλισσαι μετὰ πενταετηῆ ὑπηρεσίαν, ἀφ' ἧς

εγένοντο πρωτοβάθμιοι, τῶν δὲ πενταξίων καὶ ἑξαταξίων σχολείων μετὰ ἐπιαετῆ τοιαύτην».

Ἐδάφ. γ'.) «Ἐν ἀνάγκῃ ἐπιτρέπεται νὰ ὑπηρετῶσι διδάσκαλοι ἀνωτέρου ἢ κατωτέρου βαθμοῦ, λαμβάνοντες τὸν μισθὸν τοῦ βαθμοῦ τῶν».

Εἶναι προφανὲς τὸ ἀδίκημα τὸ ὁποῖον διὰ τοῦ χρόνου θὰ συντελεσθῆ εἰς βάρος τῶν Δημοδιδασκάλων τῶν ἀνωτέρων βαθμῶν διὰ τῆς καταλήψεως τῶν θέσεων αὐτῶν ὑπὸ κατωτέρων.

Τὸ ἐδάφιον τοῦτο ὡς ἐγκλείον ἐν τῇ ἐφαρμογῇ πολλοὺς κινδύνους κατὰ τῶν ἀνωτέρου βαθμοῦ διδασκάλων, νομίζομεν, ὅτι πρέπει νὰ τροποποιηθῆ οὕτω :

«Ἐν ἀνάγκῃ ἐπιτρέπεται νὰ ὑπηρετῶσι διδάσκαλοι ἀνωτέρου βαθμοῦ εἰς θέσιν κατωτέραν, λαμβάνοντες τὸν μισθὸν τοῦ βαθμοῦ τῶν. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τοὺς ἱεροδιδασκάλους καὶ ὑποδιδασκάλους».

Προληπτικῶς καὶ ἐπιβοηθητικῶς νομίζομεν, ὅτι θὰ ἦτο δυνατόν καὶ συμφέρον τῇ λαϊκῇ ἐκπαιδεύσει νὰ προστεθῆ καὶ τελευταία διάταξις εἰς τὸ ἄρθρον τοῦτο ὡς ἑξῆς :

«Κοινότης καταβάλλουσα εἰς τὸ Δημόσιον Ταμεῖον τὰς ἀναγκαίας δαπάνας δικαιούται νὰ ἀξιῶσῃ τὴν ἴδρυσιν σχολείου βαθμοῦ ἀνωτέρου ἐκείνου, οὕτως δικαιούται. Δύναται ἐπίσης νὰ παρέχῃ ἀνέξοδον κατοικίαν τῷ Διδασκάλῳ».

Ἄρθρον 12ον. Ἐδάφ. β' γ) « . . . Καὶ τάξις δὲ ἔχουσα μαθητὰς πλείονας τῶν 70 δύναται νὰ διαιρεθῆ εἰς τμήματα. Τὰ τῆς διδασκαλίας τῶν τμημάτων τούτων θὰ κανονισθῶσι διὰ Βασ. Διατάγματος»

Ἐπειδὴ ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας τυγχάνει ὅτι ὁ διδάσκαλος τοιαύτης τάξεως εἴτε ἠνωμένης οὔσης εἴτε διαιρουμένης δὲν δύναται νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ἀνάγκας αὐτῆς φρονοῦμεν, ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἶνε ἀπαραίτητος ὁ διορισμὸς καὶ ἑτέρου διδασκάλου. Συνεπῶς τὸ ἐδάφιον τοῦτο αἰρομένης τῆς τελευταίας διατάξεως, ἀρτιῶτερον θὰ εἶχεν ὧδε :

«Καὶ τάξις δὲ ἔχουσα μαθητὰς πλείονας τῶν 70 πρέπει νὰ διαιρεθῆται εἰς 2 τμήματα διοριζόμενον καὶ ἑτέρου διδασκάλου».

Ἄρθρον 13ον. Ἐδάφ. Α') «Ὁ μισθὸς τῶν δημοδιδασκάλων καὶ δημοδιδασκαλισσῶν ἀξιάναται κατὰ πενταετίαν κατὰ δέκα δραχμὰς, τῶν δὲ ὑποδιδασκάλων κατὰ πέντε, τὸ σύνολον δὲ μὴ τῶν ἀξιάσεων δὲν δύναται νὰ ὑπερβῆ τὰς τριᾶκοντα δραχμὰς.

Ἀπὸ μακροῦ ἤδη χρόνον καταργηθέντων τῶν διδάκτρων ἐθεσπίσθη ἡ ἀνὰ πενταετίαν ἀξίησις τοῦ μισθοῦ τῶν δημοδιδασκάλων, ἧς δὲν ὑπερέβαινε τὸ ἥμισυ τοῦ μισθοῦ, μόλις δὲ πρὸ πενταετίας ὁ καθεστὼς ἤδη Γ' Η' Νόμος ἀποδεκαίσασι τὰ σχολεῖα καὶ περικύφρας εἰς τὸ ἐλάχιστον τοὺς μισθοὺς τῶν ἐργατῶν τῆς λαϊκῆς παιδείας περιώρισε καὶ τὰς ἀξιάσεις εἰς τρεῖς μόνον. Κυβέρνησις καὶ Βουλὴ ἀποφασίσασα νὰ ἀποδώσῃ τὸ δίκαιον εἰς τὸν τυλαιπωρηθέντα κλάδον ἡμῶν δὲν νομίζομεν, ὅτι θ' ἀποκατεστήσωσιν ἐν τῷ ἀκραίφνῃ ἀνορθωτικῷ τούτῳ ἔργῳ καὶ θὰ ἀποκαταστήσωσιν εἰς ἀκέραιον τὸ δίκαιον ἡμῶν. Καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ θέσις πάντων τῶν ὑπαλλήλων ὁσημέραι βελιτυταί, ὅπως δύναται οὕτοι ν' ἀντιμετωπίσωσι μὲ στοιχειώδη ἐπάρκειαν τὰς ἀνάγκας τοῦ βίου, δὲν ὑπερβαίνομεν, ἴσως, τὰ ἐσκεμμένα ζητοῦντες ὅτι πρὸ δεκαετηρίδων ἐλαμβάνομεν, καὶ ὅπερ ἐν στιγμαῖς μονομεροῦς καὶ ἀδικαιολογήτου οικονομίας εἰς βάρος τοῦ κλάδου ἡμῶν, ἀπωλέσαμεν. Πεποίθαμεν, ὅτι θὰ θεωρηθῆ ἐπιβεβλημένη ἡ ἀπάρνησις τῆς δνομενοῦς ταύτης κληρονομίας τοῦ καταλυμένου Νόμου, καὶ ἀπαλειφομένου ὡς καταθλιπτικοῦ καὶ τοῦ β' ἐδαφίου τοῦ ἄρθρου τούτου, θέλει διαρρυθμισθῆ τοῦτο οὕτως :

«Ὁ μισθὸς τῶν διδασκάλων ἀξιάναται κατὰ πενταετίαν, τῶν μὲν διδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν ἀνὰ δραχμὰς 10, τῶν δὲ ὑποδιδασκάλων καὶ ἱεροδιδασκάλων ἀνὰ δραχμὰς 5. Τὸ σύνολον δὲ μὴ τῶν προσαναξίσεων δὲν δύναται νὰ ὑπερβῆ τῶν μὲν πρώτων τὰς δραχμὰς 50, τῶν δὲ δευτέρων τὰς δραχ. 30».

Ἄρθρον 14ον. Ἐδάφ. Α') «Εἰς τοὺς διευθυντὰς τῶν τριταξίων καὶ τετραταξίων δημοτικῶν σχολείων παρέχεται ἐπιμί-

σθιον ἐκ δραχμῶν 10 κατὰ μῆνα, τοὺς δὲ τῶν πενταταξίων καὶ ἑξαταξίων, τοὺς δι' ἐξετάσεων ἀναγνωρισθέντας δραχ. 20».

Ἐπειδὴ καὶ ἡ ὑφ' ἐστῶσα Νομοθεσία μνημονεύει αὐτῶν τοῦ μισθοῦ τῶν διευθυντῶν καὶ οὐχὶ ἐπιμισθιον, τοῦτο δὲ δὲν εἶνε ἀδιάφορον διὰ τὸν κανονισμὸν τῆς συντάξεως ἡμῶν, παρακαλοῦμεν νὰ διορθωθῇ λεκτικῶς τὸ ἄρθρον τοῦτο ὡς ἑξῆς :

«Ὁ μισθὸς τῶν διευθυντῶν τῶν τριαξίων καὶ τετραταξίων σχολείων ἀξάνει κατὰ δραχ. 10 μηνιαίως, τῶν δὲ τῶν πενταταξίων καὶ ἑξαταξίων κατὰ δραχ. 20».

(Ἀκολουθεῖ)

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Η ΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ ΕΛΛΗΝΩΝ

Κατὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ μετὰ προσθηκῶν

(Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 12 τοῦ Α' τεύχους)

Σχολικὰ κτίρια. Τὰ σχολεῖα ὡς τόπος ἐξευγενισμοῦ τῶν μαθητῶν εἶναι πανθομολογουμένως οὐσιώδης παράγων τῆς ἀνατροφῆς. Μία ἀθλία αἶθουσα παραδόσεως βλάπτει τὴν ὑγιάν τῶν μαθητῶν, ταράττει τὴν διδασκαλίαν, ἐξευτελίξει τὴν ἰδέαν τῆς ἀνατροφῆς εἰς τὴν κοινωνίαν, ταπεινώνει δὲ καὶ τὸν διδάσκαλον. Αἱ οἰκίαι, ὅσαι ἐκτίσθησαν διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς οἰκογενείας, δὲν δύνανται νὰ ἐπαρκέσωσιν εἰς τὰς πολλαπλᾶς καὶ διαφόρους τοῦ σχολείου ἀνάγκας. Καὶ πρέπει νὰ ἀναγνωρισθῇ πάντοτε ὡς κανὼν, ὅτι σχολεῖα πρέπει νὰ θεωρῶνται, ὅσα ἐκτίσθησαν ἐπίτηδες ὡς σχολεῖα. Πᾶσα δὲ ἐξαιρέσις τοῦ κανόνος τούτου πρέπει νὰ στιγματίζεται ὡς παρεκτροπὴ καὶ νὰ κινή τὴν ἀγανάκτησιν τῶν ἀνθρώπων ὡς ἀσέβεια πρὸς τὸ

παρὸν καὶ τὸ μέλλον τοῦ ἔθνους. Καὶ τοιαύτη ἰδέα ὄντως ἐπεκράτει κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ ἔθνους ἀπὸ Καποδιστριαίου καὶ τῆς μετέπειτα βασιλείας, ὅτε βλέπομεν σχολικὰ κτίρια ἰδρῶμενα εὐρύχωρα πανταχοῦ τοῦ Κράτους δαπάνη τῶν κοινοτήτων διὰ τὰς σχολικὰς ἀνάγκας κατὰ τὸ σύστημα τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς μεθόδου. Κατόπιν ὅμως, ἀφ' οὗτο εἰσῆχθη τὸ Γερμανικὸν σύστημα τῆς ἐκπαιδεύσεως, ὅπερ ἀπαιτεῖ ὑποδιαίρεσιν τῶν μαθητῶν εἰς ἰδίας τάξεις ἰδιαιτέρως ὑπὸ ἰδιαιτέρου διδασκάλου διδασκομένων, ἠϋξήθησαν δὲ σημαντικῶς καὶ αἱ δαπάναι ἐκάστου δήμου διὰ τὴν ἴδρῶσιν σχολείων περισσοτέρων, διὰ τὸν διορισμὸν περισσοτέρων διδασκάλων ἐν τῷ αὐτῷ σχολεῖῳ κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν μαθητῶν, παρημελήθη πλέον ἢ οἰκοδομίαις σχολείων καὶ ἐπεκράτησε τὸ σύστημα τῆς ἐνοικιάσεως ἰδιωτικῶν οἰκιῶν. Τοῦτο ὡς προσωρινὸν θὰ ἦτο μόνις ἀνεκτόν, ἀλλὰ διαωνιζόμενον ἀπέβη σκάνδαλον, μάλιστα ἐν τοῖς χωρίοις, ἐνθα ὡς σχολεῖον ἐξελέγοντο ἀθλία οἰκοδομήματα, σκοτεινὰ ὑπόγεια, ὑγρά, στενόχωρα, ὑποσκάπτοντα τὴν ὑγιάν τῶν μαθητῶν καὶ παρεμποδίζοντα πᾶσαν κανονικὴν τοῦ σχολείου ἐργασίαν. Ἡ ὑπὸ τῆς πολιτείας ἀνάθεσις τῆς ἐκλογῆς καὶ τῆς ἐνοικιάσεως τῶν σχολείων εἰς τοὺς ἐπιθεωρητὰς ἐν ἔτει 1895 ἀπέβη σκοτεινὸν ἐν πολλοῖς μέτρον, ὅπου δὲν ὑπῆρχον ἐπιθεωρηταὶ μνήμονες τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν καὶ χαρακτηρῆς ἰσχυροὶ καὶ ἀφοβοὶ νὰ παλαίσουν κατὰ φατριαστικῶν ἀξιώσεων τῆς πολιτικῆς. Ἦσαν πάντες οἱ ἐπιθεωρηταὶ τοιοῦτοι ; Ἀλλὰ καὶ ὁ εὐσυνειδητότατος τῶν ἐπιθεωρητῶν πῶς δύναται νὰ ἐκλέξει σχολεῖον κατάλληλον ἐκ τῶν προωρισμένων πρὸς ἐνοικίασιν, ὅταν δὲν ὑπάρχη κανὼν τοιοῦτον κατάλληλον ; Ἡ μόνη διέξοδος ὑπῆρχεν ἢ οἰκοδομὴ ἰδίων σχολείων καὶ ἢ πολιτεία γινώσκουσα ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιβάλῃ διὰ τῆς βίας εἰς τοὺς δήμους τοὺς μόνις ἐπαρκούντας εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν κατεπειγούσας τῆς τε διοικήσεως καὶ τῆς μισθοδοσίας τῶν ἠϋξημένων δημοδιδασκάλων ἀπεφάσις νὰ ἀναλάβῃ αὐτὴ τὴν οἰκοδομήσιν σχολικῶν κτιρίων ἐπαρκούντων εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ὑγιεινῆς καὶ διδασκτικῆς. Κατὰ τὸ ἔτος 1895 ἐπὶ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ αὐτοκράτορος Δηλιγιάννη ἐψηφίσθη νόμος, καθ' ὃν τὰ ἐκπαιδευτικὰ τέλη τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τῶν γυμνασίων τοῦ Κράτους ἀνερχόμενα

περίπου κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη εἰς 700,000 δραχμὰς κατ' ἔτος, τελευταῖον ὅμως εἰς πολὺ ὀλιγώτερα, ὡς ἐλαττωθέντος σημαντικῶς τοῦ ἀριθμοῦ τῶν φοιτητῶν ἕνεκα τῆς ἐπιβολῆς τῶν ἐκπαιδευτικῶν τελῶν ἐξ 150 δραχμῶν κατ' ἔτος δι' ἕκαστον φοιτητὴν καὶ ἄλλων δαπανῶν οὐχὶ μικρῶν περὶ τὰς ἐξετάσεις, εἰς ἃς δὲν ἀντέχουν ἄποροι φοιτηταί. Ἡ οἰκοδομὴ τριούτων σχολικῶν κτιρίων, τὰ ὁποῖα κατὰ προτίμησιν ἐκτίσθησαν εἰς ἀπόρους δήμους, διὰ τῶν ἐκπαιδευτικῶν τελῶν καὶ ὧν ὁ ἀριθμὸς μέχρι τοῦδε ὑπερβαίνει τὰ 250 σχολεῖα διαφόρων βαθμῶν ἀπὸ τῶν μονοταξίων μέχρι τῶν ἑξαταξίων, ἀπήτησε περὶ τὰ 8 ἑκατομμύρια δραχμῶν καὶ θὰ ἦτο ὄντως ἀσφαλῆς βάσις ἐφαρμογῆς συστήματος ἐκπαιδευτικοῦ στοχαζομένου ἐξ ἴσου καὶ τῆς υγείας τοῦ σώματος ὡς καὶ τῆς υγείας τοῦ πνεύματος, ἐὰν δὲν ἐγένετο ἔνοχος ὀλιγογία τῶν μηχανικῶν τοῦ δημοσίου περὶ τὴν στερεότητα τῶν κτιρίων, ὧν τὰ πλεῖστα δεικνύουσι βλάβας σημαντικὰς καὶ χρῆζουσιν ἐπισκευῶν καὶ στηριγμάτων, ἔνια δὲ καὶ κατέπεσαν ἢ ἐτοιμόρροπα ὄντα εἶναι ἄχρηστα. Καὶ ἐνταῦθα ἀπεδείχθη ἡλίου φαινότερον πόσον ἐσφαλμένη εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς διοικήσεως, καθ' ἣν ἡ πολυάσχολος Κυβέρνησις ἀναλαμβάνει περὶ πάντων τὰ φροντίξῃ διὰ τῶν ὀργάνων τῆς καὶ ἀποξενούσα τὴν κοινότητα τοιοῦτων δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων, μεθ' ὧν συνδέεται ἀναποσπάστως ἡ εὐημερία αὐτῆς καὶ ἡ ἀγαθὴ ὑπόληψις.

Πόσον πρακτικώτερον ἐργάζονται πρὸς τοιαῦτα ζητήματα οἱ Ἄγγλοι ἐν Κύπρῳ, οἵτινες ἔρχονται πάντοτε ὡς Κυβέρνησις τοῦ τόπου εἰς χρηματικὴν ὑποστήριξιν τῶν κοινοτήτων, ἃς ἀφίνουσι νὰ ἐπιβλέπωσιν ὡς ἀμέσως ἐνδιαφερόμενοι εἰς τὴν οἰκοδομίαν τῶν σχολείων καὶ τὴν συντήρησιν αὐτῶν. Νοῦς πρακτικὸς, οἰκοκυρευμένος εἰς τὰ δημόσια πράγματα ἢ ὡς τοιαῦτα θεωρούμενα οὔτε ὑπῆρξε παρ' ἡμῖν οὔτε θὰ ὑπάρξῃ ποτέ, ἐφ' ὅσον οἱ πολιτευταί μας δὲν εἶναι αὐτοὶ οἰκοκυρευμένοι οὔτε εἰς τοὺς ὑπαλλήλους τῶν ἐννοοῦν νὰ ἐμπνεύσωσι τοιοῦτο κἄν.

Ἐνταῦθα πρέπει νὰ ἐξάρωμεν καὶ τὴν δωρεάν τοῦ μεγάλου εὐεργέτου τοῦ ἔθνους ἀοιδίμου Ἀνδρέου Συγγροῦ, ὅστις διέθεσε καὶ τρία ἑκατομμύρια δραχμὰς πρὸς οἰκοδομὴν σχολικῶν κτιρίων.

ΕΛΕΥΘΕΡΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

ΠΩΣ ΘΑ ΣΥΝΤΑΧΘΩΣΙ ΤΑ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΗΣ ΛΑΪΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Τὸ δυσεπίλυτον ζήτημα ὅπερ ἀπασχολεῖ τὴν Λαϊκὴν Ἐκπαίδευσιν ἀπὸ τοῦ 1878 ἔτους εἶναι ἀναμφιλέκτως τὰ Ἀναλυτικὰ προγράμματα. Καὶ πολὺ δικαίως· διότι παρ' ἡμῖν, ὅπου ἡ τελεία κατάρτισις τῶν Δημοδιδασκάλων ἐν τοῖς Διδασκαλείοις καθίσταται ἀνέφικτος, ἐνθα τὰ βοηθητικὰ τοῦ Διδασκάλου βιβλία σπανίζουσιν, ἐνθα οἱ Δημοδιδάσκαλοι διορίζονται ἀδιακρίτως τοῦ βαθμοῦ τοῦ Σχολείου καὶ ἐνθα τέλος τὰ Διδακτήρια εἶναι ἔρημα παντὸς βοηθητικοῦ ὄργανου συντελεστικοῦ εἰς τὴν εὐληπτον καὶ καρποφορωτέραν διδασκαλίαν, ἡ ἔλλειψις τοιοῦτων ἀναλυτικῶν προγραμμάτων ἀποβαίνει μᾶλλον ζοηροτέρα.

Πολλὰ γνῶμαι καὶ δοξασαὶ ἐξηγέθησαν περὶ τῆς συγκροτήσεως τῶν Ἀναλυτικῶν προγραμμάτων. Ἄλλοι γνωματεύουσιν ὅτι ἡ σύνταξις τούτων εἶναι ἔργον τῆς Κεντρικῆς Ὑπηρεσίας, ἐν ἄλλαις λέξεσι τῆς ἀνωτέρας Ἐκπαιδευτικῆς Ἀρχῆς, τοῦ ὑπουργείου δηλαδὴ τῆς Παιδείας, ἀπαρλλάκτως ὅπως ἔργον τῶν Κεντρικῶν Ὑπηρεσιῶν εἶνε νὰ διατάσσωσι καὶ ὑποδεικνύωσι τὰ μέλλοντα. Οἱ τοιοῦτοι ἄγονται εἰς τοῦτο ἐκ τῆς ιδέας, ὅτι ἡ ἀνωτέρα Ἐκπαιδευτικὴ Ἀρχὴ ἐγκρατεστάτη τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς καθόλου ἐπιστημονικῆς κινήσεως, ὡς ἐγγύτατα γνωρίζουσα τὸν καθόλου ἐθνικὸν προσανατολισμόν, ὃν δεόν νὰ τάμῃ ἢ ἐκπαίδευσις, θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ρυθμίσῃ τὴν ὁμοιόμορφον ἐν τῷ Κράτει ἐκπαίδευσιν. Αὐτὴ τότε θὰ διατάσῃ καὶ θὰ ὑπαγορεύῃ τὴν ὕλην καὶ οἱ διδάσκαλοι παθητικῶς θὰ ἐκτελῶσι καὶ θὰ ὑπακούωσιν, ὡς πράττει ὁ ἀγρονόμος,

ὅστις δίδει διαταγὰς εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐργάτας. Ἐτεροὶ ὅμως δοξάζουσιν, ὅτι τῶν Διδασκάλων ἡ θέσις δὲν εἶναι νὰ ἐκτελῶσι παθητικῶς τὰ ἄνωθεν ἐπιταπτόμενα, ἀλλὰ πρέπει καὶ αὐτοὶ νὰ ἔχωσι γνώμην ἐπὶ τῆς διδασκείας ὕλης τόσῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον ἐκ τῆς συμμετοχῆς τούτων καὶ τῆς θελήσεως αὐτῶν ἐξήρηται ἡ ἐπιτυχία καὶ εὐδωσις τοῦ ἔργου. Οἱ τὰ τοιαῦτα πρεσβεύοντες ὑπολογίζουσι κυρίως ὅτι ἡ Κεντρικὴ ὑπηρεσία ἢ ἡ ἀνωτάτη ἐκπαιδευτικὴ ἀρχὴ πολὺ ἀπέχει τοῦ νὰ γνωρίζῃ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν ἀπαραίτητον διδασκείαν ὕλην, τὸ ποιῶν καὶ τὴν ἔκτασιν ταύτης, τοῦθ' ὅπερ μόνον οἰκεῖον καθίσταται τῷ στρατευομένῳ διδασκάλῳ καὶ τούτῳ ἐν ἐλαχίστῳ μέρει ἀναλόγως τῆς μεγίστης ἐκτάσεως καὶ τοῦ εὐρυτάτου κύκλου τῶν διδασκτέων μαθημάτων. Ὁ προσδιορισμὸς ἄρα τῶν λεπτομερειῶν τῆς διδασκείας ὕλης, τοῦθ' ὅπερ ἀπεκδεχόμεθα, παρὰ τῶν ἀναλυτικῶν προγραμματίων, καθίσταται ἥκιστα ἀκριβῆς καὶ προβληματώδης προερχόμενος ἀμέσως ἐκ τῆς θεωρίας καθαρῶς πάσης πρακτικῆς ἐπιχειρίας.

Τὴν δευτέραν δοξασίαν εὐρίσκομεν μᾶλλον πρὸς τὰ πράγματα προσκειμένην. Ἀείποτε ἀπεστήριξα τὴν γνώμην, ὅτι πᾶσα λυσιτελὴς διὰ τὰ σχολεῖα ἀπόφασις τῆς Κυβερνήσεως διὰ νὰ μὴ ἀποτύχη οἰκτρῶς δέον νὰ προέρχηται ἐξ αὐτῶν τῶν σχολείων. Πῶς δὲ ἐν τῇ προκειμένῃ περιστάσει τὸ σχολεῖον δύναται νὰ συμβάλῃ εἰς τὸν καταρτισμὸν τοῦ ἀκρογωνιαίου τούτου θεμελίου τοῦ ὅλου ἐκπαιδευτικοῦ μεγάρου ἐν ὀλίγαις καὶ γενικαῖς γραμμαῖς θὰ διαλάβωμεν. Περὶ τῆς αὐθεντίας δὲ τῆς γνώμης μας ἐννοεῖται, ὅτι οὐδεμίαν ἀπαίτησιν ἔχομεν. Μόνον ὑποβάλλομεν τὴν ἰδέαν ταύτην εἰς τοὺς φίλους συναδέλφους καὶ αὐτοὶ κρινέτωσαν.

Πρωτίστως ἡ ὕλη τῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων θὰ εἶναι ὅλως ἰδιαιτέρα τῶν ἀρρένων ἀπὸ τῶν θηλέων.

Ἐπειτα οἱ κατὰ ἐκπαιδευτικὰς περιφερείας κ. κ. Ἐπιθεωρηταὶ θέλουσιν ἀναθέσθαι εἰς ὄρισμένους διδασκάλους ὄρισμένην ἐντολήν π. χ. ὁ εἷς θὰ κρατήσῃ λεπτομερῆ κατάλογον τῶν διδασκτέων μαθημάτων μεθοδικῶν ἐνοτήτων τῆς Γραμματικῆς τῆς Γ' τάξεως εἰς τὸ μοντάξιον Σχολεῖον, ὁ ἕτερος εἰς τὸ διτάξιον, ἄλλος εἰς τὸ τριτάξιον, ἕτερον εἰς τὸ τετάξιον, ἑτάξιον καὶ βιτάξιον. Εἰς ἄλλους θὰ ἀνατεθῇ ἡ ὕλη

τῆς Γραμματικῆς τῆς Δ' τάξεως εἰς παντὸς βαθμοῦ τὰ σχολεῖα. Τὸ ἴδιον θὰ γείνη διὰ τὸ μάθημα τῆς Γεωγραφίας τῆς Γ' τάξεως· εἰς θὰ κρατήσῃ λεπτομερεῖς σημειώσεις εἰς τὸ μοντάξιον, ἄλλος εἰς τὸ διτάξιον, βιτάξιον, τετάξιον, ἑτάξιον καὶ βιτάξιον. Τὸ αὐτὸ θὰ γείνη εἰς ὅλα τὰ μαθήματα. Ὅστε εἰς ὅλα τὰ Σχολεῖα ἡ ἐργασία θὰ γείνηται μετ' ἐπιμελείας, θὰ μετρηθῆται μὲ τὸν διαβήτην ἢ ἔκτασις ἐκάστης ἐνότητος καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους θὰ ἔχωμεν ἀκριβῆ ἰδέαν τῆς ποσότητος, ποιότητος καὶ ἐκτάσεως τῆς ὕλης τῆς διδασκαλίας. Δυνατὸν δὲ εἰς διηρημένα Σχολεῖα νὰ ἀναλαμβάνῃ εἰς καὶ ὁ αὐτὸς διδάσκαλος τὰ σχετικὰ μαθήματα ὅλου τοῦ Σχολείου· π. χ. εἰς τὰ φυσιογνωστικά, ἕτερος τὰ τεχνητά, ἄλλος τὰ Γεωγραφικο-Ἱστορικά κ. λ. π. χάριν τοῦ ἐνιαίου.

Ἄμα τῷ πέρατι τοῦ Σχολικοῦ ἔτους θέλουσι συνέλθῃ εἰς συνεδρίαν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Ἐπιθεωρητοῦ καὶ ἐκεῖ ὡς εἰς γενικὸν χωνευτήριον θέλει χυθῆ ἅπανα ἡ ἐμπειρία τοῦ ἔτους. Ἐκεῖ θὰ γείνη σύσκεψις περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐργασίμων ἡμερῶν, καὶ εἶτα θὰ καταστρωθῇ ἀκριβῆς κατάλογος τῶν διδασκτέων μεθοδικῶν ἐνοτήτων· ἐκεῖ θὰ προσθέσῃ ὁ εἷς, θὰ ἀφαιρέσῃ ὁ ἄλλος, θὰ συμπληρώσῃ τρίτος καὶ θὰ ἔχωμεν πλέον κατὰ προσέγγισιν τελείαν τὴν ἀκριβῆ εἰκόνα τοῦ Ἀναλυτικοῦ προγράμματος τῆς ἐκπαιδευτικῆς αὐτῆς περιφερείας. Ἐκεῖ θὰ ἀνακοινωθῶσι καὶ ὅ,τι προσιδιάζον ἕκαστος παρατηρεῖ, φέρ' εἰπεῖν τὸν χρόνον τῶν διακοπῶν, τὸ ποσὸν αὐτῶν, τὰ ἰδιαίτερα μαθήματα καὶ γνώσεις, αἷς νομίζει ἀπαραιτήτους νὰ διδασκῶσι κ. τ. λ.

Ἄπαντες οὗτοι οἱ ἐπιθεωρηταὶ κρατοῦτες τὴν οὕτω συγκροτηθεῖσαν πολῦτιμον ἐμπειρίαν καὶ παραλαμβάνοντες μεθ' ἑαυτῶν ἕκαστος ἀνὰ 5—10 τοὺς ἱκανωτάτους Δημοδιδασκάλους, οἵτινες θὰ δύνανται νὰ ὑποστηρίξωσι γενναιοτέρας καὶ γενικωτέρας μεταρρυθμίσεις ἐν τῷ Ἀναλυτικῷ προγράμματι, δαπάναις καὶ ἀποζημιώσεσιν ἀδραῖς τῆς Πολιτείας θέλουσι συνέλθῃ εἰς Ἀθήνας ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς Ἀνωτάτης Ἐκπαιδευτικῆς Ἀρχῆς, τοῦ ὑπουργοῦ, ὑποτιθεμένου ὅτι ὁ ἐκάστοτε τῆς Παιδείας προϊστάμενος ὑπουργὸς θὰ εἶναι μύστης τῆς δικαιολογητικῆς ἐπιστήμης. Ἐκεῖ θὰ συσχεφθῶσι πρωτίστως τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἐπιτελεῖα τῆς Πελοποννήσου καὶ θὰ κα-

ταρτίσωσι τὸ Ἀναλυτικὸν πρόγραμμα τῶν Σχολείων τῆς Πελοποννήσου. Τὸ αὐτὸ θὰ πράξωσιν οἱ ἐκ τῆς Στερεᾶς, οἱ τῆς Θεσσαλίας, Νήσων κ.τ.λ. Μόνον οὕτω, μόνον διὰ τῆς τοιαύτης ὁδοῦ θὰ ἐπιτύχωμεν τὸ μοναδικὸν ὄνειρον τοῦ Κλάδου.

Ἐκάστη μεθοδικὴ ἐνότης δὲν θὰ περιορίζηται εἰς τὸν σκελετόν, ἀλλὰ θὰ ἔχη ἅπασαν τὴν ἔκτασιν καὶ τὰς μερικωτέρας ἐνότητες ἀκόμη. Δὲν συμφωνῶ μὲ ἐκείνους, οἵτινες λέγουσιν ὅτι τότε δίδοντες ἔτοιμον τὸ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα τέλειον τυφλοσύτην θὰ ἀναγκάζωμεν τοὺς διδασκάλους νὰ ἐργάζωνται μηχανικῶς καὶ χωρὶς νὰ προπαρασκευάζονται. Εἰς τοῦτο ἀπαντῶ ὅτι τὰ τέλεια ἀναλυτικὰ προγράμματα θέλουσι μὲν σπουδαίως βοηθῆ τοὺς φιλοτίμους διδασκάλους, θέλουσι δὲ καθιστᾶ ἥττον ἐπιβλαβῆ ἕξ ἄλλου τὴν διδασκαλίαν τοῦ ὀκνηροῦ καὶ βραδυκινήτου.

Προσβλέποντες λοιπὸν πρὸς τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἔργου καὶ τὰς δυσκολίας τῆς ἐπιτελέσεως αὐτοῦ φθάνομεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι τοῦτο θέλει κατορθωθῆ μόνον τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ Κράτους, τῆς ἀνωτέρας ἐκπαιδευτικῆς ἀρχῆς.

Ἄνευ συνεργασίας Κέντρου καὶ περιφερείας, ἄνευ εἰλικρινοῦς προσεγγίσεως Γραφείου καὶ Σχολείου, ἄνευ ἐμπιστευτικῆς ἐξοικειώσεως θεωρίας καὶ πράξεως ἀδύνατον νὰ καταλήξωμεν εἰς τὸ ποθεινὸν ἀποτέλεσμα.

Οἱ ἀπὸ τοῦ Γραφείου γράφοντες καὶ δοξάζοντες ταῦτα πράττουσι μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ γράψωσι καὶ νὰ ἐκφέρωσι τὰς γνώμας των· μακρὰν ὅμως τοῦ νὰ φέρωσιν αἱ γνώμαι αὗται τὴν σφραγίδα τοῦ ἐφαρμοσίμου. Ἐκεῖνοι δὲ τῶν φιλοσόφων καὶ παιδαγωγῶν διέπρεια, οἵτινες τὰς ἀποκτωμένας ἐκ τῶν βιβλίων γνώσεις, ἰδέας, πρὶν ἢ τὰς μετατρέψωσιν εἰς πεποιθήσεις, σπεύδουσι νὰ τὰς ἐφαρμόσωσιν οἱ ἴδιοι ἐν τῇ πράξει. Λοιπὸν καὶ ἐν Ἑλλάδι οὕτω θὰ συλλέξωμεν τὴν ἐμπειρίαν, ἣν θὰ ὑποβάλωμεν καὶ εἰς τὸ κριτήριον τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς θεωρίας καὶ οὕτω θὰ σχηματίσωμεν τὸ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα.

Ἐπιμένω νὰ τονίζω ὅτι πᾶσα ἐκ μέρους τοῦ Κέντρου δυσπιστία πρὸς τὴν περιφέρειαν καὶ πᾶσα περιφρόνησις πρὸς τὴν γνώμην τῆς πράξεως θὰ ἔχη ὡς συνέπειαν τὸ οἰκτρὸν ναυάγιον. Ἐὰν ὀλίγον

ἐπισκοπήσωμεν τὸ παρελθὸν ὁμέσως πειθόμεθα περὶ τοῦ βασίμου τῶν ἀνωτέρω. Τῷ 1900 καὶ 1905 ἡ ἐκπαίδευσις ἐνεκρώθη, ἐξηυτελίσθη, ἐξουθενώθη τελείως, διότι τὸ Κέντρον ἔβυσεν ἐρημητικῶς τὰ ὄψα εἰς τὰς φωνὰς καὶ διαμαρτυρίας τῆς πράξεως. Ἡ θεωρία καὶ ἡ ἐπιστήμη ναυαγεῖ οἰκτρῶς καὶ παταγωδῶς διαψεύδει τοὺς πρωτοεργάτας. Τῷ 1907. Ἡ Κεντρικὴ ὑπηρεσία δὲν εἰσακούει τῆς πράξεως. Ἀπὸ τῶν πτερύγων δὲ τοῦ θεωρητικοῦ των πηγᾶσου κατοπεύσαντες τὴν ἐσωτερικὴν λειτουργίαν τῶν σχολῶν δογματίζουσιν ex cathedra ὅτι ἐν βιβλίον ἀρκεῖ. Ἐρρέτωσαν πάντα τὰ βοηθητικά. Ὡ Ἡφαιστε, πρόμολ' ᾤδε! Καὶ ἐν τῇ σπουδῇ τῆς . . . ἀπλοποιήσεως τῆς διδασκαλίας (!) ἀπαγορεύουσι καὶ παντὸς εἶδους βοηθητικὰ βιβλία. Τὸ ἀποτέλεσμα γοργὸν καὶ φρικτόν. Πλήρης θαλασσοποίησις ἐν τῇ ἐσωτερικῇ λειτουργίᾳ τοῦ σχολείου, πλήρης ναυάγιον ἐν τῇ πράξει καὶ ἐὰν ἐξακολουθήσῃ ἡ κατάστασις ἐν μικρῷ θὰ ἴδωμεν καὶ τοὺς τερατώδεις εὐχύμους καρπούς. Ἄλλ' ἐὰν οἱ ἐπὶ τοῦ πηγᾶσου ἐποχούμενοι ἐλάμβανον τὸν κόπον νὰ περυσύσωσι πρὸ μονοταξίου σχολείου μὲ 60 — 70 — 90 καὶ 100 μαθητὰς καὶ προέτεινον τὸ οὗς αὐτῶν εὐήκοον εἰς τὴν πράξιν, θὰ ἐμάνθανον καὶ θὰ ἐπέιθοντο, ὅτι τὸ νὰ ὑπόστηρίζῃ τις ὅτι δι' ἐνὸς βιβλίου δύναται νὰ διδάξῃ ἀνυσίμως καὶ προσφόρως τόσους μαθητὰς, μόνον εἰς πλανοδίους θαυματοποιούς, σιαολατάνους γαλλιστί, ἐπιτρέπεται. Φαντάζεταί τις τὸ μέγεθος τῆς κωμωδίας καὶ τῆς ἀποτελεματώσεως καὶ χρεοκοπίας τῆς ἀνωτέρω πνευματώδους συλλήψεως καὶ πρωτοτυπίας ἐν τῇ πράξει, ἐὰν ἀκούσῃ ὅτι ὁ βετὴς κύκλος καθίσταται ὑποχρεωτικός!

Χαῖρε ἄρουρα, ἡ βαστάζουσα φόρτην τοιούτων λογισμῶν! Χαῖρε ὦ ἐνάλιος τοῦ Σαρωνικοῦ αἴρα, ἡ τοιαύτην φαντασίαν ζωογονοῦσα!

Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐκταθῇ τις. Διότι ἡ ἀλήθεια εἶναι θερμοκαυτήρ καὶ προξενεῖ ἀλγηδόνας. Ἐν τῷ συμφέροντι λοιπὸν τῆς ἐκπαιδεύσεως, τοῦ Δημοδιδασκαλικοῦ Κλάδου, τοῦ ἔθνους ὁλοκλήρου εὐχόμεθα, ὅπως τάχιστα ἐπέλθῃ ἡ κοθειτὴ συνεργασία, ἕξ ἧς θὰ προέλθωσι καρποὶ εὐγυμοὶ καὶ ἀγλαοί. Ἄπαντες θὰ συνεργασθῶμεν, θὰ συστροβιλισθῶμεν πνευματικῶς διὰ τὴν ἐπιτέλεσιν τόσῳ γιγαντιαίου ἔργου, ἀφ' οὗ ἡ παράτασις τῆς καταστάσεως τῆς σημερινῆς δὲν ἐπιτρέπει ἄνευ παρεξηγήσεων τὴν παραμονὴν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ

οὔτε τῶν μὲν, οὔτε τῶν δέ. Ἄπαντες εἴμεθα ἐξ ἀδιαιρέτου καὶ εἰς ἀκέραιον ἕκαστος ὑπεύθυνος διὰ τὴν παρατεινομένην ἐθνικὴν αὐτὴν ἀκαταστασίαν.

Βραχνῆϊκα (Πατρῴων)

Βασίλ. Γ. Παπαγεωργίου

ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΙΣ

(Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 25 τοῦ Α' τεύχους τοῦ ε' τόμου)

Ἔχει κῦρος μόνον ἢ μετὰ σκέψεως ὀρισθεῖσα, ἢ ἐσκεμμένη, ἢ ἐκκαθαρισμένη ἐκνεκτιστῶν πείρα. Ἐκεῖ ἔνθα τίθεται ἢ ὅλη ἐντύπωσις ἐπὶ τοῦ καθάρου ἐξαγομένου τοῦ ἐκ τῆς πείρας, οὐδεμία συνεχόμενη πείρα κατορθοῦται. Τοῦτο συμβαίνει ἐν ἐκείνῃ μόνον τῇ θεωρίᾳ, ἣτις ἐρείδεται ἐπὶ συνεχοῦς πείρας, ἣτις προσανατολίζεται πάντοτε πρὸς τὴν πείραν, πάντοτε πλουτίζεται ἐκ τῆς πείρας καὶ ἐπανειλημμένως ἀναστροφόμενῃ (ἐπανερχομένη ἐκεῖ ὅθεν ἤρξατο) διηλεκτικῶς δεικνύει ὁδοὺς καὶ μέσας εἰς ἐκτεταμένους πείρας. Ἀλλὰ καὶ πάλιν αὐταὶ καθίστανται ἐπιστημονικαὶ τὸ πρῶτον διὰ τῆς σκέψεως, ἣτις τὰς διαφόρους πείρας τάσσει ἐν τῇ ἀναγκαστικῇ πρὸς ἀλλήλας σειρᾷ, διασαφηνίζει καὶ συμπληροῖ. Ὅ,τι πρέπει νὰ θεωρήσωμεν ὡς ὀρθὸν ἐκ μόνης τῆς πείρας, ἐχαρακτήρισεν ὁ Herbart ὀρθώτατα ἐν τοῖς ἀκολουθοῦσι ρήμασιν: « Ἄς σκεθῶμεν ὁμοῦ: ἐκεῖνος μόνον μανθάνει ἐκ πείρας, ὅστις προσπαθεῖ. Ἐννενηκοντούτης διευθυντῆς Δημοτικοῦ σχολείου κέκτηται τὴν πείραν 90ετούς συνηθείας: ἔχει τὸ συναίσθημα τοῦ μικροῦ του κόπου· ἀλλ' ἔχει οὗτος ἐπίσης τὴν κριτικὴν τῶν ὑπηρεσιῶν του καὶ τῆς μεθόδου του; (Allgemeine Pädagogik, Einleitung). — (« Μόνον ἐκεῖνος δύναται καρποφόρως νὰ πειραματισθῇ, ὅστις ἔχει γνώσεις ἀκριβεῖς καὶ ἐκτεταμένους εἰς τὴν θεωρίαν καὶ συμφώνως πρὸς ταύτας γνωρίζει νὰ θέτῃ καὶ νὰ ἀκολουθῇ τὰ τμήματ' αὐτῆς » Helmholtz, Popul. wiss. Vortage, 2. Heft. S. 14).

Αἱ πείραι αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς οὐδόλως ἀποδεικνύουσιν οὔτε διακρίνουσι. Μόσον συχνὰ δεινῶς ἀντιτίθενται πείρα πρὸς πείραν. Ἄς σκεθῆ ἡ τις τὰς ἐριδὰς ἐπὶ τῶν διδασκαλικῶν συλλόγων. Πόσον ἰσχυροποιεῖται τότε ἡ ἀνάγκη πρὸς ὑψηλότερον σημεῖον ἀπόψεως, ὑπερμόνον διὰ θεωρητικῆς ἀκριβοῦς σκέψεως δύναται νὰ ἀποκτηθῇ. Καθίσταται τότε δῆλον, ὅτι ἀνεκτίμητοι, πράγματι διακρίνουσαι καὶ ἀποδεικνύουσαι πείραι μόνον ἐκ θεωρητικῶς μεμορφωμένου κύκλου σκέψεων προκύπτουσιν». (Ziller) Ἡ ἐπιστήμη τῆς παιδαγωγικῆς οὐδὲν ἕτερον εἶνε ἢ τὸ συστηματικῶς κατατεταγμένον καὶ αἰτιολογικῶς τεθεμελιωμένον σύνολον τῶν ὀριμωτάτων ἐκ τῆς πείρας διδασκαλιῶν, ἅτινα οἱ ἄριστοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος μέχρι τῶν νεωτάτων χρόνων ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει συνέλεξαν καὶ ἐδοκίμασαν.

Ἀντιτάσσουν ὅτι τοιαύτη τις ἐπιστήμη εἶνε ἀνωφελής, διότι ἕκαστος δύναται τοιαῦτα ἐκ τῆς πείρας διδάγματα αὐτὸς οὗτος ἐν τῇ παιδεύσει νὰ ἀποκτήσῃ. Βεβαίως, ἀλλὰ δαπάναις καὶ πρὸς βλάβην τῶν διδασκομένων. Ἀφ' οὗ διαπραχθῶσι πολλὰ καὶ πολλὰ σφάλματα, ἐπιτυγχάνει ἴσως ὁ ἐκπαιδευτὴν τὸ ὀρθόν. Ἀλλὰ δὲν θὰ εὐρίσκειτο εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ διαπραχθῇ ἐν γένει ταῦτα τὰ σφάλματα, ἐὰν ἐδιδάσκετο πρότερον ταῦτα ἐκ τοῦ ἠθασυροῦ ἐπιστημονικῆς πείρας, ὅν διοικεῖ ἡ Παιδαγωγική.

Ἡ ἀτομικὴ πείρα ἐκάστου εἶνε πάντοτε στενὴ καὶ περιορισμένη ἢ ἐπιστήμη εἶνε ἡ πείρα ὅλου τοῦ κόσμου. Ὅστις ἐδέξατο ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐπιστήμην, ὠκειοποιήθη τὰς πείρας τοῦ κόσμου. Οὗτος βαδίζει μὲ διορατικοὺς ὀφθαλμοὺς ἐναντίον τῶν φαινομένων τοῦ κόσμου· ἐπίσης ἐναντίον τῶν προβλημάτων τῆς ἐκπαιδεύσεως.

Ἐὰν ἀφ' ἑτέρου ὑποστηριχθῇ, ὅτι ἡ θεωρία ἐμφανίζεται εἰς τὸν πρακτικὸν ὡς ἐξαναγκασμός, ὅστις ἐμποδίζει τὴν ἐλευθερίαν τῆς κινήσεως, καὶ ἡ ἐνστάσις αὐτῆ δὲν εἶνε βέβαιος. Βεβαίως φαίνεται ἐλευστικόν, ὅτι ἡ ἐλευθερία αὐτῆ εἶνε ἀναγκαστικῆ, ἐὰν ἡ προσωπικὴ ὀφείλει νὰ δράσῃ· ὅτι ὑπὸ τὴν ὁμοιόμορπον πορείαν τῆς μεθόδου ἀπόλλυται τὸ δυνατόν αὐτῆ νὰ ἀκολουθῆ τις τὴν εὐκαιρίαν,

τὴν ἔμπνευσιν τῆς στιγμῆς καὶ ὅτε μὲν οὕτως, ὅτε δὲ ἄλλως νὰ πράττῃ. Ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς θεωρίας ἐκτίθεται εἰς κίνδυνον ἡ δροσέρυθτης καὶ τὸ ζῶηρόν τῆς διδασκαλίας. Καὶ τοιοῦτόν τι θὰ συμβαίῃ, ἐφ' ὅσον συναισθάνεται τις τὴν θεωρίαν ὡς ἐξαναγκασμόν. Ὅστις ὅμως ὡκειοποιήθη ταύτην, εἰς ὃν ἐν τῇ ἀλληλεπιδράσει μετὰ τὰς πράξεις μετεσχηματίσθη τρόπον τινὰ εἰς σὰρκα καὶ αἷμα, οὗτος θὰ χαιρετίσῃ ἔτι μᾶλλον τὴν θεωρίαν ὡς ἀσφαλῆ ὁδηγόν, ὅστις δύναται νὰ ὁδηγήσῃ τοῦτον διὰ μέσου κινεῶνος στιγμιαίων σκέψεων καὶ τυχαίων ἀποφάσεων. Θεωρία καὶ πράξις τότε ἔχουσι συμπυκνωθῆ ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ ἐκπαιδευτοῦ εἰς ἀσφαλῆς εὐρυθμον συνείσθημα, ὕπερ ἐν εὐθέτῳ στιγμῇ τὸ ὄρθον καὶ τὸ ἀκόπιμον γνωρίζει νὰ ἐπιτύχῃ. Ἡ εὐστοχία αὕτη εἶνε ἢ εἰς σὰρκα καὶ αἷμα μετασχηματισθεῖσα ἐνδομυχωτάτη σύνδεσις θεωρίας καὶ πράξεως, ἐπιστήμης καὶ ἐνεργείας, γνώσεως καὶ δυνάμεως. Διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ρυθμοῦ τούτου ἐν πᾶσι τοῖς κλάδοις τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ βίου, τότε τὸ πρῶτον ἀναδεικνυται ὁ παιδαγωγὸς γνήσιος καλλιτέχνης.

Ἡ ἀντιπάθεια τοῦ πρακτικοῦ πρὸς πᾶσαν θεωρίαν, δικαιολογεῖται πολλαπλῶς ἐπίσης διὰ τούτου, ὅτι εἶνε ἀνάξιον ἐλευθέρου ἀνδρός νὰ βρακνίζηται ἐν τοῖς δεσμοῖς ὀρισμένου συστήματος. Πολὺ ὀρθῶς, ἐὰν τοῦτο πρέπη νὰ συμβαίῃ ὁμοίως ἐναντίον τῆς θελήσεως καὶ καλυτέρας σκέψεως. Ἄλλὰ τίς σοβαρῶς σκέπτεται τοῦτο; «Ἐν σύστημα ἔχει ἀξίαν δι' ἐκείνον, δι' ὃν ἐγένετο», λέγει δικαίως ὁ Diesterweg. Ἐπίσης ἡ παιδαγωγικὴ θεωρία, ἀχθεῖται εἰς συστηματικὴν μορφήν δύναται νὰ ἔχῃ σημασίαν καὶ ἀξίαν δι' ἐκείνον, ὅστις δὲν φρικῆ πρὸ τοῦ κόπου, νὰ ἀκολουθήσῃ ταύτη ἀνεξάρτητος καὶ τῇ βοήθειᾳ ταύτης σκεπτόμενος νὰ ἐπιτεργασθῇ τὴν ἐκείνου καὶ ἄλλων θεωρίαν καὶ πράξιν. Ὅστις δὲν θέλει νὰ ἀναλάβῃ τοιοῦτον κόπον, χρειάζεται τότε ὡς πρόσχημα τῆς ὀκνηρίας του τὰς λέξεις: «δεσμοί», «ὑπόδειγμα», «ἰσπανικὰ ὑποδείγματα», «ἀκκαμψία τοῦ συστήματος», χωρὶς νὰ σκεθῆ, ὅτι ἅπαντα ταῦτα εἰς ἐκείνον ἐφαρμόζονται, ὅστις ἀποδέχεται μίαν θεωρίαν ἄνευ ἐσωτερικῆς ἀνάγκης, ἄνευ ἰδίας σκέψεως, κατὰ τρόπον μηχανικόν, ἀφυῆ. Εἰς τοιοῦτόν

τινα παιδαγωγὸν φαίνεται ἡ θεωρία τότε βεβκίως, ὡς ἐξαναγκασμός, ὅστις τὴν πνευματικὴν ζῶην εἰς ἀκκαμψίαν μεταβάλλει. Ἐνθα ὅμως τὸ ἐκ τῆς θεωρίας κέρδος ἐπὶ ἰδίᾳ ἐργασίας ἐδράζεται, τότε παρέχεται ἀφ' ἐκείνου ζῶη, εὐκαμψία καὶ μετὰ τῆς πείρας σύνδεσμος, τότε λαμβάνει χώραν ἡ ὀρθὴ ἐναλλαγὴ τῆς θεωρίας καὶ τῆς πράξεως, ἐν ἣ διακρίνομεν τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος. Φαίνεται βεβκίως ἐκ πρώτης ὄψεως ὅτι ἔχει δίκαιον ἡ ἐκλεκτικότης μετὰ τὴν γνωστὴν ρῆσιν: «Δοκιμάζετε τὰ πάντα καὶ κρατεῖτε τὸ κἄλλιστον». Ἐὰν μόνον μετὰ τοιαύτης ἐνεργείας δὲν ἦτο συνδεδεμένη αὐθαιρεσία τις καὶ ἀσυναρτησία! Διότι τίς θὰ εἶπῃ τί εἶνε τὸ κἄλλιστον, ἐὰν δὲν κέκτηται ὀρισμένον μέτρον, δι' οὗ νὰ δύναται νὰ καταμετρηθῇ τὰς διαφορὰς προτάσεις καὶ συμφώνως πρὸς ταύτας νὰ ἀπορρασιζῆ; Καὶ τίς ἐγγυᾶται, ὅτι τὰ ἐκλελεγμένα μέρη προσαρμόζονται πρὸς ἄλληλα; ὅτι δὲν θὰ παρεισφρήσῃ ἐναντιώσις τις καὶ δὲν θὰ ἀναιρέσῃ τὴν συνοχὴν; Ὅστις προσεβύει ψευδῆ ἔννοιαν ἐλευθερίας, ὅστις δὲν ἀγαπᾷ τὴν αὐθαιρεσίαν, ὅστις δὲν δειλῆ πρὸ ἐκπαιδεύσεως ἐντὸς ὀρισμένου χώρου ἐνεργουμένης, ἐπὶ σειράς σκέψεων ἐν ἐσωτερικῇ ἀνγκαιότητι ἐκτελουμένων, ἄγεται ἀφ' ἐκείνου πρὸς τοῦτο, ὅτι δὲν μένει ἐν τῇ ἐκλεκτικότητι, ἀλλὰ φθάνει πρὸς ἰδίαν ἐσωτερικὴν μονάδα, πρὸς συστηματικὴν διαμόρφωσιν τῶν σκέψεων του. Μία ἀπορρασιθεῖσα μετὰ συνεπειῶν ἐνεργεῖα δεῖται πανταχοῦ τῆς βοήθειας πειθοῦς καλῶς ἀποκτηθείσης καὶ ἐπὶ βάσεων στηριζομένης. Αὕτη παρέχει τῷ βίῳ, ὃ τινι δὲν ἀντίκειται ἐχθρική, ἀλλὰ βοηθός, τὴν αὐτὴν ὑπηρεσίαν, ἣν καὶ ἐροῖζόμενον σύστημα τῶν ἡθῶν καὶ θρησκευτικῶν ἀπόψεων τοῦ βίου.

(Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ)

(Ἄκολουθεῖ)

Σ. Κυριακίδης
δημοδιδάσκαλος.

Ἡ ΑΕΡΟΛΟΓΙΑ ΕΝ Τῃ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΓΡΑΦΙΑΣ

Τὸ πᾶν εἶνε διὰ τὴν ἀνατροφὴν χαμένον, λέγει ὁ Stoy, ἐὰν ἡ διδασκαλία τῆς πατριδογραφίας δὲν ἐφρόντισε νὰ θέσῃ βεβαίως ρίζας καὶ νὰ κατασκευάσῃ ἀσφαλῆ θεμέλια. Τὴν μεγάλην σημασίαν τῶν σοφῶν τούτων λόγων τοῦ μεγάλου παιδαγωγοῦ τῆς Ἰένης κατενόησαν τελείως οἱ Γερμανοὶ δημοδιδασκαλοὶ. Καὶ διὰ τοῦτο βλέπει τις αὐτοὺς καὶ κατὰ τὰς ἄλλας μὲν ὥρας τοῦ ἔτους μάλιστα δὲ τὴν ἀνοιξὴν εὐρισκομένους πάντοτε ἐν ὑπαίθρῳ, περιφερομένους ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν των, ἐξετάζοντας τὰ μνημεῖα καὶ τὰ ἄλλα σπουδαῖα καθιδρύματα τῆς πόλεως, ἐπισκεπτομένους τοὺς λόφους, τὰς πεδιάδας, τὰς κοιλάδας, τοὺς ποταμοὺς, τὰς πηγὰς, τὰ βυθία, τοὺς πύργους, τὰ φρούρια, τὰ δάση, καὶ ζειδούνας ἐβδομάδῃ ὀλόκληρον ἐνίοτε μακρὰν, ἵνα ἰδίως ὁμμασὶν ἀντιληφῶσι τοῦ ἐδάφους τὴν διάπλασιν καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἴδωσι τὰ μέρη, ἅτινα ἀπέβησαν θεᾶτρα μεγάλων γεγονότων ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ἀνοίγοντας τέλος τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν μαθητῶν των εἰς ὀρθὴν παρατήρησιν καὶ ἀκριβῆ γνῶσιν καὶ θερμὴν ἀγάπην τῆς πατρίδος των καὶ ἐν γένει τὰ πάντα πράττοντας, ἵνα ἀποταμιεύσωσιν ἐν τῇ συνειδήσει τῶν μαθητῶν τὸ ὕλικόν ἐκεῖνο, ἄνευ τοῦ ὁποίου ἀπομένουσι κατὰ τὸν Κάντιον αἱ ἐννοιαὶ τοῦ ἀνθρώπου ἄνευ περιεχομένου, κεναί, νεκραί! Ταῦτα πράττουσι οἱ Γερμανοὶ δημοδιδασκαλοὶ πρὸς δόξαν καὶ ἐκυτῶν καὶ τῆς πατρίδος των. Ἡμεῖς δὲ τί πράττομεν ὡς πρὸς τὸ σπουδαιότατον τοῦτο ζήτημα, ἐξ οὗ ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος ἡ ὀρθὴ καὶ ὑγιὲς διδασκαλία καὶ ἡ ἀληθὴς τῶν Ἑλληνοπαίδων παιδείσις; Ἐν ᾧ εὐρισκόμεθα ὑπὸ τὸν δικυγέστερον καὶ αἰθριώτερον καὶ ὠραιότερον οὐρανὸν τῆς γῆς, ἔχοντες ὠραίας ἐκρινὰς ἡμέρας καὶ ἐν μέσῳ χειμῶνι ἀκόμη, ἐν ᾧ ὅπου δῆποτε καὶ ἂν σταθῶμεν, ὅπουδῆποτε καὶ ἂν εὐρεθῶμεν, ἔχομεν ἐνώ-

πιὸν μᾶς τὴν θαυμασιωτέραν φύσιν καὶ τὴν ποικιλωτέραν καὶ ἁρμονικωτέραν τοῦ ἐδάφους διάπλασιν, ἐν ᾧ ἕκαστος ἡμῶν δῆμος, ἕκαστον χωρίον ἐγκλείει ἐν ἐαυτῷ πάντα τὰ γεωγραφικὰ ἀντικείμενα, ἐξ ὧν σχηματίζονται αἱ θεμελιώδεις γεωγραφικαὶ ἐννοιαὶ, ἕκαστος δὲ βράχος εἶνε ἐν ἐνδοξότατον μνημεῖον καὶ πᾶσα πεδιάς μίᾳ σελίᾳ τῆς ἀθανάτου ἡμῶν ἱστορίας, τίποτε ἐξ ὧν τούτων δὲν μᾶς συγκινεῖ ἀλλὰ σηπόμεθα διαρκῶς ἐντὸς τῶν τεσσάρων τοίχων τοῦ σχολείου ἀερολογούντες καὶ ἀεροκοπανίζοντες. Οἱ λόγοι τοῦ μεγάλου Γερμανοῦ πατριώτου, τοῦ Vater Arndt, καθ' οὓς βαδίζει τις καλύτερον, ἐὰν βαδίξῃ περισσύτερον, δὲν ἔφθασαν μέχρι τῶν ὧτων ἡμῶν. Καὶ διὰ τοῦτο ἀκίνητοῦμεν, καὶ διὰ τοῦτο σηπόμεθα. Καλεισμένοι ἐντὸς τοῦ σχολείου διδάσκοντες περὶ τῶν ἐκτὸς αὐτοῦ εὐρισκομένων, περὶ ποταμῶν καὶ ὀρέων, κοιλάδων καὶ πεδιάδων, καταρρακτῶν καὶ λιμνῶν διὰ τοῦ κενοῦ καὶ ἀφρημένου λόγου, ὡς νὰ μὴ ὑπῆρχον τὰ πράγματα, ἐν ᾧ ἔπρεπε νὰ συνθίσωμεν τὰ παιδιὰ νὰ βλέπουν μᾶλλον ἢ νὰ ἀκούουν. Καὶ ὀμιλοῦμεν περὶ ποταμῶν καὶ χειμάρρων, περὶ πηγῶν καὶ βυθίων, περὶ λιμνῶν καὶ νήσων, περὶ πεδιάδων καὶ κοιλάδων περὶ λόφων καὶ ὀρέων ἀερολογούντες ὡς νὰ μὴ εἶχε στολισῆ ὁ Πανάρχθος Θεὸς πᾶσαν γωνίαν τῆς Ἑλλάδος δι' ὧν τούτων, ἵνα τὰ ἴδωμεν. Καὶ ὀμιλοῦμεν ἀκόμη περὶ Ἀκροπόλεως καὶ Λυκαβητοῦ, περὶ Ἰλισοῦ καὶ Κηφισοῦ, περὶ Σαλαμίνος καὶ Μαραθῶνος, περὶ Λαυρείου καὶ Εὐρίπου, περὶ Ταμπῶν καὶ Μετεώρων ἐντὸς τοῦ σχολείου ὡς νὰ μὴ εἶχομεν πόδας νὰ μεταβῶμεν ἐκεῖ καὶ ὀφθαλμοὺς νὰ ἴδωμεν καὶ νοῦν νὰ ἀναπτύξωμεν καὶ καρδίαν νὰ εὐφρανῶμεν καὶ ψυχὴν νὰ ζωογονήσωμεν. Καὶ καυχώμεθα οὕτω πράττοντες ὅτι ἐφαρμόζομεν τάχα νέα συστήματα καὶ νέας μεθόδους διδασκαλίας καὶ ὅτι ἐξυγιάνομεν τελείως τὴν μάθησιν τῶν παιδίων. Πῶς ὄχι, ἀφοῦ πάντες μὴδὲ τῶν ἑλληνοδιδασκάλων καὶ τῶν καθηγητῶν ἐξαιρουμένων διδάσκουσιν ἐξελικτικῶς μεναχειριζόμενοι καὶ μερικὸς σκοποὺς καὶ ἐπιγρᾶφὰς ἀκόμη!

Διδασκαλοὶ! Λύσκατε τὰς πέδας τῆς μεσαιωνικῆς καὶ πνευματοκτόνου διδασκαλίας καὶ ἐξέλθετε εἰς τὸν ἄερα καὶ εἰς τὸ φῶς, εἰς

τὴν χαρὰν καὶ εἰς τὴν ζωὴν. Ἄφετε τὰ παιδιὰ νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὴν ἐξοχὴν, νὰ τρέξωσιν εἰς τὴν πεδιάδα, νὰ ἀναρριχηθῶσιν εἰς τὸν λόφον, νὰ σταθῶσιν εἰς τὴν κοιλάδα, νὰ δροσισθῶσιν εἰς τὴν πηγὴν, νὰ ἀκούσωσι τὸν κροτοῦντα καταρράκτην καὶ τὸ μурμουρίζον ῥυάκιον, νὰ ὀσφρανθῶσι τὸ ἄρωμα τῶν καλλιχρώμων ἀνθέων τοῦ ἀγροῦ. Ἡ καὶ καθόλου νὰ ἴδωσιν αὐτὰ τὰ πράγματα καὶ νὰ ἀπολαύσωσι τὴν χαρὰν καὶ τὴν ζωὴν τῆς ἐξοχῆς. Ἄφετε τὰ παιδιὰ νὰ παρατηρήσωσιν καὶ νὰ ἀντιληφθοῦν, νὰ ἀντιληφθοῦν καὶ νὰ μάθουν, νὰ μάθουν καὶ νὰ εὐφρανθοῦν. Μὴ λησμονῆτε τοῦ Rousseau τοὺς χρυσοῦς λόγους ὅτι τὰ παιδιὰ εὐκολὰ λησμονοῦν ὅ,τι ἀκούουν, οὐδέποτε ὅμως ὅ,τι παρατηροῦν καὶ ὅτι βλέπουν.

Ἡ διδασκαλίη τῆς Γεωγραφίας, ὡς γνωρίζετε, περιλαμβάνει ὕλην αἰσθητήν, ἣν ἀντιλαμβάνεται τις διὰ τῶν αἰσθήσεων καὶ δὴ τῆς ὀράσεως καὶ ὕλην ἀφανῆ, ἣν ἀντιλαμβάνεται τις διὰ τῆς φαντασίας. Ἡ πρώτη εἶνε ὕλη τῆς Πατριδογραφίας, ἡ δευτέρα τῆς κυρίως Γεωγραφίας. Ἄνευ τῆς πρώτης εἶνε ἀδύνατος ἡ ἀντίληψις τῆς δευτέρας. Ἡ Πατριδογραφία δίδει εἰς τὴν φαντασίαν πτέρυγας, ἕνα πετάξῃ εἰς ἀπομακρυσμένους τόπους καὶ ὀφθαλμοὺς ἵνα παρατηρήσῃ τούτους. Μόνον διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς Πατριδογραφίας βλέπει καὶ ἀντιλαμβάνεται ἡ Γεωγραφία. Ἄνευ τούτων μένει αὐτὴ τυφλή. Τούτων οὕτως ἐχόντων λοιπὸν ἡ Πατριδογραφία δὲν εἶνέ τι ἄλλο ἢ τὸ αἰσθητὸν μέρος τῆς διδασκαλίης τῆς Γεωγραφίας. Ὡς τοιαύτη δὲ εἶνε καὶ μάθημα ἴδιον, ἀλλ' εἶνε καὶ ἀρχὴ διδασκαλίης, ἡ ἀρχὴ τοῦ αἰσθητοῦς, ἐποπτικῶς διδάσκειν. Δὲν δύναται λοιπὸν αὕτη νὰ τελεῖται ἐν τῷ σχολείῳ, μακρὰν τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἐξω τούτου, ἐπὶ τόπου, ἐπὶ τῶν πραγμάτων αὐτῶν. Οἱ μαθηταὶ ἵνα μάθωσι τί εἶνε λίμνη καὶ τί νῆσος, τί πεδιάς καὶ τί κοιλάς, τί καταρράκτης καὶ τί καταβόθρα, τί λόφος καὶ τί ὄρος, τί ἀκρωτήριον καὶ τί χερσόνησος κλπ. πρέπει νὰ ἴδωσι πάντα ταῦτα. Οὐδεμίαν εὐγλωττίαν δύναται νὰ ἀναπληρώσῃ τὰ πράγματα.

Ἀρίστην μέθοδον πρὸς διδασκαλίαν τῆς Πατριδογραφίας εὕρισκω τὴν ἐξῆς: Ὁ διδάσκαλος κατὰ πρώτων ὁμιλεῖ ἐν τῷ σχολείῳ περὶ τοῦ

πράγματος, τὸ ὁποῖον θὰ ἐπισκεφθῶσιν οἱ μαθηταὶ καὶ περὶ οὗ ἔχουσιν ἰδέαν τινὰ, ὡς λ. χ. περὶ τοῦ νεοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός. Οἱ μαθηταὶ ἐρωτώμενοι λέγουσιν ὅτι γνωρίζουσι περὶ τοῦ νεοῦ τούτου ἤτοι περὶ τῆς θέσεως αὐτοῦ ὡς πρὸς τὴν πόλιν, περὶ τῶν ὁδῶν, δι' ὧν δύναται τις νὰ μεταβῇ εἰς αὐτόν, περὶ τοῦ χώρου, ἐφ' οὗ ἔχει ἀνεγερθῆ, περὶ τῶν στύλων, οἵτινες ἔχουσιν ὑπολειφθῆ κλπ. κλπ. Ἡ ἀντίληψις τῶν παιδιῶν εἶνε δυστυχῶς πάντοτε ἐπιπόλαιος. Ταῦτα δὲν ἔχουσι παρατηρήσει οὐδὲ γνωρίζουσιν ἀκριβῶς οὔτε πόσοι στυλοὶ ἴστανται νῦν ὄρθιοι, οὔτε πόσοι ἔχουν καταπέσει, οὔτε πόσοι εἶνε συνεχόμενοι καὶ πόσοι μεμονωμένοι οὔτε πῶς ἕκαστος τούτων εἶνε κατεσκευασμένος. Ἐνθυμοῦμαι τί ἄλλοτε συνέβη ἐν Πάτρικις. Οὐδεμίαν μαθήτρια τοῦ Ἀρκακίου μὴδὲ τῶν ἐν τῇ ἀνωτάτῃ τάξει τοῦ Διδασκαλείου ἐξικρουμένων ἐγνωρίζε πόσοι λέοντες συνκποτελοῦσι τὸν ἕνα τῶν ὠρῶν πιδάκων, οἵτινες εὕρισκοντα ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς πόλεως τῇ τιμωμένῃ ἐπ' ὀνόματι Γεωργίου τοῦ Α'. Καὶ οἱ περισσώτεροι διήρχοντο πρὸ αὐτοῦ τετράκις καθ' ἑκάστην μεταβαίνουσαι εἰς τὸ σχολεῖον! Τοῦτο εἶνε βεβῶως κοινὸν παιδικὸν ἐλάττωμα. Ἀλλὰ τοῦτο ὀφείλει νὰ διορθώσῃ τὸ σχολεῖον καὶ δι' ἄλλων μὲν μέσων μάλιστα δὲ διὰ τῆς Πατριδογραφίας, ὡς διδασκαλίης ἐπὶ τῶν πραγμάτων.

Ὁ διδάσκαλος λοιπὸν κατὰ τὴν τοιαύτην ἐξέτασιν τῆς πείρας τῶν παιδιῶν ἐπιστᾶ τὴν προσοχὴν αὐτῶν εἰς τὰ κενὰ καὶ τὰ ἐσφαλμένα. Τοῦτο δὲν ἔχει οὕτω, ἐκεῖνο ἄλλως ἔχει. Ὅχι! Ὅχι! Δὲν παρατηρήσατε κλωῶς. Δὲν εἶνε τόσοι οἱ στυλοὶ οἱ ὄρθιοι, δὲν εἶνε τόσοι οἱ πεσόντες. Δὲν εἶνε οὕτως αἱ βάσεις καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν στύλων κτλ. κτλ. Ταῦτα πάντα ἐξεγείρουσι ἀκράτητον τὸ διαφέρον τῶν παιδιῶν εἰς ἀκριβῆ καὶ ὀρθὴν παρατήρησιν, ἡ ὁποία μετὰ βουλευτικῆς διενεργεῖται κατόπιν ἐπὶ τόπου καὶ ἐπὶ τῶν πραγμάτων.

Τούτου γενομένου τὰ παιδιὰ μεταβαίνουσι κατόπιν μετὰ τοῦ διδασκαλοῦ καὶ παρατηροῦσι τὸν νεὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διός. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν λαμβάνουσιν ὀλικὴν ἰδέαν τούτου, εἶτα δὲ παρατηροῦσι τὰ καθ' ἕκαστον προσέχοντες ἰδίᾳ εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη, ἅτινα κατὰ τὴν προφορικὴν συζήτησιν ἀπεδείχθησαν ἐλλιπῆ ἢ ἐσφαλμένα.

Τὸ τρίτον μέρος τῆς διδασκαλίας ἀποβλέπει εἰς τὴν ἀπεικόνισιν τῶν παρατηρηθέντων καὶ τὴν συμβολικὴν τούτων παράστασιν. Τοῦτο γίνεται καὶ ἐπὶ τόπου, ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, γίνεται δὲ καὶ ἐν τῷ σχολεῖν ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος καὶ τῶν ἀβακίων ἢ τῶν τετραδίων τῶν παιδίων.

Διὰ τῆς τοιούτης διδασκαλίας τῆς πατριδογραφίας πραγματοποιεῖται τελείως κατ' ἐμὴν γνώμην ὁ σκοπὸς αὐτῆς, ὅστις εἶνε ἀφ' ἑνὸς μὲν ἢ δι' αἰσθητῆς διδασκαλίας γνώσις τοῦ ἐδάφους τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος καὶ πρόσκτησις τῶν θεμελιωδῶν τῆς γεωγραφίας ἐννοιῶν, ἐξ ἄλλου δὲ ἡ συμβολικὴ τῶν γεωγραφικῶν ἀντικειμένων παράστασις καὶ ἡ ἐκ τούτου ἰκανότης τοῦ ἀναγινώσκειν τοὺς χάρτας. Οἱ διδάσκαλοι, περὶ ὧν τόσον ἐπισήμως ἐσχάτως ἐλέχθη ὅτι εἶνε οἱ δημιουργοὶ τοῦ νέου ὑγιоῦς καὶ ἀνορθωτικοῦ πνεύματος, ὅπερ ἐπέπνευσε κατ' ἅπαν τὸ Ἑλληνικὸν δὲν θὰ διστάσωσι νὰ ἀνκλάβωσιν εὐχαρίστως καὶ τὸ ἱερόν τούτο βάρος τῆς ἐπὶ τόπου διδασκαλίας τῆς πατριδογραφίας.

Χρ. Π. Οἰκονόμου

ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΑΝΕΜΩΝΗ

Πολλάκις περιπατοῦντες παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης βλέπομεν ἐντὸς αὐτῆς θελκτικὰ τινα ὄντα ἀκτινοειδοῦς κατασκευῆς προβάλλοντα δειλὰ διὰ μέσου τῶν βράχων τοὺς μικροὺς αὐτῶν πλοκάμους. Εἶνε αἱ Ἀνεμώναι τῆς θαλάσσης, ὑδρόβιοι ὑπάρξεις, αἵτινες μετὰ τῶν κοραλλίων καὶ ἄλλων τινῶν ζῴων ἀποτελοῦσι τὴν ὄμοιασιν τῶν Ἀνθοζῴων, ἕνεκα τῆς ὁμοιότητος αὐτῶν πρὸς ἄνθη μᾶλλον ἢ ζῴα.

Τῶν ζῴων τούτων τὸ σῶμα, ὅμοιον πρὸς ποτήριον ἢ δερμάτινον σάκκον, καταλήγει πρὸς τὰ κάτω μὲν εἰς ἐπιφανείαν δισκοειδῆ, διὰ τῆς ὁποίας προσκολλῶνται ἐπὶ ξένων σωματίων, πρὸς τὰ ἄνω δὲ εἰς ὄρειδῆ κοιλότητα, τὸ στόμα, πέριξ τοῦ ὁποίου εἶνε διατεθειμέ-

ναι ἀκτινοειδῶς πολλαὶ σειραὶ πλοκάμων. Μετὰ τοῦ στόματος τούτου συγκοινωνεῖ ὁ πεπλατυσμένος ἀλλὰ βραχὺς αὐτῶν στόμαχος, ὅστις καταλήγει δι' εὐρέος στομίου εἰς τὴν κοιλότητα τῶν σπλάγχχνων, ἧτις διὰ διαφραγμάτων διαχωρίζεται εἰς πολλὰ μικρὰ διαμερίσματα.

Ὁ στόμαχος οὗτος διὰ τὰς πολλὰς αὐτοῦ χρήσεις εἶνε λίαν ἀξιοπερίεργος. Ἐν πρώτοις χρησιμεύει ὡς ὄργανον πέψεως· ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ὡς ὄργανον ἀναπνοῆς. Διαβρεχόμενος δηλονότι ἀδιαιλίπτως ὑπὸ τοῦ ὕδατος ὅπερ τὸν διαπερᾶ, ἀπορροφᾷ τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα τὸν ἐντὸς αὐτοῦ διαλελυμένον. Ἀλλὰ τὸ περιεργότερον εἶνε ὅτι διὰ τοῦ αὐτοῦ ὄργάνου ἢ Ἀνεμώνη ἐκτινάσσει ἐκ τοῦ στόματός τῆς πρὸς τὰ ἔξω τὰ ἐκ τῶν ῥῶν ἐκκολλαπτόμενα νεογνά τῆς. Θαυμάσιος ὄντως στόμαχος χρησιμεῖων συγχρόνως καὶ ὡς πεπτικὴ συσκευή καὶ ὡς πνεύμων καὶ ὡς ῥοδῆχη.

Περιεργότερος ὅμως εἶνε ὁ τρόπος τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ζῴων τούτων. Ἐκτὸς δηλ. τῆς δι' ῥῶν ἀναπαραγωγῆς πολλαπλασιάζονται ταῦτα καὶ δι' ἀποβλαστήσεως. Πολλάκις δηλονότι περὶ τὰ κράσπεδα τῆς βάσεώς των ἀναπτύσσονται ὀφθαλμίσκοι τινὲς ὅμοιοι πρὸς τοὺς ἐπὶ τῶν φυτῶν παρατηρουμένους. Οἱ ὀφθαλμίσκοι οὗτοι μετὰ τινα χρόνον μεταβάλλονται εἰς ἔμβρυα, ἅτινα ἀποσπώμενα τοῦ μητρικοῦ βλαστοῦ μεταβαίνουνσι περαιτέρω ὅπως ἀποτελέσουν ἄλλας ὑπάρξεις αὐτοτελεῖς ὁμοίας πρὸς τὴν μητρικὴν.

Ἐὰν δὲ πάλιν ἀποκόψη τις ἐκ τοῦ σώματος τῆς Ἀνεμώνης πολλὰ μικρὰ τεμάχια, ἕκαστον ἐξ αὐτῶν σχηματίζει μετ' ὀλίγον καὶ μίαν μικρὰν Ἀνεμώνην.

Ὅσον δὲ διὰ τὴν ἀκρωτηριασμένην μητέρα, αὕτη ἐξακολουθεῖ νὰ ζῆ ὡς ἐὰν οὐδὲν ἀπευκταῖον τῇ συνέθῃ, ἀνακτώσα μετ' ὀλίγον τὴν προτέραν αὐτῆς ἀκεραιότητα.

Οὕτω λοιπὸν βλέπομεν ὅτι τὰ ζῴα ταῦτα ἀναπαράγονται κατὰ τρεῖς διαφόρους τρόπους· δι' ῥῶν δηλαδὴ, δι' ἀποβλαστήσεως καὶ δι' ἀποκερματίσεως.

Ὅλον σχεδὸν τὸν βίον των αἱ θαλάσσιαι Ἀνεμώναι διέρχονται ἐπὶ τοῦ πυθμένος τῆς θαλάσσης ἢ τῶν βράχων αὐτῆς· ἐνθα φαίνονται ὡσεὶ ἐρριζωμένοι. Ἐνταῦθα ζῶσι ζωὴν ἀσυνείδητον τρόπον τινὰ καὶ ἀδρανῆ καὶ μὲ ἔνστικτον τόσον ἀμυδρόν, ὥστε νὰ μὴ ἔχω-

σιν οὐδ' αὐτὴν κἄν τὴν συναίσθησιν τῆς ὑπάρξεως τῆς ἐγγύς αὐτῶν λείας καὶ εἶνε ἀνάγκη νὰ προσψύσῃ ἐπ' αὐτῶν αὕτη διὰ νὰ τὴν ἀντιληφθῶσι, διὰ τῶν πλοκάμων των καὶ τὴν φέρουσιν εἰς τὸ στόμα των ἵνα τὴν καταδροχθίσωσι.

Ἄν καὶ διέρχονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸν βίον των προσκεκολλημένοι, ὡς ἐλέχθη ἐνωτέρω, ἐπὶ τῶν βράχων ἢ τοῦ πυθμένος τῆς θαλάσσης, ἐν τούτοις δὲν στεροῦνται τῆς δυνάμεως τοῦ μεταβάλλειν θέσιν. Ὀλισθαίνουσι δὲ ἔρπουσαι βραδέως διὰ διαδοχικῶν συστολῶν καὶ διαστολῶν τοῦ σώματός των.

Ἐπιπῶμεν ὅτι αἱ Ἀνεμώναι ἔχουσι τὸ ζωϊκὸν ἔνστικτον ἐλάχιστον ἀνεπτυγμένον. Ἐν τούτοις δὲν εἶνε ἐστερημένοι παντελῶς τῆς ἰκανότητος τοῦ νὰ ἐκτελῶσιν ἐκουσίας τινὰς κινήσεις.

Οὕτω π. χ. ὅταν τὸ ὕδωρ εἶνε ἡρεμὸν ὅλα τὰ ζῶντα ταῦτα ἄνθη ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ φωτός ἀναπτύσσουσι τὰ φύλλα των, εὐθύς ὅμως ὡς τὸ πέριξ ὕδωρ ταραχθῆ ἢ ἐγγίση τις αὐτὰ συμπτύσσουσι τὰ πλοκάμια των, τὰ εἰσάγουσιν ἐντὸς τοῦ μανδύου των καὶ λαμβάνουσιν οὕτω σχῆμα ὑπενθυμίζον πῶς τὸ τῶν μυκήτων.

Ἐνίοτε τὰ πλοκάμια ταῦτα χρησιμεύουσιν εἰς τὰς Ἀνεμόνας ὡς ὅπλα ἀμύνης. Οὕτω πολλοὶ ἀποπειραθέντες νὰ ἀποσπάσωσι τοιαύτας ἀπὸ τὰ στηρίγματα των εἶδον τὰς χεῖράς των φλογισμένας καὶ ἡσθάνθησαν πόνους.

Ἄν καὶ δὲν ἔχουσι τὴν ἰκανότητα νὰ ἀντιληφθῶσι τὴν λείαν των καὶ ἐκ μικρᾶς ἔτι ἀποστάσεως ἐν τούτοις δὲν ἐμποδίζονται ἐκ τούτου νὰ εἶνε λίαν ἀδηφάγοι, μὴ περιφρονοῦσαι οὐδεμίαν τροφήν προσφερομένην θῦμα εἰς τὴν ἀδηφαγίαν των. Οὕτω π. χ. ἐὰν ριψοκίνδυνός τις μικρὸς σκώληξ, νεαρόν τι καὶ ἀπερίσκεπτον μαλακόστρακον ἐγγίση διερχόμενον τοὺς πλοκάμους τῆς Ἀνεμόνης, ἀμέσως συλλαμβάνεται ὑπ' αὐτῶν καὶ διαδιβάζεται ἀστραπιαίως εἰς τὸ ἀνοικτὸν αὐτῆς στόμα.

Τῆς θαλασσίας Ἀνεμόνης ὑπάρχουσι πολλὰ εἶδη, διακρινόμενα μεταξὺ των ἐκ τοῦ χρώματος, ἐκ τοῦ ἐπιμήκους ἢ βραχέος, λεπτοῦ ἢ παχέως κορμοῦ αὐτῶν καὶ ἐκ τῆς ποικιλίας τῶν πλοκαμίων των. Οὕτω ἔχομεν τὴν κοινὴν Ἀνεμόνην, Ἀνεμόνην τὴν λευκὴν, ἢ ἢ λευκότης κλίνει ἐνίοτε πρὸς τὸ κίτρινον ἢ τὸ πορτογαλιόχρουν

τὴν Πρασίνην, τὴν Πορφυρᾶν, τὴν Φυλλάκτινα, Ἀνεμόνην τὴν δίχρουν, τὴν Περουδιανὴν καὶ πλεῖστα ἄλλα εἶδη.

Ἐἶδη τινὰ ἐκ τούτων ἰδίως δὲ τὴν κοινὴν Ἀνεμόνην ἀπαντᾷ τις εἰς πολλὰς ἀκτὰς τῆς ἐλληνικῆς θαλάσσης.

Ἡ σὰρξ των ἐξ αὐτῶν ἐκτιμᾶται ἰδίως ὑπὸ τῶν ναυτικῶν, ὡς τρυφερὰ καὶ εὐγευστος.

Ἄ. Παναυλῆς

Γ Ε Ω Π Ο Ν Ι Κ Α

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΩΝ ΕΛΑΧΙΣΤΩΝ

Ὁ ἐνασχολούμενος εἰς τὰ γεωπονικὰ ἔργα ὀφείλει κατὰ βάθος νὰ μελετήσῃ τοὺς γενικοὺς καὶ θεμελιώδεις νόμους τοὺς διέποντας τὴν γεωργικὴν παραγωγὴν.

Εἰς τὴν μελέτην ταύτην ὑπὲρ πάντα ἄλλον ὀφείλουσι νὰ ἐγκύψωσιν οἱ καλοὶ μας δημοδιδάσκαλοι, εἰς οὓς ἔτυχεν ἢ ὄντως εὐγενῆς ἐνασχόλησις νὰ διαπαιδαγωγήσωσι τὸν λαὸν καὶ νὰ διδάξωσιν αὐτὸν ὅπως ἡμέρα τῇ ἡμέρα καθίσταται ἀνώτερος ἑαυτοῦ.

Εἰς τῶν θεμελιωδῶν νόμων τῆς παραγωγῆς εἶναι ὁ τῶν ἐλαχίστων κατὰ τὸν ὅσον ἢ παραγωγὴ ἄγρου τινος εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸ θρεπτικὸν ἐκείνου στοιχεῖον, ὅπερ εὐρίσκεται εἰς μικροτέραν ποσότητα.

Πρὸς παραγωγὴν τῶν φυτῶν συντρέχουσι περὶ τὰ εἴκοσι σώματα (στοιχεῖα), ὧν τὰ πλεῖστα ἀφθονοῦσιν ἐν τῇ φύσει, ὥστε ὁ γεωργὸς δὲν ὑποχρεοῦται νὰ προσφέρῃ ταῦτα εἰς τὰ φυτά. Ὁ γεωργὸς ὀφείλει νὰ προμηθεύῃ εἰς τὰ φυτά, διὰ τὴν πλήρη αὐτῶν διατροφήν τὸ ἄζωτον, τὸ φωσφορικὸν ὀξὺ καὶ τὸ κάλι.

Εἰς τὸ αὐχμηρὸν δὲ κλίμα μας ἐνίοτε ὁ γεωργὸς ὀφείλει νὰ φροντίξῃ καὶ περὶ τῆς εἰς τὰ φυτά προμηθείας ὕδατος, ἀλλὰ περὶ τούτου ἐς ἄλλοτε.

Κατὰ ταῦτα ὁ νόμος τῶν ἐλαχίστων κυρίως περιορίζεται εἰς τὸ ἄζωτον, τὸ φωσφορικὸν ὀξύ καὶ τὸ κάλι.

Κατὰ πολλοὺς τρόπους ὑπολογίζεται ἡ δόσις τῶν εἰς φυτὰ χορηγηθησομένων θρεπτικῶν οὐσιῶν· ἀλλ' οἱ πλείστοι τῶν τρόπων τούτων δὲν προλαμβάνουσι θετικῶς τοὺς κινδύνους τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τῶν ἐλαχίστων, ἤτις πάντοτε ἀσφαλῶς ἐπιφέρει σπουδαίας ζημίας.

Ὁ μόνος τρόπος διὰ νὰ προφυλαχθῇ ἀπὸ τὸν κίνδυνον τούτων εἶναι νὰ μεταχειρίζηται πλήρη λιπάσματα, ὧν ἡ σύνθεσις ἐπιμελῶς ἐμελετήθη συμφώνως πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ λιπανθησομένου φυτοῦ· διότι οὕτω προσφέρομεν εἰς τὰ φυτὰ μας πλήρη, εὐχυμὸν καὶ ἀφομοιῶσιμον τροφήν, ἣτις ἐν πάσῃ περιπτώσει — ἐκτὸς ἐκτάκτου ξηρασίας (!) — θὰ δώσῃ ἱκανοποιητικὴν ἀπόδοσιν.

Τοιαῦτα λιπάσματα εἶναι τὰ τῆς Ἑλλην. Ἐταιρίας Χημικῶν προϊόντων καὶ λιπασμάτων τῆς ὁποίας οἱ τύποι καλῶς ἐμελετήθησαν ἀναλόγως πρὸς τὰς ἀνάγκας τῶν φυτῶν καὶ τῶν ἰδιοτήτων τῆς ἐλληνικῆς γῆς.

Βεβαίως ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι τρόποι λιπάνσεως — χρήσις ἀσυμπληρώτων λιπασμάτων, συμπλήρωσις τῆς κοινῆς κόπρου, συμπληρωματικὰ λιπάσματα κ.τ.λ., — ἀλλ' ἡ ἐπικερδὴς ἐφαρμογὴ τούτων ἀπαιτεῖ ἐκ μέρους τοῦ γεωργοῦ πλείονα τῆς παρ' ἡμῖν ὑπαρχούσης γνώσεως καὶ τῶν ἰδιοτήτων τῶν χημικῶν λιπασμάτων καὶ τῆς φύσεως καὶ ἀπαιτήσεων τοῦ ἐδάφους· τούτων ἐλλειπόντων ἡ χρήσις τῶν ἀσυμπληρώτων λιπασμάτων, ἀντὶ τῆς ὑπισχνουμένης οικονομίας πολλάκις ἐπιφέρει σπουδαίας ζημίας, διὰ τὸν μὴ ἀκριβῆ προσδιορισμὸν τοῦ συντελεστοῦ τοῦ ἐλαχίστου.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους φρονοῦμεν ὅτι ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον ὁ Ἑλλήν γεωργὸς συμφέρον ἔχει νὰ μεταχειρίζηται τοὺς πλήρεις, εἰδικούς δι' ἕκαστον φυτὸν, τύπους τῆς Ἑλλην. Ἐταιρίας τῶν Χημικ. Προϊόντων καὶ Λιπασμάτων, διότι διὰ τούτων, πάντοτε θέλει πραγματοποιεῖ ἀσφαλῆ καὶ βέβαια κέρδη, θέλει δὲ θετικῶς

(1) Διότι εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ὁ συντελεστὴς ἐλάχιστον, θὰ εἶναι τὸ ὕδωρ.

ἀποφεύγει νὰ ὑποπίπτῃ εἰς σπουδαία λάθη, ὅπως συχνὰ θὰ συμβαίη ὅταν θὰ μεταχειρίζηται ἐλλειπῆ λιπάσματα.

A. O. M.

ΑΡΙΣΤΟΝ ΜΕΤΡΟΝ

Ὁ ἐπιθεωρητὴς τῶν Δημοτικῶν σχολείων Ἀττικῆς κ. Ι. Μεγαρεὺς, ἐν τῇ ἐγνωσμένῃ μερίμνῃ αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν σχολείων καὶ τῶν ὑφισταμένων του, ἐπιθυμῶν, ὅπως συντελέσῃ καὶ εἰς τὴν ἐγκαιρὸν λήψιν τῶν μισθοδοσιῶν τῶν διδασκάλων, κατόπιν συνεννοήσεως αὐτοῦ μετὰ τοῦ ταμίου τῶν ἐπαρχιακῶν ἐξόδων Ἀττικῆς, ἀπηύθυνε πρὸς τοὺς τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς διευθυντὰς τῶν Δημοτικῶν σχολείων ἀμφοτέρων τῶν φύλων ἐγκύκλιον, δι' ἧς ἐντέλλεται αὐτοῖς, νὰ υποβάλλωσιν αὐτῷ κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας ἐκάστου μηνὸς καὶ τετάρτην μισθοδοτικὴν κατάστασιν, ἣν, ἀφοῦ θεωρῆ, θὰ πέμπῃ πρὸς τὸν κ. Ταμίαν, ὅστις ἐπὶ τῇ βάσει ταύτης θὰ προβαίη εἰς τὴν πληρωμὴν τῶν μισθοδοσιῶν τῶν δημοδιδασκάλων καὶ πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῶν οἰκείων χρηματικῶν ἐνταλμάτων ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους δημοτικῶν ἀρχῶν.

Ὁ κ. Μεγαρεὺς διὰ τὰ μέσα ταῦτα τῆς πληρωμῆς τῶν μισθῶν τῶν διδασκάλων, οὐ μόνον εὐεργετεῖ τούτους διευκολύνων καὶ ἐπιταχύνων τὴν λήψιν τῶν μισθοδοσιῶν αὐτῶν, ἀλλ' ἀπαλλάσσει αὐτοὺς τοῦ μαρτυρίου, νὰ ἐπισκέπτονται κατ' ἐπανάληψιν τὸ ταμεῖον καὶ νὰ ἐπιστρέφωσιν ἄπρακτοι, ἔνεκα τῆς μὴ ἐγκαίρου ἐκδόσεως καὶ ἀποστολῆς τῶν ἐνταλμάτων. Ἡ καινοτομία δὲ αὕτη τοῦ κ. ἐπιθεωρητοῦ σπουδαίως πρὸς τούτους εὐεργετεῖ καὶ τὰ σχολεῖα, καθόσον ἕκαστος διδάσκαλος, ἰδίως τῶν περιχώρων, μόνον ἄπαξ τοῦ μηνὸς θὰ μεταβαίη εἰς τὸ ταμεῖον διὰ τὴν μισθοδοσίαν του, ἣν καὶ θὰ λαμβάνῃ, χωρὶς νὰ εὐρεθῇ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀπουσιάσῃ ἐκ τῶν μαθημάτων του. Δι' ὃ δικαίως ὁ κ. Μεγαρεὺς ἀπέσπασε τὴν εὐγνωμοσύνην πάντων τῶν διδασκάλων τοῦ νομοῦ. Εὐχῆς δὲ ἔργον θὰ ἦτο, ἂν ἐλάμβανον τὸ αὐτὸ μέτρον καὶ οἱ λοιποὶ κ. κ. ἐπιθεωρηταὶ τοῦ Κράτους.

ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ
ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΙΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΩΣ (Περίληψις ἐκ τῶν Πρακτικῶν)

Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 26 Ὀκτωβρίου (1911) συζητεῖται ἡ σύμβασις πρὸς προεξόφλησιν τῶν μισθοδοσιῶν παρὰ τῆς ἐν ἀνωμαλίᾳ διατελούσης Τραπεζῆς Μιτυλήνης καὶ προκειμένου περὶ τῆς λύσεως τῆς συμβάσεως ἐξουσιοδοτεῖται τὸ Δ. Σ. νὰ κανονίσῃ τοὺς μετὰ τῆς Τραπεζῆς Μιτυλήνης λογαριασμοὺς τοῦ Συνδέσμου καὶ νὰ μεριμνήσῃ περὶ συνάψεως νέας συμβάσεως μετ' ἄλλης Τραπεζῆς.

Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 27 Νοεμβρίου (1911) ἀνακοινῶνται αἱ λεπτομέρειαι τῆς μετὰ τῆς Α. Τραπεζῆς συναφθησαμένης συμβάσεως πρὸς παροχὴν πιστώσεων εἰς τὰ μέλη. Ἀκολουθῶς διορίζεται ἐξελεγκτικὴ ἐπιτροπεία ἀποτελουμένη ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Συνδέσμου κ. κ. Κ. Παπανικολάου, Ἡλ. Βλάχου καὶ Β. Μητσοπούλου, ἧτις ἐξουσιοδοτεῖται νὰ προβῇ εἰς τὴν ἐξέλεξιν τοῦ ταμείου κατὰ τὴν περίοδον τοῦ 1911

Κατὰ τὴν ἑκτακτον Συνεδρίαν τῆς 3 Δεκεμβρίου 1911 συζητοῦνται τὰ ὑποβληθέντα ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ κ. Ἀλεξανδρῆ Ἐκπαιδευτικὰ νομοσχέδια. Κατὰ τὴν συνεδρίαν αὐτὴν παρέστησαν ὑπερπεντήκοντα μέλη τοῦ Συνδέσμου καὶ μετὰ τὴν διεξοδικὴν ἐπ' αὐτῶν συζήτησιν ἐκλέγεται ἐπιτροπεία ἐκ τῶν κ. κ. Ἰ. Τζιβα, Κ. Σβάρνα, Τρ. Ξυροῦ, Δ. Νικολαΐου, Α. Πιτσούλη, Ἡλ. Βλάχου καὶ Ἐπ. Ποπαμηχαήλ, ἧτις ἐπιτροπεῖαν, ἐξουσιοδοτεῖται νὰ καλέσῃ καὶ τὰ λοιπὰ ἐν Αἰθῆναις καὶ Πειραιεὶ δημοδιδασκαλικά σωματεία, τὰ ὁποῖα ἐπίσης νὰ ἐκλέξουν ἐπιτροπεία, ἵνα μετὰ τῆς ἐπιτροπείας τοῦ Συνδέσμου συζητήσωσι εὐρέως τὰ νομοσχέδια καὶ συντάξωσι διὰ τὸν κ. Ὑπουργὸν τῆς Παιδείας ὑπόμνημα, ἀφοῦ λάβωσι ὑπ' ὄψιν τὰς ἐξενεχθείσας ὑπὸ τῆς συνελεύσεως γνώμας καὶ

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ
ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1911 (Ἀπὸ 1ης Ἰανουαρ. 1911 ἕως 31 Δεκεμβρ. 1911)

	Ἔσοδα	Ἔξοδα
Μετρητὰ εἰς ταμεῖον ἐκ. παρ. χρήσεως	60,43	Κατάθεσις εἰς Τραπετ. Μυτιλήνης
Συνδρομαὶ μελῶν καὶ περιοδικῶν	478,50	Γραμμάτια εἰσπρακτέα
Πλάσις τόμων περιοδικῶν	97,50	Δι' ἐκδ. 5 τευχῶν περιοδικῶν (τόμ. Ε')
Τόκοι ὑπερημερίας 1910	187,80	Ἐξόφλησις ἀλληλεγγύων καταθέσεων
Εἰσπραξίς ὀφειλομένων	399,25	Δημοσιεύσεις καὶ ἐντυπα
Ἀγγελίαι περιοδικῶν	85,00	Ταχυδρομικὰ καὶ τηλεγραφικὰ
Προεξόφλημ. ἐκ Τραπεζῆς Μυτιλήνης	500,00	Ἀπρόδρακτα
Γραμμάτια εἰσπρακτέα	280,30	Ἔξοδα παραστάσεως Προέδρου
Ἡ ὑπ. ἀρ. 5 πιστ. ἐπιστ. Τραπετ. Μυτιλ.	1000,00	Ποσοστὰ εἰσπράξεως
	3088,78	Μετρητὰ εἰς Ταμεῖον
		3088,78

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Ἰανουαρίου 1912.

Ὁ Πρόεδρος
ΤΡΥΦ. ΕΥΡΟΣ
Ὁ Γεν. Γραμματεὺς
Κ. Γ. Σβάρνας
Ὁ Ταμίας
Β. Καμπάνης

αφού ζητήσωιν και την γνώμην του επιθεωρητού Ἀττικῆς κ. Μεγαρέως, εὐγενῶς προσφερθέντος νὰ συζητήσῃ περὶ τῶν νομοσχεδίων μετὰ τῆς ἐκπροσωπούσης πάντας τοὺς διδασκάλους μεγάλης ἐπιτροπείας.

Ἀπεφασίσθη πρὸς τούτοις νὰ ζητηθῇ παρὰ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας ἢ ἄρσις τῆς διαβαθμίσεως διὰ μονάρθρου νομοσχεδίου ὑποβληθησομένου εἰς τὴν παρούσαν βουλήν, ἐπειδὴ προβλέπεται ὅτι, ἔνεκεν ἀνεπαρκειᾶς χρόνου, εἶνε ἐνδεχόμενον νὰ μὴ ψηφισθῶσι τὰ ὑποβληθέντα νομοσχέδια.

Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 29 Δεκεμβρίου ἐνηργήθησαν αἱ ἀρχαιρεσίαι τοῦ συνδέσμου, καθ' ἃς ἔλαβον μέρος περὶ τὰ ἑκατὸν μέλη ἐκ τε τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν ἐπαρχιῶν. Κατ' αὐτὰς ἐξελέγησαν καὶ ἀνεκηρύχθησαν τὰ μέλη τοῦ Δ. Συμ. διὰ τὴν περίοδον τοῦ 1912, ἅτινα εἰσὶ τὰ ἑξῆς: 1) Ἰ. Τζίζιας (λαβὼν ψήφους 76) 2) Τρ. Ξυρὸς (70) 3) Κ. Σδάρνας (66) 4) Λ. Πιτσούλης (63) 5) Δ. Νικολαΐδης (47) 6) Ἡλ. Γοντζῆς (53) 7) Κ. Παπανικολάου (43) 8) Π. Μοχανδρέαν (36) 9) Ἡλ. Βλάχος (30). Ἀναπληρωματικοὶ δὲ οἱ ἑξῆς 1) Μ. Μιχαλάπουλος 2) Δ. Κοντογιάννης 3) Β. Καμπάνης 4) Β. Μητσόπουλος 5) Ἀντ. Θεοφίλης καὶ 6) Γ. Καλλαράς.

Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 15 Ἰανουαρίου (1912) ἐνεκρίθη ἢ μετὰ τῆς Λαϊκῆς καταρτισθεῖσα καὶ ὑπογραφείσα σύμβασις.

Μετὰ ταῦτα ἀνεγνώσθη τὸ ὑπὸ τῆς πολυμελοῦς ἐπιτροπείας καταρτισθὲν ὑπόμνημα, τὸ ὅποιον ὑποβληθήσεται εἰς τὸν κ. Ὑπουργὸν τῆς Παιδείας. Ἀνεκοινώθη πρὸς τούτοις εἰς τὴν συνέλευσιν ἢ ἐνέργεια τῆς ἐν τῇ γραφείῳ τοῦ επιθεωρητοῦ κ. Μεγαρέως ἐκλεγείσης ἐπιτροπείας, ἐκ τῶν κ. κ. Β. Βογιᾶ, Δ. Κοντογιάννη καὶ Κ. Σδάρνα, πρὸς ὑπόβλησιν μονάρθρου νομοσχεδίου αἰρόντος τὴν διαβάθμισιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΙΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

(Περίληψις ἐκ τῶν Πρακτικῶν)

Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 15 Ἰουνίου 1911 ἐνεκρίθησαν ὑπὸ τοῦ Δ. Συμβ. οἱ κανονισμοὶ τοῦ Περιδικιοῦ καὶ συνεργασίας τοῦ Συνδέσμου μετὰ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις διδασκαλικῶν συλλόγων. Ἀπεφασίσθη πρὸς τούτοις ὁ καταρτισμὸς βιβλίων περιουσίας τοῦ Συνδέ-

σμου, ἀναθεθείσης τῆς συντάξεως αὐτοῦ εἰς τὸν Γεν. Γραμματέα κ. Κ. Σδάρναν.

Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 4 Ἰανουαρίου 1912 συνεκροτήθη εἰς σῶμα τὸ νέον Δ. Συμβ. ἐκλεγέντων παμψηφεί: τοῦ κ. Τρ. Ξυροῦ Προέδρου τοῦ Συνδέσμου διὰ τὴν περίοδον τοῦ 1912, τοῦ κ. Κ. Σδάρνα Γεν. Γραμματέως, τοῦ κ. Ἡλ. Γοντζῆ Ἀντιπροέδρου, τοῦ κ. Κ. Παπανικολάου ἐκτάκτου Γραμματέως καὶ τῶν κ. κ. Κ. Σταυροπούλου κ. Σ. Νικολοπούλου εἰδικῶν γραμματέων, ὁ κ. Β. Καμπάνης ἐκλέγεται καὶ πάλιν ταμίας, οἱ κ. κ. Τρ. Ξυρὸς, Δ. Νικολαΐδης, Ἡλ. Γοντζῆς, Κ. Δεδόπουλος καὶ Θ. Σακελλαρίου ἐκλέγονται μέλη τῆς ἐπὶ τοῦ περιοδικοῦ ἐπιτροπείας. Ἀκολουθῶς ὁρίζεται τόπος συνεδριῶν τῆς συνελεύσεως ἢ 4ῃ δημοτ. σχολῇ τῶν ἀρρένων καὶ Γραφείον τοῦ Συνδέσμου τὸ ἕν δημοτ. σχολεῖον τῶν ἀρρένων Ἀθηνῶν (ὁδὸς Μαραθῶνος).

Τέλος ἐκφράζονται πρὸς τὸν τέως πρόεδρον κ. Ἰ. Τζίζιαν αἱ εὐχαριστίαι καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη τοῦ Δ. Συμβ. καὶ τῶν μελῶν τοῦ Συνδέσμου διὰ τὴν δραστηριότητα καὶ τὸ ἐνδιαφέρον αὐτοῦ κατὰ τὴν λήξαν περίοδον τῆς προεδρείας του.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15 Ἰανουαρίου 1912

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

Κ. Σδάρνας

ΨΗΦΙΣΜΑ

ΕΠΙ Τῷ ΘΑΝΑΤῷ ΤΟΥ Θ. ΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΡΑΞΙΣ Θ'.

Τὸ Διοικ. Συμβούλιον τοῦ Συνδέσμου τῶν Ἑλλ. Δημοτ. συνελθὼν εἰς ἑκτακτον συνεδρίαν, τῇ προσκλήσει τοῦ Προέδρου αὐτοῦ κ. Τρ. Ξυροῦ, ἐπὶ τῇ θλιβερῇ ἀγγέλει τοῦ θανάτου τοῦ Θεοδώρου Μπακοπούλου, ἐγκρίτου μέλους τοῦ Συνδέσμου καὶ ἐπανειλημμένως τιμηθέντος διὰ τῶν ἀξιομάτων τοῦ Προέδρου, Ἀντιπροέδρου καὶ Γεν. Γραμματέως.

Ἰγφίζεις.

Α'.—Νὰ διαβιθασθῶσι τὰ συλλυπητήρια αὐτοῦ πρὸς τὴν οἰκογένειαν τοῦ μεταστάντος.

Β'.—Νὰ ἀκολουθήσῃ ἐν σώματι μετὰ τῶν ἐνταῦθα μελῶν τὴν κηδεῖαν αὐτοῦ.

Γ'.—Νὰ καταθέσῃ στέφανον ἐπὶ τῆς σοροῦ καὶ

Δ'.—Νὰ δημοσιευθῇ τὸ παρόν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 28 Φεβρουαρίου 1912.

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Τρ. Συρός (Πρ.) Ἡλ. Γοντζῆς (Ἀντιπρ.) Κ. Σθάρνας (Γεν. Γραμ.), Κ. Παπανικολάου (ἐκτ. Γραμ.), Ἰ. Τζιβάς, Δ. Νικολαΐδης, Α. Πιτσούλης, Μ. Μιχαλόπουλος, Δ. Κοντογιάννης (Σύμβουλοι).

ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΙΣ

Εἰς τὸ προσεχὲς Γ' τεύχ. δημοσιευθήσεται ὠρολόγιον πρόγραμμα τοῦ ἐπιθεωρητοῦ Ἀττικῆς κ. Ἰ. Μεγαρέως, ὅπερ θέλει ἐφαρμοσθῆ ἀπὸ τοῦ προσεχούς Σ)δρίου εἰς ἅπαντα τὰ σχολεῖα τῆς ἐκπ. περιφέρειας Ἀττικῆς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.—Ὁ ἀκαταπόνητος, διαπρεπὴς καὶ γλωσσομαθὴς συνάδελφος κ. Π. Τσακίρης, διευθυντῆς τοῦ Α' ἐν Πάτραις Πλ. δημ. σχολείου ἄρρ., μέλος τοῦ ἡμετέρου Συνδέσμου καὶ συνεργάτης τοῦ περιοδικοῦ τούτου, ἀγγέλλει τὴν μετάφρασιν ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ σπουδαιότητος καὶ ἀπαραιτήτου διὰ τοὺς δημοδιδασκάλους παιδαγωγικοῦ συγγράμματος, τῆς διδασκτικῆς τοῦ μεγάλου συγγραφέου παιδαγωγοῦ Rein.

Ἡ τιμὴ τοῦ βιβλίου τούτου ὠρίσθη εἰς δρ. 1,40. Ὡς πληροφρούμεθα δὲ οἱ κ. κ. συνάδελφοι μετὰ πρωτοφανοῦς προθυμίας ἐγγράφονται συνδρομηταί. Τοιαῦτα ἔργα, οὐ μόνον τιμῶσι τὸν μεταφραστὴν, ἀλλὰ εὐεργετοῦσι καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ «Δημοτ. Σχολεῖου» κ. Ἐμ. Καστριν. Κάϊρον. Ἐλάδομεν παρὰ κ. Κ. Π. δρ. 60 καὶ εὐγνωμονοῦμεν.— κ. Π. Τσακίρ. ἐλάθατε ἐπιστραφεῖσαν ἀγγελίαν; — κ. Π. Στεφαν. Σικάγον. Ἀναμένομεν πραγματεῖαν σας.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ**ΤΩΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΚΑΙ ΠΕΙΡΑΙΕΙ ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ
ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΩΝ**

[Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 8 τοῦ Α' τεύχους]

Ἄρθρον 16ον. Ἐδαφ. 5. «Ἐὰν φέρονται ὑβριστικῶς πρὸς τοὺς μαθητὰς, ἀπρεπῶς πρὸς τοὺς συναδέλφους καὶ σκαιῶς πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ κηδεμόνας τῶν μαθητῶν».

Εἰς τὸ ἐδάφιον τοῦτο νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ συγχωνευθῇ καὶ τὸ δεύτερον μέρος τοῦ δ' ἐδαφίου τοῦ 18ου ἄρθρου «ἢ ἂν τιμωρῇ μαθητὰς διὰ βαρειῶν σωματικῶν ποινῶν, ἢτοι διὰ ραπισμάτων, ραβδισμῶν κλπ.», διότι καὶ τοῦτο εἶνε ἀντικείμενον πειθαρχικῆς ποινῆς. Ἐπιυγχάνεται δὲ ἡ συγχώνευσις, ἂν εὐθὺς μετὰ τὴν λέξιν «ὑβριστικῶς» τοῦ μνημονευθέντος ε' ἐδαφίου προστεθῇ ἡ φράσις «ἢ βαναύσως», ὥστε τὸ ὅλον ἐδάφιον νὰ ἔχη οὕτω :

(Ἄρθρον 16) Ἐδαφ. 5). «Ἐὰν φέρονται ὑβριστικῶς ἢ βαναύσως πρὸς τοὺς μαθητὰς, ἀπρεπῶς πρὸς τοὺς συναδέλφους καὶ σκαιῶς πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ κηδεμόνας τῶν μαθητῶν».

Εἰς τὸ ἄρθρον 16 νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ μετατεθῇ καὶ τὸ ἐδάφ. α' τοῦ 18ου ἄρθρου καθ' ὃ «ἂν δεικνύη διαγωγὴν ἀναξίαν δημοδιδασκάλου ἀπολύεται». Θὰ συμβῇ πολλάκις διδάσκαλοι ἀμαρτάνοντες, ἀλλ' οὐχὶ εἰς βαθμὸν ἐπιβάλλοντα ἀπόλουν, νὰ μὴ εἶνε δυνατόν νὰ τιμωρηθῶσι πειθαρχικῶς, διότι ἡ πειθαρχικὴ τῶν τιμωρία δὲν θὰ ἐσθηζέτο εἰς τὸν Νόμον. Διὰ τῆς μεταθέσεως αὐτῶν, ἐν ᾧ ἐξασφαλίζεται ἡ πειθαρχικὴ ποινὴ, δὲν ἀποκλείεται καὶ ἡ ἐν ὑποτροπῇ τῆς πειθαρχικῆς ποινῆς ἐπιβολὴ τῆς ἀπολύσεως.

Ἄρθρον 17ον. Ἐδαφ. δ'. «Τὰς ποινὰς ταύτας ἐπιβάλλει τὸ Ἐποπτικὸν Συμβούλιον μετὰ ἀπολογία τῶν διδασκάλων ἔγγραφον».

Διὰ τὴν πλήρη διασάφην τῶν κατὰ τοῦ Διδασκάλου κατηγοριῶν θεωροῦμεν σκόπιμον νὰ προστεθῇ μετὰ τὴν λέξιν «ἔγγραφον» καὶ ἡ φράσις «ἢ καὶ προφορικῆν ἔφ' ὅσον ὁ Διδάσκαλος ἐπιθυμῇ τοῦτο καὶ ἔφ' ὅσον πρόκειται τὰς ποινὰς νὰ ἐπιβάλλῃ τὸ Συμβούλιον».

Ἄρθρον 18ον. Ἐδαφ. β'. «Ἐὰν διορισθεὶς ἢ μετατεθεὶς δὲν ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντά του ἐντὸς εἴκοσιν ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως δημοσιεύσεως τῆς μεταθέσεως ἢ διορισμοῦ».

Ἐπειδὴ κατὰ τὸ δ'. ἐδάφιον τοῦ ἐπομένου ἄρθρου «ὁ ἀπολυθεὶς κατὰ τὴν 1 ἢ 2 ἢ 8 ἢ 10 παράγραφον δὲν ἀναδιορίζεται πρὸ τῆς παρελευσεως τριμήνου» καὶ ἐπειδὴ τὰς συνεπειὰς τῆς διατάξεως ταύτης δὲν πρόκειται νὰ ὑφίσταται ὁ ἀπλῶς διοριζόμενος, ἀλλὰ μόνον ὁ ἀποδεχόμενος τὴν θέσιν καὶ ἐγκαθισταμένος ἐν αὐτῇ, διὰ ταῦτα νομίζομεν ὅτι ἐδῆς μετὰ τὴν λέξιν «διορισθεὶς» πρόκειται νὰ προστεθῇ ἡ φράσις «καὶ ἀποδεχθεὶς τὴν θέσιν».

Ἐδαφ. δ'. «Ἄν τιμωρηθῇ πειθαρχικῶς δις ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ ἢ δύο συνεχῶν σχολικῶν ἐτῶν, ἢ ἂν τιμωρῇ μαθητὰς διὰ βαρειῶν σωματικῶν ποινῶν ἢτοι διὰ ῥαπισμάτων ῥαβδισμάτων κλπ.»

Ὡς πρὸς τὸ δεύτερον μέρος τοῦ ἐδαφίου τούτου εἶπομεν ἤδη ἀνωτέρω ὅτι θεωροῦμεν αὐτὸ σγχενωμένον εἰς τὸ 5 ἔδαφ. τοῦ 16 ἄρθρου. Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον, ἐπειδὴ πρόκειται δύο πειθαρχικαὶ τιμωρίαι νὰ συνεπάγονται ἀπόλυσιν, νομίζομεν, ὅτι δὲν πρόκειται οἱ αἰ. δ ἢ π ο τ ε τιμωρίαι νὰ ἐπιφέρωσι τὸ ἀποτελεσμα τοῦτο, ἀλλ' αἱ βαρύτεραι αὐτῶν καὶ δὴ ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει ἐπιβαλλόμεναι καὶ παρακαλοῦμεν, ὅπως τροποποιηθῇ τοῦτο ὡς ἐξῆς: (ἄρθρον 10) ἔδαφ. 4. «Ἄν τιμωρηθῇ διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 3 (ἄρθρ. 17) πειθαρχικῆς ποινῆς δις ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ σχολικοῦ ἔτους».

Ἐδαφ. 7) «Ἄν καταστῇ ἀνίκανος πρὸς ἐκτέλειαν τῶν καθηκόντων αὐτοῦ διὰ νόσον πνευματικὴν ἢ σωματικὴν βεβαιουμένην δι' ἐνόρκου καταθέσεως δύο ἰατρῶν, ὀριζομένων ὑπὸ τοῦ τοπικοῦ Ἐποπι-

κοῦ Συμβουλίου τῇ αἰτήσει τοῦ καταστάντος ἀνικανοῦ διδασκάλου ἐνώπιον Ἐιρηνοδίκου».

Ἐπειδὴ ὁ πάσχων διδάσκαλος δυνατὸν νὰ μὴ στέργῃ εἰς τὴν ὑποβολὴν αἰτήσεως, ἢ ὑπηρεσία δμως προστατεύουσα τὴν ὑγείαν τῶν μαθητῶν ὀφείλει νὰ ἀπομακρύνῃ αὐτὸν τῆς ὑπηρεσίας, ἐπιτελοῦσα οὕτως σκληρὸν ἀλλ' ἐπιτακτικὸν καθήκον, προτείνομεν τὴν προσθήκην πρὸ τῆς λέξεως «καταστάντος» τῆς φράσεως «τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ ἢ».

Ἐδαφ. 8. «Ἄν εἰσπραττῇ παρὰ τῶν μαθητῶν δίδακτρα ἢ ἐκβιάζῃ αὐτοὺς πρὸς παροχὴν δώρων».

Παρακαλοῦμεν εὐλαβῶς νὰ ἀπαλειφθῇ ἐντελῶς ἡ διάταξις αὕτη, ὡς ταπεινωτικὴ τοῦ κλάδου ἡμῶν καὶ ὡς προνοοῦσα περὶ ζητημάτων διοικητικῆς φύσεως.

Ἐδαφ. 10. «Ἄν ὀμιλῇ κατὰ τῶν καθεστῶτων». Προτείνομεν τὴν διαγραφὴν του, ὡς ἀποβλέποντος ἀμάρτημα, διὰ τὸ ὅποιον πρόκειται νὰ δεχθῶμεν ἀνίκανον τὸν Δημοδιδάσκαλον.

Ἐδαφ. 11. «Ἄν δεικνύῃ διαγωγὴν ἀναξίαν διδασκάλου». Προσφθέτερον νομίζομεν θὰ ἠδύνατο τὸ ἐδάφιον τοῦτο νὰ ὑπαχθῇ εἰς τὸ περὶ πειθαρχικῶν ποινῶν προνοοῦν 16ον ἄρθρον.

Ἄρθρον 19ον. Ἐδαφ. α'.) «Ὁ ἀπολυθεὶς κατὰ τὴν 9 παράγραφον τοῦ 18ον ἄρθρου ἀναδιορίζεται, ἂν, ὑποστὰς δοκιμασίαν ἐν Διδασκαλείῳ τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως, ἀποδείξῃ ὅτι ἐγένετο κάτοχος τῶν γνώσεων καὶ τῆς μεθόδου, δι' ἔλλειψιν τῶν ὁποίων ἀπελύθη».

Πρὸς μετριασμὸν τῆς ἀσθηρότητος τῆς διατάξεως ταύτης, καθ' ἣν ἀφαιρεῖται αὐτὸ τὸ πτυχίον τοῦ διδασκάλου θὰ ἠδύνατο νὰ θεσπισθῇ, ὅπως εἰς τοὺς οὕτως ἀπολυνομένους διδασκάλους παρέχεται ἐξάμηνος πρὸς βελτίωσιν αὐτῶν προθεσμία, καθ' ὃν οὗτοι ἐγκρίνουσι τρόπον, μεθ' ὃ ἀναδιορίζονται, ἐλεγχόμενοι δὲ καὶ αὐθις ἀμαθεῖς περὶ τὴν μέθοδον καὶ τὰς ἀναγκαίας γνώσεις ἀπολύονται καὶ αὐθις ἐπὶ διείαν.

Ἐδαφ. γ'.) «Ὁ ἀπολυθεὶς κατὰ τὴν 7 παράγραφον τοῦ 18ον

ἄρθρον ἀναδιορίζεται εὐθὺς ὡς βεβαιωθῆ ἢ προσηκόντως ὅτι ἐθερα-
πεύθη».

Ἡ ἐθούτης τῆς λέξεως «προσηκόντως» πολλὴν ἀνωμαλίαν δύνα-
ται νὰ προκαλέσῃ, πρὸς πρόληψιν τῆς ὁποίας νομίζομεν ὅτι ἡ λέξις
«προσηκόντως» δύναται νὰ ἀνικατασταθῆ διὰ τῆς φράσεως «καθ' ὃν
τρόπον ἐβεβαιώθη καὶ ἡ πάθησίς του». Θεωροῦμεν ἐπίσης δίκαιον
νὰ προτιμᾶται οὗτος ὑποχρεωτικῶς κατὰ τὸν διορισμόν. Ὄποτε τὸ
σύνολον τοῦ ἑδαφίου μεταρρυθμιζόμενον θὰ εἶχεν οὕτω : «ὁ ἀπολυ-
θεὶς κατὰ τὴν 7 παράγραφον τοῦ 18ου ἄρθρου ἀναδιορίζεται προτι-
μώμενος ὑποχρεωτικῶς διὰ τὸ Δημόσιον, εὐθὺς ὡς βεβαιωθῆ ἢ θε-
ραπεία του, καθ' ὃν τρόπον ἐβεβαιώθη καὶ ἡ πάθησίς του».

Ἐδαφ. ε'.) «... Ἐργασμοὶ γυναικες δὲν διορίζονται διδασκαλί-
σαι. Αἱ δὲ ἐν ὑπηρεσίᾳ, ἐρχόμεναι εἰς γάμον κοινωνίαν, μετὰ τὴν ἰσχὺν
τοῦ νόμου τούτου, ἀπολύονται τῆς ὑπηρεσίας».

Ἄν ἐπιτρέπεται νὰ ὑποβάλωμεν τὴν ἐκ μακροῦς πείρας ὑπαγο-
ρευομένην γνώμην ἡμῶν θὰ ἐλέγομεν, ὅτι τὸ ζήτημα τοῦ γάμου τῶν
διδασκαλισσῶν δὲν εἶνε δυνατόν νὰ τεθῆ ὡς ζήτημα ἀρχῆς. Οὕτε ἡ
ἐκπαίδευσις προάγεται διὰ μόνον τῶν ἀγάμων, οὕτε τὰ σκάνδαλα
ἀποκλείονται διὰ τῶν ἐγγάμων μόνον διδασκαλισσῶν.

Πολλὰ συνθῆκαι ἐπικουροῦσιν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν ἢ ἀποτυχίαν μᾶς
διδασκαλίσεως ἐγγάμων ἢ ἀγάμων. Ἡ Πολιτεία ἐνασκει ἐπαρκῆ διὰ
τῶν Ἐπιθεωρητῶν ἔλεγχον καὶ ὠφέλιμον, ἴσως, εἶνε ἢ ἀφεθῆ εἰς
αὐτοὺς καὶ μόνους ἡ ἐκτίμησις τῆς χρησιμότητος ἐκάστης διδασκαλί-
σεως οἰασθήποτε κατηγορίας. Ἄς διενκολυνθῆ μόνον εἰς αὐτὰς ἡ ἀπο-
χώρησις διὰ τοῦ ἐξαιρετικοῦ δικαιώματος νὰ λαμβάνωσιν ἀνάλογον
σύνταξιν μετὰ 12 ἐτῶν ὑπηρεσίαν.

(Ἄκολουθεῖ)

I. ΜΕΓΑΡΕΩΣ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΟΥ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΑΤΤΙΚΗΣ

Ο Δ Η Γ Ι Α Ι

Πρὸς σύνταξιν ὄρολογίων προγραμμάτων πλήρων σχολείων ἀρ-
ρένων καὶ θηλέων, λειτουροῦντων διὰ πλειόνων τῶν δύο διδασκάλων.

Μεθ' ἡμέρας	Ὄρασι διδασκαλίας κατὰ τάξεις					
	Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'
α') Γλωσσικά						
Νέα Ἑλληνικά	8	6	6	6	3	3
Ἀρχαία Ἑλληνικά	—	—	—	—	3	3
Γραμματική	—	3	3	3	2	2
Πραγματογῶσις	3	3	—	—	—	—
β') Μαθηματικά						
Ἀριθμητική	4	4	4	4	3	3
Γεωμετρία	—	—	—	—	2	2
γ') Ἱστορικά						
Θρησκευτικά	2	2	2	2	2	2
Γεωγραφία	—	—	3	3	3	3
Ἱστορία	—	—	—	3	3	3
δ') Φυσιολογικά						
Φυσ. Ἱστορία	—	—	3	3	2	2
Φυσ. Πειραματική	—	—	—	—	2	2
ε') Τεχνικά						
Καλλιγραφία	—	3	2	2	—	—
Ἴκνογραφία	—	—	2	2	3	3
Γυμναστική	2	2	3	3	3	3
ᾠδὴ καὶ ἀπαγγελία	3	3	2	2	2	2
ς' Ἐδαγγέλιον						
	—	—	1	1	1	1
Τὸ ὅλον	22	26	31	34	34	34

ΤΑ ΩΡΟΛΟΓΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ο κ. Ι. Μεγαρέως ἔχει τὴν γνώμην ὅτι μόνον διὰ τὸ μονοτάξιον καὶ διττόξιον σχολεῖον εἶνε ἀνάγκη νὰ ὑπάρχῃ ὠρισμένον ὠρολόγιον πρόγραμμα. Ὁ καταρτισμὸς τοιούτων ἐν τοῖς πολυταξίσις σχολείοις φρονεῖ ὅτι πρέπει νὰ ἀνατίθῃται εἰς τοὺς συλλόγους τῶν διδασκάλων.

Σήμερον δημοσιεύομεν ὁδηγίαν τοῦ κ. Μεγαρέως, καθ' ἣς φρονεῖ ὅτι πρέπει νὰ συντάσσονται ὑπὸ τῶν συλλόγων τῶν διδασκάλων τὰ ὠρολόγια προγράμματα ἐν τοῖς πολυταξίσις σχολείοις· προσεχῶς θὰ δημοσιεύσωμεν ὠρολόγια προγράμματα τοῦ αὐτοῦ διὰ μονοτάξια καὶ διτάξια σχολεῖα, ὡς καὶ σύντομον ἀναλυτικὸν πρόγραμμα τῆς ἐν τοῖς σχολείοις παντὸς εἶδους διδασκείας ἐν ἑκάστῳ μαθηματι ὕλης.
(Ἡ Διεύθυνσις τοῦ Περιοδικοῦ)

Τὸ ὠρολόγιον πρόγραμμα τῆς ἐργασίας ἑκάστου σχολείου καταρτίζεται ὑπὸ τοῦ Συλλόγου τῶν διδασκάλων, λαμβάνοντος ὑπ' ὄψιν τὰς συνθήκας ὑφ' ἃς λειτουργεῖ τὸ σχολεῖον καὶ τὴν ἐνδεχομένην εἰδικότητα τῶν διδασκάλων εἰς τὰ διάφορα μαθήματα, ὡς ἑξῆς:

1) Ἐπιτρέπεται ἔνωσις τάξεων πρὸς διδασκαλίαν μαθημάτων μόνον ἐὰν ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν τῶν ἐνουμένων τάξεων μὴ ὑπερβαίῃ τοὺς 80. Κατὰ προτίμησιν ἐνοῦνται αἱ ὀλιγώτερον ἀριθμὸν μαθητῶν συναποτελοῦσαι τάξεις. Ἐν τάξεώς τινος ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ὑπερβαίῃ τοὺς 80, ἡ τάξις διαιρεῖται εἰς δύο τμήματα ἰδιαιτέρως διδασκόμενα.

2) Πρὸς συνδιδασκαλίαν δύνανται νὰ ἐνῶνται αἱ τάξεις Α' καὶ Β', Γ' καὶ Δ', Ε' καὶ Σ'. Ἐν τῷ μαθηματι δ' ὅμως τῆς ἱστορίας καὶ ἐν τοῖς τεχνικοῖς μαθήμασι δύνανται καὶ πλείονες νὰ συνδιδάσκωνται τάξεις. Ἡ ἀνάγνωσις Α' καὶ Β' τάξεως, ἡ γραμματικὴ Β' τάξεως καὶ ἡ γεωγραφία Γ' καὶ Δ' τάξεως διδάσκονται πάντοτε ἰδιαιτέρως. Τὰ ἑλληνικὰ Γ' καὶ Δ' τάξεως μόνον ἐν τῷ τριταξίῳ σχολείῳ συνδιδάσκονται, γινεμένης χρήσεως τὸ μὲν πρῶτον ἔτος τοῦ ἀναγνωστικοῦ βιβλίου τῆς μιᾶς τάξεως τὸ δὲ δεύτερον τοῦ τῆς ἄλλης. Τὸ αὐτὸ γίνεται καὶ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς Ε' καὶ Σ' τάξεως ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς. Ἡ διδασκαλία τοῦ Εὐαγγελίου γίνεται πάντοτε εἰς ἡνωμένας τὰς τάξεις Γ' καὶ Δ' (ἀνευ βιβλίου) καὶ Ε' καὶ ΣΤ' (ἀπὸ τοῦ κειμένου).

3) Κατὰ προτίμησιν ἐνοῦνται αἱ τάξεις ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν τεχνικῶν μαθημάτων, κατόπιν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν ἱστορικῶν καὶ φυσιογνωστικῶν μαθημάτων καὶ ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν μαθηματικῶν καὶ γλωσσικῶν. Ἡ γραφὴ ἐν τῇ Β' τάξει, καὶ μάλιστα ἐν τῷ τριταξίῳ σχολείῳ, δύναται νὰ δίδῃται καὶ ὡς σιωπηρὰ ἐργασία.

4) Ἐν τῷ ὠρολόγιῳ προγράμματι ἡ διδασκαλία τῶν γλωσσικῶν μαθημάτων καὶ τῶν μαθηματικῶν τάσσεται, ἐφ' ὅσον εἶνε δυνατόν, εἰς τὰς πρώτας πρωϊνὰς ὥρας. Ἡ διδασκαλία τῶν τεχνικῶν μαθημάτων τάσσεται εὐθὺς μετὰ ταῦτα καὶ εἰς τὴν τελευταίαν μ. μ. ὥραν. Διάλειμμα γίνεται π. μ. 1)4 τῆς ὥρας μετὰ δίωρον ἐργασίαν.

5) Ἐν τοῖς σχολείοις τῶν θηλέων ἀφαιρεῖται ἀνὰ μία ὥρα ἐκ τῆς διδασκαλίας μαθημάτων τινῶν, ἐκλεγομένων ὑπὸ τοῦ Συλλόγου τῶν διδασκαλισσῶν, ἵνα οἰκονομηθῇ τρίωρος καθ' ἑβδομάδα χρόνος δι' ἑκάστην τάξιν, ἣ πλείονας συνεργαζομένας, πρὸς διδασκαλίαν τῶν ἐργοχειρῶν καὶ ἄλλας χειροτεχνίας. Τὸ αὐτὸ δύναται νὰ γείνη καὶ ἐν τοῖς σχολείοις τῶν ἀρρένων, ὅπου εἶναι δυνατόν νὰ ἀσχολῶνται οἱ μαθηταὶ εἰς χειροτεχνίας.

Ἰ. Μεγαρέως

ΠΕΡΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΙΣ ΣΧΟΛΕΙΟΙΣ ΤΟΥ ΒΕΛΓΙΟΥ¹

α') Τάσεις γενικαί

Διὰ τῆς διδασκαλίας τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας ἐν τῷ δημοτικῷ σχολείῳ ἐπιδιώκουσι τὸ ὠφέλιμον καὶ τὴν δυνατὴν ἄνεσιν μᾶλλον ἢ τὴν πολυτέλειαν καὶ μάλιστα τὰ φαινόμενα τῆς πολυτελείας. Ἀποφεύγουσι νὰ ἐξεγείρωσι παρὰ τοῖς τέκνοις τῶν ἐργατῶν, τῶν

(1). Τὴν πραγματείαν ταύτην μετεφράσαμεν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ βοηθήσωμεν ὀλίγον τὰς κ. διδασκαλίσσας εἰς τὸ ἔργον των.

γεωργῶν ἀνάγκας καὶ ὁρέξεις ἀνωτέρας τῆς καταστάσεως αὐτῶν. Διδάσκουσιν αὐτὰ νὰ καρπῶνται τὰ μέσα, ὅσα δύναται νὰ παρέχῃ ἡ ὕλική αὐτῶν κατάστασις, νὰ εἶνε εὐτυχῆ ἐντὸς τοῦ περιβάλλοντος αὐτῶν.

Καθόσον αὐξάνει ὁ ἀριθμὸς τῶν Οἰκοκυρικῶν τάξεων, τῶν προσηρημένων εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, κατὰ τοσοῦτον καὶ ἡ διδασκαλία αὕτη λαμβάνει βαθμηδὸν τύπον μᾶλλον πρακτικόν. Εἰς τὰς τάξεις ταύτας (τὰς οἰκοκυρικὰς) ὑπάρχουσι ἄφθονα ὄργανα εἰδικά, ἀπαιτούμενα ὑπὸ τῆς διδασκαλίας τῶν οἰκιακῶν ἔργων, καὶ ἀναπαράγονται ἐν αὐταῖς, ἐφόσον εἶναι δυνατόν, ἀκριβεῖς τύποι οἰκοκυριοῦ ἔργατου, ἀγρότου ἢ ἀστοῦ, καλῶς διατεταγμένοι, ὅπως αἱ νεάνιδες ἀσκῶνται ἐντὸς τῶν τύπων τούτων, ἐντὸς καταστάσεως ἀναλόγου πρὸς ἐκείνην, ἣν παρουσιάζει καὶ ἡ παρούσά ᾤξῃ ὁ ἴδιος αὐτῶν οἶκος.

Προσπάθεια καταβάλλεται νὰ μεταδοθῇ μετὰ τῆς δεξιότητος καὶ κλίσις πρὸς τὰς οἰκιακὰς ἐνασχολήσεις διὰ διδασκαλίας λελογισμένης, ἐν ἣ ἡ δὲν γίνεται κατάχρησις ἐπιστημονικῶν γνώσεων οὐδὲ λησμονεῖται ὁ πρακτικὸς χαρακτήρ, ὃν δεόν νὰ ἔχωσι τὰ μαθήματα ταῦτα. Δικαιολογοῦσι τὰς διδομένας συμβουλὰς, τὰ συνιστώμενα μέτρα. Καθιστῶσι γνωστὴν τὴν φύσιν καὶ τὰς ιδιότητας τῶν ὕλων καὶ τῶν πραγμάτων, ὧν γίνεται χρῆσις ἐν τῇ οἴκῳ καὶ προφυλάττουσι τὰς νεάνιδας ἀπὸ παντὸς δυνατοῦ κινδύνου.

Αἱ διδασκάλισσαι πρέπει νὰ μὴ δεσμεύωνται ὑπὸ τοῦ προγράμματος. Δύνανται νὰ τροποποιῶσι καὶ νὰ συμπληρῶσιν αὐτὸ κατὰ τὰς ἰδιαιτέρας ἀνάγκας τῶν μαθητριῶν καὶ κατὰ τὰς τοπικὰς ἀνάγκας, αἱ ὅσαι ποικίλλουσι, καθόσον πρόκειται περὶ περιβάλλοντος βιομηχανικοῦ ἢ γεωργικοῦ, πόλεως ἢ χωρίου, ὧς καὶ κατὰ τὰς τάσεις καὶ τὰς ἰδιοτροπίας τοῦ παρόντος. Ἐν τοῖς μαθήμασι τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας ἐπαναλαμβάνουσι μετ' ἐπιμονῆς ὅτι ἡ οἰκοδόποινα δύναται νὰ ἀσκῇ μεγάλην ἐπίδρασιν, ὅπως προλαμβάνῃ τὸν ἀλκοολισμόν, καὶ ὅτι ἔχει ἀποστολήν νὰ λαμβάνῃ περὶ τοῦ οἰκοκυριοῦ τὰ μέτρα, ὅσα ἡ πρόνοια ὑπαγορεύει. Διὰ σχολικῆς δὲ παιδείσεως ὑγιεινῆς καὶ πρακτικῆς προσπαθοῦσι νὰ ἀντιδράσωσι κατὰ τῆς ματαιίας τάσεως πρὸς τὴν ἐπιδεικτικὴν ἐνδυμασίαν καὶ καθόλου τῆν πλαστήν πολυτέλειαν.

Εἰς τὰς ἀγροτικὰς κοινότητας πολλὰ δημοτικὰ σχολεῖα ἔχουσι κήπον. Αἱ μαθήτριάι μουνοῦνται εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν λαχάνων καὶ ἐπιμελοῦνται τῶν ἐν τῷ ὀπισθοφυλίῳ διατηρουμένων ὀρνίθων. Μῆρος τοῦ κήπου διατίθεται πρὸς καλλιέργειαν τῶν μᾶλλον χρησίμων ἱατρικῶν εἰδῶν καὶ εἰδῶν τινῶν δηλητηριωδῶν φυτῶν, ἐκείνων κυρίως, ὅσα συγγέονται μετὰ φαγωσίμων εἰδῶν.

Παραλλήλως πρὸς τὴν ἄμεσον ταύτην μύησιν προσπάθεια καταβάλλεται, ἵνα ἡ ἔλλη παιδείσις καὶ μόρφωσις ἐν τῇ σχολείῳ ἀνταποκρίνηται εἰς τὰς πρακτικὰς ἀπαιτήσεις τῆς ζωῆς καὶ προπαρασκευάζῃ τὰς νεάνιδας διὰ τὴν μέλλουσαν ἀποστολήν αὐτῶν. Ἰδιαιτέραν καταβάλλουσι προσπάθειαν διὰ τὰς γνώσεις, αἱ ὅσαι ἔχουσι συγχυγὴν ἐφαρμογὴν εἰς τὴν συνήθη ζωὴν ἐπιδιώκουσι νὰ ἀναπτύξωσι παρὰ ταῖς νεάνισι τὴν ὀρθοφροσύνην, τὸ πρακτικὸν πνεῦμα καὶ πνεῦμα πρωτοβουλίας, νὰ ἐμπνεύσωσιν αἰσθηήματα εὐγενῆ καὶ νὰ καταδείξωσιν εἰς αὐτάς, ὅτι ἡ βελτίωσις τῆς καταστάσεως αὐτῶν εἶνε δυνατὴ διὰ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς εὐφυοῦς οἰκονομίας.

β) Μέθοδος

Ἐν τῇ κατωτέρᾳ καὶ τῇ μέσῃ βαθμίδι τοῦ δημοτικοῦ σχολείου αἱ γνώσεις τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας ἀποτελοῦσι τὸ ἀντικείμενον συνδιαλέξεων οἰκείων καὶ ἐποπτικῶν. Ἡ ἄσκησις τῶν οἰκιακῶν ἔργων ἐπιφυλάσσεται διὰ τὰς μαθητριάς τῆς ἀνωτέρας βαθμίδος.

Ἡ μέθοδος συνίσταται κυρίως εἰς τὴν ὑπὸ τῆς διδασκαλίσεως ἐποπτικὴν καὶ δεικτικὴν τῆς ἐργασίας ἀνάλυσιν, ἣτις προηγείται τῶν ἐποπτικῶν ἀσκήσεων καὶ ἐξηγήσεων ἢ συνοδεύεται ὑπὸ τούτων, ἵνα καταστῶσι γνωσταὶ αἱ πρὸς χρῆσιν βλαί, καὶ εἰς συμβουλὰς πρακτικὰς καὶ ὑγιεινὰς μετὰ παραδειγμάτων ἀνεκδοτικῶς προσφερομένων πρὸς ὑποστήριξιν. Ἡ τοιαύτη διδασκαλία παρακολουθεῖται ὑπὸ ἄμεσων ἐφαρμογῶν ὑπὸ τύπον ἐργασίας συγχρόνου 8 ἢ 9 μαθητριῶν μετὰ διορθώσεως κατ' ἄτομον καὶ ὑπ' ἐφαρμογῶν ἐμμέσων ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῶν ἄλλων μαθημάτων.

Ἡ πρακτικὴ διδασκαλία γίνεται εἰς τὴν οἰκοκυρικὴν τάξιν ἢ ἐν ἐλλείψει τοιαύτης εἰς τὸ πλυντήριον ἢ τὸ μαγειρεῖον τῆς διδασκαλίσεως. Αἱ μαθήτριάι μουνοῦνται πρακτικῶς εἰς τὰς διαφόρους ἐρ-

γασίας τοῦ οἴκου, πλύσιμον, σιδέρωμα, καθάρισμα καὶ μπάλωμα τῶν ἐνδυμάτων, καθάρισμα τῆς οἰκίας, τῶν ἐπίπλων, τῶν σκευῶν τῆς τραπέζης, χρήσιν καὶ συντήρησιν τῶν μηχανημάτων τῆς θερμάνσεως καὶ τοῦ φωτισμοῦ.

Αἱ συλλογαὶ καὶ τὰ μέσα τῆς διδασκαλίας καὶ αὐτὸ τὸ σύνολον τῶν ἐργασιῶν τῆς οἰκοκυρικῆς τάξεως οἰκονομοῦνται καὶ παρασκευάζονται καθόλου ὑπὸ τῶν διδασκαλισσῶν.

Αἱ διδασκάλισσαι δὲν ἀρκοῦνται εἰς τὰς ἐφαρμογὰς τὰς γενομένας ἐν τῇ Οἰκοκυρικῇ τάξει. Ζητοῦσιν ἐπὶ πλέον νὰ κεντρίξωσι τὴν πρωτοβουλίαν τῶν μαθητριῶν αὐτῶν διὰ τῆς ἐκουσίας χρησιμοποιοῦσεως τῶν διδασκομένων γνώσεων. Ὑποχρεοῦσιν αὐτὰς νὰ ἐκτελῶσι κατ' οἶκον ὠρισμένας εὐκόλους ἐργασίας. Δὲν ἀνέχονται νὰ ἔρχωνται εἰς τὸ σχολεῖον αἱ νεάνιδες φοροῦσαι τρυπημένα περιπόδια, ἀκάθαρτα ἢ ἐσχισμένα ἐνδύματα, ἀφ' οὗ εἶνε ἱκαναὶ αἱ ἴδιαι νὰ ἐπιδιορθώσωσι τὴν ἀταξίαν ταύτην. Ἐξεγείρουσι τὴν φιλοτιμίαν τῶν μαθητριῶν ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου. Ὡθοῦσιν αὐτὰς νὰ φροντίζωσι περὶ τῆς σωματικῆς καθαριότητος καὶ τῆς διατηρήσεως τῶν ἐνδυμάτων τῶν μικροτέρων ἀδελφῶν τῶν.

Εἰς πᾶσαν εὐκαιρίαν ἡ διδασκαλία τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας ἐνισχύεται διὰ τῶν ἄλλων μαθημάτων καὶ τῶν ἄλλων σχολικῶν ἐργασιῶν.

Ἐκλέγουσι πολλάκις θέματα ἀναγνώσεως, ὑπαγορεύσεως καὶ συνθέσεως πραγματευόμενα προσόντα ἢ καθήκοντα οἰκοκυρᾶς ἢ ἐνισχύοντα πρακτικὴν τινα γνώσιν.

Ἐπωφελοῦνται μαθηματὰ τινὰ τῆς ἀριθμητικῆς, ὅπως μνήσωσι τὰς μαθητριάς εἰς σύστημά τι ἀπλοῦν οἰκιακῆς λογιστικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς λογιστικῆς πρὸς χρήσιν τεχνιτῶν καὶ μικρεμπορῶν ἢ γεωργικῆς λογιστικῆς εἰς τὰς ἀγροτικὰς κοινότητας. Γὰρ προβλήματα πολλάκις εἶνε σχετικὰ πρὸς τὴν οἰκιακὴν ἢ ἀγροτικὴν ζωὴν καὶ πρὸς τὴν δαπάνην καὶ τὴν οἰκονομίαν τῶν καθιδρυμάτων τῆς προνοίας κλπ. Αἱ ἀσκήσεις αὐταὶ γίνονται οὕτως, ὥστε νὰ ἐξάγονται ὠρισμένα ἀλήθεια οἰκονομικὰ ἢ ἠθικὰ. Αἱ διδασκάλισσαι προσέχουσιν, ὅπως τὸ περιεχόμενον τῶν προβλημάτων εὐρίσκηται ἐν αὐστηρᾷ συμφωνίᾳ μετὰ τῆς πραγματικότητος.

Ἡ ἀνατομία καὶ ἡ φυσιολογία, ἡ ὑγιεινὴ, ἡ βοτανικὴ συνδέονται στενότερα μετὰ τῆς εὐφυοῦς διευθύνσεως τῶν τοῦ οἴκου μετὰ τῆς μερίμνης, ἣν αἱ μητέρες δεόν νὰ ἔχωσι περὶ τῆς υἰείας καὶ τῆς εὐρωστίας τῶν ἰδικῶν τῶν. Δίδεται ἰδιαίτερα σημασία εἰς τὰ παραγγέλματα τῆς οἰκιακῆς ὑγιεινῆς, εἰς τὴν σπουδὴν τῶν φυτῶν τῶν χρησίμων εἰς τροφήν καὶ θεραπείαν, φυτῶν τινῶν δηλητηριωδῶν, εἰς τὰ στοιχεῖα τῆς πρακτικῆς ἰατρικῆς ἀπαραιτήτου εἰς τὴν μητέρα κλπ.

γ) Ἀναλυτικὸν πρόγραμμα.

Πρὸς πληρεστέραν κατανόησιν τῶν ἀνωτέρω χρησιμεῖ τὸ κατωτέρω ἀναλυτικὸν πρόγραμμα ὡς ἀντικείμενον ἔχον τὴν ὕλην καὶ τὸ καθάρισμα τῶν ἐνδυμάτων. Ἐν αὐτῇ παρατηροῦνται τὰ μέσα τῆς διδασκαλίας καὶ αἱ ἄμεσοι καὶ ἔμμεσοι ἐφαρμογαί, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς τὰς τρεῖς βαθμίδας τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Ἐκ τούτου καταφαίνεται 1) τὸ δυνατόν τῆς πρακτικῆς διδασκαλίας τῶν οἰκιακῶν ἔργων ἐν τῷ δημ. σχολείῳ, 2) ὁ πρακτικὸς χαρακτήρ τῆς διδασκαλίας ταύτης εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, 3) ἡ συγκέντρωσις καὶ ἡ βαθμιαία ἀνάπτυξις τοῦ προγράμματος ἤτοι πῶς μία μόνη θεμελιώδης γνώσις διδάσκεται ἀναπτυσσομένη βαθμῶν εἰς τὰς τρεῖς βαθμίδας τοῦ σχολείου τούτου καὶ 4) πῶς ἡ συγκέντρωσις τῶν διαφόρων μαθημάτων συντρέχει νὰ ἀνακαλέσῃ καὶ ἐνισχύσῃ τὴν αὐτὴν γνώσιν.

1. Σημεῖα τοῦ προγράμματος

Βαθμὶς κατωτέρα. Συνομιλία ἀπλοῦσταται περὶ τῶν ἐνδυμάτων τῆς μικρᾶς κόρης (πρῶται ὕλαι).

Βαθμὶς μέση. Συνομιλία ἐποπτικαὶ καὶ πρακτικαὶ περὶ τοῦ πλυσίματος τῶν ἀσπρορρούχων καὶ τῶν ἐνδυμάτων.

Βαθμὶς ἀνωτέρα. Συνομιλία ἐποπτικαὶ καὶ πρακτικαὶ συνοδευόμεναι ὑπ' ἀναγνώσεων ἢ ἐκθέσεων περὶ τοῦ πλυσίματος καὶ σιδερώματος τῶν ἀσπρορρούχων καὶ τῶν ἐνδυμάτων. Καθαρισμὸς καὶ διατήρησις τῶν ἐνδυμάτων.

II. Μέσα διδασκαλίας

Βαθμὶς κατωτέρα. Πρώται ὕλαι, ὑφάσματα καὶ ἐνδύματα:

1ον) Τὸ λίνον: λίνον ξηρόν, δείγματα λελευκασμένου καὶ μὴ λελευκασμένου λινοῦ ὑφάσματος, χιτῶν λινοῦς.

2ον) Ὁ βάμβαξ: βάμβαξ ἀκαθάριστος, δείγματα ἀκατεργάστου βάμβακος, λευκοῦ βάμβακος, βάμβακος βεδαμμένου, ζακέττα ἐκ βάμβακος. Δείγματα βαμβακεροῦ ὑφάσματος. Βαμβακερὰ περιπόδια.

3ον) Τὸ μαλλίον: μαλλίον ἀκαθάριστον, μαλλίον πλυμένον, δείγματα μαλλίνων ὑφασμάτων, μαλλίνη ἐσθῆς. Μάλλινα πλεκτά. Περιπόδια μάλλινα.

Μέση βαθμὶς. Συλλογὴ ὑλῶν χρησιμευσθῶν εἰς τὸ πλύσιμον καὶ τὸ σιδερωμα τῶν ἀσπρορρούχων. Σάπων μαλακός, σάπων Μασσαλίας, τέφρα, ποτάσσα, κόλλα, βόραξ, κηρός, λίπος. Ὑλαι χρησιμεύουσαι εἰς τὸ πλύσιμον χρωματιστῶν τινῶν βαμβακερῶν ὑφασμάτων (πίτυρον—ἄξος).

Δύο ὑποκάμισα κορασιδος, τὸ ἓν, οὗ ἡ ζωηρότης ἔχει ἐλαττωθῆ τὸ ἄλλο πλυμένον καὶ σιδερωμένον.

Δύο ποδιᾶς ἐξ ὑφάσματος λευκοῦ καὶ ῥόζ, ἡ μία, τῆς ἡ ζωηρότης ἔχει μειωθῆ, ἡ ἄλλη πλυμένη, βουτηγμένη εἰς τὴν κόλλα καὶ σιδερωμένη.

Βαθμὶς ἀνωτέρα. Συλλογὴ οὐσιῶν χρησίμων εἰς τὸ καθάρισμα καὶ τὴν διατήρησιν τῶν ἐνδυμάτων. Ὑλαι ἀφαιροῦσαι τὰς κηλίδας (νάρθη. βενζίνη, τερεβενθίνη, σάπων ἐκ γολθῆς βοός, ἀπορροφητικὸς χάρτης, σχιστόλιθος, οἰνόπνευμα, θεικὸς αἰθέρ, χυμὸς κίτρου, ξύλον παναμά).

Τεμάχια διαφόρων ὑφασμάτων φερόντων κηλίδας λίπους, λαμπάδος κηρίνης, μελάνης.

Διδάσκουσαι τὰς μαθητρίδας τὴν χρῆσιν τῶν ὑλῶν τούτων, τῶν ἀφαιρουσῶν τὰς κηλίδας, διδάσκουσιν ἐπίσης αἱ διδασκάλισσαι καὶ τὰς προφυλάξεις, ἃς ἀπαιτεῖ ἡ χρῆσις τινῶν τῶν ὑλῶν τούτων (ὕλαι εὐφλεκτοὶ ἢ δηλητηριώδεις). Αἱ τελευταῖαι αὗται προκαλοῦσι τὴν προσοχὴν δι' ἰδιαιτέρων ἐπιγραφῶν.

III. Ἐφαρμογαὶ ἄμεσοι καὶ ἔμμεσοι

Βαθμὶς κατωτέρα. Ἐφαρμογαὶ ἄμεσοι. — Ὁδηγοῦνται αἱ μαθητρίαι νὰ διακρίνωσι τὴν πρώτην ὕλην τῶν ἐνδυμάτων, τὰ ὅποια φοροῦσιν αἱ μαθητρίαι. Γίνονται μικραὶ συλλογαὶ δειγμάτων, ὧν τὰ στοιχεῖα προσκομίζονται ὑπὸ τῶν μαθητριῶν καὶ κατατάσσονται ὑπ' αὐτῶν ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τῆς διδασκαλίσσης.

Ἐφαρμογαὶ ἔμμεσοι. — Ἀνάγνωσις καὶ ὑπαγόρευσις φράσεων καὶ συνομιλίαι περὶ τῆς πρώτης ὕλης τῶν ἐνδυμάτων ἀνάγνωσις καὶ ὑπαγόρευσις κειμένων ἀναλόγων πρὸς τὰς δυνάμεις τῶν μαθητριῶν περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου.

Μέση βαθμὶς. — Ἐφαρμογαὶ ἄμεσοι. — Δίδονται ἐργασίαι πρὸς ἐκτέλεσιν κατ' οἶκον. — Ἐφαρμογαὶ ἔμμεσοι. — 1ον Συνθέσεις καὶ περιλήψεις γενομένων μαθημάτων (π. χ. περὶ τοῦ λευκαίνειν τὰ ὑφάσματα). 2ον Θέματα ἀναγνώσεως καὶ ὑπαγορεύσεως περὶ τῆς καθαριότητος τῶν ἐνδυμάτων κλπ. 3ον Ἀσκήσεις ἀριθμητικῆς γινόμεναι ἵνα π. χ. μάθωμεν πόσῃν οἰκονομίαν πραγματοποιεῖ ἡ οἰκονόμος πλύνουσα μόνῃ. 4ον Σύνταξις τοῦ καταλόγου τῶν πρὸς πλύσιν ἀσπρορρούχων.

Βαθμὶς ἀνωτέρα. — Ἐφαρμογαὶ ἄμεσοι. — 1ον πλύσιμον καὶ καθάρισμα τῶν ἀσπρορρούχων καὶ τῶν ἐνδυμάτων εἰς τὴν οἰκοκυρικὴν τάξιν καθ' ὁμάδας ἐξ 8 ἢ 9 μαθητριῶν ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς διδασκαλίσσης. 2ον Ἐφαρμογὴ τῶν δεδιδαγμένων μεθόδων περὶ τῆς διατηρήσεως τῶν ἐνδυμάτων τῶν μαθητριῶν.

Ἐφαρμογαὶ ἔμμεσοι. — 1ον Περιλήψεις τῶν περὶ οἰκιακῆς οἰκονομίας διδομένων μαθημάτων (τρόπος τοῦ ἀφαιρεῖν τὰς κηλίδας λίπους, λαμπάδος, μελάνης κλπ., γνώσεις τῶν ὑλῶν, ἃς πρέπει νὰ μεταχειρίζονται κλπ.). 3ον Θέματα ἀναγνώσεως, ὑπαγορεύσεως καὶ συνθέσεως περὶ τῆς καθαριότητος τῶν ἀσπρορρούχων καὶ τῶν ἐνδυμάτων, περὶ τῆς ἀμελείας τῆς καθαριότητος τούτων κλπ.

I. Βαμβακόλος

ΕΚ ΤΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

JAMES SULLIVAN

Η ΠΡΟΣΟΧΗ

Τὸ ἀσυνείδητον. Τὰ ψυχικὰ φαινόμενα ἔχουσι διάφορον βαθμὸν βεβαιότητος καὶ ἐκφάνσεως. Οὕτως ἡχός τις δυνατὸν νὰ ἐξεγείρῃ τὴν συνείδησιν ἡμῶν ἀσθενῶς καὶ ἀσαφῶς ἔαν π. χ. εἴμεθα νυσταλέοι ἢ ἡ προσοχὴ ἡμῶν ἀσχολεῖται μὲ ἄλλα πράγματα, τοῦναντίον καθίσταται σαφῆς ἔαν π. χ. ἐνδιαφερώμεθα νὰ μάθωμεν τί εἶναι οὗτος. Τὸ γεγονὸς τοῦτο δέον νὰ ἀναπτυχθῇ καὶ διασαφηνισθῇ.

Ὁ πνευματικὸς ἡμῶν βίος συνίσταται ἐκ βαθμίδων ἢ μεγεθῶν ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς συνολικῆς συνειδήσεως. Ἡ κατωτάτη βαθμὶς εἶναι ἢ τῆς ἀσαφούς συνειδήσεως. Αὕτη περιλαμβάνει ἐκεῖνο τὸ ἀτακτὸν μέτρον, αἰσθημάτων, σκέψεων, ὁρμῶν καὶ συναισθημάτων, ἕπερ μορφώνει τὸν σκοτεινὸν μυχὸν τοῦ σαφούς πνευματικοῦ ἡμῶν βίου. Δυνάμεθα ἐν πάσῃ στιγμῇ δι' ἰδιαιτέρας προσοχῆς τὴν ὑπαρξίν τῶν τοιούτων ἀορίστων νὰ αἰσθανθῶμεν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ὡς εὐχάριστα ἢ δυσάρεστα πνευματικὰ αἰσθήματα, ἀμυδρᾶς ἀναμνήσεως, καὶ σκοτεινὰ καὶ ἀπροσδιόριστα συναισθήματα π. χ. πεποιδήσεως, ἀνησυχίας κλπ. Τοῦ ἀσυνειδήτου εἶναι δυνατὸν νὰ διακρίνηται τοῦτο τὸ λυκόφως τοῦ πνευματικοῦ ἡμῶν βίου.

Εἶναι φανερόν ὅτι ἐκεῖνα τὰ μέρη τοῦ ἡμετέρου πνευματικοῦ βίου εἶνε μεγαλυτέρας σπουδαιότητος, ἅτινα δύνανται νὰ ἀναχθῶσιν εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς ἐναργοῦς συνειδήσεως. Γενικῶς ἐπιτρέπεται νὰ λέγωμεν ὅτι ὁ σωματικὸς βίος ὅλος, ἰδίᾳ αἱ φυσικαὶ λειτουργίαι τῆς ἀφομοιώσεως τῶν τροφῶν, τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος κτλ. ἀσαφῆ μόνον συνείδησιν παρέχει. Ἄν καὶ ἡ κατάστασις τῶν ὀργάνων τῆς ζωῆς ἡμῶν ἔχει βαθεῖαν καὶ εὐρεῖαν ῥοπήν ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ

ἡμῶν βίου εἰς ὠρισμένα ἐν τούτοις αἰσθήματα οὐδεμίαν ἄμεσον αἰτίαν παρέχει. Ἡ σφαῖρα ἐναργοῦς συνειδήσεως συνίσταται ἐκ τῶν αἰσθημάτων τῶν ἰδιαιτέρων αἰσθητηρίων, ἅτινα κατέχουσι τὴν ἰκανότητα πρὸς ἀπόκτησιν τῆς θετικότητος τοῦ χαρακτήρος πρὸς δὲ ἐκ τῶν αὐτεξουσίων κινήσεων δι' ὧν ἀντιδρῶμεν εἰς τὰ αἰσθήματα ἡμῶν καὶ τέλος ἐκ τῶν λειτουργιῶν τοῦ σκέπτεσθαι, τοῦ συλλογίζεσθαι καὶ τῆς ἐκλογῆς, αἵτινες ταύτας τὰς κινήσεις συνοδεύουσι. Δυνάμεθα ἔθεν νὰ λέγωμεν, ὅτι τὸ ἀσυνείδητον εἶναι τὸ μέρος σκοτεινῶν αἰσθημάτων, τυφλῶν καὶ καὶ ἀλόγων ὁρμῶν ἢ ἐνστίκτων, ἕπερ, ὡς εὐλόγως ἐπιτρέπεται νὰ προῦποθέσωμεν, συνιστᾷ τὸν πνευματικὸν βίον τῶν ζῴων. Ἡ ἀνωτέρα βαθμὶς ἐναργοῦς συνειδήσεως ἀντιστοιχεῖ μᾶλλον πρὸς ὠρισμένα ἀνθρώπινα μέρη τοῦ πνευματικοῦ ἡμῶν βίου, πρὸς τὸ σκέπτεσθαι, κρίνειν καὶ ἐκλέγειν. Κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν ἀσχολούμεθα μὲ ἀσυνείδητόν τινα τύπον βίου, ἢ ἀνάπτυξις καὶ ἡ ἀγωγή χρησιμεύουσιν εἰς τὸ νὰ εἰσφέρωσι πάντοτε εἰς τὴν σαφῆ συνείδησιν.

Γενικὴ λειτουργία τῆς προσοχῆς. Ἐπειδὴ ἡ προσοχὴ εἶναι τὸ γεγονὸς δι' οὗ σκοτεινὰ ἡμιεσχηματισμένα προϊόντα τῆς ἡμετέρας συνειδήσεως σαφῆνειαν καὶ τελειότητα δέχονται, πρέπει νὰ εἶναι σπουδαῖος παράγων ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τοῦ ἡμετέρου πνευματικοῦ βίου. Χρησιμεύει εἰς τὴν πραγματοποίησιν ὁμαλῆς διευθετήσεως τούτου τοῦ βίου. Προσβαλλόμεθα κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ἐν πλήρει ἀγρυπνίᾳ ἐκ πολυαρίθμων αἰσθημάτων ὧν τινα εἶναι συνέπεια τῶν ἐξῶθεν ἐπὶ τῶν αἰσθητηρίων ἡμῶν ὀργάνων ἐπιδρῶντων ἀντικειμένων, ἄλλα δὲ προέρχονται ἐξ ἀλλοιώσεων ἐν τῷ ὀργανισμῷ, ὡς τὸ αἰσθημα τῆς θερμότητος, τοῦ ψύχους, τῆς πείνης κτλ. Τὸ ἔργον τῆς συνειδήσεως εἶναι ἐκλεκτικὸν καὶ χρησιμεύει ἵνα ἐν τινι ὠρισμένῃ στιγμῇ προσδεχθῇ οἰονδήποτε ἐκ τῶν προσλιπαρούντων οὕτως εἰπεῖν ἐραστῶν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπιμελοῦνται αἱ διηγετικαὶ ἐξεγέρσεις τῆς προσοχῆς, ἐφ' ὅσον λαμβάνουσι μέρος εἰς τὰ ψυχικὰ γεγονότα, τὴν ποικιλίαν καὶ τὴν σύγχυσιν νὰ μειώσωσιν, αἵτινες προσφέρονται εἰς τινα χωριστὴν ὁμαλὴν πορείαν τῶν συμβεβηκότων, τὰς ὁποίας ἀκολούθως κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον δυνάμεθα πληρέστατα νὰ ἐπανακολοθήσωμεν.

Ἐνῷ τοιοῦτοτρόπως κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν προσοχὴν τόσον ἐξαιρητικὴν θέσιν ἀπονέμομεν καὶ τόσον ἐξοχὸν λειτουργίαν θεωροῦμεν, ὀφείλομεν ἐν τοσοῦτῳ νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι αὐτὴ εἰς πάντας αὐτῆς τοὺς ἐνεργοὺς βαθμοὺς εἶναι μόνον τυχαῖον συστατικὸν μέρος τοῦ ἡμετέρου πνευματικοῦ βίου. Ὁ οργανικὸς βίος ὄχι μόνον σπανίως καθίσταται τὸ ἀντικείμενον τοιαύτης τινὸς ἐντεταμένης προσοχῆς, ἀλλὰ καὶ αὐταὶ αἱ ὑψηλότεραι σφαῖραι τοῦ συνειδητοῦ βίου συμπεριλαμβάνομενου τοῦ αἰσθημάτος τῆς αὐτεξουσίου κινήσεως καὶ τῶν νοητικῶν γεγονότων ὡς τῆς ἀντιλήψεως καὶ τοῦ μνημονικοῦ—ἀφίστανται τῆς συγκεντρώσεως τοῦ χρησίμου στοιχείου ἐὰν αἱ λειτουργίαι αὗται ἐπανερχονται καὶ γίνονται γνωσταὶ καὶ ταχεῖαι ὡς ἂν ἐδειχθῆ προσαρμόζεται ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ τῶν νεύρων μηχανισμός, σὺν τούτῳ ἕκαστον μέρος τοῦ ἡμετέρου πνευματικοῦ βίου ἐν ἀλληλουχίᾳ, νῆα τινὶ δραστηρίᾳ ἐνεργείᾳ διατελεῖ.

Δυνάμεθα ὅθεν νὰ λέγωμεν ὅτι ἡ προσοχὴ εἶναι ἕκτακτος δύναμις τῆς πνευματικῆς ἐνεργείας ἥτις διὰ πᾶσαν πρόοδον ἰδιαζόντως ἀναγκαῖα εἶναι ἰδίᾳ δὲ πρὸς ἀπόκτησιν νέων ἱκανοτήτων. Εἶναι ἀνάγκη λοιπὸν τὸ παιδίον ὅταν ἀρχίῃ νὰ μανθάνῃ τὸ βαδίζειν νὰ προσέχῃ πολὺ ἐνῷ κατόπιν κατὰ τὴν ἐνέργειαν μόνις ἀπαιτεῖται νὰ προσέχῃ εὐθύς ὡς διὰ τῆς ἀσκήσεως τελειοποιηθῇ. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὰς ἀντιλήψεις καὶ τὰς ἰδέας. Δυνάμεθα ἀντικείμενα τῆς καθημερινῆς χρήσεως, ὡς τὸν πῖλόν μας, τὰς γραφίδας μας δι' ἐπιπολαίου μόνις συνειδητοῦ βλέμματος ν' ἀναγνωρίσωμεν κατὰ τὴν ἀναγνώρισιν ἤττον γνωστῶν ἀντικειμένων εἶμεθα ἠναγκασμένοι ἀκριβῶς νὰ προσέχωμεν. Διατρέχομεν ἐν τῷ πνεύματι εἰρμὸν ἰδεῶν τὸν ὅποιον δυνάμεθα οὕτως εἰπεῖν εἰς τὰ δάκτυλά μας νὰ μετρώμεν δι' ἐλαχίστης προσοχῆς· θέλοντες τὸναντίον ν' ἀντιληφθῶμεν πνευματικῶς ὁμάδα ἰδεῶν ὡς π. χ. κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἐπιστημονικοῦ τινος ἔργου ἢ σοβαροῦ διηγήματος ἀναγκαζόμεθα τότε νὰ συγκεντρώσωμεν ἰδιαιτέραν προσπάθειαν τῆς προσοχῆς. Ἐντεῦθεν ἔπεται ὅτι ἐκ τοῦ μεγέθους τῆς προσοχῆς, ὅπερ παιδίον τι καταβάλλει ἐξαρτᾶται ἡ πρόοδος αὐτοῦ εἰς τὰς γνώσεις καὶ ἡ χρῆσις τῆς ἐπιτηδειότητος αὐτοῦ ἐν ταῖς ἀσχολίαις. Ἡ προσοχὴ εἶναι ἡ ὑψίστη ἐκδήλωσις τῆς δυνάμεως τῆς ζωῆς, τῆς δυνάμεως τοῦ

Ἐγκεφάλου· ἐπηρεάζει ὄθεν ἡ δαψίλεια ἢ ἡ ἔνδεια αὐτῆς τὴν ὅλην πνευματικὴν πρόοδον τοῦ παιδίου. Οὐδὲν λοιπὸν μέρος τοῦ πνευματικοῦ μηχανισμοῦ κατέχει διὰ τὸν διδάσκαλον πρακτικὸν διαφέρον ὅσον τὰ γεγονότα τῆς προσοχῆς. Ἡ ἀνύψωσις καὶ ἡ καταπτώσις ἐν τῇ ζωηρότητι καὶ τῇ δυνάμει τῆς προσοχῆς ἀπαιτοῦσιν ὡς σημαία διὰ τὴν χρῆσιν τῆς πνευματικῆς δυνάμεως ἐκ μέρους τοῦ διδασκάλου ἐπιμελῆ παρατήρησιν κατὰ τὴν διεγερσιν καὶ τὴν καθοδηγίαν τῆς πνευματικῆς ἐνεργείας ἔχει ν' ἀσχοληθῇ ἀναμφιβόλως μὲ τοὺς ὄρους κυρίως ζωηρᾶς καὶ διήνεκους προσοχῆς.

Ὁρισμὸς τῆς προσοχῆς. Ἡ προσοχὴ δύναται νὰ ἐρμηνευθῇ ἢ πνευματικὴ ἐκείνη ἐνέργεια, ἥτις ἐκδηλοῦται ἀμέσως κατὰ τὴν ὑφισταμένην ἀνύψωσιν ὠρισμένων αἰσθημάτων ἢ ἄλλων ψυχικῶν φαινομένων κατ' ἔντασιν, ἐντέλειαν καὶ θετικότητα καὶ κατὰ τὴν ἀντιστοιχοῦσαν κατάπτωσιν ἄλλων συγχρόνως προσφερομένων αἰσθημάτων κ.τ.λ. Ἐὰν π. χ. προσέχω εἰς τινα ὠρισμένην φωνὴν τοῦ χοροῦ ὑψῶ τότε τὴν ἠχητικὴν ταύτην ἐντύπωσιν ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ ἰσχύϊ καὶ τὴν καθιστῶ ἐναργῆ ἐνῷ συγχρόνως αἱ ἄλλαι φωναὶ καθίστανται ἀναλόγως ἀσθενεῖς καὶ ἀσαφεῖς.

Ἐν τούτῳ τῷ ὀρισμῷ περιλαμβάνεται, ὅτι ἡ προσοχὴ ἔχει τὴν διεύθυνσιν αὐτῆς, ἥτις δι' ἀντιλήψεως τινος π. χ. διὰ τῆς θέας πετῶντος ἐγκαρσίως ὑπεράνω τοῦ οὐρανοῦ πτηνοῦ, προσδιορίζεται. Δυνάμεθα νὰ λέγωμεν διὰ πᾶν ὅτι τῷ πνεύματι προσφέρεται, ἐὰν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον διὰ τῆς προσοχῆς, ἐνίσχῃται, ὅτι εἶναι «ἀντικείμενον» ταύτης τῆς προσοχῆς.

Ἀντικείμενα τῆς προσοχῆς εἶναι ἢ αἰσθήματα καὶ συνδέσεις αὐτῶν αἱ συγκροτούμεναι ἀντιλήψεις ἢ παραστάσεις, ὡς ἡ πνευματικὴ εἰκὼν τοῦ προσώπου φίλου τινός. Τὴν προπαρασκευαστικὴν ταύτην προσοχὴν, ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατὸν περιορίζομεν εἰς τὴν πρῶμον καὶ ἐξωτερικὴν διεύθυνσιν τῆς προσοχῆς δηλ. εἰς τὴν ἐπὶ τῶν αἰσθημάτων προσοχὴν. Περὶ τῆς ἐπὶ τῶν παραστάσεων προσοχῆς θὰ ἀσχοληθῶμεν λεπτομερῶς βραδύτερον.

Κατὰ τὸν πρωϊμώτατον καὶ ἀπλούστατον αὐτῆς τύπον πρέπει ἡ προσοχὴ νὰ παριστάνηται ὡς ἀντίδρασις κατὰ αἰσθημάτός τινος, ἥτις ἐξεγείρεται δι' ἰδιαιτέρων περιφορικῶν γεγονότων ἐρεθισμοῦ. Ἐξε-

γείρει αὐτως ἐν τῇ ἀνωτέρῳ παραδείγματι τὸ ὅλον γεγονός τοῦ ἐρεθισμού, ὑπερ εἶναι συνέπεια τῆς κινήσεως τῆς τοῦ πτηνοῦ εἰκόνος ἐπὶ τοῦ ἀμφιδροστροειδοῦς, τὴν πνευματικὴν ἐνέργειαν καθ' ἣν στρέφωμεν τὸ βλέμμα πρὸς τὸ ἀντικείμενον καὶ εἰς αὐτὸ ἰδιαίτερος προσέχομεν. Ἡ ἐνέργεια αὕτη τῆς προσατενίσεως ἐμπεριέχει προφανῶς μυϊκὴν τινὰ ἐνέργειαν, ἐφ' ὅσον στρέφωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὴν προσήκουσαν διεύθυνσιν κ. τ. λ. θὰ ἀσχοληθῶμεν μετ' ὀλίγον μὲ τὸ μέρος τοῦτο τῆς προσοχῆς τοῦ ἐπὶ τῶν μυῶν διενεργουμένου.

Ὁ ἡμέτερος ὀρισμὸς τῆς προσοχῆς ἐμπεριέχει ὡσαύτως, ὅτι καὶ ἐνίσχυσις τις αὐτῆς καὶ ἐξασθένεισις εἶναι φυσικοῦ περιεχομένου. Δὲν δυνάμεθα τὴν προσοχὴν ἡμῶν πρὸς τινὰ διεύθυνσιν νὰ στρέψωμεν καὶ ἐν ταυτῇ νὰ ἐνισχύσωμεν στοιχείον τι παραστάσεως χωρὶς ν' ἀποσύρωμεν αὐτὴν συγχρόνως ἐξ ἄλλων διευθύνσεων τ. ἔ. ἄλλας συγχρόνως ἀντιλήψεις νὰ παρακωλύσωμεν ἢ νὰ ἀναστείλωμεν. Ἡ ἀκριθὴς ἐπισκόπησις πράγματός τινος καθιστᾷ τὰ ἀντικείμενα τοῦ περιβάλλοντος ἀύρατα, ἐν εὐνοϊκωτάτῃ δὲ περιπτώσει λίαν ἀσαφῶς ὁρατά. Ἡ προσοχὴ εἶναι ὅθεν τὸ οὐσιωδέστατον διὰ τὴν στένωσιν ἢ συγκέντρωσιν συνειδήσεως τ. ἔ. συνάθροισίς τις τοῦ πνευματικοῦ φωτός εἰς τὸ κέντρον ἢ τὴν ἐστίαν τοῦ ὀπτικοῦ πεδίου καὶ ἀντίστοιχός τις ἐπισκόπευσις τῶν μερῶν τῆς περιφερείας.

Ἡ προσοχὴ μεταβάλλεται κατὰ τὴν ἔντασιν ἢ τὴν ἰσχὺν αὐτῆς. Λέγομεν κοινῶς, ὅτι ἐκεῖ προσέχομεν, ὅπου ἰδιάζοντα ὑψηλὸν βαθμὸν προσπαθείας συγκεντροῦμεν καὶ τοῦτο προσέτι πράττομεν διὰ ἐντάσεως τῆς βουλήσεως. Ἄλλ' ἡ ἐνέργεια τῆς προσοχῆς ἐκτείνεται περαιτέρω ὑπὸ ταύτης τῆς τυχούσης καὶ ἐκτάκτως συνήθους προσπαθείας. Ἐφ' ὅσον εὐρισκόμεθα ἐν ἐγρηγόρσει, ὑπάρχει τοῦλάχιστον πάντοτε ὠρισμένη ποσότης τῆς προστάσεως ἐκείνης, ἣν ὀνομάζομεν προσέχειν. Ἐνταῦθεν ἔπεται, ὅτι πολλάκις, ὑπερ ὃ διδάσκαλος ἀπροσεξίαν χαρακτηρίζει, δὲν σημαίνει πλήρη ἀπουσίαν τῆς προσοχῆς, ἀλλὰ μόνον ἐσφαλμένην διεύθυνσιν τῆς προσοχῆς. Παιδίον τι δυνατὸν νὰ εἶναι νυσταλέον ἢ μωρὸν καὶ νὰ μὴ προσέχη εἰς ὅλας τὰς λεπτομερείας· ἀλλ' ὅμως συνήθως ἡ παιδικὴ ἀπροσεξία συνίσταται εἰς τὴν πνευματικὴν ἐνέργειαν, ἣτις στρέφεται πρὸς ἐσφαλμένην διεύθυνσιν.

Τὸ γνῶρισμα τῆς ἀληθοῦς καταστάσεως τῆς ἀπροσεξίας ἢ τῆς ἀδιαφορίας εἰσὶν ἡ ἐλάττωσις τῆς προσπαθείας καὶ ἡ παρεμβολὴ ἀνιαρᾶς βαθμίδος ἀσαφῶν αἰσθημάτων καὶ σκέψεων διὰ τὴν ζωηρὰν ἐπικράτησιν βεβαίαν ἀντιλήψεων ἢ ἰδεῶν, χαρακτηρίζεται δὲ μὲ τὸ δημῶδες ὄνομα «ἀφηρημάδα».

(ἔπεται συνέχεια)

Ἐ. Παπαμιχαήλ

Ἡ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ Π. ΔΙΑΘΗΚΗΣ ΕΝ Τῷ ΔΗΜΟΤΙΚῷ ΣΧΟΛΕΙῳ

Ἀκουσταὶ ἤρχισαν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους νὰ γίνωνται καὶ παρ' ἡμῖν λογίων τινῶν αἱ φωναὶ ζητούντων νὰ καταργηθῇ ἡ διδασκαλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐκ τῶν δημοτικῶν σχολείων ὡς ἀχρήστου καὶ περιττῆς. Καὶ ἐπαναλαμβάνονται καὶ παρ' ἡμῖν ὑπὸ τῶν πολεμίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης τὰ αὐτὰ ἐκεῖνα ἐπιχειρήματα, ἅτινα κατὰ τῆς διδασκαλίας ταύτης προέβαλεν ἐν Γερμανίᾳ ὁ κληρικὸς θεολόγος Κάτσερ. Εἶνε πλάνη, λέγει ὁ Κάτσερ νὰ πιστεύωμεν ἥτι μόνος ὁ Ἰουδαϊσμός παρεσκεύασε καὶ καθώρισε τὴν ἀνάπτυξιν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ὅτι δὲ πᾶσαι αἱ ἄλλαι θρησκεῖαι σχετίζονται πρὸς αὐτὴν μόνον ἀρνητικῶς. Ὁ Ἰουδαϊσμός εἰργάσθη εἰς προπαρασκευὴν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας τόσον, λέγει, ὅσον εἰργάσθησαν ὑπὲρ αὐτῆς καὶ αἱ ἐθνικαὶ θρησκεῖαι τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ρωμαίων. Εἶνε πλάνη, προσθέτει ὁ ἴδιος, ὅτι τὴν νέαν Διαθήκην ἐννοοῦμεν καλῶς μόνον διὰ τῆς Παλαιᾶς. Τοῦναντίον συμβαίνει, λέγει, τὴν Παλαιὰν Διαθήκην ἐννοοῦμεν μόνον διὰ τῆς νέας. Καὶ φέρει ὡς παράδειγμα ὁ Κάτσερ τοὺς Ἰουδαίους, οἵτινες, ἐν ᾧ ἐγνώριζον καλῶς τὴν παλαιὰν Διαθήκην, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐννοήσωσι τὴν νέαν οὐδὲ νὰ δεχθῶσι τὸν Χριστόν.

Ἡ Π. Διαθήκη, λέγει ὁ Κάτσερ, εἶνε ὄντως ἔγγραφον θείας ἀποκαλύψεως, ἀλλ' ἡ ἀποκάλυψις αὕτη ἴσταται ἀναντιρρήτως εἰς βαθμίδα χαμηλοτέραν τῆς ἀποκαλύψεως τῆς γενομένης διὰ τοῦ Χριστοῦ. Ἄλλη, λέγει, εἶνε ἡ τελειότης τῆς ἠθικῆς τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἄλλη ἡ τελειότης τῆς ἠθικῆς τῆς Π. Διαθήκης. Μεταξὺ Ἰουδαϊσμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ κρατοῦσι δύο διάφορα πνεύματα. Εἰς τὸν ἕνα ἄρχει ἡ νομιμότης, εἰς τὸν ἄλλον ἡ ἠθικότης. Ὁ Χριστιανισμὸς εἶνε δι' ὅλον τὸν κόσμον, ὁ Ἰουδαϊσμὸς μόνον διὰ τοὺς Ἰουδαίους. Εἶναι παράλογον καὶ ἀψυχολόγητον καταλήγει ὁ Κάτσερ νὰ ζητῶμεν νὰ μυήσωμεν τὸν χριστιανόπαιδα πρῶτον εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν θρησκείαν καὶ κατόπιν εἰς τὸν χριστιανισμόν, ἕως δὲ ἀπαι-

δαγώγητον νὰ καταβιδάσωμεν ἐν παιδίον, τὸ ὁποῖον ἴσταται εἰς τὴν βαθμίδα τοῦ Χριστιανισμοῦ, εἰς τὸν Ἰουδαϊσμὸν μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ κοπιάσωμεν ἔπειτα νὰ τὸ ἀναβιδάσωμεν πάλιν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν ἥτοι εἰς τὴν βαθμίδα δηλ. ἐκείνην, ἐξ ἧς τὸ καταβιδάσαμεν.

Ὅτι πολλαὶ τῶν γνωμῶν τούτων τοῦ Κάτσερ εἶνε ἀληθεῖς, περὶ τούτου δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία. Ἡ ἠθικὴ τῆς Π. Διαθήκης εἶνε ἀναιτιρρήτως κατωτέρα τῆς ἠθικῆς τοῦ Εὐαγγελίου. Ἀληθῆς θρησκεία καὶ ἀληθῆς περὶ τοῦ Θεοῦ ἰδέα ἀπεκαλύφθησαν διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ, ὃ δὲ Κύριος τῆς Π. Διαθήκης ἐγένετο πατὴρ διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῇ νέᾳ. Ταῦτα πάντα εἶνε ἀληθῆ. Ἀλλ' ὅτι τὸ παιδίον ἐν ἐξαετεί καὶ ἐπταετεί ἡλικίᾳ ἔχει καθαρὰν καὶ ἀκριβῆ περὶ τοῦ Θεοῦ ἰδέαν καὶ ὅτι ἔχει πλήρη γνώσιν τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας, ἐξ ἧς δὲν ἐπιτρέπεται νὰ καταβιδάσωμεν αὐτὸ εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν, τοῦτο δὲν εἶνε ἀληθές. Τὸ παιδίον ἔχει περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ιδιοτήτων αὐτοῦ τὴν ἰδέαν ἐκείνην, τὴν ὁποῖαν ἐπιτρέπει ἡ ἡλικία του καὶ ἡ ἀνάπτυξις του νὰ ἔχη. Ὁ Χριστιανισμὸς, ὡς ἡ τελειότης τῶν θρησκευτῶν, δὲν εἶνε τι ἀπλοῦν, ἀλλὰ τι σύνθετον, προῖον διανοίας ὑπερανθρώπου καὶ θείας. Ὡς τοιούτου δὲ ἔχει ἀνάγκην καὶ διανοίας οὐχὶ ἁώρου ἵνα κατανοηθῇ. Ἄν δὲ εἶνε ἀληθές τὸ ὑπὸ πάντων τῶν μεγάλων φιλοσόφων παραδεδεγμένον ὅτι τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου διατρέχει ἐν βραχεὶ τὰ αὐτὰ στάδια, ἐξελίξεως καὶ ἀναπτύξεως, ἅπερ διέτρεξεν ἐν μακρῷ ἡ ἀνθρωπότης, ὅτι εἰς ἐκάστην περίοδον τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ἀντιστοιχεῖ μία περίοδος τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ὅτι ὅ,τι παρήγαγεν ἐκάστη περίοδος τῆς ἀνθρωπότητος, τοῦτο εἶνε ἡ καταληλοτάτη πνευματικὴ τροφή διὰ τὴν ἀντίστοιχον ἡλικίαν τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ζήτημα τῆς διδασκαλίας τῆς Π. Διαθήκης ἐν τοῖς δημοτικαῖς σχολαῖς εἶνε λελυμένον. Ἐχομεν ἀνάγκην διὰ τὴν μικρὰν ἡλικίαν ὕλης θρησκευτικῶς πλησιεστάτης εἰς τὴν παιδικὴν ψυχὴν, ἐν ἣ δηλαδὴ τὰ πάντα νὰ παρουσιάζονται φυσικὰ στοιχειώδη καὶ ὑπὸ τὴν ἀπλουστάτην αὐτῶν μορφήν. Καὶ δύναται τις νὰ ἐρωτήσῃ· εἶναι τοιαύτη ἡ ὕλη τῆς Π. Διαθήκης; Ἀπαντῶναί. Μόνον διὰ τῆς διδασκαλίας τῆς Π. Διαθήκης εἰσάγει τις βαθμιαίως τὰ παιδιά διὰ τοῦ πατριαρχικοῦ βίου ἀπὸ τοῦ οἰκογενειακοῦ εἰς τὸν πολιτικὸν βίον. Ὁ πατριαρχικὸς βίος εἶνε βίος τῆς πλατυτέρας

καὶ πολυμελεστέρας οἰκογενείας καὶ ἡ ἀναγκαία γέφυρα τῆς μεταβάσεως ἐκ τοῦ οἰκογενειακοῦ εἰς τὸν πολιτικὸν βίον. Ἡ ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ ὑπακοὴ πρὸς τὸν πατέρα ὑψοῦται διὰ τῶν διηγήσεων τῶν πατριαρχικῶν χρόνων εἰς ὑπακοὴν πρὸς τὸν πατριάρχη, διὰ νὰ ὑψωθῇ κατόπιν διὰ τῶν βασιλέων καὶ καθόλου διὰ τῆς διδασκαλίας τῆς ἱστορίας εἰς ὑπακοὴν πρὸς τὸν ἄρχοντα τῆς πολιτείας. Τοιαύτη βαθμιαία μετάβασις μόνον ἐν βαθμιαίᾳ ἐξελίξει πολιτισμοῦ δύναται νὰ εὑρεθῇ. Μόνον ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ παρουσιάζεται εἰς Θεὸς προνοῶν διαρκῶς περὶ τῶν ἀνθρώπων τιμωρεῖ τοὺς κακοὺς, ἀνταμείδων καὶ προστατεύων τοὺς καλοὺς. Ἐκεῖ φαίνεται ἄριστα καὶ ἐν τῇ ἀπλουστάτῃ αὐτῆς μορφῇ ἡ ἐξάρτησις τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, μόνον δὲ διὰ τοιούτων διηγήσεων δύναται νὰ γενηθῇ καθαρὸν θρησκευτικὸν πνεῦμα.

Ἡ πρὸς τὰ ἀνθρώπινα συμπάθεια τῶν παιδίων δὲν δύναται νὰ ἐξεγερθῇ εἰς αὐτὰ δι' ἀνακοινώσεως τοῦ σημερινοῦ πολυσυνθέτου πολιτισμοῦ, ἀλλὰ διὰ τῆς ὀπισθοχωρήσεως εἰς τὰ ἀπλούστατα καὶ σαφέστατα, εἰς τὰ φυσικὰ καὶ οὐσιώδη χαρακτηριστικὰ ἀνθρωπίνου συναισθήματος καὶ ἀνθρωπίνης τάσεως. Ταῦτα τὰ στοιχεῖα δὲν εὑρίσκει τις οὐδαμῶ ἀλλοῦ ἀπλούστερα καὶ φυσικώτερα παρὰ μόνον εἰς τὰς ἱστορίας τῆς Π. Διαθήκης καὶ μάλιστα εἰς τὰς τῶν πατριαρχικῶν χρόνων. Ἐκεῖ παρουσιάζονται ζωηρὰ καὶ ἀπλᾶ τὰ ἀνθρώπινα πάθη καὶ ἡ ἀνθρωπίνη χαρὰ, διδάσκονται δὲ τὰ παιδιά νὰ μετέχουν τούτων καὶ νὰ συμπαθοῦν.

Πλὴν τούτων πλεονέκτημα μέγα τῆς Π. Διαθήκης εἶνε ὅτι αἱ ἱστορίαι αὐτῆς ἀναφέρονται εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν λαόν, ὅτι εἶνε ἐπομένως συνδεδεμένα μεταξὺ τῶν καὶ ἀποτελοῦσί τι ἐνιαῖον καὶ ὅλον. Τοῦτο εἶνε σπουδαιότατον, διότι ἐκάστη βαθμὶς τῆς ἡλικίας τοῦ ἀνθρώπου θέλει μὲ μίαν μόνον ἐποχὴν, ἵνα ἀσχοληθῇ, ἵνα οὐ μόνον ἐμβαθύνῃ, ἀλλὰ καὶ ζήσῃ ἐν αὐτῇ. Μόνον δὲ ἐκ τοιούτου ἐνιαίου καὶ ἀκαταμήτου ὄγκου ἰδεῶν δύναται κατὰ τὸν Ἐρβερτον νὰ προέλθῃ ἠθικὴ ἐνέργεια.

Πολλὰ ἀκόμη ἠδύνατό τις νὰ προσθήσῃ ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς διδασκαλίας τῆς Π. Διαθήκης ἐν τοῖς δημοτικαῖς σχολαῖς ἀπὸ τε ψυχολογικῆς καὶ μορφωτικῆς ἀπόψεως. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι δὲν

εἶνε ἀνάγκη δι' ἐκείνους, οἵτινες γνωρίζουν ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν ἀπλότητα τῆς ὕλης καὶ τὴν μορφωτικὴν ἀξίαν τῆς παλαιᾶς Διαθήκης, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν κατάστασιν τῆς παιδικῆς ψυχῆς νὰ εἶπῃ τις περὶ σσότερα. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι συνηγορῶν οὕτως ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς Π. Διαθήκης ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις δὲν φρονῶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνῃ καὶ μᾶλλον ἐπιμελεμένη τῆς ὕλης ταύτης ἐκλογή. Ἐχω τὴν γνώμην ὅτι μέρος ἱκανὸν τῆς νῦν διδασκομένης ὕλης δεόν νὰ ἀντικατασταθῇ δι' ὕλης ἐκ τῶν βιβλίων τῶν προφητῶν. Ἄφ' ὅτου ἡ θεολογικὴ ἔρευνα ἔδειξεν ὅτι ἡ ἀξία τῆς Π. Διαθήκης δὲν ἔγκειται τόσον εἰς τὰ νομικὰ βιβλία ταύτης, ὅσον εἰς τὰ βιβλία τῶν προφητῶν, ἡ σχολὴ τῆς ἀνατροφῆς ὄφειλε νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὸ πρόγραμμά της τὴν πρέπουσαν θῆσιν πρὸς διδασκαλίαν τῶν προφητῶν. Οἱ προφήται εἶνε οἱ κύριοι φορεῖς τῆς ἐκ τῆς Ἰουδαϊκῆς θρησκείας ἀναπτυσσομένης καθαρᾶς περὶ Θεοῦ ιδέας καὶ ἀποτελοῦν τὴν ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν διὰ τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ τὴν μορφήν αὐτοῦ, ἧς τὰ χαρακτηριστικὰ δίδουν οὕτοι.

Χρ. Π. Οἰκονόμου

ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΙΣ

(Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 49 τοῦ Β' τεύχους τοῦ ε' τόμου.)

Αἱ παρατηρήσεις αὗται ὀδηγοῦσιν ἡμᾶς εἰς τοῦτο, νὰ ἀνυπορίψωμεν τὴν μονομερῆ παραδοχὴν, εἴτε τῆς θεωρίας εἴτε τῆς πράξεως, πολλῶ δὲ μᾶλλον νὰ ἀναζητήσωμεν τὸν ὀρθὸν σύνδεσμον τῆς ἐμπειρίας καὶ σκέψεως. Εἰς τὴν προσπάθειαν ταύτην θὰ ἠδυναίμεθα νὰ προσθέσωμεν τὴν ῥῆσιν τοῦ Dörpfelds «ὀρθὴ θεωρία εἶνε τὸ πρακτικώτερον, ὅπερ ὑπάρχει.»

Τί σημαίνει τοῦτο; Ἐν πάσῃ ἐνεργείᾳ, ἣν ἐκλέγει ὁ ἄνθρωπος, πρέπει οὕτος, ἐὰν δὲν θέλῃ νὰ ἐργάζηται μηχανικῶς καὶ ἀσκόπως, νὰ

συμμορφῶται μὲ ιδέας, αἵτινες ἀποτελοῦσιν ὁμάδα διευθυνομένην πρὸς ὄρισμένον σκοπὸν. Μεταξὺ τῶν ιδεῶν τούτων εἶνε αὐτονόητον ὅτι δὲν περιλαμβάνονται τὰ παραγόμενα γυμνῆς αὐθιχερείας, διότι οὐδέποτε πρέπει νὰ γίνηται λόγος περὶ τοιούτων ἀερωδῶν εἰκόνων, ἀλλὰ ὀρθοὶ κανόνες, οἵτινες, προκύπτοντες ἐκ τῆς πείρας καὶ τῆς σκέψεως, συνδεόμενοι πρὸς ἀλλήλους καὶ καλῶς κατατεταγμένοι, τοῦτο πρέπει νὰ ἐξυπηρετῶσι, νὰ ἐγγυῶνται εἰς τὴν ἐργασίαν τοῦ Παιδαγωγοῦ ἀσφάλειαν καὶ ἀποτελεσμα. Διότι εἶνε ἀνεξερεύνητον, πῶς πρέπει τις νὰ θεωρῇ τινὰ καλόν, συνετὸν παιδαγωγόν, ἄνευ καλῶς τεθεμελιωμένου ἐκπαιδευτικοῦ σχεδίου. Ἐπίσης ἐκεῖνος, ὅστις φρονεῖ ὅτι πρέπει νὰ ἀκαλουθῇ τὰς ἐμπνεύσεις καὶ τὰς εἰσηγήσεις τῆς ἰδίας του προσωπικότητος, μακρὰν τῶν δεσμῶν θεωρίας τινός, βλέπει ἑαυτὸν πιεζόμενον ἐν θεωρητικαῖς σκέψεσιν, ἐὰν δὲν θέλῃ νὰ ναυαγήσῃ ἐν ἐλλείψει σχεδίου. Πᾶσα ἀποφασισθεῖσα καὶ μετὰ συνεπειῶν ἐνεργεῖα, δεῖται πειθοῦς καλῶς ἀποκτηθείσης καὶ καλῶς τεθεμελιωμένης.

Ἄλλ' αὕτη δύναται νὰ ἀποκτηθῇ μόνον διὰ τῆς εὐρείας σκέψεως, ἣτις δύναται τὰ συγχρούμενα ἐξχρόμενα τῆς πείρας καὶ τὰ πραγματικὰ γεγονότα ἐπὶ καθορισμένων ἐπιστημονικῶν βάσεων νὰ ἐπεξεργάζεται. Πρὸς τούτοις θὰ εἶνε λίαν πρεσβύωψ ἡ θεωρητικὴ σκέψις, ἵνα ἐπωφεληθῇ τοῦ θησαυροῦ τῶν γνώσεων καὶ τῆς ἐξησφαλισμένης γνώσεως, ἣν παρελθοῦσαι γενεαὶ ἐπεξεργάσθησαν. Διότι θὰ ἦτο ἐκτάκτως μωρόν, ἐὰν ἕκαστος ἐντὸς τοῦ περιορισμένου κύκλου τῆς πείρας καὶ τῶν γνώσεών του ἤθελε τολμήσῃ νὰ ἀποκτήσῃ τὸ μόνον, ὅπερ φέρει ἀποτελεσμα. Ἄλλὰ δὲν θὰ ἐμπιστευθῇ βεβαίως ἀπλῶς εἰς τὴν παραδιδομένην ἢ κεκτημένην θεωρίαν, ἀλλὰ θὰ προσπαθήσῃ πάντοτε τὴν ἐκ ταύτης ἀλήθειαν καὶ δύναμιν καρποφορίας τῇ βοηθείᾳ τῆς πράξεως νὰ δοκιμάσῃ καὶ οὕτω νὰ βελτιώσῃ ταύτην.

Θεωρία καὶ πράξις δὲν εἶνε ἀντιθέσεις, ἀλλὰ δύο κόσμοι, οἵτινες παραπέμπουσι πρὸς ἀλλήλους, ὁ εἰς τῷ ἑτέρῳ, οἵτινες ἴστανται πρὸς ἀλλήλους ἐν διαρκεί ἐναλλαγῇ ἐνεργείας, μετὰ τὴν ἐκ τοῦ ἐδάφους τῆς πράξεως γέννησιν τῆς ἀνάγκης πρὸς θεωρητικὴν σκέψιν καὶ ἀνακερλαιώσιν. Ὀνομάσθησαν ὡς ἐκ τούτου τὸ κακὸν ζεῦγος ἐνίοτε παρω-

μοίασαν ταύτας πρὸς μητέρα καὶ κόρη, ἐν ἣ συγκρίσει ἀπεδόθη ὁ ῥόλος τῆς μητρὸς εἰς τὴν πράξιν, τῆς δὲ θυγατρὸς τῆ θεωρίας, διότι ἐπὶ μακρὸν ἀνετράφη, πρὸ τοῦ νὰ ἰσχύσῃ ἡ θεωρία. Ἡ σύγκρισις δὲ αὕτη εἶχεν ἀνάγκην νὰ προσαρμοσθῇ πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς ἐξελιξέως. Διότι εὐθὺς ὡς ἀνεφάνη ἡ θεωρητικὴ σκέψις, ἔλαβε ταχέως ἰσαξίαν θέσιν πρὸς τὴν πράξιν.

Ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς Ἐκπαιδεύσεως ἔπαιξε φυσικῶς ἡ πράξις τὸν πρωτεύοντα ῥόλον. Νεανίαι καὶ νεανίδες ἐνηλικιώθησαν, ὡς διέγραφον ἡ πράξις ἐπὶ τὰ ἦθη καὶ τὸ πρότυπον τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς ἐπὶ τὸν οἰκογενειακὸν βίον. Παράδειγμα καὶ ἔθιμον εἶνε τὸ αὐθεντικόν. Ἡ μία γενεὰ ἀναπτύσσεται ἐν τῇ ἄλλῃ, χωρὶς αὕτη νὰ ἀνυψωθῇ ὑπὲρ τὴν ἑτέραν. Δὲν ὑπῆρχεν οὐδὲν ἕτερον ἰδεῶδες, ἢ τοιοῦτός τις νὰ γίνης, ὅ,τι καὶ οἱ πρόγονοι ἦσαν. Τοιαύτη εἶνε ἡ κυρίᾳ ἀποψις τῆς φύσεως τῶν λαῶν, οἵτινες, ἐν τῇ διαδοχῇ τῶν αἰώνων, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σημείου δύνανται νὰ διατελώσιν.

Ἡ πρόοδος ἐμφανίζεται τότε, ὅταν τὸ πρῶτον ἡ ἀνάγκη πρὸς σκέψιν ἐπὶ τῶν ὑπαρχόντων ἡθῶν, τὴν ἰσχύν της καὶ τὴν χρησιμότητά της ἀναλάβῃ. Ἔρχεται ὁ χρόνος καθ' ὃν ὁ πρακτικὸς, ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῆς ἑλλειπούσης λύσεως τοῦ θέματός του, τὴν ἀνάγκην πρὸς θεωρητικὴν σκέψιν συναισθανόμενος, ἀγεται εἰς ἐξέτασιν τῆς ἰδίᾳς του ἐνεργείας. Εὐθὺς ὡς τοῦτο συμβῇ, θὰ ἐρωτήσῃ οὗτος περὶ τῆς πράξεως καὶ τῆς θεωρίας ἄλλων ἐπὶ τὸ αὐτὸ τεινόντων καὶ θὰ ἔλθῃ ἡ περίοδος, καθ' ἣν θὰ τεινώσῃ νὰ συγκρατικώσῃ τὰ ἐξαγόμενα τῶν διαφόρων τούτων διαδικασιῶν ἐν συστήματι ἀλληλοσυγκρουομένων ἐνοιῶν, αἵτινες διὰ συνεχοῦς συλλογιστικῆς ἐνεργείας (σκέψεως) πρὸς σύνδεσμον μετὰ μεμορφωμένης πράξεως πρὸς ὑψηλοτέραν τελειότητα ἀγονται.

Καὶ ἐνταῦθα δύνανται νὰ συμβῇ τὸ ἀντίστροφον: Ἡ θεωρία προτρέχει τῆς πράξεως· αὕτη εἶνε ἡ πύρινος στήλη, ἣτις εἰς ἐκείνην δεικνύει τὴν ὁδόν. Εἶνε ἀναμορφωτικὴ καὶ ἐνεργεὶ διοργανουμένη ἐν τῷ βίῳ, ὅστις ζωογονούμενος ἐκ τῆς ὕλης δυσκινήτως καὶ ἀργά, συχνάκις δὲ μόνον μὲ ἀντίστασιν δύνανται νὰ ἀκολουθῇ. Ἐν τῇ κυρίᾳ ἀπό-

ψει τῆς ἐποχῆς μας ἐκτελεῖται ἐκάστη ὑγιὴς πρόοδος, ἐν τῷ καθορισθέντι κύκλῳ.

Ἐκ τῆς θεωρίας εἰς τὴν πράξιν, καὶ ἐκ ταύτης πάλιν εἰς τὴν θεωρίαν! Ἀμφότεραι ἐξελίσσονται ἐξ ἀλλήλων καὶ δι' ἀλλήλων, ἐφ' ὅσον ἐκ τῆς θεωρίας ἐξέρχεται σταθερὸς προσανακτολισμὸς. Ἐν τῇ διαδικασίᾳ ταύτῃ λαμβάνουσιν ἀμφότεραι σταθερὰν ἀναμόρφωσιν καὶ συμπλήρωσιν, καὶ ἐὰν ἀκόμη ἡ πρόοδος δὲν προκύπτῃ κατ' εὐθείαν γραμμὴν. Ἐνεκα τούτου προέτεινεν ὁ Kant πειραματικὰς σχολὰς, ὁ δὲ Herbart σχολὰς ἐξκαθήσεως ἐν τοῖς Παιδαγωγικοῖς Πανεπιστημιακοῖς Διδασκαλείοις. Ἐνταῦθα ἐδόθησαν αἱ φυσικαὶ θέσεις, ὅπου ὑπὸ τὴν φρουρὰν τῆς ἐλευθερίας τῶν Πανεπιστημίων, κάλλιστα ἐκείνος ὁ ἑσωτερικὸς σύνδεσμος τῆς θεωρίας καὶ τῆς πράξεως ὑπὸ διαρκῆ ἀμοιβαίον ἔλεγχον εἰσάγεται, ὅστις εἰς τοὺς Παιδαγωγοὺς πρόοδον ἀσφαλέστατα δύνανται νὰ παρασχη, τὴν πρόοδον τῆς θεωρίας ὅσον καὶ τῆς πράξεως.

Ἐν τοιοῦτῳ συνδέσμῳ ἐντυποῦται ἡ ἀλήθειαι βαθέως, ὅτι γυμνὴ ἡ θεωρία ὁμοιάζει ὄργανον, ἐξ οὗ ἐλλείπουσιν αἱ χορδαί· ἀντιστρόφως δέ, ὅτι γυμνὴ ἡ πράξις, στηριζομένη ἐπὶ ἀτομικῶν γνώμων καὶ ἴσως ἐπὶ ἰδίων τεχνικῶν κανόνων, σημαίνει κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ψηλάφῃσιν τυφλοῦ, οὗτινος ἐλλείπει τὸ φῶς θεωρητικῆς γνώσεως.

Ἀκριβῶς δὲ ἐν τῷ κύκλῳ τῆς παιδαγωγικῆς πείρας, ἔνθα ἐν τῇ μικρᾷ ὑπηρεσίᾳ τῆς καθ' ἡμέραν πράξεως ὁ κύκλος τῶν προσώπων εὐκολώτατα στενοῦται καὶ καθ' ὠρισμένους τρόπους καθίσταται ἀκαμπτος, προσφέρεται πρὸ παντός θεωρητικὴ ἐπισκόπησις. Ἐν πλήρει δικαίῳ τονίζει ἐμφανῶς ὁ Herbart: «Ἐν τῇ πράξει μανθάνει τις τὴν τέχνην, τὸν ῥυθμὸν (takt), τὴν ἐτοιμότητα τὴν ἐπιδειξιότητα· ἀλλ' ἐπίσης ἐν τῇ πράξει μανθάνει τὴν τέχνην μόνος ἐκείνος, ὅστις πρότερον σκεπτόμενός ἔμαθε τὴν ἐπιστήμην, ὡκειοποιήθη ταύτην καὶ διὰ τὰς μελλούσας ἐντυπώσεις, ἃς ἡ πείρα ἐμέλλε νὰ κάμῃ εἰς αὐτόν, εἶχε προδιατεθῆ».

Ἐπίσης ἡ πρόοδος ἐν τῷ κύκλῳ τῆς Ἐκπαιδεύσεως παρέχεται κάλλιστα τῇ βοηθειᾷ θεωρίας, ἣτις συνίσταται ἐν συστήματι ἐνοιῶν ἐπιστημονικῶς διαμορφωθείσων καὶ διὰ τῆς πείρας δοκιμασθεισῶν.

Ἄφ' ἐαυτοῦ θὰ προκύπτῃ πάντοτε καρποφόρος ὄθησις πρὸς ἀπαλλαγὴν ἐξ ἐνσεσκαρωμένων προλήψεων καὶ ἐπαγγελματικῶν συνηθειῶν. Ἡ θεωρία προφυλάσσει τὸν παιδαγωγόν, ἀπὸ τοῦ νὰ ἀκολουθῇ τυφλῶς τὴν πείραν, καὶ παρακινεῖ ἀκαταπαύστως τοῦτον, πᾶν ὅ,τι οὗτος βλέπει καὶ παρατηρεῖ καὶ πράττει, πάντοτε νὰ πράττῃ ὑπὸ ὠρισμένου πνεῦμα sub specie aeterni. Ὡς εἰς καλλιτέχνην τινὰ ἢ θεωρία του, οὕτω καὶ εἰς τὸν παιδαγωγόν ἐν τῇ πράξει εἶνε ἡ θεωρητικὴ του σκέψις, εἶδος συνειδήσεως, ἣτις δὲν τὸν ἀφίνει νὰ ἡσυχάσῃ. Ἐν ἐκάστη ἀπὸ ταύτης ἀποκλίσει, θὰ αἰσθανθῇ ἐσωτερικῶς μιμνήν τινα. Ἴνα ἀποφύγῃ ταύτην, θὰ μείνῃ πιστὸς ἐπίσης ἐν τῷ ἀγῶνι ἐναντίον τῶν ἀλληλοσυγκρουομένων δυνάμεων.

Καθίσταται δὴλον, πῶς ἡ παιδαγωγικὴ πάντοτε ὑπὸ δύο ἐνεργειῶν καθίσταται πολυμαθεσττέρα, ὑπὸ τῆς πείρας καὶ τῆς σκέψεως. Οὐδέποτε δύναται νὰ ἀκολουθήσῃ μόνῃ τῇ ἐμπειρίᾳ, ἀλλ' οὐδέποτε καὶ μόνῃ τῇ σκέψει. Ἐμπειρία καὶ σκέψις δὲν ἀποτελοῦσι δύο ἀντιθέσεις ἀλλ' εἶνε παράγοντες, οἵτινες ἀμοιβαίως προσδιορίζουσιν ἀλλήλους. Ἐν τῇ Παιδαγωγικῇ συνδέονται αὐταὶ ἐν ὑψηλοτέρᾳ ἐνότητι.

(Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ Ἐγκυκλοπαιδικοῦ Λεξικοῦ τῆς Παιδαγωγικῆς W. Rein, τόμ. IX σελ. 175).

Ὡς παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης, ὁ συγγραφεὺς τῆς πραγματείας ταύτης διδάσκει καθηγητῆς τῆς Παιδαγωγικῆς καὶ Φιλοσοφίας ἐν τῷ ἐν Ἰένῃ τῆς Σαξωνικῆς Βεῖμάρης Πανεπιστημίῳ κ. W. Rein, λεπτομερέστατα ἐκθέτει τὸ φιλοσοφικὸν τοῦτο ζήτημα, στηριζόμενος καὶ εἰς τὰς περὶ τούτου γνώμας τῶν μεγίστων Γερμανῶν Παιδαγωγῶν καὶ Φιλοσόφων Ἐρβάρτου, Καντίου, Τσίλλερ, Δειστερβεργίου, Δαίρπεφελ Γκζίτε κλπ. Ἐπειδὴ ὅμως ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου καὶ οἱ ἀθάνατοι Ἕλληνες συγγραφεῖς Πλάτων καὶ Πλούταρχος, ὡς καὶ οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι καὶ Οἰκουμενικοὶ Διδάσκαλοι Βασίλειος, Γρηγόριος καὶ Ἰωάννης πολλὰ ἐν τοῖς σωζομένοις συγγράμμασί των ἐξέφερον, δίκαιον νομίζομεν νὰ ἀναφέρωμεν καὶ ἡμεῖς ὀλίγα τινὰ περὶ τῶν γνωμῶν τούτων. Καὶ οἱ μὲν Τρεῖς Ἱεράρχαι ἀνεδείχθησαν πράγματι πραγματικοὶ φιλόσοφοι διὰ τῶν θείων ῥημάτων καὶ τῶν ἔργων τοῦ βίου

των, οὐ μόνον λέγοντες, ἀλλὰ καὶ πράττοντες ἃ ἔλεγον, οἱ δὲ Πλάτων ἐν τῇ Πολιτείᾳ καὶ ὁ Πλούταρχος ἐν τοῖς Ἑθικοῖς, ἔχουσιν ἐγκρατασπεῖρει τὴν γνώμην των, ὅτι θεωρία καὶ πράξις εἶνε ἀλληλένδετοι, καὶ ὅτι ἡ μία εἶνε συμπλήρωσις τῆς ἄλλης. Ἀναφερόμεν ἐνταῦθα περιοριζόμενοι μόνον τὸ τοῦ Πλουτάρχου, ὅστις διὰ τῶν ἐξῆς ὀλίγων ὄρασιότατα περιγράφει τὴν ἰδέαν περὶ τελειότητος τοῦ ἀνθρώπου : «Τελείους δ' ἀνθρώπους ἡγοῦμαι τοὺς δυναμένους τὴν πολιτικὴν δύναμιν, μίξαι καὶ κεράσαι τῇ φιλοσοφίᾳ, καὶ δυοῖν ὄντων μεγίστων ἀγαθῶν ἐπιβόλους ὑπάρχειν ὑπολαμβάνω τοῦ τε κοινωφελοῦς βίου πολιτευομένου, τοῦτ' ἀκύμονος καὶ γαληνοῦ, διατρίβοντος περὶ φιλοσοφίαν. Τριῶν γὰρ ὄντων βίων, ὧν ὁ μὲν ἐστὶ πρακτικὸς ὁ δὲ θεωρητικὸς ὁ δ' ἀπολαυστικὸς, ὁ μὲν ἐκλυτός καὶ δούλος τῶν ἡδονῶν ζῆδης καὶ μικροπρεπὴς ἐστίν, ὁ δὲ θεωρητικὸς τοῦ πρακτικοῦ διαμαρτάνων ἀνωφελὴς, ὁ δὲ πρακτικὸς ἀμοιρήσας φιλοσοφίας ἀμουςσος καὶ πλημμυελὴς». (Περὶ παιδῶν ἀγωγῆς. Κεφ. 9 στιχ. 34—45).

Ἐν Ἀθήναις, Φεβρουάριος 1912.

Σωτήρ. Ἦλ. Κυριακίδης

Δημοδιδάσκαλος 13ου Σχολείου Ἀθηνῶν

ΝΕΟΣ ΤΜΗΜΑΤΑΡΧΗΣ

Διορίσθη τμηματάρχης τῆς Δημ. Ἐκπαιδεύσεως ὁ κ. Ἴω. Μεγαρεὺς τῶς Ἐπιθεωρητῆς τῶν δημοτικῶν σχολείων Ἀττικῆς.

Ὁ κ. Μεγαρεὺς ἐπὶ εἰκοσαετίαν ὑπηρετῶν ἐν τῇ Δημοτικῇ Ἐκπαιδεύσει καὶ συνεργαζόμενος μετὰ τῶν λειτουργῶν αὐτῆς ἀπὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ΒΤΜΘ' νόμου ἐγνώρισεν ὑπὲρ πάντων ἄλλων τὰς ἐλλείψεις καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς Ἐκπαιδεύσεως. Συγκεντρῶν δὲ πλὴν τῆς μεγάλης του πείρας καὶ τὰ προσόντα σπανίως μορφώσεως, ἀγάπης

πρός τὸν κλάδον οὐ προίσταται καὶ ἰσχυρᾶς θελήσεως, παρέχει τὴν βεβαιότητα, συνεργαζόμενος καὶ μετὰ τῶν ἀξιοτιμῶν μελῶν τοῦ Κεντρικοῦ ἑποπτικοῦ Συμβουλίου τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως, ἀνδρῶν ἐμπορουμένων ὑπὸ τῶν αὐτῶν προσόντων καὶ διαθέσεων, ὅτι θὰ συντελέσῃ τὰ μέγιστα εἰς τὴν θεραπείαν τῶν ἐν τῇ Δημοτικῇ Ἐκπαιδεύσει κακῶς ἐχόντων καὶ εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ κλάδου. Διὸ πάντες οἱ δημοδιδάσκαλοι μετ' ἀνυποκρίτου χαρᾶς ἤκουσαν τὸν διορισμὸν τοῦ κ. Μεγαρέως.

Ὡς δὲ ἐδήλωσεν ὁ ἴδιος πρὸς τοὺς ἐπισκεφθέντας αὐτὸν διὰ τὸν συγχαρῶσι, θὰ προσπαθήσῃ δι' ὅλων τῶν δυνάμεών του νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς προσδοκίας τῆς πολιτείας καὶ τῶν διδασκάλων, τοὺς ὁποίους θὰ ἐπιδιώξῃ νὰ ἐνώσῃ εἰς ἓν σωματεῖον.

Ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ περιοδικοῦ, δραττομένη τῆς εὐκαιρίας ταύτης, διαβιβάζει εἰς τὸν κ. Μεγαρέα τὰ ἐγκάρδια συγχαρητήρια αὐτῆς καὶ εὐχεται, ὅπως ταχέως πραγματοποιηθῇ ἡ ἔνωσις πάντων τῶν δημοδιδασκάλων ὑπὸ ἑνᾶ πρόεδρον καὶ ἡ ἀναδιοργάνωσις τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως, ἥς τὸ πρῶτον βῆμα ἐπετελέσθη διὰ τῆς ὑπὸ τῆς ἀνωρωτικῆς Κυβερνήσεως τοῦ κ. Βενιζέλου ἀρσεως τῆς διαβαθμίσεως.

ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ

Τὸ Διοικητ. Συμβούλιον τοῦ ἡμετέρου Συνδέσμου ἐξ αἰτίας τῶν γραφέντων εἰς τὴν «Ἐφημερίδα» (τοῦ Κορομηλά) τῆς 18ης Μαρτίου ἐ. ἔ., δι' ὧν ἀπεδύθησαν εἰς τοὺς δημοδιδασκάλους μομφαὶ θίγουσαι τὴν ὑπόστασιν καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν αὐτῶν καὶ ὧν δὲν ἦσαν ἄξιοι, ἠναγκάσθη πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ δικαυθθέντος κλάδου νὰ προβῇ εἰς τὰς κατωτέρω ἐνεργείας.

Συνεπεῖα ἀποφάσεως τοῦ Δ. Σ. ληφθεῖσης διὰ τῶν ὑπὸ στοιχ.

ΙΑ' καὶ ΙΒ' πρακτικῶν τῆς 6ης καὶ 19ης Ἀπριλίου ἐ. ἔ. ἀπηύθυνε τὰ ἐξῆς ἔγγραφα :

Ἄριθ. 49.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 7 Ἀπριλίου 1912

«Πρὸς τοὺς κ. κ. Γ. Παπασωτηρίου, Φ. Γεωργαντᾶν, Π. Π. Οἰκονόμου, Θ. Μιχαλόπουλον, Μ. Σακελλαρόπουλον, Χρ. Π. Οἰκονόμου, Δ. Μωραίτην, Θ. Βορρέαν, Α. Κουρτίδην καὶ πρὸς τοὺς Ἐπιθεωρητὰς, τῶς καὶ νῦν, τῶν δημοτικῶν σχολείων.

Εἰς τὸ φύλλον τῆς ἐνταῦθα ἐκδομένης «Ἐφημερίδος» (τοῦ Κορομηλά) τῆς 18ης Μαρτίου ἐ. ἔ., ὑπὸ τύπον συνεντεύξεως συντάκτου ταύτης μετὰ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Μακρῶσιου Διδασκαλείου κ. Δημ. Λάμπρα, ἐγράφησαν τὰ ἐξῆς :

«...ὁ Γρ. Μακρῶσιος ἐχάρισε τὸ οἰκαδόμημα καὶ ὁ Δ. Λάμπρας ἐδημιούργησε τὸ Διδασκαλεῖον. Πρὶν ἢ ἀνακλαβῆ τὴν διεύθυνσιν (ὁ κ. Λάμπρας) ὑφίστατο μόνον κατ' ὄνομα. Τὸ παλαιὸν Διδασκαλεῖον δὲν ἐπετελεῖ σχεδὸν τὸν προορισμὸν του. Ἐξήρχοντο οἱ δάσκαλοι, οἱ σχολαστικοί, αἱ ἀντίκαι ἐκεῖναι μὲ τὰς σκοουριασμένας ιδέας καὶ τὰς πλημμυρεῖς μεθόδους. Τώρα ἐξέρχονται οἱ ἐλευθερόφρονες σκαπανεῖς τῶν νέων ιδεῶν, μὲ πλουσίας ἐγκυκλοπαιδικὰς γνώσεις, μὲ παιδαγωγικὰ συστήματα ποῦ ἀκολουθεῦνται εἰς τὰ πεπολιτισμένα κράτη...»

Ἐπειδὴ αἱ ἀνωτέρω κρίσεις καὶ μομφαὶ δὲν ἀρμοῦσιν εἰς τοὺς δημοδιδασκάλους τοὺς μὴ διατελέσαντας μαθητὰς τοῦ κ. Δ. Λάμπρα, τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Συνδέσμου τῶν Ἑλλήνων δημοδιδασκάλων, τὸ μὲν, ἐκ σεβασμοῦ καὶ ἀβρότητας πρὸς τοὺς Διευθυντὰς καὶ παιδαγωγοὺς τῶν Διδασκαλείων καὶ πρὸς τοὺς προϊσταμένους τῶν διδασκάλων Ἐπιθεωρητὰς, τὸ δὲ, ὅπως μὴ χαρακτηρισθῶσιν οἱ δημοδιδάσκαλοι ὡς ἐγωιστὰι, ἀπευθύνεται πρὸς Ὑμᾶς, ὡς τοὺς ἀρμοδιότερους καὶ Σᾶς παρακαλεῖ, ἵνα εὐαρεστηθῆτε καὶ διαφωτισθῆτε τὴν

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ. Συντάκτης τῆς «Ἐφημερίδος» τοῦ Κορομηλά, μεταβάς εἰς τὸ ἐνταῦθα Μακρῶσιον Διδασκαλεῖον, ἔλαβε διαφόρους πληροφορίες παρὰ τῶν ἐκεῖ ἀρμοδίων περὶ τῆς λειτουργίας τοῦ Διδασκαλείου. Ὁ συντάκτης οὗτος περιγράφων τὸ ἐκπαιδευτήριον ταῦτο εἰς δύο συνεχῆ φύλλα τῆς «Ἐφημερίδος» τῆς 18ης καὶ 19ης Μαρτίου ἐ. ἔ. καὶ διατυπῶν γνώμας, κρίσεις καὶ ἐντυπώσεις του περὶ τοῦ διδασκαλείου καὶ τῶν δημοδιδασκάλων ἐκφράζεται μετὰ πολλῆς ἐλαφρότητας συνειδήσεως κατὰ τῶν τελευταίων, ἴσως διὰ νὰ ἐξάρῃ τὴν ἐν τῷ Διδασκαλείῳ συντελουμένην νῦν ἐργασίαν.

κοινωνή γνώμην, ἐν σχέσει πρὸς τὰ γραφέντα περὶ τῶν δημοδιδασκάλων.

Μετὰ μεγίστης τιμῆς

Ὁ Πρόεδρος
ΤΡ. ΞΥΡΟΣ

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς
Κ. Γ. Σθάβρας

Τὰ Μέλη : Δ. Νικολαΐδης, Λ. Πετσούλης, Κ. Παπανικολάου,
Ἡλ. Γοντζῆς, Μ. Μιχαλόπουλος.

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Διδασκαλείου κ. Λάμπας πληροφορηθεὶς ὅτι οἱ δημοδιδασκάλοι δυσφοροῦσι διὰ τὰ δημοσιευθέντα ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ συναντηθῇ μετὰ τὸ Προεδρεῖον τοῦ Συνδέσμου καὶ τούτου γενομένου ἐβεβαίωσεν αὐτὸ πορὶ τῆς ἐκτιμήσεως, ἣν τρέφει πρὸς τοὺς κ. κ. Δημοδιδασκάλους, ἄνευ διακρίσεως τῆς προσελεύσεως αὐτῶν, καὶ ἐδήλωσε συγχρόνως ὅτι ὄχι μόνον δὲν ἐγκρίνει τὰ δημοσιευθέντα, τὰ ὁποῖα εἶνε γνώμαι τοῦ συντάκτου τῆς «Ἐφημερίδος», ἀλλὰ τούτων ἐξεδήλωσεν ἐκτεθέντας ἀντιθέτους πρὸς αὐτὸν γνώμας, ἐξέφρασε δὲ τὴν ἐπιθυμίαν ὁ κ. Λάμπας, ὅπως καὶ ἐγγράφον ἀποστείλῃ εἰς τὸν Σύνδεσμον δῆλωσιν.

Τὸ Δ. Σ. ἀπήντησε καὶ πρὸς τὸν κ. Λάμπαν τὴν κατωτέρω ἐπιστολήν :

Ἄριθ. 51.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 11 Ἀπριλίου 1912.

«Πρὸς τὸν κύριον Δ. Λάμπαν, Διευθυντὴν τοῦ Μακρσλείου Διδασκαλείου.

Παρακλοῦμεν θερμῶς, ὅπως εὐαρεστούμενοι ἀνακοινώσητε ἡμῖν, ἐὰν ἐλάβετε γνώσιν τῶν δημοσιευθέντων ἐν τῇ «Ἐφημερίδι» τῆς 18 Μαρτίου ἐ. ἔ., περὶ τῶν δημοδιδασκάλων τῶν μὴ διαταλεσάντων μαθητῶν Ὑμῶν, ἰδίᾳ δὲ Σθς παρακλοῦμεν νὰ λάβητε τὴν εὐγενῆ καλωσύνην καὶ γνωρίσητε ἡμῖν, ἂν εἶνε δυνατόν, ποίαν γνώμην ἔχετε ἐπὶ τῆς περικοπῆς, δι' ἧς οἱ δημοδιδασκάλοι χαρακτηρίζονται «σολαστικοί, ἀντικαί, μὲ σκοριασμένους ιδέας καὶ μὲ πλημμελεῖς μεθόδους».

Μετὰ μεγίστης τιμῆς.

Τὸ Διοικ. Συμβούλιον τοῦ Συνδέσμου τῶν Ἑλλ. Δημοδιδασκάλων.

ΤΡ. ΞΥΡΟΣ (Πρόεδρος)

Ἡλ. Γοντζῆς (Ἀντιπρόεδρος)

Κ. Σθάβρας (Γεν. Γραμματεὺς)

Σύμβουλοι

Δ. Κοντογιάννης, Κ. Παπανικολάου, Δ. Νικολαΐδης, Λ. Πετσούλης

Ὁ κ. Λάμπας ἀπέστειλεν ἡμῖν τὴν ἐξῆς ἐπιστολήν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 12 Ἀπριλίου 1912.

Κύριε Πρόεδρε

Λίαν εὐχαρίστως ἀποκρινόμενος εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 51 καὶ ἀπὸ 11 Ἀπριλίου ἐ. ἔ. ἐγγράφον ὑμῶν λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ἀποστείλω εἰς Ὑμᾶς καὶ δι' Ὑμῶν εἰς τὸ Διοικ. Συμβούλιον τοῦ Συνδέσμου τῶν Ἑλλήνων Δημοδιδασκάλων τὴν συνημμένην δῆλωσιν, ἧς δύνασθε νὰ κάμητε, οἰανδήποτε χρῆσιν ἐγκρίνατε.

Μετὰ πολλῆς τιμῆς

Δ. Γ. Λάμπας

Διευθυντὴς τοῦ Διδασκαλείου τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως.»

Τὴν ἐν λόγῳ δῆλωσιν τοῦ κ. Λάμπας ἐδημοσιεύσαμεν εἰς τὴν ἐφημερίδα «Ἐμπρός» τῆς 13 Ἀπριλίου ἐ. ἔ. οὕτω :

Ἄριθ. 53

Ἐν Ἀθήναις τῇ 12 Ἀπριλίου 1912.

Ὁ Σύνδεσμος τῶν Ἑλλήνων Δημοδιδασκάλων.

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Μακρσλείου Διδασκαλείου κ. Δ. Λάμπας εἰς ἀπάντησιν τοῦ ὑπ' ἀριθ. 51 τῆς 11 τρ. μ. ἡμετέρου ἐγγράφου εὐρησθήτη νὰ ἀποστείλῃ ἡμῖν τὴν κατωτέρω δῆλωσιν, ἣν εὐχαρίστως παρέχομεν πρὸς δημοσίευσιν :

Δήλωσις

«Ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 18 Μαρτίου τῆς «Ἐφημερίδος» ἐδημοσιεύθησαν ἐντυπώσεις συντάκτου ταύτης ἐξ ἐπισκέψεως αὐτοῦ εἰς τὸ Μακρσλείον Διδασκαλείον, ἐν αἷς παρεμβάλλονται καὶ κρίσεις αὐτοῦ περὶ τῶν παλαιότερων κ. κ. Δημοδιδασκάλων. Καίτοι εἶνε προφανέστατον, ὅτι αἱ κρίσεις αὐταὶ εἶνε ἀτομικαὶ τοῦ κ. συντάκτου, οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουσαι πρὸς τὰς ἐμὰς σκέψεις, αἵτινες εἶνε ἐκ διαμέτρου ἀντίθετοι πρὸς τὰς κρίσεις ἐκείνας, ἐν τούτοις πρὸς ἀποφυγὴν πάσης παρεξηγήσεως δηλώ τούτο καὶ διὰ τῆς παρούσης, τονίζων ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ, διὰ μυριοστῆν ἴσως φοράν, ὅτι πᾶς δημοδιδασκαλός, ἐκτελών τὰ ἐκὸν τοῦ καθήκον, εἶνε σπουδαιότατος παράγων τῆς ἐθνικῆς προόδου, διὰ τούτου δὲ δικαιοῦται νὰ ἀπολαύῃ ἀνυποκρίτου ἀγάπης καὶ ἐκτιμήσεως παρὰ τῆς κοινωνίας

Δ. Γ. Λάμπας

Διευθυντὴς τοῦ Μακρσλείου Διδασκαλείου.»

Τέλος τὸ προεδρεῖον ἀπέστειλε καὶ τὴν ἐξῆς ἐπιστολήν.

Ἄριθ. 52

Ἐν Ἀθήναις τῇ 13 Ἀπριλίου 1912.

Πρὸς τὸν κ. Διευθυντὴν τῆς «Ἐφημερίδος»

Ἀξιότιμε Κύριε, λαβόντες ἀφορμὴν ἐκ τῶν γραφέντων εἰς τὸ χθεσινὸν φύλλον (12/4/1912) τῆς ἀξιολόγου Ὑμῶν ἐφημερίδος, πρὸς ἄρσιν πάσης παρεξηγήσεως, ἀναγκάζομεθα νὰ δηλώσωμεν ὑμῖν τὰ ἐξῆς:

Οἱ δημοδιδασκαλοὶ βεβαίως ἐδυσφόρησαν καὶ δικαίως διὰ τὰς δημοσιευθείσας περὶ αὐτῶν κρίσεις τοῦ συντάκτου Σας, διότι δὲν εἶνε ἄξιοι τούτων, ἀλλ' οὐδόλως ἀόχλος αὐτῶν στρέφεται κατὰ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Μαρμαρῆσιου Διδασκαλείου κ. Δ. Λάμπρα, ὃν ἐπίσης, ὡς καὶ πάντες τοὺς παιδαγωγοὺς ἐκτιμῶσι, τοσοῦτον μᾶλλον, καθόσον ὁ κ. Λάμπρος διὰ χθεσινῆς δηλώσεώς του ἀπευθυνομένης πρὸς τὸν ἡμέτερον Σύνδεσμον καὶ δημοσιευομένης σήμερον εἰς τὸ «Ἐμπρὸς» βεβαίως, ὅτι αἱ κρίσεις ἐκεῖναι τοῦ συντάκτου Σας «εἶνε ἐκ διαμέτρου ἀτίθειτοι» πρὸς τὰς ἰδικὰς του καὶ ἀναγνωρίζει, ὅτι «πᾶς δημοδιδάσκαλος, ἐκτελῶν τὸ ἑαυτοῦ καθήκον, εἶνε σπουδαιότατος παράγων τῆς ἐθνικῆς προόδου, διὰ τοῦτο δὲ δικαιούται νὰ ἀπολαύῃ ἀνυποκρίτου ἀγάπης καὶ ἐκτιμήσεως παρὰ τῆς κοινωρίας.»

Μετὰ τιμῆς

Ὁ Πρόεδρος
ΤΡ. ΕΥΡΟΣ

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς
Κ. Γ. Σβάρνας

Τὸ Δ. Συμβούλιον κατόπιν τῆς δηλώσεως τοῦ κ. Λάμπρα θεωρεῖ ληξάν τὸ ζήτημα τὸ θίγον τοὺς δημοδιδασκάλους. Ἐν τούτοις πολλοὶ τῶν κ. κ. παιδαγωγῶν καὶ ἐπιθεωρητῶν, εἴτε προσωρικῶς, εἴτε ἐγγράφως ἐξέφρασαν ἡμῖν τὴν εὐλικρινῆ συμπάθειαν καὶ ἀγάπην πρὸς τοὺς κ.κ. δημοδιδασκάλους καὶ διεβεβαίωσαν ἡμᾶς περὶ τῆς ἐκτιμήσεως μεθ' ἧς περιβάλλουσι τὸν δημοδιδασκαλικὸν κλάδον. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐθεωρήσαμεν τὸ ζήτημα ληξάν, κρίνομεν περιττὸν νὰ δημοσιεύσωμεν καὶ τὰς ἐπιστολάς ταύτας.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 13 Ἀπριλίου 1912.

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς
Κ. Γ. Σβάρνας

ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ ΗΜΑΡΤΗΜΕΝΩΝ

Ἐν σελ. 19 στ. 21 Α' τεύχους ἀντὶ «μεγαλειτέραν» γράφη «μικροτέραν»
» » » Α' τεύχους ἀντὶ τοῦ 1ου σχήματος νὰ τεθῇ τὸ 2ον καὶ τανάπαλιν.
» » 54 Β' τεύχους στ. 15 ἀντὶ «ἱερὸν βάρος» γράφη «μικρὸν βάρος».

Χ. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΩΡΟΛΟΓΙΟΝ

ΚΑΙ

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΕΧΟΝΤΟΣ ΕΞ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ 1—6 ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥΣ
ΕΤΙ ΔΕ ΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ ΠΡΟΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΝ ΑΥΤΟΥ

ΩΡΟΛΟΓΙΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΕΧΟΝΤΟΣ ΕΞ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΕΞ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥΣ

Α'. ΤΑΞΙΣ

ΩΡΑΙ	ΔΕΥΤΕΡΑ	ΤΡΙΤΗ	ΤΕΤΑΡΤΗ	ΠΕΜΠΤΗ	ΠΑΡΑΣΚ.	ΣΑΒΒΑΤ.
9-10	Ἀνάγνωσις καὶ γραφή καθ' ἑκάστην					
10-11	Πραγματο- γνωσία καὶ λεκτικαὶ ἀ- σκήσεις	Ἀριθμητ.	Πραγματο- γνωσία καὶ λεκτικαὶ ἀ- σκήσεις	Ἀριθμητ.	Πραγματο- γνωσία καὶ λεκτικαὶ ἀ- σκήσεις	Ἀριθμητ.
11-12	Ἰχνογραφ.	Χειροτεχν.	Ἰχνογραφ.	Χειροτεχν.	Ἰχνογραφ.	
2-3	Ψδίκη καὶ Γυμναστικ.	Ψδίκη καὶ Παιδιαί		Ψδίκη καὶ Γυμναστικ.	Ψδίκη καὶ Παιδιαί	Θρησκευτ.

Β'. ΤΑΞΙΣ

9-10	Ἀνάγνωσις καθ' ἑκάστην					
10-11	Γλ. διδασκ.	Ἀριθμητ.	Γλ. διδασκ.	Ἀριθμητ.	Γλ. διδασκ.	Ἀριθμητ.
11-12	Φυσ. Ἱστορ.	Χειροτεχν.	Καλλιγρ.	Φυσ. Ἱστορ.	Χειροτεχν.	Καλλιγρ.
2-3	Ἰχνογραφ.	Πατριδογρ	—	Ἰχνογραφ.	Πατριδογρ	Θρησκευτ.
3-4	Ψδίκη καὶ Γυμναστικ.	Ψδίκη καὶ Παιδιαί	—	Ψδίκη καὶ Γυμναστικ.	Ψδίκη καὶ Παιδιαί	—

Γ'. ΤΑΞΙΣ

8-9	Ἀνάγνωσις καθ' ἑκάστην					
9-10	Διδ. γλώσ.	Ἀριθμητ.	Διδ. γλώσ.	Ἀριθμητ.	Διδ. γλώσ.	Ἀριθμητ.
10-11	Φ. Ἱστορία	Πατριδογρ.	Φ. Ἱστορία	Ἱστορία	Φ. Ἱστορία	Πατριδογρ.
11-12	Ἰχνογραφ.	Χειροτεχν.	=	Χειροτεχν.	Ἰχνογραφ.	—
2-3	Καλλιγρ.	Θρησκευτ.	—	Θρησκευτ.	Καλλιγρ.	Θρησκευτ.
3-4	Ψδίκη καὶ Γυμναστικ.	Ψδίκη καὶ Γυμναστικ.	—	Ψδίκη καὶ Γυμναστικ.	Ψδίκη καὶ Γυμναστικ.	—

Ἄνταποκρινόμενοι εἰς κοινὸν πόθον τῶν κ. κ. Συναδέλφων δυσφορούντων πάνυ δικαίως διὰ τὴν παντελῆ ἔλλειψιν ὠρολογίων καὶ ἀναλυτικῶν προγραμμάτων τῶν παντοδαπῶν εἰδῶν τῶν ἐξισταξίων δημοτικῶν σχολείων ἀπετάθημεν πρὸς θεραπείαν τοῦ κακοῦ πρὸς τὸν κ. Χρ. Π. Οἰκονόμου μέλος τοῦ Κεντρικοῦ Ἑποπτικοῦ Συμβουλίου τῆς Δημ. Ἐκπαιδεύσεως ἄνδρα ἀρμοδιώτατον, ὡς φρονοῦμεν, διὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην.

Ὁ κ. Χρ. Π. Οἰκονόμου ἀπεδέχθη προθύμως τὴν παράκλησιν ἡμῶν καὶ συνέταξε τὰ προγράμματα ταῦτα, ἀπερὶ ἀποστέλλομεν πρὸς τοὺς κ.κ. Συναδέλφους, ἵνα γίνωσιν ἀφορμὴ σοφῶν παρατηρήσεων δυναμένων νὰ συμβάλωνται τὰ μάλιστα εἰς τὸν σκοπὸν συντάξεως τελειοτέρων προγραμμάτων, ὅς ἀποτελεῖ νῦν τὴν κυριωτάτην ἀσχολίαν τοῦ Κεντρικοῦ Ἑποπτικοῦ Συμβουλίου.

ΤΡ. ΞΥΡΟΣ

Δ'. ΤΑΞΙΣ

ΩΡΑΙ	ΔΕΥΤΕΡΑ	ΤΡΙΤΗ	ΤΕΤΑΡΤΗ	ΠΕΜΠΤΗ	ΠΑΡΑΣΚ.	ΣΑΒΒΑΤ.
8-9	*Ανάγνωσις καθ' ἑκάστην					
9-10	Γλ. διδασκ.	Αριθμητ.	Γλ. διδασκ.	Αριθμητ.	Γλ. διδασκ.	Αριθμητ.
10-11	Φ. Ἱστορία	Ἱστορία	Φ. Ἱστορία	Ἱστορία	Φ. Ἱστορία	Χειροτεχν.
11-12	Ἰχνογραφ.	Καλλιγρ.	Χειροτεχν.	Ἰχνογραφ.	Καλλιγρ.	—
2-3	Θρησκευτ.	Γεωγραφ.	—	Θρησκευτ.	Γεωγραφία	Θρησκευτ.
3-4	Ψδίκη καὶ Γυμναστ.	καὶ Ψδίκη Γυμναστ.	—	Ψδίκη καὶ Γυμναστ.	Γυμναστικ. καὶ Ψδίκη	—

Ε'. ΤΑΞΙΣ

8-9	*Ανάγνωσις καθ' ἑκάστην					
9-10	Γλ. διδασκ.	Αριθμητ.	Γλ. διδασκ.	Γεωμετρία	Γλ. διδασκ.	Αριθμητ.
10-11	Φυσιогνωσ	Γεωγραφία	Φ. Ἱστορία	Γεωγραφία	Φυσιогνωσ.	Χειροτεχν.
11-12	Καλλιγρ.	Ἰχνογραφ.	Χειροτεχν.	Καλλιγρ.	Ἰχνογραφ.	—
2-3	Ἱστορία	Θρησκευτ.	—	Θρησκευτ.	Ἱστορία	Εὐαγγελ.
3-4	Γυμναστικ. καὶ Ψδίκη	καὶ Γυμναστ.	—	Γυμναστικ. καὶ Ψδίκη	Ψδίκη καὶ Γυμναστ.	—

ΣΤ'. ΤΑΞΙΣ

8-9	*Ανάγνωσις	*Ανάγνωσις	Ανάγνωσις	*Ανάγνωσις	*Ανάγνωσις	*Ανάγνωσις
9-10	Γλ. διδασκ.	Αριθμητ.	Γλ. διδασκ.	Γεωμετρία	Γλ. διδασκ.	Αριθμητ.
10-11	Φυσιогν.	Γεωγραφία	Φ. Ἱστορία	Γεωγραφία	Φυσιогν.	Χειροτεχν.
11-12	Καλλιγραφ.	Ἰχνογραφ.	Χειροτεχν.	Καλλιγρ.	Ἰχνογραφ.	—
2-3	Ἱστορία	Θρησκευτ.	—	Θρησκευτ.	Ἱστορία	Εὐαγγέλ.
3-4	Ψδίκη καὶ Γυμναστικ.	Ψδίκη καὶ Γυμναστ.	—	Γυμναστικ. καὶ Ψδίκη	Ψδίκη καὶ Γυμναστ.	—

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΞΑΤΑΞΙΟΥ ΔΗΜΟΤ. ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΙΕΡΑ

Ἡ διδασκαλία τῶν ἱερῶν μαθημάτων ἄρχεται ἀπὸ τῆς κατωτάτης τάξεως τοῦ δημοτικοῦ σχολείου καὶ διήκει δι' ὅλων τῶν τάξεων αὐτοῦ μέχρι καὶ τῆς ἀνωτάτης. Ὑλὴν πρὸς θρησκευτικὴν μόρφωσιν τῶν μαθητῶν ἀποτελοῦσι προσευχαί, ᾠσματα ἐκκλησιαστικά, ποιήματα θρησκευτικά, ἑορταὶ θρησκευτικαί, ἱστορίαι τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης, ἱστορία τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας καὶ ἰδίᾳ τῆς ἡμετέρας, λειτουργικὴ, Κατήχησις, ἀνάγνωσις καὶ ἐρμηνεία περικοπῶν τοῦ Εὐαγγελίου, ῥητὰ θρησκευτικά, τροπάρια ἐκκλησιαστικά, ψαλμοὶ κλπ. ἔτι δὲ ἡ Γεωγραφία τῆς Παλαιστίνης.

Καὶ ἐν μὲν ταῖς δύο κατωτέροις τάξεσι τὸ σχολεῖον συνεχίζει τὸν θρησκευτικὸν βίον τῆς οἰκογενείας. Ὅθεν προσευχαί ἀπλαῖ, ποιήματα καὶ ᾠσματα θρησκευτικά, διδασκαλίαι ἀπλαῖ ἐπ' εὐκαιρίᾳ θρησκευτικῶν ἑορτῶν, ὡς τῆς γεννήσεως, τῆς βαπτίσεως, τῆς ἀναστάσεως κλπ. τοῦ Χριστοῦ ἤτοι ἀπλῆ διδασκαλία ἐν τῇ μορφῇ τῆς συναναστροφῆς περὶ τοῦ πῶς ἐορτάζομεν σήμερον τὴν γέννησιν, τὴν βάπτισιν ἢ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ καὶ πῶς ἐγένοντο αὗται, ἀποτελοῦσι τὴν ὕλὴν τῆς θρησκευτικῆς διδασκαλίας τῶν τάξεων τούτων. Εἰς τὴν Βαν τάξιν δύνανται νὰ διδαχθῶσι καὶ τινα τῆς παιδικῆς ἡλικίας καὶ τῶν θαυμάτων τοῦ Ἰησοῦ ὡς ἡ προσκύνησις τῶν μάγων, ὁ Ἰησοῦς ἀγαπᾷ καὶ εὐλογεῖ τὰ παιδιά, τὸ θαῦμα τῆς Κανᾶ, ἡ ἀνάστασις τοῦ υἱοῦ τῆς χήρας ἐν Ναΐν κλπ.

Ἀπὸ τῆς Γης δὲ τάξεως τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ἄρχεται ἡ συστηματικὴ διδασκαλία τῶν θρησκευτικῶν. Καὶ ἐν μὲν τῇ τάξει ταύτῃ διδάσκονται ἱστορίαι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἐν δὲ τῇ τετάρτῃ τάξει ὁ βίος, ἡ διδασκαλία καὶ τὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ, ἐν τῇ Εη ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ καὶ τὰ κυριώτατα τῆς λειτουργικῆς καὶ ἐν τῇ ΣΤη

ἀνάγνωσις καὶ ἐρμηνεία περικοπῶν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ συστηματικὴ διδασκαλία τῆς Κατηχήσεως. Λέγομεν δὲ συστηματικὴ διδασκαλία τῆς Κατηχήσεως, διότι τὰ πλεῖστα μέρη τῆς Κατηχήσεως θέλουσι προέλθῃ ὡς καρπὸς τῆς θρησκευτικῆς διδασκαλίας τῶν προηγουμένων τάξεων ἥτοι τῆς διδασκαλίας τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, εἰς δὲ τὴν ἀνωτάτην τάξιν θέλει γίνῃ συστηματοποίησις καὶ συμπλήρωσις τῆς ὕλης ταύτης. Ὡσαύτως ὡς καρπὸς θρησκευτικῆς διδασκαλίας θέλουσι προέλθῃ καὶ τὰ θρησκευτικὰ ῥητὰ καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ τροπάρια, ἅτινα ἐγκλείουσι πολλάκις πολύτιμον θρησκευτικὴν διδασκαλίαν. Ἡ δὲ Γεωγραφία τῆς Ἁγίας Γῆς συμβαδίζει μετὰ τῆς διδασκαλίας τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης.

ΙΣΤΟΡΙΑ

Ἡ διδασκαλία τῆς Ἱστορίας γινομένη πρὸς ἠθικὴν καὶ ἐθνικὴν μόρφωσιν τῶν μαθητῶν ἄρχεται κυρίως ἀπὸ τῆς Δης τάξεως τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Ἐν ταῖς προηγουμέναις τάξεσι διδάσκονται ἐκλεκτὰ παραμύθια, μῦθοι διδακτικοὶ καὶ τὰ σπουδαιότερα τῶν μυθικῶν καὶ ἡρωϊκῶν χρόνων τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ἐν μὲν τῇ Δη τάξει διδάσκεται ἡ Ἱστορία τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος μέχρι τῶν διαδόχων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἢ τῆς ἀλώσεως τῆς Κορίνθου ὑπὸ τῶν Ρωμαίων. Ἐν τῇ Εη τάξει ἀπὸ τῶν χρόνων τούτων μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ἐν τῇ ΣΤη τάξει ἢ τουρκοκρατουμένη Ἑλλάς καὶ ἡ ἐλληνικὴ ἐπανάστασις. Ἐκ τῆς παγκοσμίου Ἱστορίας διδάσκονται τὰ σπουδαιότερα γεγονότα καὶ δὴ ὅσα εἶνε συνδεδεμένα μετὰ τῆς ἐλληνικῆς Ἱστορίας καὶ χρησιμεύουσι πρὸς βαθύτεραν ταύτης κατανόησιν. Ὅσα δὲ γεγονότα διεδραματίσθησαν ἐν ἐκάστῳ τῆς Ἑλλάδος τόπῳ, ταῦτα δεόν νὰ ἐξετασθῶσι λεπτομερέστερον. Ἐκαστος διδάσκαλος οὐ μόνον διὰ λόγους μορφωτικοὺς ἀλλὰ καὶ διὰ λόγους ἐθνικοὺς πρέπει νὰ θεωρῇ καθήκον του καὶ δόξαν του νὰ φέρῃ εἰς φῶς καὶ νὰ ἀναπτύξῃ τὰ γεγονότα ταῦτα.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Ἡ διδασκαλία τῆς Γεωγραφίας ἄρχεται κυρίως ἀπὸ τῆς Βασιλικῆς τάξεως τοῦ δημοτικοῦ σχολείου καὶ διήκει δι' ὅλων τῶν τάξεων αὐτοῦ. Ἐν τῇ πρώτῃ τάξει συμπίπτει αὕτη μετὰ τῆς διδασκαλίας τῆς πραγματογνωσίας. Καὶ ἐν μὲν τῇ Βα καὶ τῇ Γη τάξει διδάσκεται ἡ ἰδιαιτέρα πατρις τοῦ μαθητοῦ ἥτοι γίνεταί περιγραφὴ τῆς ἰδίας πατρίδος (Πατριδογραφία). Ἡ διδασκαλία τελεῖται ἐπὶ τόπον καὶ εἶναι αἰσθητὴ, ἐξετάζεται δὲ κατ' αὐτὴν τὸ σχολεῖον, ἡ αὐλή, ὁ κήπος, ἡ ὁδὸς, ἡ πλατεῖα, ὁ ναός, τὰ μνημεῖα τῆς πόλεως ἢ τοῦ χωρίου, τὰ δημόσια καὶ δημοτικὰ καταστήματα, τὰ φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα καὶ τὰ ἐργοστάσια, ἢ ἀγορὰ καὶ ὅ,τι ἄλλο ἄξιον λόγου ὑπάρχει ἐν τῇ πόλει ἢ τῷ χωρίῳ τοῦ μαθητοῦ.

Μετὰ ταῦτα ἐξετάζονται τὰ ἐκτὸς τοῦ χωρίου ἢ τῆς πόλεως ἥτοι αἱ πεδιάδες, αἱ κοιλάδες, οἱ λόφοι, τὰ ὄρη, οἱ ποταμοί, οἱ χεῖμαροί, αἱ λίμναι, τὰ δάση, αἱ πηγαὶ κλπ., μελετᾶται ἡ ἀσχολία καὶ ὁ ἐξοχικὸς βίος τῶν κατοίκων ἥτοι ἡ ἀσχολία καὶ ὁ βίος τῶν γεωργῶν, τῶν ποιμένων, τῶν κυνηγῶν, τῶν ἀλιέων, τῶν ναυτικῶν κλπ., ἐφ' ὅσον ὁ τόπος παρέχει ἀφορμὴν πρὸς τοιαύτην διδασκαλίαν καὶ ἐξετάζονται τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα τῆς ἐξοχῆς. Διδάσκεται ὁ οὐρανὸς καὶ τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος, ἡ ἀνατολὴ καὶ ἡ δύσις τοῦ ἡλίου κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ τὸ θέρος, ἐξετάζονται τὰ πέριξ χωρία καὶ ἡ μετὰ τούτων συγκοινωνία καὶ ἐν γένει διδάσκεται πᾶν ὅ,τι ὑποπίπτει εἰς τὴν αἰσθησιν τῶν μικρῶν μαθητῶν. Πάντα τὰ γεωγραφικὰ ἀντικείμενα παρίστανται καὶ συμβολικῶς, σχεδιάζεται δὲ βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ὁ χάρτης τῆς ἰδίας πατρίδος. Οὕτω διὰ τῆς διδασκαλίας ταύτης οἱ μικροὶ μαθηταὶ οὐ μόνον γνωρίζουσι τὴν ἰδιαιτέραν αὐτῶν πατρίδα καλῶς καὶ ἀκριβῶς ἀλλὰ καὶ ἀποκτῶσιν ἐξ ἐμποτείας τὰς θεμελιώδεις γεωγραφικὰς ἐννοίας ἀπαραιτήτους διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Γεωγραφίας, διδάσκονται τὴν συμβολικὴν τῶν γεωγραφικῶν ἀντικειμένων παράστασιν καὶ μανθάνουσιν οὕτω νὰ ἀναγινώσκωσι τοὺς χάρτας.

Ἡ διδασκαλία τῆς κυρίως Γεωγραφίας ἄρχεται ἀπὸ τῆς Δης τάξεως. Καὶ ἐν μὲν τῇ τάξει ταύτῃ διδάσκεται ἡ Γεωγραφία τῆς ἐλευ-

θέρας Ἑλλάδος καὶ τῆς Κρήτης. Ἐν τῇ Εη τάξει ἡ Γεωγραφία τῆς ἀλυστρώτου Ἑλλάδος ἦτοι τῆς Ἡπείρου, Μακεδονίας, Θράκης καὶ τῶν ὑπὸ ζυγὸν νήσων μετὰ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἔτι δὲ ἡ διδασκαλία τῆς λοιπῆς Εὐρώπης μετὰ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῶν ἠνωμένων πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Καὶ ἐν τῇ ΣΤη τάξει συντόμως ἡ διδασκαλία τῶν λοιπῶν χωρῶν τῆς Γῆς καὶ τὰ κυριώτατα τῆς μαθηματικῆς Γεωγραφίας καὶ τῆς Γεωλογίας. Ἡ διδασκαλία τῆς Γεωγραφίας, ἃς ἀκολουθῆ, ὅπου εἶνε δυνατὸν, τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἱστορίας, καὶ ἃς μεταχειρίζεται μέσα αἰσθητοποιήσεως τοὺς χάρτας, τὰς εἰκόνας, τὰ προϊόντα κλπ. Ἄς γνωρίζῃ ὅμως ἕκαστος διδάσκαλος ὅτι οὐδεμία εἰκὼν οὐδ' ἡ ἀρίστη δύναται νὰ ἀναπληρώσῃ τὰ πράγματα καὶ ὅτι ἡ ἐξ αὐτοψίας διδασκαλία εἶνε ἡ πολυτιμωτάτη καὶ καρποφορωτάτη πασῶν. Διὰ τοῦτο αἱ σχολικαὶ ἐκδρομαὶ καὶ τὰ σχολικὰ ταξίδια πρὸς ἐπιτόπιον κατὰ τὸ δυνατὸν διδασκαλίαν τῆς Γεωγραφίας καὶ ἐν ταῖς ἀνωτάταις ἀκόμη τάξεσι τοῦ σχολείου δὲν πρέπει νὰ λείπουν ἐξ οὐδενὸς σχολείου.

ΦΥΣΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Ἡ διδασκαλία τῶν φυσικῶν μαθημάτων ἄρχεται εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης τάξεως τοῦ δημοτικοῦ σχολείου καὶ διήκει δι' ὅλων τῶν τάξεων αὐτοῦ. Καὶ ἐν μὲν τῇ Αη τάξει περιλαμβάνεται ἡ διδασκαλία τούτων ἐν τῷ μαθήματι τῆς πραγματογνωσίας. Ἐν τῇ Βη καὶ τῇ Γη τάξει ἐξακολουθεῖ ἡ διδασκαλία τῶν κατοικιδίων ζῴων καὶ τῶν φυτῶν τοῦ κήπου καὶ διδάσκονται προσέτι τὰ ζῶα, τὰ φυτὰ καὶ τὰ ὄρυκτὰ τῆς ἰδιαίτερας πατρίδος. Ἡ ὕλη ἐκλέγεται κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ μὴ λείπωσιν ἀντιπρόσωποι καὶ θηλαστικῶν καὶ πτηνῶν καὶ ἐντόμων καὶ ἰχθύων κλπ. ἐφ' ὅσον τοιοῦτοι ὑπάρχουσιν ἐν τῷ τόπῳ. Ἐν τῇ Δη τάξει διδάσκονται τὰ κυριώτατα τῶν ζῴων, τῶν φυτῶν καὶ τῶν ὄρυκτῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τὰ σπουδαιότατα τῶν ἄλλων χωρῶν προτιμωμένων πάντοτε ἐκείνων, ἅτινα μεταφέρονται εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ χρησιμοποιοῦνται εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ λαοῦ. Ἡ διδασκαλία τῆς Γεωγραφίας θὰ παρέχῃ συνήθως τὴν ἀφορμὴν πρὸς διδασκαλίαν τῆς φυσικῆς Ἱστορίας, ἀλλὰ καὶ ἄλλα μαθήματα δύναται νὰ παρέχῃ τὴν ἀφορμὴν αὐτήν. Καὶ ἐν τῇ

Εη τάξει ἐξ ἀφορμῆς τῆς Γεωγραφίας θὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ διδασκαλία τῆς Φ. Ἱστορίας ἐπὶ ζῴων, φυτῶν καὶ ὄρυκτῶν ξένων χωρῶν, ἀλλ' ἐν τῇ τάξει αὐτῇ θέλουν ἀνευρεθῆ καὶ τὰ κοινὰ γνωρίσματα τῶν θηλαστικῶν, τῶν πτηνῶν, τῶν ἐρπετῶν, τῶν ἐντόμων, τῶν ἰχθύων κλπ. καὶ θέλουν ἀναχθῆ ταῦτα εἰς γένη, τάξεις καὶ συνομοταξίας. Ἐπι δὲ ἐν τῇ τάξει αὐτῇ θέλουσι διδαχθῆ καὶ τὰ κυριώτατα τῆς φυσικῆς πειραματικῆς ἐξ ἀφορμῆς τῶν φυσικῶν φαινομένων, ἅτινα ἐμφανίζονται ἐν τῷ βίῳ καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, ὃν παρουσιάζει ἕκαστη χώρα. Ἐν δὲ τῇ ΣΤη τάξει διδάσκεται ἡ ἀνθρωπολογία μεθ' ὑγιεινῶν ὁδηγιῶν καὶ παραγγελμάτων, ἡ φυσιολογία τῶν φυτῶν καὶ τὰ σπουδαιότατα τῆς ἀνοργάνου καὶ ὀργανικῆς χημείας μάλιστα δὲ τῆς τεχνολογικῆς.

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

Ἐπὶ τὸ ὄνομα μαθηματικὰ ἐννοοῦμεν τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἀριθμητικῆς καὶ τῆς Γεωμετρίας ἐν τῷ δημοτικῷ σχολείῳ. Καὶ ἡ μὲν διδασκαλία τῆς Ἀριθμητικῆς ἄρχεται εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης τάξεως τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, ἡ δὲ διδασκαλία τῆς Γεωμετρίας ἀπὸ τῆς Εης τάξεως.

Ἐν τῇ Αη τάξει διδάσκονται οἱ ἀριθμοὶ 1—10 καὶ αἱ ἐπ' αὐτῶν τέσσαρες πράξεις. Ἡ διδασκαλία γίνεται κατ' ἀρχὰς μὲν αἰσθητῶς, ἔπειτα δὲ ἀπὸ μνήμης καὶ τρίτον γραπτῶς.

Ἐν τῇ Βη τάξει διδάσκονται οἱ ἀριθμοὶ 10—100 καὶ αἱ ἐπ' αὐτῶν τέσσαρες πράξεις. Ἡ διδασκαλία ὡσαύτως εἶνε αἰσθητή, ἀπὸ μνήμης καὶ γραπτή.

Ἐν τῇ Γη τάξει διδάσκονται οἱ ἀριθμοὶ 100—1000 καὶ αἱ ἐπ' αὐτῶν τέσσαρες πράξεις. Ἡ διδασκαλία εἶνε προφορικὴ ἢ ἀπὸ μνήμης καὶ γραπτή. Ἡ αἰσθητοποίησις μεγάλων ἀριθμῶν εἶνε δύσκολος. Ἄλλ' ὅτι δύναται νὰ αἰσθητοποιηθῆ, ἃς μὴ ἀμεληθῆ.

Ἐν τῇ Δη τάξει διδάσκονται οἱ ἀνω τοῦ 1000 ἀριθμοὶ καὶ αἱ τέσσαρες ἐπ' αὐτῶν πράξεις. Ἐπ' ἴσης διδάσκονται οἱ δεκαδικοὶ καὶ αἱ τέσσαρες ἐπ' αὐτῶν πράξεις.

Ἐν τῇ Εη τάξει διδάσκονται οἱ κλασματικοὶ ἀριθμοὶ καὶ αἱ

ἐπ' αὐτῶν πράξεις. Ὅσαύτως διδάσκονται ἐν τῇ τάξει ταύτῃ καὶ οἱ συμμιγεῖς μετὰ τῶν ἐπ' αὐτῶν πράξεων. Οὕτω διδάσκονται ἐν τῇ τάξει ταύτῃ τὰ περὶ μέτρων, σταθμῶν, νομισμάτων κλπ. Ἡ διδασκαλία τελεῖται κατ' ἀρχὰς μὲν προφορικῶς καὶ ἀπὸ μνήμης, εἶτα δὲ γραπτῶς. Ἄλλ' ὅ,τι δύναται καὶ νὰ αἰσθητοποιηθῇ δὲν πρέπει νὰ παραμεληθῆται. Ὑπάρχει δὲ ἐν τῇ τάξει ταύτῃ ἱκανὸν ὕλικόν πρὸς αἰσθητοποίησιν.

Ἐν τῇ ΣΤῇ τάξει διδάσκονται τὰ προβλήματα τοῦ τόκου καὶ αἱ μέθοδοι τῆς ἑταιρείας, τῆς ὑφαιρέσεως, τῆς μείξεως κλπ.

Ἡ διδασκαλία τῆς Γεωμετρίας ὡς καὶ ἀνωτέρω γράφομεν ἄρχεται ἀπὸ τῆς Εἰς τάξεως. Καὶ ἐν μὲν τῇ τάξει ταύτῃ διδάσκονται τὰ στερεὰ σώματα ἤτοι τὰ διάφορα εἶδη τοῦ πρίσματος, ἡ πυραμῖς, ὁ κῶνος, ὁ κύλινδρος, ἡ σφαῖρα κλπ. Ἡ διδασκαλία εἶνε αἰσθητή. Τὰ παιδιά ἐξ ἀμέσου ἀντιλήψεως βλέπουσι τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐπιφανειῶν τῶν διαφόρων στερεῶν σωμάτων, τὸ σχῆμα αὐτῶν, τὰς κορυφὰς τῶν γωνιῶν, τὰς ἀκμὰς κλπ. Ἐκ τούτου μανθάνουσι καὶ τὰ διάφορα ἐπίπεδα σχήματα, τὰ εἶδη τῶν γωνιῶν κλπ.

Ἐν δὲ τῇ ΣΤῇ τάξει γίνεται καταμέτρησις ἐπιφανειῶν καὶ ὄγκων καὶ ἀσκοῦνται οἱ μαθηταὶ εἰς τὴν λύσιν διαφόρων γεωμετρικῶν προβλημάτων χρησίμων εἰς τὸν βίον.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Πάντα τὰ διδασκόμενα ἐν τῷ δημοτικῷ σχολείῳ μαθήματα εἰσφέρουσιν εἰς γλωσσικὴν μόρφωσιν τοῦ μαθητοῦ. Ἄλλ' ὅταν λέγομεν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐννοοῦμεν ἐκεῖνα τὰ μαθήματα, ἅτινα κατ' ἐξοχὴν ἀπεργάζονται τὴν γλωσσικὴν μόρφωσιν τοῦ μαθητοῦ. Τοιαῦτα δὲ εἶνε ἡ ἀνάγνωσις, ἡ πραγματογνωσία, τὰ ποιήματα, αἱ λεκτικαὶ ἀσκήσεις, ἡ γραμματικὴ, ἡ διδασκαλία τῆς ὀρθογραφίας, αἱ συνθητικαὶ ἀσκήσεις κλπ. Ἡ ἀνάγνωσις διδάσκει εἰς ὅλας τὰς τάξεις τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐγκεκριμένων ὑπὸ τοῦ κράτους ἀναγνωστικῶν βιβλίων. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν προκειμένου νὰ ἐκμάθωσιν οἱ μαθηταὶ τὰ γράμματα καὶ τὸν συλλαβισμόν εἶνε μηχανικὴ, εἶτα δὲ κατὰ τὴν συνεχῆ λεγομένην ἀνάγνωσιν ἤτοι ἀπὸ τοῦ δευτέρου μέρους, τοῦ ἀλφαβηταρίου καὶ ἐφεξῆς ῥέουσα ἢ εὐχε-

ρῆς καὶ λογικὴ ἢ κατ' ἐννοιαν. Ἡ ὥραία ἀνάγνωσις ἢ ἡ ἀπαγγελία τελεῖται ἐκεῖ ἔνθα οὐ μόνον ἐννοιαὶ σπουδαῖαι περιέχονται εἰς τὸ ἀναγινωσκόμενον ἀλλὰ καὶ συναισθήματα τοῦ συγγραφέως.

Πραγματογνωσία. Ἡ πραγματογνωσία εἶνε κυρίως μορφή τῆς διδασκαλίας καὶ ἀναφέρεται εἰς πᾶν μάθημα, ὅπερ διδάσκειται αἰσθητῶς. Ἐπειδὴ δὲ ἡ αἰσθητὴ διδασκαλία κυριαρχεῖ ἐν ταῖς κατωτέραις τάξεσι τοῦ δημοτικοῦ σχολείου καὶ δὴ τῇ Αἱ, δὲν δύναται δὲ ἀντικείμενά τινα νὰ ὑπαχθῶσιν οὔτε εἰς τοῦτον οὔτε εἰς ἐκεῖνον τὸν κύκλον τῶν μαθημάτων, διὰ τοῦτο ἀναγράφεται συνήθως ἐν τῷ προγράμματι τῆς τάξεως ταύτης ἴδιον μάθημα ὑπὸ τὸ ὄνομα πραγματογνωσία. Περιλαμβάνει δὲ τὸ μάθημα τοῦτο πάντα τὰ αἰσθητὰ ἀντικείμενα (πράγματα), ὅσα ὑπολείπουσιν ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἀντίληψιν τοῦ μαθητοῦ. Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τούτου οὐ μόνον πλουτίζεται ἡ γλῶσσα τοῦ μαθητοῦ διὰ τῆς κατονομασίας τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ ἀντικειμένου, ἀλλὰ καὶ ἀσκεῖται ὁ μαθητὴς εἰς τὸ ὀρθῶς ἐκφράζεσθαι.

Ἡ τοιαύτη γλωσσικὴ διδασκαλία συνεχίζεται καὶ ἐν τῇ Βα τάξει. Ἐκεῖ καὶ ἐπὶ πραγμάτων, ἅτινα ἐδιδάχθησαν οἱ μαθηταί, μάλιστα δὲ ἐπὶ ποιημάτων, ὧν γίνεται ἀνάλυσις, ἀκόμη δὲ καὶ ἐπὶ κειμένου τοῦ ἀναγνωστικοῦ βιβλίου, ἀλλὰ πάντοτε ἐπὶ ὕλης γνωστῆς, τελοῦνται ποικίλαι γλωσσικαὶ ἀσκήσεις, καθ' ἃς οἱ μαθηταὶ ποικιλοτρόπως ἐκφραζόμενοι οὐ μόνον διορθοῦσι τὸν γλωσσικὸν πλοῦτον αὐτῶν ἀλλὰ καὶ αὐξάνουσι τοῦτον. Τοῦτο πρέπει νὰ γίνεται καὶ εἰς τὴν Γην ἀκόμη τάξιν τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Παρὰ τὰ σήμερον κρατοῦντα ἔχω τὴν γνώμην ὅτι ἡ διδασκαλία τῆς γλώσσης πρέπει εἰς τὰς τρεῖς κατωτέρας τάξεις τοῦ δημοτικοῦ σχολείου νὰ εἶνε καθαρῶς πρακτικὴ καὶ νὰ ἀποβλέπῃ εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ γλωσσικοῦ μόνον αἰσθήματος τοῦ μαθητοῦ. Τὸ αὐτὸ ὀφείλει νὰ γίνῃ τὸ πρῶτον ὁ ὀδηγὸς πρὸς ὀρθὴν χρῆσιν τῆς γλώσσης. Καὶ πρὶν ἢ μάθουν νὰ κλίνουν τὰ ὀνόματα οἱ μαθηταὶ τράπεζα, ἄμπελος, στρατιώτης κλπ. πρέπει πρακτικῶς νὰ ἔχουν μάθῃ νὰ λέγουν τῶν τραπέζων καὶ τῶν ἀμπέλων καὶ τῶν στρατιωτῶν κλπ. ὀμιλοῦντες ἢ καὶ γράφοντες. Ἄλλὰ καὶ ἐν ταῖς τρισὶν ἀνωτέραις τάξεσι τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ἡ πρακτικὴ διδασκαλία τῆς γλώσσης πρὸς πλουτισμὸν καὶ διόρθωσιν τῆς

γλώσσης τοῦ μαθητοῦ καὶ πρὸς καλλιέργειαν τοῦ γλωσσικοῦ αἰσθη-
ματος ὀφείλει νὰ μὴ ἀμεληθῆ. Ἀλλὰ παρὰ ταύτην πρέπει νὰ γίνῃ
καὶ ἡ παρατήρησις τῶν γλωσσικῶν φαινομένων καὶ ἡ ἀνεύρεσις
τῶν κανόνων καὶ νόμων τῆς γλώσσης, νὰ ἀρχίσῃ δηλονότι καὶ ἡ
θεωρητικὴ διδασκαλία τῆς γλώσσης, ἤτοι ἡ Γραμματικὴ. Νῦν δὲν
ζητοῦμεν πλέον νὰ καλλιεργήσωμεν τὸ γλωσσικὸν μόνον αἶσθημα
τοῦ μαθητοῦ ἀλλὰ θέλομεν νὰ φωτίσωμεν καὶ τὴν γλωσσικὴν συ-
νειδήσιν αὐτοῦ καὶ ταύτην νὰ τῆξωμεν ἐφεξῆς ὁδηγὸν εἰς τὴν ὀρθὴν
χρῆσιν τῆς γλώσσης. Οὕτως ἀναλυντες ποίημά τι ἢ κείμενον κλα-
σικὸν δὲν ἀσκοῦμεν μόνον τὸν μαθητὴν πρακτικῶς εἰς τὴν ὀρθὴν
χρῆσιν τῆς γλώσσης πλουτίζοντες καὶ διορθοῦντες τὴν γλῶσσαν
αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ παρατηροῦμεν τὰ γλωσσικὰ φαινόμενα καὶ ἀνά-
γομεν ταῦτα δι' ὁμοίων παρατηρήσεων εἰς κανόνας καὶ νόμους
γλωσσικοὺς ἢτοι διδάσκωμεν Γραμματικὴν. Ἡ θεωρητικὴ διδασκαλία
τῆς γλώσσης ἢτοι ἡ Γραμματικὴ βαίνει ἐκ τῶν ἀπλουστέρων ἢτοι
τῶν πλησιεστέρων εἰς τὴν γλωσσικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ μαθητοῦ πρὸς
τὰ συνθετώτερα ἢτοι τὰ ἀπώτερα, τὰ σπανιώτερα ἐν τῇ χρῆσει.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Ποιήματα διδάσκονται εἰς ὅλας τὰς τάξεις τοῦ δημοτικοῦ σχο-
λείου. Τοιαῦτα ποιήματα περιέχουσι τὰ ἀναγνωστικὰ βιβλία. Ἀλλ' ὁ
διδάσκαλος δύναται νὰ ἐκλέξῃ καὶ ἄλλοθεν τοιαῦτα. Καὶ εἰς μὲν
τὰς τρεῖς κατωτέρας τάξεις τοῦ δημοτικοῦ σχολείου τὰ ποιήματα δι-
δάσκονται διὰ τῆς μεθόδου τοῦ ἀποστρωματισμοῦ, εἰς δὲ τὰς ἀνωτέ-
ρας διδάσκονται ταῦτα ὡς καὶ ἡ ὠραία ἀνάγνωσις, ἀναγινώσκουσι
δηλ. μετ' ἤθους καὶ ἐρμηνεύουσι ταῦτα οἱ μαθηταὶ ἀποστηθίζουσι δὲ
κατ' οἶκον.

ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

Οἱ μαθηταὶ δέον νὰ ἐθισθῶσιν εἰς ὀρθὴν καὶ εὐχερῆ ἔκφρασιν
τῶν ἰδεῶν των. Ἡ περὶ τὸ ἐκφράζεσθαι εὐχέρεια εἶνε ἀρετὴ μεγάλη
τοῦ ἀνθρώπου καὶ διὰ τοῦτο τὸ σχολεῖον ὀφείλει νὰ καλλιεργήσῃ
τὴν ἀρετὴν ταύτην. Ὑλιν πρὸς τοιαύτην καλλιέργειαν παρέχουσι
τὰ παραμύθια, ἡ ἱστορικὴ ὕλη, αἱ παρατηρήσεις τοῦ μαθητοῦ καὶ τὰ

γεγονότα τοῦ βίου αὐτοῦ, ἀναγνώσεις, περιγραφαὶ κλπ. Ἄλλως δὲν
πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι τὸ σπουδαιότατον μέσον τῆς μορφώσεως
τοῦ γραπτοῦ λόγου εἶνε ἡ καλλιέργεια τοῦ προφορικοῦ. Οὗτος εἶνε
ἡ ἀπαραίτητος προβαθμὶς τοῦ γραπτοῦ.

ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ

Ὁ γραπτὸς λόγος περιλαμβάνει τὰς συνθέσεις καὶ τὴν ὀρθογρα-
φίαν. Ταύτας ὀφείλει ἐνωρὶς νὰ καλλιεργήσῃ τὸ σχολεῖον. Τὰ παιδία
ἐν τῇ Αα τάξει ὀφείλουσι νὰ γράφωσιν ὀρθῶς καὶ ἀπὸ μνήμης περὶ
τὰς ἑκατὸν ἀπλᾶς καὶ γνωστὰς λέξεις. Ἐν τῇ Βα τάξει γράφουσι
ὡσαύτως περὶ τὰς 100 ἀπλᾶς προτάσεις. Ἀπὸ τῆς Γης δὲ τῆς τάξεως
ἀρχεται ἡ ἄσκησις τῶν μαθητῶν εἰς μικρὰς συνθέσεις, εἴτινες ἐφ'
ὅσον ἀνέρχονται οὗτοι εἰς ἀνωτέρας τάξεις ἐπὶ τοσοῦτον ἐκτείνονται.
Ὑλιν πρὸς συνθέσεις παρέχουσι τὰ διάφορα μαθήματα μάλιστα δὲ
τὰ τῆς φρονηματιστικῆς ὕλης καὶ τὰ τῆς ἐποπτικῆς διδασκαλίας,
ἔτι δὲ παρατηρήσεις ἰδίας τῶν μαθητῶν καὶ γεγονότα ἀναφερόμενα
εἰς τὸν βίον αὐτῶν. Αἱ συνθέσεις οὕτω λαμβάνουσι τὴν μορφήν
τῆς διηγήσεως, τῆς ἐκθέσεως, τῆς περιγραφῆς, τῆς ἀνακωνώσεως,
τοῦ χαρακτηρισμοῦ, τῆς ἐπιστολῆς κλπ. Ἀλλὰ καὶ αἱ διηγήσεις δύ-
νανται νὰ ἔχωσι ποικίλας μορφάς. Οὕτως ἔχομεν διηγήσεις πιστὰς
καὶ διηγήσεις μεταβεβλημένας, διηγήσεις συντόμους καὶ διηγήσεις
ἀνεπτυγμένας, διηγήσεις ἐν μορφῇ διαλόγου κλπ.

ΙΧΝΟΓΡΑΦΙΑ

Ἡ διδασκαλία τῆς Ἰχνογραφίας ἀρχεται εὐθὺς ἀπὸ τῆς κατω-
τάτης τάξεως τοῦ δημοτικοῦ σχολείου καὶ διήκει δι' ὅλων τῶν τά-
ξεων αὐτοῦ. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἰχνογραφοῦσιν οἱ μαθηταὶ ἀπὸ
μνήμης ἀντικείμενα γνωστὰ, ἅτινα συνήνητησαν εἰς τὸ μάθημα τῆς
ἀναγνώσεως ἢ εἰς τὸ μάθημα τῆς πραγματογνωσίας, κατόπιν δὲ
ἰχνογραφοῦσιν ἀπὸ φύσεως ἀντικείμενα, περὶ ὧν ἐγένετο λόγος
εἴτε ἐν τῇ ἀναγνώσει, εἴτε ἐν τῇ ἱστορίᾳ εἴτε ἐν τῇ φυσικῇ ἱστο-
ρίᾳ κλπ.

ΚΑΛΛΙΓΡΑΦΙΑ

Ἡ διδασκαλία τῆς καλλιγραφίας ἀρχεται κυρίως ἀπὸ τῆς Βαυ τάξεως τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Ἐν τῇ Αη τάξει παρὰ τὰ κεκανονισμένα ὀφείλει κατὰ τὴν γνώμην μου νὰ κρατῆ ἡ γραφὴ τοῦ τύπου ἐν τῇ ἀπλουστάτῃ αὐτῆς μορφῇ, τὰ δὲ παιδιά νὰ γράψωσι τὰ γράμματα ἢ τὰς λέξεις, ὡς διδάσκονται ἐν τῷ ἀλφαβηταρίῳ. Ἐν τῇ Βαυ τάξει διδάσκονται τὰ γράμματα τῆς μικρᾶς ἀλφαβήτου ἐκ τῶν ἀπλουστέρων πρὸς τὰ συνθετώτερα. Τὰ δεδιδυγμένα γράμματα συνδυάζονται καὶ σχηματίζουν λέξεις, ὡς γράφουσιν οἱ μαθηταὶ πρὸς ἀσκήσιν. Μεγάλῃ προσοχῇ δεόν νὰ καταβληθῆ πρὸς καλλιγραφίαν τῶν δύο θεμελιωδῶν γραμμάτων τοῦ ι καὶ τοῦ ο, ἐξ ὧν σχηματίζονται πάντα σχεδὸν τὰ ἄλλα γράμματα. Ἐν τῇ Γη τάξει διδάσκονται οἱ μαθηταὶ τὰ κεφαλαῖα γράμματα ἀρχόμενοι πρῶτον μὲν ἐξ ἐκείνων, ἅτινα εἶνε ἐντελῶς ὅμοια πρὸς τὰ μικρά, ἔπειτα δὲ ἐκ τῶν ἀπλουστέρων. Τὰ παιδιά ὀφείλουσι νὰ ἀσκηθῶσι πολὺ εἰς τὴν θεμελιώμη γραμμῆν J, ἣτις εἶνε ἡ βῆσις τῶν πλείστων κεφαλαίων γραμμάτων. Μετὰ τὴν ἀσκήσιν ἐν ἐκάστῳ γράμματι οἱ μαθηταὶ γράφουσιν λέξιν ἢ καὶ πρότασιν περιέχουσαν τὸ γράμμα τοῦτο. Ἡ καλλιγραφία καὶ ἐν τῇ Βαυ καὶ ἐν τῇ Γη τάξει γίνεται ἐπὶ τετραδίων ἐχόντων τὰς βοηθητικὰς λεγομένας γραμμὰς πρὸς καθορισμὸν τοῦ μεγέθους τῶν γραμμάτων. Ὑπάρχουσι καὶ τετράδια, ἅτινα φέρουσιν ἀκόμη καὶ γραμμὰς πλαγίας καθοριζούσας καὶ τὴν κλίσιν καὶ τὴν ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν τῶν γραμμάτων. Ἐν τῇ Δη τάξει οἱ μαθηταὶ ἀσχοῦνται εἰς γραφὴν διαφόρων μεγεθῶν. Οὐχὶ τὰ πολὺν μεγάλα γράμματα ἀλλὰ τὰ μέτρια εἶνε τὰ εὐκολώτερα πρὸς γραφὴν καὶ διὰ τοῦτο ἐν ἀρχῇ μέτριον μέγεθος πρέπει νὰ ἔχωσι τὰ γράφόμενα γράμματα. Ὅσῳ μικρότερα εἶνε τὰ γράμματα, τόσῳ δυσκολώτερα πρὸς καλὴν γραφὴν. Διὰ τοῦτο εἰς τὸ μικρότερον εἶδος τῆς γραφῆς δεόν νὰ καταντήσῃ τις τελευταῖον. Καὶ ἐν τῇ Δη τάξει νομίζομεν ὅτι οἱ μαθηταὶ δεόν νὰ γράψωσι μετὰξὺ δύο γραμμῶν. Ἐν τῇ Εη τάξει ἐξακολουθεῖ ἡ διδασκαλία τῆς καλλιγραφίας ἀλλὰ συγχρόνως ἀσχοῦνται οἱ μαθηταὶ καὶ εἰς τὴν ταχυγραφίαν. Τοῦτο γίνεται καὶ εἰς τὴν ΣΤ τάξιν. Ὑλὴν πρὸς διδασκαλίαν τῆς καλλιγραφίας ἀπὸ τῆς Δης τάξεως καὶ ἐφεξῆς παρέχουσιν ἰδίως τὰ φρονημα-

τιστικὰ μαθήματα. Μεγάλαι ἰδέαι ἀξίας διαρκοῦς ἐξηγμένοι ἐκ τῆς διδασκαλίας τῶν μαθημάτων τούτων γίνονται ὑποδείγματα καλλιγραφίας εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν τάξεων τούτων.

ΩΔΙΚΗ

Ἡ διδασκαλία τῆς ὠδικῆς ἀρχεται ἀπὸ τῆς κατωτάτης τάξεως τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ὀφείλουσι ταῦτα νὰ εἶνε ἀπλᾶ καὶ κατὰ τὰς περιεχομένας ἐν τῷ ποιήματι ἰδέας καὶ κατὰ τὸ μέλος, κατόπιν δὲ συνθετώτερα. Τὸ ῥῆμα εἶτε πρὸς τὴν πατρίδα ἀναφέρεται, εἶτε πρὸς τὸν Θεόν, εἶτε πρὸς τὴν φύσιν εἶτε πρὸς ἄλλο τι ὀφείλει νὰ εἶνε πάντοτε σπουδαῖον, νὰ συγκινῆ δὲ καὶ διὰ τοῦ περιεχομένου καὶ διὰ τῆς μελωδίας τὰ παιδιά καὶ νὰ γεννᾷ ἐν τῇ ψυχῇ τῶν ζωντᾶ συναισθήματα. Καὶ ἐν μὲν ταῖς κατωτέροις τάξεσι τοῦ δημοτικοῦ σχολείου διδάσκονται τὰ ῥήματα πρακτικῶς, ἐν δὲ ταῖς ἀνωτέροις θεωρητικῶς.

ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ

Ἡ διδασκαλία τῆς γυμναστικῆς ἀρχεται ἀπὸ τῆς κατωτάτης τάξεως τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Διδάσκεται δὲ ἐπὶ τῇ βῆσει τῆς δι' ἐκάστην τάξιν ἐγκεκριμένης ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου ὕλης.

Ἡ χειροτεχνία, αἱ γεωπονικαὶ καὶ αἱ ἄλλαι πρακτικαὶ ἐργασίαι εὐχῆς ἔργον εἶνε νὰ εἰσαχθῶσιν εἰς ὅλα τὰ δημοτικὰ σχολεῖα τῆς Ἑλλάδος ἐπ' ἀγαθῷ τῆς γενικῆς μορφώσεως τοῦ μαθητοῦ.

ΩΡΟΛΟΓΙΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΕΧΟΝΤΟΣ ΕΞ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΕΝΤΕ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥΣ

ΤΑΞΙΣ Α΄.

ΩΡΑΙ	ΔΕΥΤΕΡΑ	ΤΡΙΤΗ	ΤΕΤΑΡΤΗ	ΠΕΜΠΤΗ	ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	ΣΑΒΒΑΤΟΝ
9—10	Ἀνάγνωσις καὶ γραφή καθ' ἐκάστην					
10—11	Πραγματεγνωσία καὶ Γλωσσική διδασκ.	Ἀριθμητική	Πραγματεγνωσία καὶ Γλωσσική διδασκ.	Ἀριθμητική	Πραγματεγνωσία καὶ Γλωσσική διδασκ.	Ἀριθμητική
11—12	Ἰγνογραφία	Χειροτεχνία	Ἰγνογραφία	Χειροτεχνία	Ἰγνογραφία	—
2—3	ᾠδὴ καὶ Γυμν.	ᾠδὴ καὶ Γυμν.	—	ᾠδὴ καὶ Γυμν.	ᾠδὴ καὶ Γυμν.	Θρησκευτικὰ

ΤΑΞΙΣ Β΄.

Ἀνάγνωσις καθ' ἐκάστην

9—10	Ἀνάγνωσις καθ' ἐκάστην					
10—11	Ἀριθμητική	Γλωσσική διδασκ.	Ἀριθμητική	Γλωσσική διδασκ.	Ἀριθμητική	Χειροτεχνία
11—12	Ἰγνογραφία	Καλλιγραφία	Χειροτεχνία	Ἰγνογραφία	Καλλιγραφία	—
2—3	Φ. Ἱστορία	Πατριδογραφία	—	Φ. Ἱστορία	Πατριδογραφία	Θρησκευτικὰ
3—4	ᾠδὴ καὶ Γυμν.	ᾠδὴ καὶ Γυμν.	—	ᾠδὴ καὶ Γυμν.	ᾠδὴ καὶ Γυμν.	—

ΤΑΞΙΣ Γ΄.

Ἀνάγνωσις καθ' ἐκάστην

ΩΡΑΙ	ΔΕΥΤΕΡΑ	ΤΡΙΤΗ	ΤΕΤΑΡΤΗ	ΠΕΜΠΤΗ	ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	ΣΑΒΒΑΤΟΝ
8—9	Ἀνάγνωσις καθ' ἐκάστην					
9—10	Γλωσσική διδασκ.	Ἀριθμητική	Γλωσσική διδασκ.	Ἀριθμητική	Γλωσσική διδασκ.	Ἀριθμητική
10—11	Φ. Ἱστορία	Πατριδογραφία	Φ. Ἱστορία	Πατριδογραφία	Φ. Ἱστορία	Ἱστορία
11—12	Χειροτεχνία	—	Καλλιγραφία	—	Χειροτεχνία	Καλλιγραφία
2—3	Ἰγνογραφία	Θρησκευτικὰ	—	Θρησκευτικὰ	Ἰγνογραφία	Θρησκευτικὰ
3—4	ᾠδὴ καὶ Γυμν.	ᾠδὴ καὶ Γυμν.	—	ᾠδὴ καὶ Γυμν.	ᾠδὴ καὶ Γυμν.	—

ΤΑΞΙΣ Δ΄.

Ἀνάγνωσις καθ' ἐκάστην

8—9	Ἀνάγνωσις καθ' ἐκάστην					
9—10	Ἀριθμητική	Γλωσσική διδασκ.	Ἀριθμητική	Γλωσσική διδασκ.	Ἀριθμητική	Γλωσσική διδασκ.
10—11	Φ. Ἱστορία	Γεωγραφία	Φ. Ἱστορία	Γεωγραφία	Φ. Ἱστορία	Χειροτεχνία
11—12	Ἰγνογραφία	Καλλιγραφία	Χειροτεχνία	Ἰγνογραφία	Καλλιγραφία	—
2—3	Ἱστορία	Θρησκευτικὰ	—	Θρησκευτικὰ	Ἱστορία	Θρησκευτικὰ
3—4	ᾠδὴ καὶ Γυμν.	ᾠδὴ καὶ Γυμν.	—	ᾠδὴ καὶ Γυμν.	ᾠδὴ καὶ Γυμν.	—

ΩΡΟΛΟΓΙΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΕΧΟΝΤΟΣ ΕΞ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΤΕΣΣΑΡΑΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥΣ

Α'. ΤΑΞΙΣ

ΩΡΑΙ	ΔΕΥΤΕΡΑ	ΤΡΙΤΗ	ΤΕΤΑΡΤΗ	ΠΕΜΠΤΗ	ΠΑΡΑΣΚ.	ΣΑΒΒΑΤ.
9—10	*Ανάγνωσις και γραφή καθ' ἐκάστην					
10—11	*Αριθμητ.	Πραγματ.	*Αριθμητ.	Πραγματ.	*Αριθμητ.	Πραγματ.
11—12	Χειροτεχν.	—	*Ψδική και Γυμναστικ.	—	Χειροτεχν.	*Ψδική και Γυμναστικ.
2—3	*Ψδική και Παιδιαί	Ίχνογραφ.	—	Ίχνογραφ.	*Ψδική και Παιδιαί	Θρησκευτ- Παιδιαί

Β'. ΤΑΞΙΣ

9—10	*Ανάγνωσις	*Ανάγνωσις	*Ανάγνωσις	*Ανάγνωσις	*Ανάγνωσις	*Ανάγνωσις
10—11	*Αριθμητ.	Γλ. διδασκ.	*Αριθμητ.	Γλ. διδασκ.	*Αριθμητ.	Γλ. διδασκ.
11—12	Φ. Ίστορία	*Ψδική και Γυμναστικ.	Χειροτεχν.	Φ. Ίστορία	*Ψδική και Γυμναστικ.	Χειροτεχν.
2—3	Ίχνογραφ.	Καλλιγρ.	—	Ίχνογραφ.	Καλλιγρ.	Θρησκευτ.
3—4	*Ψδική και Παιδιαί	Πατριδογρ.	—	*Ψδική και Παιδιαί	Πατριδογρ.	—

Γ. ΤΑΞΙΣ Ε' και ΣΤ'

ΩΡΑΙ	ΔΕΥΤΕΡΑ	ΤΡΙΤΗ	ΤΕΤΑΡΤΗ	ΠΕΜΠΤΗ	ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	ΣΑΒΒΑΤΟΝ
8—9	*Ανάγνωσις	*Ανάγνωσις	*Ανάγνωσις	*Ανάγνωσις	*Ανάγνωσις	*Ανάγνωσις
9—9 1/2	Προσορ. Γραπτή ἀριθμ.	Γλωσσική διδασκαλία	Προσορ. ἀριθμ.	Γλωσσική διδασκαλία	Προσορ. ἀριθμ.	Γλωσσική διδασκαλία
9 1/2—10	Γραπτή ἀριθμ.	Προσορ. ἀριθμ.	Γραπτή ἀριθμ.	Προσορ. ἀριθμ.	Γραπτή ἀριθμ.	Προσορ. ἀριθμ.
10—11	Φυσιογνωσία	Γεωγραφία	Φ. Ίστορία	Γεωγραφία	Φυσιογνωσία	Γεωμετρία
11—12	Καλλιγραφία	*Ίχνογραφία	Χειροτεχνία	*Ίχνογραφία	Καλλιγραφία	Χειροτεχνία
2—3	Ίστορία	Θρησκευτικά	—	Θρησκευτικά	Ίστορία	Εὐαγγέλιον
3—4	*Ψδική και Γυμναστική	Γυμναστική και *Ψδική	—	*Ψδική και Γυμναστική	Γυμναστική και *Ψδική	—

ΣΗΜ. Τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Ε' τάξεως διδάσκει ὁ διδάσκαλος τῆς Α', τὴν δὲ ψδικὴν καὶ γυμναστικὴν τῆς Ε' καὶ ΣΤ' ὁ τῆς Β'.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΕΧΟΝΤΟΣ ΤΡΕΙΣ ΔΙΑΣΚΑΛΟΥΣ

Ώρες	ΔΕΥΤΕΡΑ		ΤΡΙΤΗ		ΤΕΤΑΡΤΗ		ΠΕΜΠΤΗ		ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ		ΣΑΒΒΑΤΟΝ	
	Α.	Β.	Α.	Β.	Α.	Β.	Α.	Β.	Α.	Β.	Α.	Β.
9-10	Ανάγν.	Καλλιγ.	Ανάγν.	Ιχνογρ.	Ανάγν.	Καλλιγ.	Ανάγν.	Ιχνογρ.	Ανάγν.	Καλλιγ.	Ανάγν.	Ιχνογρ.
10-11	Γραφή	Ανάγν.	Ιχνογρ.	Ανάγν.	Γραφή	Ανάγν.	Ιχνογρ.	Ανάγν.	Γραφή	Ανάγν.	Ιχνογρ.	Ανάγν.
11-11(1)2	προφ. άριθμ.	Γραπτή άριθμ.	Πραγματογνωσία και λεκτικά άσκησης	προφ. άριθμ.	προφ. άριθμ.	Γραπτή άριθμ.	προφ. άριθμ.	Γραπτή άριθμ.	προφ. άριθμ.	πραγματογνωσία και λεκτικά άσκησης	προφ. άριθμ.	Γραπτή άριθμ.
11(1)2-12	Γραπτή άριθμ.	προφ. άριθμ.	προφ. άριθμ.	Γραπτή άριθμ.	προφ. άριθμ.	Γραπτή άριθμ.	προφ. άριθμ.	Γραπτή άριθμ.	προφ. άριθμ.	προφ. άριθμ.	Γραπτή άριθμ.	προφ. άριθμ.
2-3	Ώδική και Γυμν.	Ώδική και Γυμν.	Ώδική και Γυμν.	Ώδική και Γυμν.	Ώδική και Γυμν.	Ώδική και Γυμν.	Ώδική και Γυμν.	Ώδική και Γυμν.	Ώδική και Γυμν.	Ώδική και Γυμν.	Ώδική και Γυμν.	Ώδική και Γυμν.
3-4	Χειροτεχνία	Χειροτεχνία	Χειροτεχνία	Χειροτεχνία	Χειροτεχνία	Χειροτεχνία	Χειροτεχνία	Χειροτεχνία	Χειροτεχνία	Χειροτεχνία	Χειροτεχνία	Χειροτεχνία

Ώρες	ΔΕΥΤΕΡΑ		ΤΡΙΤΗ		ΤΕΤΑΡΤΗ		ΠΕΜΠΤΗ		ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ		ΣΑΒΒΑΤΟΝ	
	Α.	Β.	Α.	Β.	Α.	Β.	Α.	Β.	Α.	Β.	Α.	Β.
8-9	Ανάγν.	Ανάγν.	Ανάγν.	Ανάγν.	Ανάγν.	Ανάγν.	Ανάγν.	Ανάγν.	Ανάγν.	Ανάγν.	Ανάγν.	Ανάγν.
9-9 12	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.
9 12-10	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.
10-11	Φυσική	Ίστορία	Φυσική	Ίστορία	Φυσική	Ίστορία	Φυσική	Ίστορία	Φυσική	Ίστορία	Φυσική	Ίστορία
11-12	Καλλιγ.	Καλλιγ.	Καλλιγ.	Καλλιγ.	Καλλιγ.	Καλλιγ.	Καλλιγ.	Καλλιγ.	Καλλιγ.	Καλλιγ.	Καλλιγ.	Καλλιγ.
2-3	Ώδική και Γυμν.	Ώδική και Γυμν.	Ώδική και Γυμν.	Ώδική και Γυμν.	Ώδική και Γυμν.	Ώδική και Γυμν.	Ώδική και Γυμν.	Ώδική και Γυμν.	Ώδική και Γυμν.	Ώδική και Γυμν.	Ώδική και Γυμν.	Ώδική και Γυμν.
8-4	Ε	ΣΤ	Ε	ΣΤ	Ε	ΣΤ	Ε	ΣΤ	Ε	ΣΤ	Ε	ΣΤ
8-9	Ανάγν.	Ανάγν.	Ανάγν.	Ανάγν.	Ανάγν.	Ανάγν.	Ανάγν.	Ανάγν.	Ανάγν.	Ανάγν.	Ανάγν.	Ανάγν.
9-9 12	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.
9 12-10	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.	Πρ. άριθμ.
10-11	Φυσική	Ίστορία	Φυσική	Ίστορία	Φυσική	Ίστορία	Φυσική	Ίστορία	Φυσική	Ίστορία	Φυσική	Ίστορία
11-12	Καλλιγ.	Καλλιγ.	Καλλιγ.	Καλλιγ.	Καλλιγ.	Καλλιγ.	Καλλιγ.	Καλλιγ.	Καλλιγ.	Καλλιγ.	Καλλιγ.	Καλλιγ.
2-3	Ώδική και Γυμν.	Ώδική και Γυμν.	Ώδική και Γυμν.	Ώδική και Γυμν.	Ώδική και Γυμν.	Ώδική και Γυμν.	Ώδική και Γυμν.	Ώδική και Γυμν.	Ώδική και Γυμν.	Ώδική και Γυμν.	Ώδική και Γυμν.	Ώδική και Γυμν.
8-4	Ε	ΣΤ	Ε	ΣΤ	Ε	ΣΤ	Ε	ΣΤ	Ε	ΣΤ	Ε	ΣΤ

ΣΗΜ. Την ανάγνωση της Ε' τάξεως διδάσκει ο τής Δ, τής δε Γ' ο τής Β'.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΞΕΤΑΣΕΙΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΕΧΟΝΤΟΣ ΥΠΟΨΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥΣ

Ώρες	ΔΕΥΤΕΡΑ	ΤΡΙΤΗ	ΤΕΤΑΡΤΗ	ΠΕΜΠΤΗ	ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	ΣΑΒΒΑΤΟΝ
9-10	*Ανάγν. Καλλιγ.	*Ανάγν. Ίχνογρ.	*Ανάγν. Καλλιγ.	*Ανάγν. Ίχνογρ.	*Ανάγν. Καλλιγ.	*Ανάγν. Ίχνογρ.
10-11	Γραφή και Ίχν. *Ανάγν.	Γραφή και Ίχν. *Ανάγν.	Γραφή και Ίχν. *Ανάγν.	Γραφή και Ίχν. *Ανάγν.	Γραφή και Ίχν. *Ανάγν.	Γραφή και Ίχν. *Ανάγν.
11-11(2)	Πραγματογνώσια και λεκτικά ασκήσεις	*Αριθμ. προφ. *Αριθμ. γραπτ. *Αριθμ. προφ.	Πραγματογνώσια και λεκτικά ασκήσεις	*Αριθμ. προφ. *Αριθμ. γραπτ. *Αριθμ. προφ.	Πραγματογνώσια και λεκτικά ασκήσεις	*Αριθμ. προφ. *Αριθμ. γραπτ. *Αριθμ. προφ.
11(1)2-12	Γραφή και Ίχν. *Ανάγν.	Γραφή και Ίχν. *Ανάγν.	Γραφή και Ίχν. *Ανάγν.	Γραφή και Ίχν. *Ανάγν.	Γραφή και Ίχν. *Ανάγν.	Γραφή και Ίχν. *Ανάγν.
2-3	Χειροτεχνία	Πατριδογραφία	—	Χειροτεχνία	Πατριδογραφία	Θρησκευτικά
3-4	*Θδωκή και γυμναστική	*Θδωκή και γυμν.	—	*Θδωκή και γυμν.	—	—

Ώρες	ΔΕΥΤΕΡΑ	ΤΡΙΤΗ	ΤΕΤΑΡΤΗ	ΠΕΜΠΤΗ	ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	ΣΑΒΒΑΤΟΝ
8-9	Ανάγν. *Ανάγν.	Ανάγν. *Ανάγν.	Ανάγν. *Ανάγν.	Ανάγν. *Ανάγν.	Ανάγν. *Ανάγν.	Ανάγν. *Ανάγν.
9-9(1)2	Γραπτή προφορ. άριθμ. *Ανάγν.	Γραπτή προφορ. άριθμ. *Ανάγν.	Γραπτή προφορ. άριθμ. *Ανάγν.	Γραπτή προφορ. άριθμ. *Ανάγν.	Γραπτή προφορ. άριθμ. *Ανάγν.	Γραπτή προφορ. άριθμ. *Ανάγν.
9(1)2-10	προφορ. *Αριθμ. *Αριθμ. προφ. *Αριθμ. γραπτ. *Αριθμ. προφ.	Διδασκαλ. γλώσ.	Διδασκαλ. γλώσ.	Διδασκαλ. γλώσ.	Διδασκαλ. γλώσ.	Διδασκαλ. γλώσ.
10-11	Φυσική *Αριθμ. *Αριθμ. προφ. *Αριθμ. γραπτ. *Αριθμ. προφ.	Φυσική *Αριθμ. *Αριθμ. προφ. *Αριθμ. γραπτ. *Αριθμ. προφ.	Φυσική *Αριθμ. *Αριθμ. προφ. *Αριθμ. γραπτ. *Αριθμ. προφ.	Φυσική *Αριθμ. *Αριθμ. προφ. *Αριθμ. γραπτ. *Αριθμ. προφ.	Φυσική *Αριθμ. *Αριθμ. προφ. *Αριθμ. γραπτ. *Αριθμ. προφ.	Φυσική *Αριθμ. *Αριθμ. προφ. *Αριθμ. γραπτ. *Αριθμ. προφ.
11-12	Καλλιγραφία	Ίχνογραφία	Ίχνογραφία	Ίχνογραφία	Καλλιγραφία	Ίχνογραφία
2-3	*Θδωκή και γυμναστική	*Θδωκή και γυμναστική	*Θδωκή και γυμναστική	*Θδωκή και γυμναστική	*Θδωκή και γυμναστική	*Θδωκή και γυμναστική
3-4	Καλλιγραφία	Θρησκευτικά	Ίχνογραφία	Καλλιγραφία	Καλλιγραφία	Θρησκευτικά
8-9	Ε. ΣΤ. *Ανάγνωσις	Ε. ΣΤ. *Ανάγνωσις	Ε. ΣΤ. *Ανάγνωσις	Ε. ΣΤ. *Ανάγνωσις	Ε. ΣΤ. *Ανάγνωσις	Ε. ΣΤ. *Ανάγνωσις
9-9(1)2	Γραπτή προφορ. άριθμ. *Ανάγν.	Γραπτή προφορ. άριθμ. *Ανάγν.	Γραπτή προφορ. άριθμ. *Ανάγν.	Γραπτή προφορ. άριθμ. *Ανάγν.	Γραπτή προφορ. άριθμ. *Ανάγν.	Γραπτή προφορ. άριθμ. *Ανάγν.
9(1)2-10	προφορ. *Αριθμ. *Αριθμ. προφ. *Αριθμ. γραπτ. *Αριθμ. προφ.	Διδασκαλ. γλώσ.	Διδασκαλ. γλώσ.	Διδασκαλ. γλώσ.	Διδασκαλ. γλώσ.	Διδασκαλ. γλώσ.
10-11	Φυσιογνωσία	Ίσωςγραφία	Ίσωςγραφία	Ίσωςγραφία	Φυσιογνωσία	Ίσωςγραφία
11-12	Καλλιγραφία	Ίχνογραφία	Καλλιγραφία	Ίχνογραφία	Καλλιγραφία	Ίχνογραφία
2-3	*Θδωκή και γυμναστική	*Θδωκή και γυμναστική	*Θδωκή και γυμναστική	*Θδωκή και γυμναστική	*Θδωκή και γυμναστική	*Θδωκή και γυμναστική
3-4	Καλλιγραφία	Θρησκευτικά	Ίχνογραφία	Καλλιγραφία	Καλλιγραφία	Θρησκευτικά

ΣΗΜ. Την Ανάγνωση της Γ. τάξεως διδάσκει ο διδάσκαλος της Δ. και Βας. Την δε Ανάγνωση της Ε. και ΣΤ. διδάσκει και η ο διδάσκαλος των τάξεων τούτων.

ΟΔΗΓΙΑΙ ΠΡΟΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΝ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Όταν ο αριθμός των διδασκάλων ενός σχολείου είναι ἴσος πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν τάξεων αὐτοῦ, ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ προγράμματος δὲν ἔχει οὐδεμίαν δυσκολίαν. Ἐκαστος διδάσκαλος λαμβάνει μίαν τάξιν καὶ διδάσκει πάντα τὰ μαθήματα ταύτης. Ἐξαιρέσει δυνάμεθα νὰ κάμωμεν μόνον διὰ τὸ μάθημα τῆς Ὠδικῆς καὶ Γυμναστικῆς, ὡν τὴν διδασκαλίαν δύνανται νὰ ἀναλάβωσιν οἱ δεξιότεροι ἐν τοῖς μαθήμασι τούτοις διδάσκαλοι. Ἀλλὰ τότε χάριν ἐξισώσεως τῶν ὥρῶν τῆς διδασκαλιασφάλτου οἱ διδάσκαλοι οὗτοι νὰ ἀναλαμβάνωσι τὴν διδασκαλίαν τῶν δύο κατωτάτων τοῦ δημοτικοῦ σχολείου τάξεων, σὺν ταύτῃ δὲ καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ὠδικῆς καὶ Γυμναστικῆς ἐν δύο ἄλλαις ἀνωτέραις ἑκαστος τάξεσι.

Ἄλλ' ὅταν αἱ διδάσκαλοι εἴνε ὀλιγώτεροι τῶν τάξεων τοῦ σχολείου, τότε ἐπιβάλλεται ἡ συνένωσις καὶ συνδιδασκαλία τάξεων τινῶν. Κρατεῖ πρὸς ἡμῖν ἡ συνήθεια νὰ ἐνῶνται καὶ συνδιδάσκωνται ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει αἱ δύο κατώτεροι μὲν τοῦ σχολείου τάξεις, ἐὰν εἴνε πέντε τοῦ σχολείου οἱ διδάσκαλοι, καὶ αἱ δύο δὲ μέσκι ἤτοι ἡ τρίτη μετὰ τῆς τετάρτης, ἐὰν εἴνε τέσσαρες. Συμβίνει δὲ ἐνίοτε καὶ ἄλλο τι χειρότερον. Οἱ διδάσκαλοι διανεμόνται πρὸς ἀλλήλους τὰ μαθήματα μιᾶς τάξεως, ἐὰν κατὰ εἶς εἴνε ὀλιγώτεροι τῶν τάξεων τοῦ σχολείου. Τὸ τελευταῖον τοῦτο εἴνε σφάλμα ἀσυγχώρητον, ὅπερ ἀμάθειαν μόνον ἐπιθεωρητοῦ δύναται νὰ συμβουλεύσῃ καὶ ἀγνοία καὶ δουλοφροσύνη τοῦ διδασκαλοῦ δύναται νὰ ἐφαρμόσῃ. Τὸ μυστήριον τῆς δυνάμεως τοῦ νέου σχολείου κεῖται εἰς τὴν ἐνότητά τῶν μέτρων τῆς διδασκαλικῆς καὶ τῆς ἀγωγῆς. Ἡ δὲ δύναμις ἡ πνευματικὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ποικίλης συνδέσεως τῶν γνώσεων αὐτοῦ καὶ τῆς ὀργανικῆς τῆς συνειδήσεώς του διαπλάσεως. Ἀλλὰ τοῦτο οὐδέποτε δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ, ὅταν ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ τάξει λαλοῦν πολλοὶ καὶ ποικίλοι κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον πετεινοὶ! Διὰ τοῦτο τὸ μέτρον τῆς διανομῆς τῶν μαθημάτων μιᾶς τάξεως μεταξύ τῶν διδασκάλων τοῦ σχολείου καταδικάζομεν ἀπολύτως.

Ὅροι	ΔΕΥΤΕΡΑ	ΤΡΙΤΗ	ΤΕΤΑΡΤΗ	ΠΕΜΠΤΗ	ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	ΣΑΒΒΑΤΟΝ
8-9	Γ. καὶ Δ. Ανάγν.	Γ. καὶ Δ. Ανάγν.	Γ. καὶ Δ. Ανάγν.	Γ. καὶ Δ. Ανάγν.	Γ. καὶ Δ. Ανάγν.	Γ. καὶ Δ. Ανάγν.
9-9 1/2	Γλώσσ. διδασκ. Ἐργατῆς ἐκ τῆς ἀναγν.	Προσφ. ἀριθμ. Γραπτῆ ἀριθμ.	Γλώσσ. διδασκ. Ἐργατῆς ἐκ τῆς ἀναγν.	Προσφ. ἀριθμ. Γραπτῆ ἀριθμ.	Γλώσσ. διδασκ. Ἐργατῆς ἐκ τῆς ἀναγν.	Προσφ. ἀριθμ. Γραπτῆ ἀριθμ.
9 1/2-10	Ἐφαρμ. Γλώσσ. διδασκ.	Γραπτῆ ἀριθμ.	Ἐφαρμ. Γλώσσ. διδασκ.	Γραπτῆ ἀριθμ.	Ἐφαρμ. Γλώσσ. διδασκ.	Γραπτῆ ἀριθμ.
10-10 1/4	Δ Ι Α Δ Δ Ε Ι Μ Μ Α					
10 1/4-11	Ἐφαρμ. Γλώσσ. διδασκ.	Γραπτῆ ἀριθμ.	Ἐφαρμ. Γλώσσ. διδασκ.	Γραπτῆ ἀριθμ.	Ἐφαρμ. Γλώσσ. διδασκ.	Γραπτῆ ἀριθμ.
11-12	Ἐφαρμ. Γλώσσ. διδασκ.	Γραπτῆ ἀριθμ.	Ἐφαρμ. Γλώσσ. διδασκ.	Γραπτῆ ἀριθμ.	Ἐφαρμ. Γλώσσ. διδασκ.	Γραπτῆ ἀριθμ.
2-3	Ἐφαρμ. Γλώσσ. διδασκ.	Γραπτῆ ἀριθμ.	Ἐφαρμ. Γλώσσ. διδασκ.	Γραπτῆ ἀριθμ.	Ἐφαρμ. Γλώσσ. διδασκ.	Γραπτῆ ἀριθμ.
3-3 1/2	Ἐφαρμ. Γλώσσ. διδασκ.	Γραπτῆ ἀριθμ.	Ἐφαρμ. Γλώσσ. διδασκ.	Γραπτῆ ἀριθμ.	Ἐφαρμ. Γλώσσ. διδασκ.	Γραπτῆ ἀριθμ.
3 1/2-4	Ἐφαρμ. Γλώσσ. διδασκ.	Γραπτῆ ἀριθμ.	Ἐφαρμ. Γλώσσ. διδασκ.	Γραπτῆ ἀριθμ.	Ἐφαρμ. Γλώσσ. διδασκ.	Γραπτῆ ἀριθμ.

ΣΗΜ. Τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Γ' καὶ Δ. τάξεως διδάσκει ὁ διδάσκαλος τῶν δύο κατωτέρων τάξεων. Ἡ ἀνάγνωσις εἴνε κοινὴ καὶ ἐν ταῖς τάξεσι ταύταις καὶ ἐν ταῖς ἀνωτάταις.

Τὴν ἔνωσιν κατ' ἀρχὰς μὲν τῶν ἀνωτάτων τάξεων τοῦ σχολείου, ἔαν οἱ διδάσκαλοι εἴνε κατὰ εἰς ὀλιγώτεροι τῶν τάξεων αὐτοῦ, τῶν μέσων δὲ κατόπιν, ἔαν εἴνε κατὰ δύο, ἐπιβάλλει οὐ μόνον τὸ εὐαριθμὸν σχετικῶς τῶν μαθητῶν τῶν ἀνωτέρων τάξεων, ἀλλὰ καὶ ἡ ἰκανότης τῶν μαθητῶν νὰ μετατοπιζῶνται εὐκολώτερον εἰς τοῦτον ἢ ἐκείνον τὸν κύκλον τοῦ μαθήματος ἀναλόγως τοῦ ἔτους τῆς διδασκαλίας ἐκάστου. Διότι ὅπου ἕνεκα ἐλλείψεως διδασκάλων ἐπιβάλλεται ἡ συνδιδασκαλία δύο τάξεων, ἐκεῖ πρέπει νὰ σχηματισθῶσι κύκλοι μαθημάτων ἐναλλάξ διδασκόμενοι. Οὕτως ἐν ταῖς συνδιδασκόμεναις τάξεσιν, ἂν μὲν εἴνε ἡ πέμπτη καὶ ἕκτη, θὰ διδάσκηται κοινῇ τὸ μὲν ἐν ἔτος ἡ Γεωγραφία τῆς Εὐρώπης, τὸ δ' ἄλλο ἡ Γεωγραφία τῶν ἄλλων ἡπείρων, τὸ μὲν ἐν ἔτος ἡ Ἱστορία ἡ Βυζαντικὴ τὸ δ' ἄλλο ἡ τῆς Τουρκοκρατουμένης Ἑλλάδος καὶ ἡ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, τὸ μὲν ἐν ἔτος ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία καὶ ἡ λειτουργικὴ, τὸ δ' ἄλλο ἡ Κατὰ τὴν Κρήνην καὶ αἱ περικοπῆς τοῦ Εὐαγγελίου καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Ἡ μόνη ἀνωμαλία ἐνταῦθα εἴνε ὅτι θὰ συμπίπτη ἀνὰ πᾶν δευτέρον ἔτος ἡ Βη τάξις, ἥτις θὰ συνδιδάσκηται μετὰ τῆς ΣΤης, νὰ διδάσκηται πρῶτον τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ κατόπιν τὴν Βυζαντικὴν, ἢ πρῶτον τὴν Γεωγραφίαν τῶν ξένων ἡπείρων καὶ κατόπιν τὴν τῆς Εὐρώπης. Ἄλλ' ὡς εἶπομεν οἱ μαθηταὶ τῶν ἀνωτέρων τάξεων τοῦ σχολείου ἔχουσι τοιαύτην πλέον διανοητικὴν ἀνάπτυξιν, ὥστε εὐκολὰ νὰ ὑπερπηδῶσι τὴν δυσχέρειαν ταύτην, νὰ μετατοπιζῶνται ταχέως εἰς τὸν κύκλον τῶν γνώσεων, ἃς θὰ διδασκῶσι καὶ νὰ παρακολουθῶσι καὶ κατανοῶσι εὐκόλως τὰ διδασκόμενα. Βεβαίως δὲν θὰ τηρηθῆ ἀυστηρῶς τὸ ἀνωτέρω πρόγραμμα τῆς διατάξεως τῆς ὕλης τῆς διδασκαλίας ἀλλὰ θέλει ἐπέλθῃ τροποποίησις τις ἐν τισὶ μαθήμασι κατὰ τὴν διατάξιν ταύτην.

Οὕτω λοιπὸν ἡμεῖς φρονοῦμεν ὅτι ἡ συνένωσις τῶν τάξεων δι' ἐλλειψιν διδασκάλων ὀφείλει νὰ ἀρχηται ἀπὸ τῶν ἀνωτέρων, νὰ προβαίη εἰς τὰς μέσας καὶ νὰ καταλήγῃ εἰς τὰς κατωτέρας. Καὶ πάντα μὲν τὰ ἄλλα μαθήματα διδάσκονται αἱ ἐνούμεναι τάξεις κοινῇ.

Κεχωρισμένως δὲ θὰ διδάσκηται μόνον ἡ ἀνάγνωσις καὶ ἡ ἀριθ-

μητικὴ. Καὶ τὴν μὲν ἀνάγνωσιν τῆς Βης τάξεως θὰ διδάσκη ὁ διδάσκαλος τῆς Αης τάξεως, τὴν δὲ ἀνάγνωσιν τῆς Γης ὁ διδάσκαλος τῆς Βας. Οὗτοι ἔχουσι τὸν ἀπαιτούμενον πρὸς διδασκαλίαν ταύτης χρόνον, διότι αἱ δύο κατώτεραι τάξεις προσέρχονται εἰς τὸ σχολεῖον τὴν ἐνάτην πρωϊνὴν ὥραν. Τὴν δὲ Ἀριθμητικὴν θὰ διδάσκη ὁ αὐτὸς τῶν τάξεων διδάσκαλος διαιρουμένης τῆς ὥρας εἰς ἡμιώρια, καθ' ἃ ἐναλλάξ ἡ μὲν μία τάξις θὰ ἐργάζεται γραπτῶς, ἡ δ' ἄλλη προφορικῶς. Ἐὰν δὲ δύο μόνον διδάσκαλοι διδάσκωσι πάντα τὰ μαθήματα τοῦ ἐξατάξιου σχολείου, τότε ὁ μὲν εἰς τούτων λαμβάνει τὰς τέσσαρας ἀνωτέρας τάξεις, ὁ δὲ ἄλλος τὰς δύο κατωτέρας. Ὁ τῶν κατωτέρων τάξεων διδάσκαλος ἀναλαμβάνει καὶ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς τρίτης καὶ τετάρτης.

Ἡ μεγίστη δυσχέρεια παρουσιάζεται εἰς τὴν διδασκαλίαν ἐξ τάξεων δι' ἐνὸς μόνου διδασκάλου. Περὶ τούτου κρατεῖ παρ' ἡμῖν δυστυχῶς τοση σύγχυσις καὶ τόση ἀγνοία τῶν πραγμάτων, ὥστε νὰ παρουσιάζωνται καὶ παιδαγωγοὶ ἀκόμη ἰσχυρίζομενοι ὅτι δὲν εἴνε δυνατόν εἰς διδάσκαλος νὰ διδάσκη συγχρόνως ἐξ τάξεων. Τὸ ζήτημα ὅτι εἰς διδάσκαλος δύναται νὰ διδάσκη ἐξ ἡ καὶ ὀκτὼ ἀκόμη τάξεις εἴνε λελυμένον. Οὔτε τὸ κλίμα, οὔτε ἡ θρησκεία, οὔτε τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα, οὔτε ἄλλο τίποτε δύναται νὰ ἔχωσιν ἐπίδρασιν εἰς τοῦτο.

Καὶ ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Βελγίῳ καὶ ἐν Αὐστρίᾳ καὶ ἐν Σουηδίᾳ καὶ ἐν Δανίᾳ καὶ πανταχοῦ τῆς πεπολιτισμένης Εὐρώπης ἐργάζονται ἀποτελεσματικῶς σχολεῖα ἔχοντα ἐξ καὶ ὀκτὼ τάξεις δι' ἐνὸς διδασκάλου. Οὐδεὶς δὲ δύναται νὰ ἰσχυρισθῆ ὅτι πᾶσαι αὐταὶ αἱ χώραι ἔχουσι τὴν αὐτὴν θρησκείαν ἢ τὸ αὐτὸ κλίμα ἢ τὰ αὐτὰ ἦθη καὶ ἔθιμα. Τὸ ζήτημα τῆς λειτουργίας τοῦ ἠνωμένου σχολείου εἴνε πρῶτον ζήτημα συντάξεως καταλλήλου προγράμματος καὶ ἔπειτα διδασκάλου ἰκανοῦ νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ πρόγραμμα τοῦτο. Ὅταν ὁ διδάσκαλος δὲν ἐννοῆ τὸν μηχανισμόν τῆς λειτουργίας τοῦ μονοτάξιου σχολείου, δὲν ἐννοῆ τὸ μυστήριον τῆς συνδιδασκαλίας τῶν τάξεων, δὲν ἐννοῆ τὴν σύνθεσιν τοῦ προγράμματος, τότε βεβαίως ἡ λειτουργία τοῦ μονοτάξιου σχολείου εἴνε ἀδύνατος. Τότε πετᾷ καὶ τὸ

κλίμα, και ἡ θρησκεία, και ἡ παράδοσις και τὰ ἥθη και τὰ ἔθιμα και τὰ πάντα. Τὸ πρόγραμμα, ὅπερ συνέταξα πρὸς λειτουργίαν μοναταξίου σχολείου ἔχοντος ἕξ τάξεις και ἕνα διδάσκαλον ἔχει ἴσως ἐλλείψεις τινὰς και δύναται ἐν πολλοῖς κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν νὰ διορθωθῆ και βελτιωθῆ, ἀλλὰ δύναται νομίζω νὰ δείξῃ ὅτι ἡ λειτουργία τοιούτου σχολείου και παρ' ἡμῖν δὲν εἶνε χίμαιρα. Μόνον εἶνε ἀνάγκη νὰ γίνωσι βιβλία νέα και ἀναγνωστικά πρὸς συνδιδασκαλίαν τῶν τάξεων και βοηθητικά τῶν μαθητῶν νὰ ἀσκηθῶσι δὲ και οἱ διδάσκαλοι εἰς ἐφαρμογὴν τοῦ προγράμματος τούτου.

Ὁ ἀναγκνῶστης μεταξὺ τῶν ἄλλων ὠρολογίων προγραμμάτων τῶν δημοτικῶν σχολείων θέλει εὔρει και πρόγραμμα τετραταξίου δημοτικοῦ σχολείου λειτουργοῦντος δι' ἐνὸς μόνου διδασκάλου. Εἰ και τὰ σχολεῖα ταῦτα θεωρῶ ἀνίκανα νὰ ἐκπληρώσωσι τὸν σκοπὸν τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, ἐν τούτοις, ἐπειδὴ διὰ λόγους οικονομικοὺς ἐνδεχεται ἐπὶ τινα ἀκόμη χρόνον νὰ παραταθῆ ὁ βίος αὐτῶν, ὀφείλω νὰ χαράξω γραμμάς τινὰς περὶ τοῦ προγράμματος τῆς ὕλης τῶν σχολείων τούτων.

Ἡ ὕλη ἀναγραφείσα πρὸς διδασκαλίαν ἐν σχολείοις ἔχουσι ἐξαιρετὴν παιδευσιν ὀφείλει κατ' ἀναλογίαν νὰ ἐλαττωθῆ διὰ τὰ τετρατάξια δημοτικά σχολεῖα. Κατ' ἀκολουθίαν ἡ διδασκαλία τῆς πατριδογραφίας θὰ περιορισθῆ ἐν τῇ Βα μόνον τάξει τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, ἐν δὲ τῇ Γη και Δη θὰ διδασθῆ ἡ Γεωγραφία τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν. Ἡ διδασκαλία τῶν θρησκευτικῶν θὰ περιορισθῆ εἰς ἱστορίας τῆς Παλαιᾶς και Καινῆς Διαθήκης και εἰς τὰ σπουδαιότερα τῆς Κατηχήσεως. Ἡ διδασκαλία τῆς ἀριθμητικῆς εἰς τὰς τέσσαρας μόνον πράξεις τῶν ἀκεραίων και εἰς τὰ ἀπλούστατα τῶν δεκαδικῶν και τῶν συμμιγῶν. Ἡ διδασκαλία τῆς πολιτικῆς Ἱστορίας εἰς τὰ σπουδαιότερα τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, τῆς Βυζαντινῆς και τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἡ διδασκαλία τῶν φυσιογνωστικῶν μαθημάτων εἰς τὰ γνωστότερα ζῶα, φυτὰ και ὄρυκτά και εἰς τὰ κοινότερα φυσικὰ και χημικὰ φαινόμενα. Κατ' ἀναλογίαν θέλει ὡσαύτως περιορισθῆ ἡ ὕλη και τῶν ἄλλων μαθημάτων. Καὶ οὐ μόνον περιορισμὸς τῆς ὕλης ἀνάλογος θέλει γίνῃ, ἀλλὰ και προἰμωτέρα κατ'

ἀνάγκην ἐναρξίς τῆς διδασκαλίας τινῶν τούτων, ὡς και τὸ ὠρολόγιον πρόγραμμα δεικνύει. Εἰς πλείονας λεπτομερεῖας εἶνε περιττόν, νομίζω, νὰ εἰσελθῶ.

Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου τοῦ 1870 ὅστις, ὡς γνωστόν, συνετάραξε σύμπασαν τὴν Εὐρώπην και ὑπῆρξεν ἐν τῶν σημαντικωτάτων γεγονότων τοῦ λήξαντος αἰῶνος, ἐν ᾧ οἱ ἠττημένοι Γάλλοι προσεπάθουν ν' ἀνεύρωσι τοὺς αἰτίους τῆς πανωλεθρίας ἣν ὑπέστησαν, οἱ νικηταὶ Γερμανοὶ ἐξ ἀντιθέτου ἐν τῇ μέτῃ τοῦ θριάμβου αὐτῶν δὲν ἐλησμόνουν ν' ἀποδώσωσι φόρον εὐγνώμονος τιμῆς εἰς τὰ γερμανικά σχολεῖα, δικηκρύσαντες, ὅτι εἰς αὐτὰ κατὰ μέγα μέρος ὀφείλεται ἡ νίκη, εἰς ἧς τὴν ὁδόν, διὰ τοῦ φωτός τῆς Ἑθνικῆς αὐτῶν ἐκπαιδεύσεως ὠδηγήθησαν.

Ἡ ὑπερήφανος αὕτη ἐν τῇ εὐλιξινείᾳ τῆς ὁμολογία καταδεικνύει τὴν ἐξαιρετικὴν ἐπίδρασιν, ἣν ὄντως ἤσκησεν ἡ γερμανικὴ ἐκπαίδευσις ἐν τῇ ἐπικρατήσει τοῦ Γερμανικοῦ ἔθνους μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων αὐτοῦ. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην δύναται νὰ συναγάγῃ και μᾶλλον ἀπλοῦς παρατηρητῆς γερμανικῆς ἐκπαιδευτικῆς μεθόδου. Ἰδιάζον χαρακτηριστικόν, ὅπερ προέχει ἐν αὐτῇ εἶναι τὸ ἐθνικὸν πνεῦμα. Παρακολουθῶν τις τὸν τρόπον τῆς διδασκαλίας, τὰ μέσα ἐν γένει, ἅτινα αὕτη χρησιμοποιοεῖ, ἀντιλημβάνεται ἐνεργῶς, ὅτι ἡ γερμανικὴ ἐκπαίδευσις ἀποτελεῖ τὸν ἀκρογωνιῶν οὕτως εἰπεῖν λίθον τοῦ γερμανικοῦ ἐθνικοῦ οἰκοδομήματος. Χωρὶς νὰ κατατριβῆται αὕτη εἰς ἀφρημένους θεωρίας και εἰς ἀμετροεπῆ ἐγκώμια τοῦ παρελθόντος καταμερίζει λογικῶς τὴν

προσοχὴν αὐτῆς μεταξύ τούτου καὶ τῆς συγχρόνου ἐποχῆς, πρὸς ἣν τὸ ἐνδιαφέρον αὐτῆς στρέφεται ἐπιμονώτερον καὶ μᾶλλον ζωηρόν. Ἡ χώρα αὕτη ἐπέτυχε τελειότερον πάσης ἄλλης νὰ συνδέσῃ τὰς ἀναμνήσεις τοῦ παρελθόντος πρὸς τὰς βλέψεις τοῦ μέλλοντος. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἱστορικὸν μάθημα εἶναι τὸ κυριώτερον μέσον πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τούτου, ὁ Γερμανὸς διδάσκαλος ἐν τῇ ἀναπτύξει τοῦ μαθήματός του ἀποφεύγων, ὡς οἶόν τε, ν' ἀναφέρῃ ὀνόματα καὶ χρονολογίας καὶ νὰ καταπονῇ τὴν μνήμην τῶν μαθητῶν κατευθύνει τὰς προσπάθειάς του εἰς τὸ ν' ἀναπαραστήσῃ τὰ γεγονότα ζωηρότερον, νὰ ἐμψυχώσῃ τὰ πρωταγωνιστοῦντα πρόσωπα καὶ οὕτως εἰπεῖν νὰ μετουσιώσῃ αὐτὰ οὐχὶ μόνον εἰς αἰσθήματα θαυμασμοῦ ἀλλὰ καὶ εἰς παρορμήσεις πράξεων ἀναλόγων. Ἡ διδασκαλία αὐτοῦ ποικίλεται δι' εὐχάριστων ἀλλὰ καὶ σχετικῶν τοῦ θέματος παρεκβάσεων, αἵτινες χρησιμεύουσιν εἰς τὴν ἔξαρσιν τῶν ὠφελίμων ἐκ τῶν ἱστορηθέντων γνώσεων μᾶλλον ἢ εἰς τὴν ζήτησιν παραθεσίων αὐτῶν ἐν εἴδει ἠθικῶν διδαγμάτων. Ὁμιλῶν ἐπὶ παραδειγματι περὶ τῆς ἐνδόξου τοῦ παρελθόντος ἐποχῆς δὲν περιορίζεται εἰς τὴν ἀπλὴν ἀφήγησιν τῶν μαχῶν καὶ τῶν γερμανικῶν τροπαίων, ἀλλὰ ποιεῖται μνησὶν γενικῶς περὶ τῆς τότε ἐποχῆς, τῆς καταστάσεως τοῦ στρατεύματος, τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ πολιτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος καὶ δὲν διστάζει νὰ κατέλθῃ καὶ εἰς ἄλλας λεπτομερείας ἐπὶ τῷ σκοπῷ, ἵνα παράσῃ ἀκριβεῖς ἰδέας εἰς τοὺς μαθητάς του, οἷον, ἀφηγεῖται τὸν τρόπον καθ' ὃν διενεργεῖτο ἡ στρατολογία, τὰ πολεμικὰ μέσα, ἅτινα διετίθεντο, ἔτι δὲ καὶ περὶ τῶν ἀποδοχῶν τῶν ἀξιωματικῶν ποιεῖται λόγον.

Ἡ διδασκαλία τῆς ἱστορίας ἐπεκτείνεται μέχρις αὐτῶν τῶν πλέον συγχρόνων γεγονότων. Αἱ τέχναι, τὸ ἐμπόριον, ἡ βιομηχανία ἀποτελοῦσι θέματα περὶ ὧν ἡ ἱστορικὴ διδασκαλία δὲν ἀπαξιοῖ νὰ ἀσχοληθῇ. Οὕτω πως τὸ παρελθὸν καὶ τὸ παρὸν ὡς τι ἐνιαίον παρουσιάζονται τοῖς μαθηταῖς. Τὸ ἱστορικὸν ὅμως μάθημα διὰ νὰ εἶναι πλήρες κατὰ τὰς γερμανικὰς ἐκπαιδευτικὰς ἰδέας δεόν νὰ συνάπτηται στενῶς μετὰ τοῦ μαθήματος τῆς Γεωγραφίας εἰς τὰ σημεῖα μακρῶς ἐκείνη εἰς ἃ ὁ τύπος τῆς ἐκτυλίξεως γεγονότος τινὸς ἀποτελεῖ στοιχεῖον οὐσιῶδες

πρὸς πλήρη αὐτοῦ ἀναπαράστασιν. Ἰδιαιτέρως δὲ ὅπως καταβάλλεται ἐπιμέλεια καὶ φροντίς εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τῆς Γεωγραφίας τῆς πατρίδος αὐτῶν, εἰς τρόπον ὥστε στοιχειώδης γνῶσις παντὸς ἀνεξαιρέτως Γερμανοῦ νὰ θεωρῆται ἡ λεπτομερὴς τοιαύτη τοῦ γερμανικοῦ ἐδάφους οὐ μόνον τοῦ συνδεομένου μετὰ ἱστορικῶν ἀναμνήσεων ἀλλὰ καὶ τῆς ἀσημοτέρας γωνίας. Ὁ Γερμανὸς μαθητὴς τέλειος γνώστης τῆς ἱστορίας τῆς πατρίδος του καὶ τῆς τοπογραφίας αὐτῆς ἀποκτᾷ εὐσυνειδήτην καὶ σταθερὰν ἐπομένως ἀγάπην πρὸς πᾶν ὅ,τι γερμανικόν. Ὁ καθηγητὴς Thilo ἔγραφε «εἶναι ἀνάγκη κυρίως ν' ἀφυπνισθῇ παρὰ τῷ παιδίῳ τὸ αἶσθημα εὐσυνειδήτου τινὸς εὐαρεσκείας καὶ ἰκανοποιήσεως, διότι ἀνήκει εἰς τὸ Γερμανικὸν Ἔθνος καὶ οὐχὶ εἰς ἄλλο, ὥστε νὰ δύναται νὰ ἀνεύρισκῃ τὴν εὐτυχίαν ἐν τῇ ἰδέᾳ τοῦ νὰ ζῇ κατὰ τὸ πρότυπον τῶν προγόνων αὐτοῦ».

Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ἀρρένων ἡ αὐτὴ ἂν μὴ καὶ μείζων ἀποδίδεται φροντίς εἰς τὴν τῶν θηλέων. Γερμανὸς καθηγητὴς ἔλεγεν ὅτι ἡ ἐκπαίδευσίς τῶν κορασιῶν ἀποτελεῖ ἀντικείμενον περισσοτέρου ἐνδιαφέροντος τῆς τῶν νέων. Ἐχουσιν, ἔλεγε, τὰ αὐτὰ διανοητικὰ χαρίσματα τῶν ἀρρένων καὶ οὐδεὶς κατὰ συνέπειαν λόγος ἀλλαγῆς μεθόδου, διότι οὐδεμία παρατηρεῖται πλειοτέρα παρὰ τοῖς κορασίοις εὐαίσθησίᾳ ἢ νωθρότητι σκέψεως. Ἀπαιτεῖται δέ, προσέθετε, νὰ συμπεριφέρηται ὁ διδάσκαλος τραχύτερον μᾶλλον πρὸς τὰ κοράσια, διότι τὰ ἄρρενα θὰ διδασκῶσι τὴν πειθαρχίαν καὶ ἐν τῷ στρατεύματι, ἐν ᾧ τὰ κοράσια ἐὰν δὲν ἐκμαθῶσιν τὴν τάξιν καὶ τὴν πειθαρχίαν ἐν τῷ σχολείῳ οὐδέποτε θὰ ἀποκτήσωσι τὰς ἀρίστους ταύτας γνώσεις, ἐπίσης δέ, ὅτι ἡ γυνὴ ὀφείλει νὰ γνωρίσῃ ἐν τῷ σχολείῳ τὴν σημασίαν τῆς πατρίδος καὶ τῶν πρὸς τὸ κράτος ὑποχρεώσεων.

Ἡ γενικὴ ἐντύπωσις ὅθεν, ἦν ἐκ τῆς Γερμανικῆς ἐκπαιδεύσεως ἀποκομίζει τις εἶναι ὅτι, αὕτη ἐπιδιώκει νὰ ἐμπνεύσῃ τὴν ἀγάπην τοῦ μαθητοῦ πρὸς τὸ ἔθνος του καὶ τὸν σεβασμὸν πρὸς τὸ κράτος διαπλάσσουσα τὰ αἰσθήματα ταῦτα ἄρτια καὶ κατὰ συνέπειαν ἐνεργᾷ

καὶ ἐπωφελῆς, ἐξυπηρετοῦντα τοιοῦτοτρόπως τὰ συμφέροντα τῆς φυλῆς
καὶ τὴν μόρφωσιν τοῦ ἀτόμου.

Ἀθῆναι

Κων. Β. Παπανικολάου

δημοδιδάσκαλος 15ης σχολῆς ἀρρένων.

ΕΠΙΣΗΜΑ

Διορίσθη Γεν. Γραμματεὺς ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδύσεως ὁ κ. Βολωνάκης τέως γυμνασιάρχης ἐν Αἰγίῳ.

Μετετέθη ὁ Ἐπιθεωρητὴς τῶν Δημοτικῶν Σχολείων Κορινθίας κ. Ζαφ. Γαβαλάς εἰς τὴν ἐκπαιδευτικὴν περιφέρειαν Ἀττικῆς.

Διορίσθη Ἐπιθεωρητὴς τῶν Δημοτικῶν Σχολείων Κορινθίας ὁ κ. Ἀθ. Πολυμερόπουλος διδάκτωρ τῆς φιλολογίας καὶ πρωτοβάθμιος δημοδιδάσκαλος.

Ὁ συναδέλφος κ. Ἀθ. Ἀργυρόπουλος περατώσας τὰς ἐν τῷ Ὠδείῳ Ἀθηνῶν σπουδὰς αὐτοῦ ἔτυχε διπλώματος διδασκαλίας Βιολίου καὶ ὀρχήστρας ἀξιοθεῖς τῶν κάτωθι ἀξιολόγων βαθμῶν εἰς τὰ σχετικὰ μαθήματα.

1. Διδασκαλία Βιολίου	Ἄριστα
2. Ἐκ πρώτης ὄψεως ἀνάγνωσις (Βιολίου)	Ἄριστα
3. Ἐκτέλεσις	Καλῶς
4. Ὀρχήστρα	Λίαν καλῶς
5. Ἀρμόνιον	Λίαν καλῶς
6. Ἀρμονία	Ἄριστα
7. Χορφοδία	Ἄριστα
8. Ἱστορία τῆς Μουσικῆς	Ἄριστα

ἌΝΑΤΟΛΗ.

Μηνιαῖον παιδαγωγικὸν περιοδικὸν ἐκδιδόμενον ἐν Σάμῳ.

Διευθυντής: Ἐμμ. Ἰακωβίδης. — Συνδρομὴ ἑτησία: φρ. 10.

ΩΡΟΛΟΓΙΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΟΤ. ΣΧΟΛ. ΑΡΡΕΝΩΝ ΕΧΟΝΤΟΣ 4 ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ 1 ΔΙΔΑΣΚΑΛ. ΥΠΟ Χ. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Ώραι	ΔΕΥΤΕΡΑ				ΤΡΙΤΗ				ΤΕΤΑΡΤΗ				ΠΕΜΠΤΗ				ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ				ΣΑΒΒΑΤΟΝ			
	Α	Β	Γ	Δ	Α	Β	Γ	Δ	Α	Β	Γ	Δ	Α	Β	Γ	Δ	Α	Β	Γ	Δ	Α	Β	Γ	Δ
8-9	—	—	Ἀνάγνωσις	—	—	Ἀνάγνωσις	—	—	Ἀνάγνωσις	—	—	Ἀνάγνωσις	—	—	Ἀνάγνωσις	—	—	Ἀνάγνωσις	—	—	Ἀνάγνωσις	—	—	Ἀνάγνωσις
9-9 1)2	Ἀνάγνωσ.	Καλλιγρ.	Σιωπηρά ἔργασις ἐκ τῆς ἀναγνώσεως	—	Ἰχνογραφ.	Σιωπηρά ἔργασις ἐκ τοῦ ἀναγνωσθέντος	—	Ἀνάγνωσ.	Καλλιγρ.	Σιωπηρά ἔργασις ἐκ τοῦ ἀναγνωσθέντος	—	Ἀνάγνωσ.	Ἰχνογραφ.	Σιωπηρά ἔργασις ἐκ τοῦ ἀναγνωσθέντος	Ἀνάγνωσ.	Καλλιγρ.	Σιωπηρά ἔργασις ἐκ τοῦ ἀναγνωσθέντος	Ἀνάγνωσ.	Ἰχνογραφ.	Σιωπηρά ἔργασις ἐκ τοῦ ἀναγνωσθέντος	Ἀνάγνωσ.	Ἰχνογραφ.	Σιωπηρά ἔργασις ἐκ τοῦ ἀναγνωσθέντος	
9 1)2-10	Γραφή	Ἀνάγν.		Γραφή	Ἀνάγνωσις		Γραφή	Ἀνάγνωσ.	Γραφή		Ἀνάγνωσ.	Γραφή	Ἀνάγνωσ.		Γραφή	Ἀνάγνωσ.		Γραφή	Ἀνάγνωσ.		Γραφή	Ἀνάγνωσ.		
10-10 1)2	ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ ΓΕΝΙΚΟΝ																							
10 1)2-11	Πραγματογνωσία	Ἰχνογραφία	Γλωσσική διδασκαλία	Καλλιγραφία	Πραγματογνωσία	Ἰχνογραφία	Γλωσσική διδασκαλία	Καλλιγραφία	Πραγματογνωσία	Ἰχνογραφία	Γλωσσική διδασκαλία	Καλλιγραφία	Πραγματογνωσία	Ἰχνογραφία	Γλωσσική διδασκαλία	Καλλιγραφία								
11-11 1)2	—	—	Γλωσσική διδασκαλία	προφορική Ἀριθμητικ.	γραπτή Ἀριθμητικ.	—	Γλωσσική διδασκαλία	προφορική Ἀριθμητικ.	γραπτή Ἀριθμητικ.	—	Γλωσσική διδασκαλία	προφορική Ἀριθμητικ.	γραπτή Ἀριθμητικ.	—	Γλωσσική διδασκαλία	προφορική Ἀριθμητικ.	γραπτή Ἀριθμητικ.							
11 1)2-12	—	—		γραπτή Ἀριθμητικ.	προφορική Ἀριθμητικ.	—		γραπτή Ἀριθμητικ.	προφορική Ἀριθμητικ.															
2-2 1)2	Ἰχνογραφία ἢ χειροτεχνία	Γεωγραφία	Ἰχνογραφία ἢ χειροτεχνία	Ἱστορία	Ἰχνογραφία ἢ χειροτεχνία	Θρησκευτικά	—	Γεωγραφία	Ἰχνογραφία ἢ χειροτεχνία	Ἱστορία	Ἰχνογραφία ἢ χειροτεχνία	Θρησκευτικά												
2 1)2-3	προφορ. Ἀριθμητ.	γραπτή Ἀριθμ.	Σιωπηρά ἔργασις ἐκ τῆς Γεωγραφίας ἢ χειροτεχνίας	Θρησκευτικά	Σιωπηρά ἔργασις ἐκ τῆς Ἱστορίας	προφορική Ἀριθμητικ.	γραπτή Ἀριθμητικ.	Σιωπηρά ἔργασις ἐκ τῶν Θρησκευτικῶν	—	Σιωπηρά ἔργασις ἐκ τῆς Γεωγραφίας	προφορική Ἀριθμητικ.	γραπτή Ἀριθμητικ.	Σιωπηρά ἔργασις ἐκ τῆς Ἱστορίας ἢ χειροτεχνίας	Θρησκευτικά	Σιωπηρά ἔργασις ἐκ τῶν Θρησκευτικῶν									
3-3 1)2	γραπτή Ἀριθμ.	προφορ. αριθμ.		Πατριδογραφία	Διδακτικὸς περίπατος	γραπτή Ἀριθμητικ.	προφορική Ἀριθμητικ.		Φυσικὰ μαθήματα	Ἀρεθασίς ἢ σιωπηρά ἔργασις ἐκ τῶν Θρησκευτικῶν	Φυσικὰ μαθήματα													
3 1)2-4	ᾠδὴ				Γυμναστικὴ				ᾠδὴ				Γυμναστικὴ											

Περὶ δοκιμασίας τῶν θελότων νὰ διορισθῶσι διευθύνται πενταταξίων ἢ ἑξαταξίων δημοτικῶν σχολείων ἀρρένων καὶ τῶν θελουσῶν νὰ διορισθῶσι διευθύντριαι ὁμοίων σχολείων θηλέων.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α΄.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὴν θ' § τοῦ 3ου ἄρθρου τοῦ ΓΨΗ' νόμου, τὴν ζ' καὶ η' τοῦ 10ου ἄρθρου καὶ τὸ 12ον ἄρθρον τοῦ ΓΧΨΒ' νόμου, προτάσει τοῦ Ἡμετέρου ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργοῦ, διατάσσομεν τὰδε:

Ἄρθρον 1ον Κατ' Ἰούλιον ἢ Αὐγούστον ἐκάστου ἔτους δύναται τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κ.λ.π. νὰ ὑποβάλῃ εἰς δοκιμασίαν τοὺς θέλοντας νὰ διορισθῶσι διευθύνται πενταταξίων ἢ καὶ ἑξαταξίων δημοτικῶν σχολείων ἀρρένων καὶ τὰς θελούσας νὰ διορισθῶσι διευθύντριαι ὁμοίων σχολείων θηλέων.

Ἄρθρον 2ον Ἡ ἡμέρα τῆς ἐναρξέως τῆς δοκιμασίας καὶ ὁ τύπος ἐν ᾧ ἐνεργηθῆσεται αὕτη, ὀρίζονται διὰ προκηρύξεως τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κ.λ.π. δημοσιευομένης ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως.

Ἄρθρον 3ον Ἡ δοκιμασία γίνεται ἐνώπιον ἐπιτροπείας ἀποτελουμένης ἐκ τῶν μελῶν τοῦ ἐποπτικοῦ συμβουλίου τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως καὶ ἐκ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ ἐν Ἀθήναις Διδασκαλείου τῆς Δημοτ. Ἐκπαιδεύσεως. Τῆς ἐπιτροπείας πρόεδρος εἶνε ὁ τοῦ Ἐποπτικοῦ Συμβουλίου, τούτου δ' ἀπόντος ὁ νόμιμος αὐτοῦ ἀναπληρωτής.

Ἄρθρον 4ον Δεκτοὶ εἰς τὴν δοκιμασίαν ταύτην γίνονται οἱ προσάγοντες ἀποδείξεις ὅτι ὑπῆρέτησαν ἐπὶ δεκαετίην, ἀφ' ἧς ἀνεγνωρίσθησαν πρωτοβάθμιοι δημοδιδάσκαλοι.

Ἄρθρον 5ον Ὁ θέλων νὰ ὑποστῇ τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος δοκιμασίαν, ὑποβάλλει εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κ.λ.π. πέντε τοῦλάχιστον ἡμέρας πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς δοκιμασίας α'.) Αἴτησιν ἀδείας προσόδου εἰς τὴν δοκιμασίαν, β'.) σημειώσιν τῶν τόπων, ἐνθα ὑπρέτησε καὶ τῶν λόγων, δι' οὓς ἀπελύθη, ἰσάκεις ἀπελύθη τῆς ὑπηρεσίας, γ'.) ἀντίγραφον τοῦ πτυχίου αὐτοῦ, δ'.) πιστοποιητικὰ βεβαιούντα ὅτι ὑπρέτησεν ἐπὶ δεκαετίαν ἀφ' ἧς ἀνεγνωρίσθη πρωτοβάθμιος δημοδιδάσκαλος, ε'.) ἐκθέσεις τῶν ἐπιθεωρητῶν ὑφ' οὓς ὑπρέτησεν ἢ καὶ ἄλλων ἀρχῶν, μαρτυροῦσαι περὶ τῆς διδασκαλίας καὶ διοικητικῆς ἱκανότητος τοῦ υποψηφίου, καὶ ἀντίτυπα παιδαγωγικῶν διατριβῶν, ἐὰν ἔχη δημοσιεύσει τοιαύτας.

Ἄρθρον 6ον Ἡ δοκιμασία γίνεται γραπτῶς, προφορικῶς καὶ διὰ πρακτικῆς διδασκαλίας.

Ἄρθρον 7ον Γραπτῶς δοκιμάζονται οἱ υποψήφιοι α'.) ἀναπτύσσοντες ἰδίαν ἕκαστος γνώμην περὶ ζητήματος παιδαγωγικοῦ παρ' αὐτοῦ τοῦ ἐξεταζομένου ἐκλεγμένου τὰς περὶ τοῦ ζητήματος, ὃ αὐτὸς ὁ ἐξεταζόμενος δημοδιδάσκαλος ἐκλέξας ἐλευθέρως ἐμελέτησεν, ἰδίας γνώμας ὑποχρεοῦται ὁ ἐγγράφως ἀναπτύξας νὰ ἀποδείξῃ ὀρθὰς κατὰ τὴν προφορικὴν ἐξέτασιν, προσάγων παιδαγωγικὰ ἐπιχειρήματα β'.) γράφοντες 3 ἢ 4 σχέδια ἐγγράφων, οἷα συνήθως πέμπουσι πρὸς τὴν ἐκάστοτε ἀρμοδίαν ἀρχὴν οἱ διευθύνοντες σχολεῖα, ἵνα γνωρίσωσιν αὐτῇ ἀνάγκας τῶν ἐκπαιδευτηρίων καὶ ζητήσωσι τὴν θεραπείαν αὐτῶν. γ'.) συντάσσοντες ἐκθεσιν περὶ τῶν ὑπὸ ὑγεινὴν ἔποψιν παρατηρηθέντων πλεονεκτημάτων ἢ μειονεκτημάτων σχολείου τῆς πρωτευούσης, εἰς ὃ ὀλίγας πρότερον ὥρας ὠδηγήθησαν. δ'.) ἀναπτύσσοντες θέμα ἐκ τῆς ψυχολογίας. ε'.) ἀποκρινόμενοι εἰς ἐρώτημα εἰς τὴν σχολικὴν νομοθεσίαν τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ἀναφερόμενον. Τὸ ἐκ τῆς ψυχολογίας ζήτημα καὶ τὸ ἐκτῆς σχολικῆς νομοθεσίας ἐρώτημα ὀρίζονται διὰ κληρώσεως ἐκ δέκα ἢ δώδεκα ἐξ ἑκατέρου τῶν κλάδων ἐκλεγέντων ὑπὸ τῆς ἐπιτροπείας ἀμέσως πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς εἰς τὸ μάθημα ἐκεῖνο γραπτῆς δοκιμασίας.

Ἄρθρον 8ον Προφορικῶς δοκιμάζονται οἱ υποψήφιοι, α'.) συζητοῦντες μετὰ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπείας καὶ ὑποστηρίζοντες ἕκαστος τὰς ἰδίας αὐτοῦ γνώμας, ἃς ἀνέπτυξεν ἐγγράφως περὶ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐκλεγέντος παιδαγωγικοῦ ζητήματος β'.) ἐρμηνεύοντες κείμενον ἀρχαίου Ἑλλήνου συγγραφέως ἐκ τῶν συνήθως μὴ διδασκομένων ἐν τοῖς γυμνασίοις καὶ τῷ διδασκαλείῳ, γ'.) ἐλέγχοντες τὴν ὑπό τινος τῶν συνεξεταζομένων γενομένην ἐν τῷ δημοτικῷ σχολείῳ δοκιμαστικὴν διδασκαλίαν καὶ ὑποδεικνύων ἕκαστος ἐσφαλμένους τὰς ἐπικρίσεις τῆς ἑαυτοῦ διδασκαλίας.

Ἄρθρον 9ον Πρακτικῶς ἐξετάζεται ἕκαστος υποψήφιος διδάσκων ἐνώπιον μελῶν τῆς ἐπιτροπείας καὶ τινων τῶν συνεξεταζομένων αὐτῷ τρεῖς τοῦλάχιστον διαφόρων κλάδων μαθήματα.

Ἄρθρον 10ον Μεθ' ἑκάστην τῶν τριῶν προφορικῶν δοκιμασιῶν καὶ μεθ' ἑκάστην πρακτικὴν διδασκαλίαν ἕκαστος τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπείας καταγράφει διὰ τῆς μελάνης ἐν ἰδίῳ καταλόγῳ τὸν βαθμὸν, οὗ κρίνει ἄξιον τὸν δοκιμασθέντα, μετὰ παρατηρήσεων περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν προσεφέρετο πρὸς τοὺς διδασκομένους μικροῦς παιδας ὁ διδάσκων, περὶ τῆς ἐπ' αὐτῶν ἐπιβολῆς αὐτοῦ κ.τ.λ.

Ἄρθρον 11ον Ἡ ἐπιτροπεία λαμβάνουσα ὑπ' ὄψει τοὺς βαθμοὺς τούτους, τὰ γραπτὰ δοκίμια καὶ τὰς ἐκθέσεις τῶν ὑφ' ἃς ὑπρέτησαν οἱ δοκιμαζόμενοι ἀρχῶν, ἰδίᾳ δὲ τῶν ἐπιθεωρητῶν ἀποφαίνεται κατὰ πλειοψηφίαν τίνες τούτων κρίνει ἱκανοὺς νὰ ἀναλάβωσι διευθύνειν σχολείων λειτουργούντων διὰ πέντε ἢ ἕξ δημοδιδασκάλων ἢ διδασκαλισσῶν.

Ἄρθρον 12ον Ὁ πρόεδρος τῆς ἐπιτροπείας μετὰ τὸ πέρας τῆς δοκιμασίας ὑποβάλλει εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κ.λ.π. πινάκα τῶν ἐκ τούτων εὐδοκιμησάντων καὶ ἐκθεσιν τῶν λόγων, δι' οὓς ἐκρίθη ἀδόκιμος ἕκαστος τῶν λοιπῶν.

Ἄρθρον 13ον Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κ.λ.π. τηρεῖ βιβλίον, ἐν ᾧ σημειοῦνται τὰ ὀνόματα τῶν εὐδοκιμησάντων κατὰ

τὴν κατὰ τὸ διάταγμα τοῦτο γενομένην δοκιμασίαν, καὶ ἀντίγραφον τοῦ πίνακος πέμπει πρὸς ἕκαστον τῶν ἐπιθεωρητῶν, ὑποχρεουμένων νὰ συμπληρώσι τὰς κενὰς θέσεις τῶν διευθυντῶν πενταταξίων καὶ ἑξαταξίων σχολείων ἐκ τῶν εὐδοκιμησάντων εἰς τὰς ἐξετάσεις ταύτας.

Ἄρθρον 14ον Καταργεῖται τὸ ἀπὸ 10 Μαρτίου 1906 περὶ διαγωνισμοῦ ὑποψηφίων διευθυντῶν ἐν πενταταξίοις καὶ ἑξαταξίοις πλήρῃ δημοτικοῖς σχολείοις ἀμφοτέρων τῶν φύλων *Ἡμέτερον διάταγμα*.

Εἰς τὸν αὐτὸν *Ἡμέτερον* ὑπουργὸν ἀνατίθεται τὴν δημοσίευσιν καὶ ἐκτέλεσιν τοῦ παρόντος διατάγματος.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 Ἰουλίου 1910

ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ὁ ὑπουργὸς

Ἄνδρ. Παναγιωτόπουλος

**Γνωμοδότησις τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου
περὶ τοῦ Νόμου τῆς Διαβαθμίσεως**

Τὸ Νομικὸν Συμβούλιον ἀπαντῶν εἰς ἐρώτημα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας «περὶ τῆς διδομένης ἐρμηνείας» εἰς τὸν Νόμον «περὶ ἄρσεως τῆς διαβαθμίσεως», ἀπεφάνθη παμφηρεῖ, ὅτι οἱ Δημοδιδασκαλοὶ λαμβάνουσι τὰς ἀποδοχὰς τοῦ βαθμοῦ των, ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς Σεπτεμβρίου 1912, μόνον ἐφ' ὅσον ὑπηρετοῦσιν εἰς πλήρη Δημοτικά σχολεῖα (δηλ. ὡς δημοδιδασκαλοὶ καὶ οὐχὶ ὡς ὑποδιδάσκαλοι).

Περὶ τροποποιήσεως τοῦ 3ου ἄρθρου, ΓῆΗ' νομοῦ (περὶ τροποποιήσεως τοῦ νόμου, ΒΤΜΘ' τοῦ 1895 καὶ ΒΤῆΖ' τοῦ 1896 περὶ στοιχειώδους ἢ δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως).

Νόμος ΔΓ' (ὑπ' ἀριθ. 4003).

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α΄
ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ψηφισάμενοι ὁμοφώνως μετὰ τῆς Βουλῆς, ἀπεφασίσκαμεν καὶ διατάσσομεν.

Ἄρθρον μόνον

Ἀπὸ τῆς 1ης Σεπτεμβρίου 1912 ἕκαστος τῶν λειτουργῶν τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως λαμβάνει ὅπουδήποτε καὶ ἂν ὑπηρετῇ, τὸν μισθὸν ὃν δικαιούται λαμβάνειν δυνάμει τοῦ βαθμοῦ οὗ ἤξιωθη κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ Διδασκαλείου ἢ Ὑποδιδασκαλείου ἀπόλυσιν ἢ μετὰ τὴν ἐπὶ προαγωγῇ δοκιμασίαν, συμφώνως τῷ 29ῳ ἄρθρῳ τοῦ ΒΤΜΘ' νόμου καὶ τῷ 18ῳ ἄρθρῳ τοῦ ΒΟΘ' νόμου, ὡς καὶ τὰς νενομισμένας προσαυξήσεις.

Καταργεῖται πᾶσα διάταξις ἀντικειμένη τῷ παρόντι νόμῳ.

Ὁ παρὼν νόμος, ψηφισθεὶς ὑπὸ τῆς Βουλῆς καὶ παρ' Ἡμῶν σήμερον κυρωθεὶς, δημοσιευθήτω διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐκτελεσθήτω ὡς νόμος τοῦ Κράτους.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 14 Ἰανουαρίου 1912

ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ὁ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς
Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργὸς
ΑΠ. Γ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΗΣ

Ἐθεωρήθη καὶ ἐτέθη ἡ μεγάλη τοῦ Κράτους σφραγίς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 17 Ἰανουαρίου 1912

Ὁ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργὸς
Ν. Π. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Β. Δ. — Περὶ τῆς διαδικασίας ἐπὶ τῶν ἐκδοθεισῶν ἀποφάσεων ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους ἐποπτικῶν συμβουλίων τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως κτλ.

(*Ἀριθ. 251 Ἐφ. Κυβ. τευχ. Α'. 27 Σεπτεμβρίου 1911*)

Ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ὑπὸ τοπικοῦ τινος Ἐποπτικοῦ Συμβουλίου ἐκδόσεως ἀποφάσεως περὶ ἀπολύσεως, μεταθέσεως ἢ τιμωρίας διδασκάλου, διδασκαλίσης καὶ ὑποδιδασκάλου, ὁ οἰκτεὸς Ἐπιθεωρητῆς, δι' ἐγγράφου του ἐπὶ ἀποδεικνύει πεμπομένου, ὑποχρεοῦται νὰ ἀνακοινώσῃ τὴν ἀπόφασιν πρὸς τὸν καθ' οὗ αὕτη ἐξεδόθη.

Ὁ διδάσκαλος, ἢ διδασκαλίσα καὶ ὁ ὑποδιδάσκαλος, ἂν θέλῃ νὰ ἐκκαλέσῃ τὴν ἀπόφασιν, κοινοποιεῖ πρὸς τὸν Ἐπιθεωρητὴν, ἐπὶ ἀποδεικνύει, ἔφρασιν ἐντὸς πέντε κατ' ἀνώτατον ὄρον ἡμερῶν ἀπὸ τῆς παραλαβῆς τοῦ ἐγγράφου τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ, ὅστις ὀφείλει ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἀπὸ τῆς παραλαβῆς τῆς ἐφέσεως νὰ ἀποστείλῃ ταύτην πρὸς τὸ Κεντρικὸν Ἐποπτικὸν Συμβούλιον τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως, μετ' ἰδίων παρατηρήσεων, ἂν κρίνῃ ἀναγκαῖον τοῦτο. Τὸ δὲ Κεντρικὸν Ἐποπτικὸν Συμβούλιον ἐκδικάζει τὴν ἔφρασιν ἐντὸς ὀκτώ ἡμερῶν.

Ὁ Ὑπουργὸς

Α. Ἀλεξάνδρου

Περὶ τῶν ἐξετάσεων ἐπὶ προδιδασμῶ δημοδιδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α'

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ἐχόντες ὑπ' ὄψει τὸ δ', τὸ ε', τὸ ς' καὶ τὸ η' ἐδάφιον τοῦ 10 ἄρθρου τοῦ ΓΧΗΒ' νόμου «περὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις διδασκαλείου τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως».

Προτάσει τοῦ Ἡμετέρου ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργοῦ, ἀπεφασίσκαμεν καὶ διατάσσομεν τάδε :

Ἄρθρον 1ον. Ἐξετάσεις ἐπὶ προδιδασμῶ δημοδιδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν γίνονται κατὰ τὰς θερινὰς διακοπὰς τῶν μαθημάτων, ἐν Ἀθήναις, ἐν τῷ Μακρῶν διδασκαλείῳ, ἢ, ἂν οἱ ἐξεταζόμενοι εἴνε πολλοί, ἐν τινὶ αἰθούσῃ τοῦ ἔθνικοῦ Πανεπιστημίου.

Ἄρθρον 2ον. Ὁ χρόνος τῶν ἐξετάσεων ὀρίζεται ἀκριβέστερον κατ'

ἔτος διὰ προκηρῦξεως τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, δημοσιευομένης ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως.

Ἄρθρον 3ον. Δικαίωμα νὰ ὑποστῶσιν ἐξετάσεις ἐπὶ προδιδασμῶ καὶ, ἂν εὐδοκίμησῶσι κατ' αὐτάς, νὰ προαχθῶσιν οἱ τριτοβάθμιοι εἰς δευτεροβάθμιους καὶ οἱ δευτεροβάθμιοι εἰς πρωτοβάθμιους, ἔχουσιν ὅσοι συνεπλήρωσαν τριετὴ ὑπηρεσίαν ἀφ' ἧς διωρίσθησαν.

Ἄρθρον 4ον. Οἱ θέλοντες νὰ ὑποστῶσι τοιαύτην δοκιμασίαν ζητοῦσι πέντε τοῦλάχιστον ἡμέρας πρὸ τῆς ἀναρχέως αὐτῆς παρὰ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως τὴν ἄδειαν νὰ προσέλθωσιν εἰς ταύτην συνυποβάλλοντες σὺν τῇ περὶ τούτου ἀναφορᾷ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον α') πιστοποιητικὰ μαρτυροῦντα ὅτι συνεπλήρωσαν τριετίαν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ, β') ἐκθέσεις τῶν ἀρμοδίων ἐπιθεωρητῶν περὶ τῆς διδακτικῆς καὶ διοικητικῆς αὐτῶν ἱκανότητος, γ') δήλωσιν περὶ τῶν ἐπαίνων, ὧν ἔχουσιν ἀξιώθη, καὶ τῶν ποινῶν εἰς ἃς ἔχουσιν ὑποβληθῆ, οἱ δὲ δευτεροβάθμιοι καὶ σημείωσιν τῶν παιδαγωγικῶν τῶν ἔργων, εἰς ὧν τὴν μελέτην ἔχουσιν ἐγκύψει, καὶ ἴδια ἔργα, ἔντυπα ἢ χειρόγραφα, ἂν ἔχωσι συγγράψαι τοιαῦτα.

Ἄρθρον 5ον. Ἡ ἐπὶ προδιδασμῶ δοκιμασία τῶν δημοδιδασκάλων γίνεται ἐνώπιον ἐπιτροπείας ἀποτελουμένης ἐκ τῶν μελῶν τοῦ ἐποπτικοῦ συμβουλίου τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως καὶ ἐκ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ ἐν Ἀθήναις διδασκαλείου τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπείας εἶνε ὁ Πρόεδρος τοῦ ἐποπτικοῦ συμβουλίου τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, ἢ τούτου κωλυομένου, ὁ νόμιμος αὐτοῦ ἀναπληρωτής.

Ἄρθρον 6ον. Οἱ τριτοβάθμιοι δημοδιδασκάλοι δοκιμαζονται: α') διδάσκοντες ἐν ἠνωμένῳ δημοτικῷ σχολεῖῳ μαθήματα ὀριζόμενα διὰ κληρώσεως, β') διδάσκοντες ἐν ταῖσι διαφόροις διηρημένου πλήρους δημοτικοῦ σχολείου ἐν τῶν τεχνικῶν μαθημάτων, ἐν τῶν φυσιογνωστικῶν καὶ ἐν τῶν λοιπῶν μαθημάτων τῶν ἐν τῷ δημοτικῷ σχολεῖῳ διδασκομένων.

Διὰ κληρώσεως ὀρίζεται ἐκάστοτε ἀκριβῶς τί τῶν φυσιογνωστικῶν καὶ τί τῶν ἄλλων μαθημάτων θὰ διδάξῃ ἕκαστος.

Αἱ διδασκαλίσεις δύνανται ἀντὶ κληρονομίας, ἰχνογραφίας, γυμναστικῆς ἢ ὀδικῆς νὰ διδάξωσι μαθήματα κοπτικῆς παιδικῶν ἐνδυμάτων καὶ στοιχειώδους ραπτικῆς.

Ἄρθρον 7ον. Πρὸ τῆς διδασκαλίας ἐκαστοῦ τῶν θεωρητικῶν μαθη-

μάτων γράφουσιν ενώπιον ενός τουλάχιστον μέλους τῆς ἐπιτροπείας τὸ σχέδιον καθ' ὃ μέλλει ἕκαστος νὰ διδάξῃ.

Ἄρθρον 8ον. Τῶν δευτεροβάθμιων δημοδιδασκάλων ἕκαστος καὶ ἕκαστη: α') γράφει ενώπιον μέλους τινὸς τῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπείας ἔκθεσιν περὶ τῶν ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ μελετηθέντι παιδαγωγικῷ συγγράμματι ἐκτεθειμένων γνωμῶν καὶ κρίσεις ἰδίας περὶ τούτων β') ἀναπτύσσει ἐγγράφως θέμα εἰς τὴν παιδαγωγικὴν καθ' ὅλου ἢ εἰς τὴν ψυχολογικὴν ἰδίᾳ ἀναφερόμενον.

Τὸ θέμα τοῦτο ὀρίζεται διὰ κληρώσεως γινομένης ενώπιον τῆς ἐπιτροπείας καὶ τῶν ἐξεταζομένων ἐξ εἰκισι ἢ εἰκοσι πέντε ζητημάτων, ἐκλεγομένων ὑπὸ τῆς ἐπιτροπείας εὐθὺς πρὸς τῆς κληρώσεως καὶ τῆς ἐναρξέως τῆς δοκιμασίας.

Ἄρθρον 9ον. Μετὰ μελέτην τῶν γραπτῶν τούτων δοκιμίων, δύναται ἡ ἐπιτροπεία καὶ εἰς προφορικὴν συζήτησιν νὰ καλέσῃ πάντας ἢ τινὰς τῶν ὑποψηφίων, ἂν νομίζῃ ὅτι εἶνε ἀνάγκη τοιαύτης προφορικῆς δοκιμασίας, ἵνα σχηματίσῃ ἀκριβεστέραν γνώμην περὶ τῆς ἀξίας τῶν ἐξεταζομένων.

Ἄρθρον 10ον. Ἡ ἐπιτροπεία μετὰ τὸ πέραν τῶν ἐξετάσεων, λαμβάνουσα ὑπ' ὄψει καὶ τὰς τῶν ἐπιθεωρητῶν τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσως περὶ ἕκαστου τῶν ὑποψηφίων ἐκθέσεις, ἀποφαίνεται κατὰ πλειοψηφίαν τίνες τῶν ὑποψηφίων εἶνε ἀξιοὶ καὶ τίνες ἀνάξιοι προαγωγῆς.

Ἄρθρον 11ον. Ὁ Πρόεδρος τῆς ἐπιτροπείας ὑποβάλλει εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαίδευσως α') πίνακα δηλοῦντα τίνες τῶν ἐξετασθέντων ἐκρίθησαν ἀξιοὶ προαγωγῆς καὶ τίνες ὑπεχρεώθησαν νὰ ὑποστῶσι νέαν δοκιμασίαν β') ἀντίγραφον τῶν πρακτικῶν τῶν συνταχθέντων περὶ τῶν ἐξετάσεων τούτων καὶ γ') τὰ γραπτὰ δοκίμια τῶν ἐξετασθέντων.

Ἄρθρον 12ον. Καταργεῖται τὸ ἀπὸ 11 Μαρτίου 1886 περὶ ἐξετάσεων ἐπὶ προδιδακμῶν δημοδιδασκάλων καὶ διδασκαλιστῶν Ἡμέτερον διάταγμα καὶ πᾶσα ἄλλη διάταξις ἀντικειμένη τῆς τοῦ παρόντος διατάγματος.

Εἰς τὸν αὐτὸν Ἡμέτερον Ὑπουργὸν ἀνατίθεμεν τὴν δημοσίευσιν καὶ ἐκτέλεσιν τοῦ παρόντος διατάγματος.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 31 Μαΐου 1911.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ὁ Ὑπουργὸς
ΑΠ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΗΣ

Περὶ διακοπῆς κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος τῆς διδασκαλίας τῶν μαθημάτων ἐν τοῖς δημοτικαῖς σχολαῖς καθ' ὄρισμένης ἑορτῆς.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α'.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Προτάσει τοῦ Ἡμετέρου ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαίδευσως Ὑπουργοῦ διατάσσομεν τάδε:

Πλὴν τῶν Κυριακῶν ἢ διδασκαλία τῶν μαθημάτων κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος ἐν τοῖς δημοτικαῖς σχολαῖς διακόπτεται κατὰ τὰς ἐπομένους ἑορτῆς: 1) Τῆς ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, 2) τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, 3) τοῦ Ἁγίου Νικολάου, 4) ἀπὸ τῆς 24 Δεκεμβρίου μέχρι τῆς 7 Ἰανουαρίου περιλαμβανομένης, 5) τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, 6) ἀπὸ τοῦ Σαββάτου τῆς τυροφάγου μέχρι τῆς καθαρῆς Δευτέρας περιλαμβανομένης, 7) τῆς 25 Μαρτίου, 8) τῆς Μεγάλης Πέμπτης μέχρι τῆς Κυριακῆς τοῦ Θωμᾶ, 9) τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, 10) τῶν Ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης, 11) τῆς Ἀναλήψεως, 12) τὴν Δευτέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ἐτι δὲ ἀπαξ τοῦ ἔτους κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ πολιούχου τῆς ἑδρας τοῦ σχολείου, ἐὰν τοιαύτη ἑορτὴ κατὰ τὰ τυπικὰ ἔθιμα ἑορτάζηνται.

Καταργεῖται τὸ ἀπὸ 5 Μαΐου 1902 Ἡμέτερον διάταγμα.

Εἰς τὸν αὐτὸν Ἡμέτερον Ὑπουργὸν ἀνατίθεμεν τὴν δημοσίευσιν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ παρόντος διατάγματος.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 20 Δεκεμβρίου 1911.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ὁ Ὑπουργὸς
ΑΠ. Γ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΗΣ

Περὶ τῆς δοκιμασίας τῶν βουλομένων νὰ διορισθῶσιν ἐπιθεωρηταὶ τῶν δημοτικῶν σχολείων.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α'.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ἐχόντες ὑπ' ὄψει τὸ 38 ἄρθρον τοῦ ΒΤΜΘ' νόμου, ὡς συμπληρώθη τοῦτο διὰ τοῦ ΒΨΛΑ' νόμου.

Προτάσει τοῦ Ἡμετέρου ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαίδευσως Ὑπουργοῦ, διατάσσομεν τάδε:

Ἄρθρον 1. Ὅσοι τῶν ἐχόντων τὰ ἐν τῷ ΒΨΛΑ' νόμῳ μνημονεύμενα προσόντα θέλουσι νὰ διορισθῶσιν ἐπιθεωρηταὶ τῶν δημοτικῶν σχολείων, ὑφίστανται δοκιμασίαν ενώπιον ἐπιτροπῆς, ἣν ἀπο-

τελοῦσιν ὁ πρόεδρος τοῦ Κεντρικοῦ ἑποπτικοῦ Συμβουλίου τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἢ τούτου κωλυομένου ὁ ἀντιπρόεδρος, δύο λειτουργοὶ τῆς μέσης καὶ δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, βαθμίου τμηματάρχου β' τάξεως, ὀριζόμενοι ἐκάστοτε ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως διὰ πράξεως τοῦ Ὑπουργοῦ, ὁ διευθυντὴς τοῦ Μαρσλείου Διδασκαλείου, ὁ Τμηματάρχης τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ ὁ παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως σχολικὸς ἱατρός, ἔχον ψήφον συμβουλευτικόν.

Τῆς Ἐπιτροπῆς προεδρεύει ὁ Τμηματάρχης τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως, τούτου δὲ κωλυομένου ὁ πρόεδρος τοῦ Κεντρικοῦ Ἐποπτικοῦ Συμβουλίου τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως.

Ἄρθρον 2. Ὁ χρόνος καὶ ὁ τόπος τῆς δοκιμασίας ὀρίζονται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως διὰ προκηρῆξεως δημοσιευομένης ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως.

Ἄρθρον 3. Ἐκαστος τῶν ὑποψηφίων ὑποβάλλει δέκα πέντε τοῦλάχιστον ἡμέρας πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς δοκιμασίας εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως δὴλωσιν ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ μετάρχη τῆς δοκιμασίας ἐπισυνάπτων α') ἐπίσημον πιστοποιητικὸν περὶ τῆς ἡλικίας αὐτοῦ. β') ἀντίγραφον τοῦ πτυχίου καὶ τῶν ἐγγράφων, δι' ὧν ἀνεκοινώθησαν αὐτῷ διορισμοί, μεταθέσεις, ἀπολύσεις, τιμωρίαι καὶ εὐαρέσκεια. Ὅσοι τῶν ὑποψηφίων θέλουσι νὰ ἐξετασθῶσιν εἰς τινὰ τῶν ἐν τῷ ἐπομένῳ ἄρθρῳ ἀναφερομένων ξένων γλωσσῶν, δηλοῦσι τούτο ἐν τῇ αἰτήσει αὐτῶν. Ὅσοι τῶν ὑποψηφίων ἔχουσι συγγράφει ἢ μεταφράσει παιδαγωγικὰς πραγματείας, ὑποβάλλουσι καὶ ἀντίτυπα τούτων τρία τοῦλάχιστον.

Ἄρθρον 4. Γραπτῶς δοκιμάζονται οἱ ὑποψήφιοι ἀναπτύσσοντες θέμα α') ἐκ τῆς παιδαγωγικῆς, ψυχολογίας, β') ἐκ τῆς παιδαγωγικῆς, γ') ἐκ τῆς διδακτικῆς, δ') ἐκ τῆς σχολικῆς ὑγιεινῆς, ε') ἐκ τῆς ἰσχυροῦσης νομοθεσίας τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως.

Τὸ θέμα ὀρίζεται διὰ κληρώσεως ἐκ δέκα ἢ δώδεκα ζητημάτων ἐκάστης κατηγορίας ἐκλεγομένων ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς εὐθὺς πρὸ τῆς ἐνάρξεως ἐκάστης δοκιμασίας.

Γραπτῶς ἐπίσης δοκιμάζονται οἱ βουλόμενοι τῶν ὑποψηφίων εἰς τὴν Γερμανικὴν ἢ τὴν Γαλλικὴν ἢ τὴν Ἰταλικὴν ἢ τὴν Ἀγγλικὴν γλώσσαν, μεταφράζοντες εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κείμενον μιᾶς σελίδος ἐντύπου σχήματος ὀγδοῦ ὀριζομένου ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς εὐθὺς πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς δοκιμασίας.

Διὰ τὴν εἰς τὰς ξένας γλώσσας δοκιμασίαν διορίζει τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως.

γεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ἂν ἡ ἐπιτροπεία ὑποδείξῃ τὴν ἀνάγκην, ἓνα ἢ πλείονας εἰδικούς ἐξεταστάς. Ἐκαστος τούτων ἔχει ψήφον συμβουλευτικὸν εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐξετασθὲν μάθημα.

Ἄρθρον 5. Ἡ ἐπιτροπὴ μελετήσασα τὰς γραπτὰς δοκιμασίας τῶν ὑποψηφίων, ἂν κρίνῃ ἀναγκαῖον, καλεῖ τινὰς ἢ πάντας τούτους εἰς προφορικὴν δοκιμασίαν εἰς πάντα τὰ ἀνωτέρω μαθήματα ἢ εἰς τινὰ τούτων καὶ ἄλλον εἰς ἄλλο ἢ πάντας εἰς τὸ αὐτό.

Μετὰ ταῦτα ἀποφαίνεται κατὰ πλειονοψηφίαν τίνες ἐκ τούτων εἶναι περιττὸν νὰ συνεχίσωσι τὴν δοκιμασίαν.

Ἄρθρον 6. Ὅσοι τῶν ὑποψηφίων κριθῶσιν ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς ἄξιοι νὰ ὑποστῶσι καὶ ἀκριβεστέραν δοκιμασίαν, διδάσκουσιν ἐν δημοτικῷ σχολεῖῳ δύο ἕκαστος διάφορα μαθήματα ὀριζόμενα διὰ κληρώσεως καὶ ἀνακοινοῦμενα εἰς αὐτοὺς μίαν ὥραν πρὸ τῆς διδασκαλίας ἐκατέρου συντάσσουσιν ἔκθεσιν περὶ τῆς θέσεως τοῦ διδασκασμένου, ὃ κατ' ἐντολήν τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπεσεκέψαντο, περὶ τοῦ φωτισμοῦ καὶ τοῦ ἀρισμοῦ τῶν αἰθουσῶν αὐτοῦ, περὶ τῆς ἐν τῷ σχολεῖῳ κρατούσης καθαριότητος, περὶ τῆς ποιότητος τῶν σχολικῶν ἐπίπλων καὶ τῶν διδακτικῶν ὀργάνων, περὶ τοῦ ἤθους τῶν μαθητῶν καὶ τῆς διδακτικῆς ἰκανότητος τοῦ διδασκάλου, οὗ ἡκρόασαντο διδάσκοντες. Τέλος ἐπισκεψάμενοι τρία ἢ τέσσαρα οἰκοδομήματα, ἀναπτύσσουσι τοὺς λόγους δι' οὓς νομίζουσιν, ὅτι πρέπει ἐν τούτων κατὰ προτίμησιν νὰ μισθωθῇ ὡς διδασκῆριον.

Ἄρθρον 7. Ἡ ἐπιτροπὴ δύναται, ἂν κρίνῃ ἀναγκαῖον νὰ καλέσῃ τοὺς ὑποψηφίους τούτους καὶ εἰς συζήτησιν περὶ τῆς γενομένης ὑπ' αὐτῶν διδασκαλίας, ὡς καὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν συνταχθεισῶν ἐκθέσεων, μεθ' ὃ ἀποφαίνεται κατὰ πλειονοψηφίαν τίνες ἐκ τούτων εἶνε ἱκανοὶ νὰ διορισθῶσιν ἐπιθεωρηταὶ δημοτικῶν σχολείων.

Ἄρθρον 8. Μετὰ τὸ πέρασ τῆς δοκιμασίας, ὁ Πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς ὑποβάλλει εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πίνακα τῶν εὐδοκιμησάντων, τὰ κατὰ τὴν δοκιμασίαν συνταχθέντα πρακτικὰ καὶ τὰ γραπτὰ δοκίμια πάντων τῶν ἐξετασθέντων.

Ἄρθρον 9. Πρὸς πλήρωσιν κενῆς θέσεως ἐπιθεωρητοῦ τῶν δημ. σχολείων, διορίζεται προτάσει τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημ. Ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργοῦ εἰς τῶν εὐδοκιμησάντων κατὰ τὴν συμφώνως τῷ παρόντι διατάγματι γενομένην δοκιμασίαν ἢ τῶν ἔχοντων τὰ ἐν τῷ ἄρθρῳ 38 τοῦ ΒΤΜΘ νόμου μνημονευόμενα προσόντα.

Ἄρθρον 10. Καταργεῖται τὸ ἀπὸ 21 Αὐγούστου 1910 «περὶ δοκιμασίας τῶν θελούντων νὰ διορισθῶσιν ἐπιθεωρηταὶ δημ. σχολείων» Ἡμέτερον διάταγμα καὶ πᾶσα ἄλλη διάταξις ἀντικειμένη τῷ παρόντι διατάγματι.

Εἰς τὸν αὐτὸν Ἡμέτερον Ὑπουργὸν ἀνατίθεμεν τὴν δημοσίευσιν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ παρόντος διατάγματος.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 24 Ἰανουαρίου 1912

ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ὁ Ὑπουργός
ΑΠ. Γ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΗ

Περὶ τῶν ἀποστειλλομένων εἰς Ἑσπερίαν δημοδιδασκάλων πρὸς σπουδὴν τῶν παιδαγωγικῶν κλπ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α΄
ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ἐχόντες ὑπ' ὄψει τὸ 15ον ἄρθρον τοῦ ΓΧΛΒ' νόμου, προτάσει τοῦ Ἡμετέρου ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργοῦ, ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάσσομεν τάδε :

Ἄρθρον 1. Πρὸς σπουδὴν τῶν παιδαγωγικῶν καὶ τῶν ἀφορώντων εἰς τὰ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, στέλλονται εἰς τὴν Ἑσπερίαν ὡς ὑπότροφοι τοῦ Κράτους ἀπὸ τῶν εἰσοδημάτων τῶν μὴ εἰδικῶν κληροδοτημάτων δημοδιδασκαλοὶ, ἂν εὐδοκίμησωσιν ἐν διαγωνισμῷ ἐνεργηθῆσομένῳ ἐνώπιον Ἐπιτροπείας ἀποτελουμένης ἐκ τοῦ Τμηματάρχου τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως, ὡς προέδρου, ἐκ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ ἑξ ἑνὸς τῶν πέντε μελῶν τοῦ Κεντρικοῦ Ἐποπτικοῦ Συμβουλίου τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως, ὀριζομένου δι' ὑπουργικῆς διαταγῆς.

Ἄν ἀπουσιάξῃ ἢ κωλύται ὁ Τμηματάρχης τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως, προσλαμβάνεται πρὸς ἀντικατάστασιν τούτου, διὰ διαταγῆς τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, καὶ δευτερον μέλος τοῦ κεντρικοῦ ἐποπτικοῦ Συμβουλίου τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως.

Τὸν διευθυντὴν τοῦ διδασκαλείου τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως, ἀπόντα ἢ κωλυόμενον, ἀναπληροῖ καθηγητῆς τοῦ αὐτοῦ Ἐκπαιδευτηρίου, ἐκ τῶν περὶ τὰ παιδαγωγικὰ ἀσχοληθέντων, δι' ὑπουργικῆς διαταγῆς ὡσαύτως ὀριζόμενος.

Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπείας εἶνε, κωλυόμενου τοῦ Τμηματάρχου, ὁ ἐν τῇ δημοσίᾳ ὑπηρεσίᾳ ἀρχαιότερος.

Ἄρθρον 2. Ἄν ἡ Ἐπιτροπεία ὑποδείξῃ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τὴν ἀνάγκην προσλήψεως εἰδικῶν ἑξεταστῶν διὰ τὴν εἰς τὰς ξένας γλώσσας δοκιμασίαν, παρακαλοῦνται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν νὰ ὑποδείξωσι τοιοῦτους ἀρμόδιαι ξέναι Ἀρχαιολογικαὶ Σχολαί, ἐν Ἀθήναις λειτουργοῦσαι.

Ἄρθρον 3. Ὁ χρόνος τοῦ διαγωνισμοῦ καὶ ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἐνεργηθῆσεται οὗτος, ὀρίζεται διὰ προκηρύξεως τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, δημοσιευομένης ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως, ἕνα μῆνα τοῦλάχιστον πρὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐνάρξεως αὐτοῦ.

Ἄρθρον 4 Οἱ θέλοντες νὰ μετάσχωσι τοῦ διαγωνισμοῦ τούτου ὑποβάλλουσιν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, δεκαπέντε τοῦλάχιστον ἡμέρας πρὸ τῆς ὀρισμένης πρὸς διεξαγωγὴν αὐτοῦ, α') ἀναφοράν, δι' ἧς ζητοῦσι τὴν ἄδειαν νὰ διαγωνισθῶσι, β') ἀντίγραφον τοῦ πτυχίου αὐτῶν, γ') πιστοποιητικὸν τῆς ἀρμοδίας δημοτικῆς ἀρχῆς βεβαιούσης ὅτι εἶνε πολῖται Ἑλληνας καὶ ὅτι δὲν συνεπλήρωσαν τὸ 30ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῶν, δ') πιστοποιητικὸν ὅτι ἐξετέλεσαν τὴν στρατιωτικὴν ὑποχρέωσιν αὐτῶν, ε') πιστοποιητικὸν δύο ἐπιστημόνων ἰατρῶν, ἐνόρκως βεβαιωσάντων ἐνώπιον Εἰρηνοδίκου, ὅτι δὲν πάσχουσι χρόνιον νόσημα, στ') σύντομον ἱστορίαν τῆς ὑπηρεσίας καὶ τῶν σπουδῶν, ἐν ᾗ ἐκθέτουσι τοῦ ὑπηρέτησαν, τίνων ξένων γλωσσῶν εἶνε κάτοχοι, ἂν ἠξιώθησαν εὐαρεσκείων καὶ ἐπαίνων, ἂν διηγωνίσθησαν ἄλλοτε, ἂν ἐφοίτησαν καὶ εἰς ἄλλο, πλὴν τοῦ Διδασκαλείου, ἐκπαιδευτήριον.

Μετὰ τούτων συνυποβάλλουσι καὶ ἀντίτυπα παιδαγωγικῶν διατριβῶν προτύπων ἢ μεταπεφρασμένων, ὅσοι ἔχουσι δημοσιεῦσε τοιαύτας.

Ἄρθρον 5. Οἱ διαγωνιζόμενοι γράφουσι καθ' ὑπαγόρευσιν καὶ ἐρμηνεύουσιν ἐν γλώσσῃ καθαρῆς μιᾶν περίπου σελίδα στερεοτύπου ἐκδόσεως κειμένου ἀρχαίου Ἑλληνος πεζογράφου. Ἡ πρὸς μετάφρασιν σελὶς ἀρχαίου κειμένου ὀρίζεται διὰ κληρώσεως ἐκ περικοπῶν 8 ἢ 10 εἰλημμένων ἐκ διαφόρων ἔργων ἀρχαίων Ἑλλήνων, κατὰ προτίμησιν παιδαγωγικὸν νόημα περιεχουσῶν.

Μετὰ τὴν δοκιμασίαν ταύτην ἀναπτύσσουσιν ἐγγράφως ἐπὶ φύλλων χάρτου, φερόντων τὰς ὑπογραφὰς τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, ἐν θέμα ἐκ τῆς Παιδαγωγικῆς Ψυχολογίας καὶ ἐν θέμα ἐκ τῆς Παιδαγωγικῆς.

Τὰ θέματα ὀρίζονται διὰ κληρώσεως ἐκ 12—15 ζητημάτων ἑκατέρας τῶν κατηγοριῶν, ἐκλεγομένων εὐθὺς πρὸ τῆς κληρώσεως

ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπείας παμψηφί ἢ κατὰ πλειονοψηφίαν.

Ἄρθρον 6. Εἰς τὰς ξένας γλώσσας δοκιμάζονται οἱ διαγωνιζόμενοι α') γράφοντες καθ' ὑπαγόρευσιν μίαν περίπου σελίδα κειμένου Γαλλικοῦ, Γερμανικοῦ, Ἀγγλικοῦ ἢ Ἰταλικοῦ, ἐκλεγομένου εὐθὺς πρὸ τῆς εἰς τὴν ξένην γλῶσσαν δοκιμασίας ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ ἐδικοῦ ἐξεταστοῦ, ἂν ἔχει προσληφθῆ τοιοῦτος, β') ἀναπτύσσοντες προφορικῶς ἐνώπιον τῆς ἐπιτροπείας ζήτημα προβαλλόμενον ὑπ' αὐτῆς ἢ ὁμιλοῦντες μετὰ τοῦ ἐξεταστοῦ ἢ καὶ μετὰ τῶν ἀνταγωνιστῶν περὶ φυσικοῦ φαινομένου ἢ περὶ γεγονότος τῆς ἡμέρας κλπ.

Ἄρθρον 7. Ἡ Ἐπιτροπὴ ὁρίζει ἐκάστοτε μετὰ πόσῃν ὥραν ἀκριθῶς νὰ παραδώσωσι τὰ χειρόγραφα οἱ διαγωνιζόμενοι. Ἄν τις τούτων δὲν συμμορφωθῆ πρὸς τὴν περὶ τούτου ἐντολὴν τῆς Ἐπιτροπῆς, ἀποκλείεται τοῦ διαγωνισμοῦ.

Ἄρθρον 8. Οἱ εἰς τὰς ξένας γλώσσας ἐξετασταὶ ἔχουσι γνώμην συμβουλευτικὴν, ἕκαστος δὲ τούτων βαθμολογεῖ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐξετασθέντας ἐν ἰδίῳ φύλλῳ χάρτου καὶ ὑπογράφας παραδίδει τοῦτο τῷ προέδρῳ τῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἄρθρον 9. Ἄν ἐκ τῆς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, εἰς τὴν Ψυχολογίαν καὶ εἰς τὴν Παιδαγωγικὴν δοκιμασίας ἀποδειχθῶσι τινες ἐξ ἴσου πρὸς ἀλλήλους ἱκανοί, ἐκ τούτων προτιμᾶται ὁ περὶ τὴν χρῆσιν ξένης γλώσσης ἱκανώτερος.

Ὁ λαλῶν δύο ξένας γλώσσας θεωρεῖται ἱκανώτερος ἄλλου κριθέντος ἐξ ἴσου ἱκανοῦ περὶ τὰ ἄλλα μαθήματα, ἀλλὰ μίαν μόνον ξένην γλῶσσαν γνωρίζοντος.

Ἄρθρον 10. Ἡ Ἐπιτροπὴ, λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν τὰ γραπτὰ δόκιμα, τὴν προφορικὴν εἰς τὰς ξένας γλώσσας δοκιμασίαν καὶ τοὺς ὑπὸ τῶν ἐξετασάντων εἰς τὰς ξένας γλώσσας τοὺς διαγωνιζομένους δοθέντας βαθμοὺς, ἀποφαίνεται κατὰ πλειοψηφίαν τίς εἶναι ἱκανώτερος πάντων τῶν ἄλλων, τίς εἶνε δεύτερος, τίς τρίτος κλπ., καταγράφει δὲ τούτων τὰ ὀνόματα κατὰ σειρὰν ἐπιτυχίας ἐν πίνακι, ὃν μετὰ τῶν πρακτικῶν τῶν συντασσομένων μετ' ἐκάστην δοκιμασίαν, ὑποβάλλει εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἑκκλησιαστικῶν ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπείας.

Ἄρθρον 11. Οἱ πέντε πρῶτοι ἐκ τῶν ἐν τῷ πίνακι τούτῳ καταγεγραμμένων διορίζονται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἑκκλησιαστικῶν ὑπότροφοι τοῦ Δημοσίου καὶ στέλλονται εἰς πόλεις τοῦ ἐξωτερικοῦ, ὀριζομένης ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἑκκλησιαστικῶν, ἕνα, συντυροῦμενοι ἐκ τῶν τόκων τῶν μὴ καθωρισμένων εἰς εἰδικοὺς σκοποὺς κληροδοτημάτων, ἀσχοληθῶσιν εἰς τὴν σπουδὴν τῶν παιδαγωγικῶν καὶ καθ' ὄλου τῶν ἀφορώντων εἰς τὰ τῆς Δητοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως.

Ἄρθρον 12. Ἐκάστη τῶν ὑποτρόφων τούτων παρέχονται ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐξ Ἑλλάδος ἀναχωρήσεως ἐπὶ δύο ἔτη δραχμαὶ διακόσμαι κατὰ μῆνα καὶ δι' ἑξοδα μεταβάσεως καὶ ἐπανόδου δραχμαὶ πεντακόσμαι, ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς ἐξ Ἑλλάδος ἀναχωρήσεως.

Ἄλλ' ἂν τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἑκκλησιαστικῶν διατάξῃ τὸν ὑπότροφον νὰ ματοικήσῃ ἀπὸ τῆς ἐν ἣ κατὰ διαταγὴν αὐτοῦ διαμένει πόλεως εἰς ἄλλην, προκαταβάλλει καὶ τὰ ἀναγκαῖα ὀδηπορικὰ ἑξοδα ἐκάστοτε.

Ἄρθρον 13. Ἄν τις, δι' αἰονδήποτε λόγον, διακόψῃ τὰς σπουδὰς αὐτοῦ πρὸ τῆς παρόδου δύο ἐτῶν, προκηρύσσεται νέος διαγωνισμὸς καὶ ὁ τυχὼν τοῦ ἀνωτάτου βαθμοῦ κατ' αὐτὸν δημοδιδασκαλὸς στέλλεται εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ συντηρεῖται δαπάναις τοῦ Δημοσίου ἐκ τῶν τόκων τῶν μνημονευθέντων κληροδοτημάτων ἐπὶ διετίαν, ἔχων τὰς αὐτὰς τοῖς πρῶτοις ὑποτρόφοις ὑποχρεώσεις.

Ἄρθρον 14. Ἐκαστος τῶν ὑποτρόφων ὑποχρεοῦται α') νὰ διαμένῃ σπουδάζων ἔνθα ὁρίζει αὐτῷ διαμονὴν τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἑκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, β') νὰ πέμπῃ πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἑκκλησιαστικῶν κατὰ τριμηνίαν μαρτύρια τῶν ἀρμοδίων ἐκπαιδευτικῶν Ἀρχῶν περὶ τῆς προόδου αὐτοῦ καὶ μαρτύρια τῶν ἀρμοδίων Ἑλληνικῶν Προξενικῶν Ἀρχῶν περὶ τῆς διαγωγῆς αὐτοῦ καθ' ὄλου, γ') μετὰ τὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπάνοδον νὰ διδάξῃ ἐπὶ χρόνον ἴσον τῷ τῆς ὑποτροφίας εἰς αἰανδήποτε θέσιν καὶ ἂν διορίσῃ αὐτὸν τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἑκκλησιαστικῶν καὶ ἐπὶ τῷ κεκανονισμένῳ μισθῷ τῆς θέσεως.

Τῶν ὑποχρεώσεων τούτων καὶ μίαν ἂν παραβῇ ὁ ὑπότροφος, ὑποχρεοῦται ν' ἀποδώσῃ τῷ Δημοσίῳ τὰ χάριν τῶν σπουδῶν αὐτοῦ δαπανηθέντα ἐκ τοῦ τόκου τῶν κληροδοτημάτων μετὰ τοῦ νομίμου αὐτῶν τόκου.

Πρὸς τοῦτο συνάπτει ἕκαστος τῶν ὑποτρόφων συμβόλαιον μετὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἑκκλησιαστικῶν.

Άρθρον 15. Ὁ πρὸς ἀποστολὴν ὑποτρόφων εἰς τὸ ἐξωτερικὸν πρὸς σπουδὴν τῶν Παιδαγωγικῶν διαγωνισμὸς ἐπαναλαμβάνεται κατ' ἔτος.

Εἰς τὸν αὐτὸν Ἡμέτερον Ὑπουργὸν ἀνατίθεμεν τὴν δημοσίευσιν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ παρόντος διατάγματος.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 28 Φεβρουαρίου 1912.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ὁ Ὑπουργὸς
ΑΠ. Γ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΗΣ

ΘΕΣΜΟΛΟΓΙΟΝ

Β. Δ. Περὶ ἐλαττώσεως ἀπὸ 10 Μαΐου καὶ ἐφεξῆς τῶν ὥρῶν τῆς διδασκαλίας μαθημάτων τινῶν ἐν τοῖς σχολείοις.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α΄.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Άρθρον 1. Διὰ πάντα τὰ σχολεῖα τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως ἐξ ὧσωνδὴποτε τάξεων καὶ ἂν ἀποτελοῦνται, καὶ διὰ τὰ ἀνώτερα πλήρη παρθεναγωγεῖα δημόσια τε καὶ ἰδιωτικὰ εἶνε ὑποχρεωτικὴ ἢ ἐφαρμογὴ τῶν διατασσομένων διὰ τοῦ 13ου ἄρθρου τοῦ ἀπὸ 11 Αὐγούστου 1910 «περὶ ἡλικίας, χρόνου ἐγγραφῆς καὶ τρόπου ἐξετάσεων τῶν μαθητῶν τῶν σχολείων τῆς στοιχ. Ἐκπαιδεύσεως» Ἡμετέρου Διατάγματος.

Άρθρον 2. Ἀπὸ τῆς 10ης Μαΐου καὶ ἐφεξῆς ἡ διδασκαλία τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης καὶ τῆς χειροτεχνίας ἐλαττοῦται κατὰ δύο κατ' ἑβδομάδα ὥρας, ἢ δὲ τῆς ἱστορίας, τῆς γραφῆς, τῆς οἰκιακῆς οικονομίας, τῶν θρησκευτικῶν, τῆς γαλλ. γλώσσης καὶ τῆς γεωγραφίας κατὰ μίαν ὥραν τὴν ἑβδομάδα.

Άρθρον 3. Πᾶσα διάταξις ἀντικειμένη ταῖς τοῦ παρόντος διατάγματος καταργεῖται.

Εἰς τὸν αὐτὸν Ἡμέτερον Ὑπουργὸν ἀνατίθεμεν τὴν δημοσίευσιν καὶ ἐκτέλεσιν τοῦ παρόντος Διατάγματος.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 11 Μαΐου 1911.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ὁ Ὑπουργὸς
ΑΠ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΗΣ

Η ΛΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΕΧΕΙ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΑΡΧΙΚΟΝ 6.000.000 ΔΡΑΧΜΑΣ

ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ 1.500.000 ΔΡΑΧΜΑΣ

ΕΣΥΣΤΗΘΗ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΤΡΑΠΕΖΑΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΑΙ ΑΠΟ ΑΛΛΟΥΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥΧΟΥΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Ἡ Κυβέρνησις ἔχει ἀντιπρόσωπον, ὁ ὁποῖος παρακολουθεῖ τὰς ἐργασίας τῆς Τραπεζῆς καὶ λαμβάνει μέρος εἰς τὰ Συμβούλια τῆς

ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΝ

Η ΛΑΪΚΗ διὰ νὰ ἐξαπλώσῃ εἰς τὸν λαὸν τὸ πνεῦμα τῆς ἀποταμιεύσεως, δέχεται εἰς τὸ Ταμιευτήριόν της καταθέσεις ἀπὸ μίαν δραχμὴν ἕως πέντε χιλιάδας δραχμ. καὶ δίδει τόκον 4 1/2 τὰ 0)0. Διὰ τὰς καταθέσεις εἰς χρυσὸν 3 1/2 τὰ 0)0. Κάθε καταθέτης εἰμπορεῖ νὰ πάρῃ ὀπίσω τὰ χρήματά του ὅποτε θελήσῃ, εἴτε ὅλα, εἴτε μέρος.

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ

Η ΛΑΪΚΗ διὰ καταθ. ἀποδ. εἰς ἀ΄ ζήτησιν δίδει τόκ. 3 1/2 0)0
 » » » μετὰ ἕξ μῆνας » » 4 0)0
 » » » ἐν ἔτος » » 4 1/2 0)0
 » » » δύο ἔτη καὶ πλέον 5 1/2 0)0
 Διὰ τὰς εἰς χρυσὸν καταθέσεις 1/2 0)0 ὀλιγώτερον.

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ
“ΑΥΓΗΣ ΑΘΗΝΩΝ”,
 ΘΕΟΔ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

Ἐν Ἀθήναις—Πλατεία Ἀγίων Θεοδώρων

ΒΙΒΛΙΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ

ΤΑΞΙΣ Α'. Ἀλφαβητάριον, τεύχ. Α'. τετρακίς ἐγκριθέν.
 » » » Β' » » »

ΤΑΞΙΣ Β'. Ὁ «Καλὸς Μαθητὴς», ἀναγνωστικὸν δις ἐγκριθέν.
 » » Ἀριθμητικαὶ ἀσκήσεις, ἐγκριθεῖσαι τελευταῖον.

ΤΑΞΙΣ Γ'. Ὁ «Χρηστὸς ἄνθρωπος», ἀναγνωστικὸν ἐσχίστως ἐγκρι-
 θέν.—Γραμματικὴ, τελευταῖον ἐγκριθεῖσα.—Ἰερά Ἱστορία τῆς Παλαιᾶς
 Διαθήκης.—Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος.—Γεωγραφία μετὰ εἰ-
 κόνων καὶ πινάκων.—Εὐαγγελικαὶ περικοπαὶ μετὰ σχολίων.—Ἀριθμητι-
 καὶ ἀσκήσεις.—Χάρτης τῆς Ἑλλάδος, μέγας, πολύχρωμος.—Χάρτης
 τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου.—Χάρτης τῆς Εὐρώπης.—Ἀριθμητικαὶ
 ἀσκήσεις καὶ προβλήματα.—Καλλιγραφία, νέα μεγάλη.—Ἰχνογραφία,
 τεύχος Α'.

ΤΑΞΙΣ Δ'. Ὁ «Ἕλλην πολίτης», ἔθνικὸν ἀναγνωστικόν.—Ἡρόδο-
 τος, ἔτερον ἀναγνωστικόν, πολλὰ ἐγκριθέν ὡς ἄριστον.—Γραμματικὴ.
 —Γεωγραφία.—Εὐαγγελικαὶ περικοπαὶ μετὰ σχολίων.—Ἰερά Ἱστορία
 τῆς Καινῆς Διαθήκης.—Χριστιανικὴ Κατήχησις.—Ἱστορία τῆς
 Νεωτέρας Ἑλλάδος.—Ἀριθμητικὰ Προβλήματα.—Καλλιγραφία
 μεγάλη.—Ἰχνογραφία.—Ζωολογία μετὰ πλείστον εἰκόνων.—Χάρτης
 τῆς Ἑλλάδος μέγας, τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου, τῆς εὐρώπης, τῆς
 Παλαιστίνης, τῆς Ἀσίας, τῆς Ἀμερικῆς, τοῦ Ἀνατολικοῦ Ἡμισφαι-
 ρίου, τοῦ Δυτικοῦ Ἡμισφαιρίου, Μακεδονίας, Αἰγύπτου, Αὐστραλίας,
 Κρήτης, Μικρᾶς Ἀσίας.

ΤΑΞΙΣ Ε' καὶ ΣΤ'.—Ξενοφῶντος Κύρου Ἀνάβασις, Σίμωνος Χιω-
 τέλλη.—Ἀνάμалла Ῥήματα. Σίμ. Χιωτέλλη.—Γεωγραφία, Θ. Ν. Ἀ-
 ποστολοπούλου.—Εὐαγγελικαὶ Περικοπαὶ Ἀποστολοπούλου.—Ἰχνογρα-
 φία, Ἀποστολοπούλου.—Καλλιγραφία μεγάλη Ἀποστολοπούλου. Ζωο-
 λογία, Ν. Ἀποστολίδου.—Ὀρυκτολογία καὶ ἑωλογία, Σπ. Παπανικολ-
 λάου.—Φυσικὴ Ἱστορία, Ἑλληνικῶν σχολείων, ὑπὸ Ν. Ἀποστολίδου,
 ἐγκριμένη.—Συντακτικὸν Ἑλλήν. Σχολείων, Π. Παῖζη.—Συντακτικὸν
 Ἑλλήν. Σχολείων, Χ. Πουλίου.—Χάρται, Ἀποστολοπούλου, Ἑλλάδος,
 Ἑλλήν. Χερσονήσου, Παλαιστίνης, Εὐρώπης, Ἀσίας, Ἀμερικῆς, Ἀνατολι-
 κοῦ Ἡμισφαιρίου, Δυτικοῦ Ἡμισφαιρίου, Μακεδονίας, Αὐστραλίας, Αἰγύ-
 πτου, Κρήτης, Μικρᾶς Ἀσίας.

ΣΤΟΙΧΕΙΟΧΥΤΗΡΙΑ ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

Τὰ ἀτμοκίνητα Στοιχειοχυτήρια Ἀποστολοπούλου, γνωστὰ εἰς τὸ
 Πανελλήνιον ὡς τὰ τελειότατα καὶ πλουσιώτατα εἰς πάντα τὰ εἶδη τῶν τυ-
 πογραφικῶν χαρακτήρων, ἔχουσιν ἐν ἀποθήκῃ στοιχεῖα κεῖα καὶ κεφαλαῖα
 ἐκ πάντων τῶν εἰδῶν, ἀξίας ἄνω τῶν 150 χιλιάδων δραχμῶν, ὥστε δύνανται
 νὰ ἐκτελῶσιν ἕως παραγγελίας ὅσονδήποτε μεγάλας, ὁμοίως δὲ καὶ μικρὰς.

Τὰ δὲ ΑΤΜΟΚΙΝΗΤΑ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ἐργοστάσια Ἀποστολοπούλου,
 ὁμοίως πλουσιώτατα εἰς πάντα τὰ εἶδη τῶν στοιχείων, ἀναλαμβάνουσι τὴν
 φιλόκαλον καὶ ταχεῖαν ἐκτύπωσιν πάσης τυπογραφικῆς ἐργασίας, καὶ συγ-
 γραμμάτων.—Προσέτι δὲ βιβλία καὶ περιοδικὰ βυζαντινῆς μουσικῆς.

Τιμαὶ εὐθνηαί

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΧΗΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΛΙΠΑΣΜΑΤΩΝ

ΚΕΦΑΛΙΟΝ ΔΡ. 5.000,000

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ὁδὸς Σταδίου 33.

ΑΠΟΘΗΚΗ » » Σοφοκλέους 22.

» ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ » Ἀριστείδου 20.

Ἀντιπροσωπεῖται καὶ Ἀποθῆκαι εἰς ὅλας τὰς πόλεις καὶ κωμο-
 πόλεις τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐταιρεία Χημικῶν Προϊόντων καὶ Λιπασμάτων
 ἔχει εἰδικὰ ἐργοστάσια παραγωγῆς

Θειικοῦ ὀξέως	}	Θεικῆς σόδας
Υδροχλωρικοῦ ὀξέως		Πυριτοφθοριονατρίου
Νιτρικοῦ		Υπερφωσφορικῶν Λιπασμάτων
Κρεμμυροῦ		Πλήρων Ἀναμίχτων Χημικῶν
Θειικοῦ σιδήρου		Λιπασμάτων

Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐταιρεία Χημικῶν Προϊόντων καὶ Λιπασμάτων
 ἐγγυᾶται τὴν περιεκτικότητα ὕλων τῶν προϊόντων τῆς.

Τὸ τοιοῦτον ἔχει σπουδαιότητα σημασίαν διὰ τὰ χημικὰ λιπά-
 σματα, τὰ ὁποῖα εὐκόλως ν οθεύονται διὰ τοῦτο εἰς ὅλα τὰ Κράτη
 ἢ γνησιότης τῶν λιπασμάτων προσμάτων ὑπὸ εἰδικῶν νόμων.

Γεωργοί, ἀγοράζετε τὰ χημικὰ λιπάσματα μόνον ἀπὸ μεγάλα
 ἐργοστάσια.

Αἱ τιμαὶ τῶν προϊόντων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐταιρείας εἶναι μικρό-
 τεραι τῶν Εὐρωπαϊκῶν διότι ἡ Ἐταιρεία μεταχειρίζεται ὡς πρώτας
 ὕλας Ἑλληνικὰ ὀρυκτά.

Γεωργοί, διὰ νὰ ἔχητε τέλεια καὶ ἀσφαλῆ ἀποτελέσματα πρέπει
 νὰ μεταχειρίζεσθε τὰ πλήρη λιπάσματα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐταιρείας
 Χημικῶν Προϊόντων καὶ Λιπασμάτων.

Γεωργοί, ἀγοράζοντες τὰ λιπάσματά σας προσέχετε εἰς τοὺς σάκ-
 κους νὰ εἶναι σφραγισμένοι μὲ μολυβδίνην σφραγίδα παριστώσαν
 πετεινόν.

Τιμολόγια καὶ ὁδηγία πέμπονται δωρεάν εἰς τοὺς αἰτοῦντας

Αἱ τιμαὶ τῶν λιπασμάτων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐταιρείας δημοσιεύονται λε-
 πτομερῶς εἰς τὸ μηνιαῖον γεωπονικὸν περιοδικὸν «Ἀγροτικὸς Ταχυδρόμος»
 ἀποστελλόμενον δωρεάν εἰς τοὺς αἰτοῦντας.

ΙΩΑΝ. Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,"

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ—ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ—44

Βιβλία Παιδαγωγικά.

- ΒΑΓΓΗΝΟΠΟΥΛΟΥ ΙΩΑΝ. *Μαθήματα ειδικής διδακτικής τῶν στοιχειωδῶν μαθηματικῶν*. Ἀθήναι: 1912 σελ. 240..... Δρ. 3.—
- ΒΑΛΑΚΗ Π. *Ἡ ἀπὸ τοῦ ἀναγνωστικοῦ βιβλίου διδασκαλία τῆς Μητρικῆς γλώσσης* ἐν τῇ κατοστάτῃ καὶ τῇ μέσῃ Ἐκπαίδευσει. Ἀθήναι: 1909 8ον σελ. 426..... Δρ. 4.—
- ΒΑΧΑΒΙΟΛΟΥ ΙΑΚ. *Πρὸς τοὺς διδασκάλους καὶ τὰς διδασκαλίσας Συμβουλαὶ καὶ ὁδηγίαὶ πρακτικαὶ ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ I. Payot. Ἀθήναι: 1911 σελ. 288..... Δρ. 3.—*
- ΓΡΑΤΣΙΑΤΟΥ Γ. *Εἰσαγωγή εἰς τὴν Σύγχρονον Ψυχολογίαν*. Ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ Guido Vilela 1908 σελ. 521..... Δρ. 9.—
- ΓΕΩΡΓΙΑΚΑΚΙ ΔΗΜ. *Στοιχεῖα Παιδαγωγικῆς καὶ τῶν βοηθητικῶν αὐτῆς ἐπιστημῶν. Τόμ. Β' Στοιχεῖα ἠθικῆς καὶ γενικῆς διδακτικῆς*. Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ Π. Κορνάδου. Ἐκδόσεις Β' βελτιωθεῖσα μὲν καὶ ἐπανηθεῖσα ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἐξελληνισθεῖσα δὲ καὶ ἐν πολλοῖς διασκευασθεῖσα καὶ συμπληρωθεῖσα καὶ δι' ὑποδειγματικῶν διδασκαλιῶν, ὑπὸ τοῦ μεταφραστοῦ. Ἀθήναι: 1911 σελ. 544..... Δρ. 7.—
- ΖΑΓΓΟΓΙΑΝΝΗ Δ. *Ψυχολογία μετ' ἐφαρμογῶν εἰς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν ἀγωγὴν καθόλου*. Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ Π. Κορνάδου. Ἐκδ. Β'. Συμπληρωθεῖσα καὶ διασκευασθεῖσα κατὰ τὴν β' Γερμανικὴν ἔκδοσιν μεθ' ὑποδειγματικῶν διδασκαλιῶν ὑπὸ Δημ. Γεωργιακάκι καθηγητοῦ τῶν Παιδαγωγικῶν. Ἀθ. 1910 8ον. Σελ. 576..... Δρ. 7.—
- ΜΠΑΚΑΝΑΚΗ Κ. *Θεωρία τῆς ἀγωγῆς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἐρβάρτου, μετάφρ. ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ*..... Δρ. 1.—
- ΠΕΠΠΑ Σ. *Ἡ γυμναστικὴ καὶ αἱ παιδιὰ τοῦ Δημοτικοῦ καὶ Ἑλληνικοῦ σχολείου ἀμφοτέρων τῶν φύλων μετὰ πολλῶν εἰκόνων καὶ σχημάτων*. Ἐκδόσεις β' βελτιῶν..... Δρ. 3.25
- ΠΕΠΠΑ—NORLANDER. *Σουηδικὴ Παιδαγωγικὴ Γυμναστικὴ πρὸς χρῆσιν τῶν Δημοτικῶν καὶ Ἑλληνικῶν Σχολείων, τῶν Γυμνασίων καὶ Διδασκαλείων, τῶν ἀνωτέρων λυκείων καὶ σχολῶν τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ ναυτικοῦ μετὰ πολλῶν εἰκόνων καὶ πινακῶν*..... Δρ. 3.50
- ΠΟΥΛΙΟΥ Χ. *Τὸ βιβλίον τῶν γονέων*, ἤτοι πρακτικὸς ὁδηγὸς περὶ ἀνατροφῆς τῶν παιδῶν ἀμφοτέρων τῶν φύλων ἀπὸ τῆς πρώτης ἡλικίας μέχρι τῆς ἐνηλικιότητος αὐτῶν κατὰ μετάφρ. ἐκ τοῦ γερμανικοῦ τοῦ Καρόλου Ὀππελ..... Δρ. 5.—
- ΧΡΥΣΑΦΗ Ι. *Ἡ Γυμναστικὴ κατὰ τὸ Σουηδικὸν σύστημα*, μετὰ πολλῶν εἰκόνων καὶ σχημάτων, ἐπὶ ἀρίστου χάρτου καὶ μετὰ πάσης τυπογραφικῆς φιλοκαλίας. Σελ. 432..... Δρ. 6.—

ΚΥΨΕΛΑΙ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΑΙ

ΚΑΙ ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΚΑ ΕΙΔΗ

Εἰς τὴν ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΚΗΝ ΕΤΑΙΡΕΙΑΝ "Ὁ ΥΜΗΤΤΟΣ,"

ὁδὸς Κοραῆ 3.

Εἰς τοὺς κ. κ. Δημοδιδασκάλους διὰ τοῦ κ. Προέδρου τοῦ Συνδέσμου εἰδικὴ ἔκπτωσης.

ΤΟ "ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ," συνιστᾶ θερμῶς

Τὸ μηνιαῖον παιδαγωγικὸν περιοδικὸν «Ἀνατολή», ἐκιδόμενον ἐν Σαμψὺ ὑπὸ τοῦ κ. Ἐμμ. Ἰακωβίδου, ὡς χρησιμώτατον εἰς πάντα λειτουργῶν τῆς Ἐκπαίδευσως.

Τὸ ἑβδομαδιαῖον παιδικὸν περιοδικὸν «Ὁ Ἑλληνόπαις», ἐκιδόμενον ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τῶν κ. κ. Δουκάκη—Καλοτύχου, ἕπερ συνιστῶμενον καὶ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, εἶνε ἀπαραίτητον διὰ μαθητᾶς καὶ οἰκογενείας.

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ

Ὁ Σύνδεσμος ἀναλαμβάνει ὁμοῦς ἀνὰ χρῆσιν εἰς τὰ μέλη του πληροφορίας καὶ να ἐνεργῆ πᾶσαν ὑπόθεσιν αὐτῶν σχετιζομένην πρὸς τὸ διδασκαλικὸν ἔργον. Πρὸς τοῦτο ἀπευθυντέον πρὸς τὸν Πρόεδρον τοῦ Συνδέσμου κ. Κ. Σβάρναν, ὁδὸς Μαραθῶνος 50.

Εὐρίσκονται καὶ πωλοῦνται ἀντίτυπα τοῦ Α'. Β'. Γ'. Δ'. Ε' καὶ ΣΤ' τόμου τοῦ περιοδικοῦ τούτου παρὰ τῷ βιβλιοπωλεῖῳ τῆς Ἑστίας καὶ παρὰ τῷ Ταμείῳ τοῦ Συνδέσμου ἀντὶ δραχ. 2 ἕκαστος τόμος. Ἐν τῷ ΣΤ' τόμῳ περιέχεται καὶ τὸ ἀναλυτικὸν καὶ ὠρολόγιον πρόγραμμα τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου, συνταχθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Χρ. Οἰκονόμου, μέλους τοῦ Κεντρικοῦ Ἑποπτικοῦ Συμβουλίου.

Πᾶσα αἰτησίς ἐγγραφῆς μέλους, ἐπιστολὴ ἢ ἐγγραφοῦν ἀφορῶν τὸν Σύνδεσμον, δεῖν νὰ ἀπευθίνηται πρὸς τὸν Πρόεδρον αὐτοῦ οὕτω: κ. Κ. Σβάρναν, Πρόεδρον Συνδέσμου τῶν Ἑλλήνων Δημοδιδασκάλων, Ὁδὸς Μαραθῶνος 50. Εἰς Ἀθήνας.

Ἐγκύκλιος

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

**Πρὸς τοὺς κ.κ. Ἐπιθεωρητὰς τῶν Δημοτικῶν Σχολείων,
δημοδιδασκάλους ἀμφοτέρων τῶν φύλων καὶ ὑποδιδασκάλους.**

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὸ ὑπὸ τοῦ Συνδέσμου τῶν Ἑλλήνων δημοδιδασκάλων ἐκδιδόμενον εἰς διμηνηαῖα τεύχη περιοδικὸν παιδαγωγικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον», εἰς ὃ δημοσιεύεται ὕλη ἀποκλειστικῶς σχολικῆ, ἥτοι πραγματεῖαι πρωτότυποι ἢ μεταφράσεις ἐξ Εὐρωπαϊκῶν συγγραμμάτων καὶ περιοδικῶν περὶ διαφόρων ἐκπαιδευτικῶν ζητημάτων, ὡς καὶ ἡ παρ' ἡμῖν ἰσχύουσα νομοθεσία περὶ ἐκπαίδευσως κ. λ. π., καὶ τὴν παρ' ἡμῖν σπάνιν παιδαγωγικῶν συγγραμμάτων καὶ περιοδικῶν, συνιστῶμεν ὑμῖν τὴν προσκτικὴν αὐτοῦ πεποιθότες, ὅτι ἡ μελέτη τούτου θέλει ἀποβῆ πολλοχῶς ἀφ' ἑλπίμος εἰς ὑμᾶς καὶ εἰς τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 17 Μαΐου 1912.

Ὁ Ὑπουργὸς

ΑΠ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΗΣ

Περ. Φρειδερίκος

Σημ. 1α. Παρὰ τῷ Ταμίᾳ τοῦ Συνδέσμου εὐρίσκονται καὶ πωλοῦνται τόμοι τῶν παρελθόντων ἐτῶν 1907, 1908, 1909, 1910, 1911, 1912 ἀντὶ 2 δραχμῶν ἕκαστος. Ἡ ἐτήσια Συνδρομὴ δὲ μὲν τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. 2, δὲ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. 2,50 προσιληρωτέα.

Σημ. 2α. Σύστασις ἀποστολῆς ζητημάτων (ἐπὶ ἐπιταγῆς ἢ τοκομεριδίων)
κ. ΗΛΙΑΝ ΓΟΝΤΖΕΝ

ταμίαν τοῦ Συνδέσμου τῶν Ἑλλήνων Δημοδιδασκάλων

Β'. Δημοτικὸν Σχολεῖον, ὁδὸς Ἀδριανοῦ
Ἀθήνας.